
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00011853 9

MAGYAR
REMEKÍRÓK

Pannonia Books
2 Spadina Road
Toronto 4, Canada

PH
3132
M3
köt. 53

1088353

MAGYAR REMEKIRÓK

A MAGYAR IRODALOM FŐMŰVEI

Sajtó alá rendezik

Alexander Bernát
Angyal Dávid
Badics Ferencz
Bánóczi József
Bayer József
Beöthy Zsolt
Berzeviczy Albert
Endrődi Sándor
Erdélyi Pál
Erődi Béla
Ferenczi Zoltán
Fraknói Vilmos
Gyulai Pál
Heinrich Gusztáv
Koroda Pál
Kossuth Ferencz
Kozma Andor
Lévay József
Négyesy László
Rákosi Jenő
Riedl Frigyes
Széchy Károly
Széll Kálmán
Váczy János
Vadnay Károly
Voinovich Géza
Zoltvány Irén

53. KÖTET

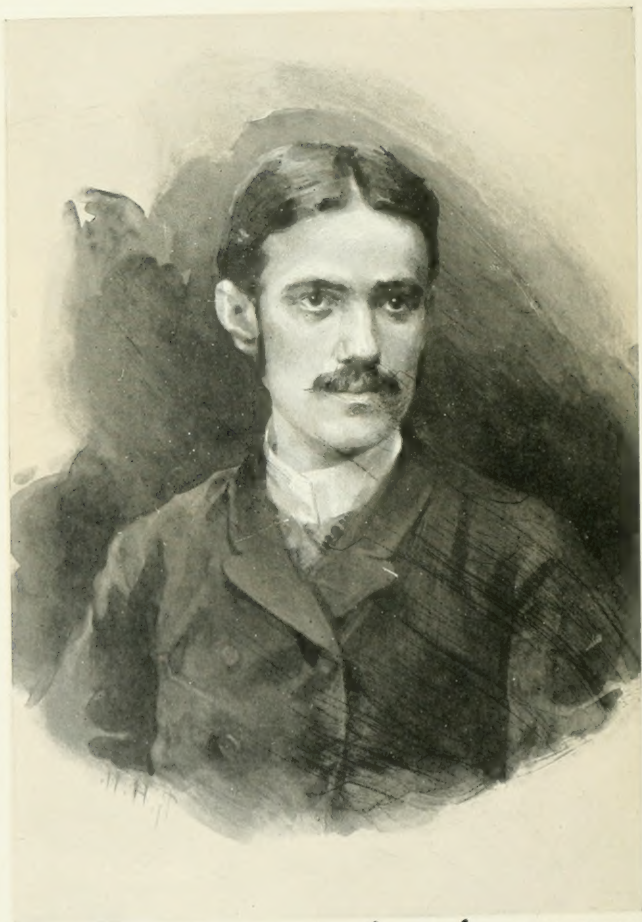
REVICZKY GYULA ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irod. intézet és könyvnyomda

1902

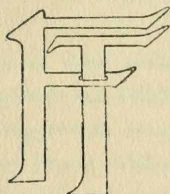
R. H. N. fec. — Reviczky Gyula — Franklin-Társulat

REVICZKY GYULA

ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI

Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta

KORODA PÁL

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irod. intézet és könyvnyomda

1902

Az Athenaeum r. t. beleegyezésével.

Franklin-Társulat nyomdája.

REVICZKY GYULÁRÓL

A FEHÉR ASSZONY

. . . csak egyszer
Fehér ruhában láttam őt,
Tavasz volt ép, a kedves ákácz
Virágozott a ház előtt.
A lemenő nap fénysugára
Reszketett ajkán, zárt szemén...
Imakönyvem

«Az én életem emlékeimmel kezdődik. A mire nem emlékszem, az nem is tartozik történetemhez. Mondják, hogy boldog perczeinket, mert gyakran gondolunk reájuk, nem feledjük egyhamar. Én azonban nagyon kevés emléket tartottam meg gyermekkorom első éveiből. Talán nem voltak emlékezetre méltók.

Három éves lehettem és épen sóskát ettem a kertben, midőn valaki kézen fogott és szó nélkül homályos szobába vezetett, hol nagy viaszgyertyák árnyéka ide-oda mozgott egy fehér ruhás asszony képén. Mikor a szobába léptem, atyám, kiről tiz éves koromig csak annyit tudtam, hogy sok vadászebje volt, a fehér ruhás asszonyhoz vezetett, én zokogva ráborultam, összevissza csókoltam hideg ajkát...»

Így kezdődik Reviczky Gyula önéletirása, melynek csak első fejezete készült el. Ám a fehér asszonyról megemlékezik más műveiben is.

Regényében, az *Apai örökségben* írja, hogy ez az asszony azok közé tartozott, kik sohase panaszkodnak ; szeretnek és

hallgatnak, mindent megbocsátanak és mindenről le tudnak mondani. Ifjan és hirtelen halt meg. Férje kedveért kora tavaszszal félfödeles hintóban öt mérföldnyi útat tett, hogy bálban vegyen részt. Meghült és meghalt.

Reviczky töredékül maradt költői regénye: a *Szeptember* is felidézi a fehér asszonyt, ki sokat sírt és szenvedett és kinek szőke, szép, szelíd fejére ő örömest emlékezett. Legszebb elégiáját a fehér asszony imakönyvéről dalolta. Ez az imakönyv megvan most is. Hohenlohe Sándor herczeg írta, a kiről a mai spiritiszták csudálatos dolgokat regélnek. A könyv barna tábláját aranyozott ábrák szegélyezik. Benne maradt nehány szál a fehér asszony hajából és nehány szál a költőéből, melyet a fehér asszony kötött össze selyemszalaggal. Aztán nehány halvány kékes papirszelet, a fehér asszony kezeírásával. Az egyiken e sorok:

«1855. évi april 9-én husvét hétfőjén öt és háromnegyed órakor este született fiunk Gyula Vittkóczon, Nyitramegyében, keresztelte Nagy-Jáczon Tóth Antal plebános, e neveket kapta: Gyula, Kálmán, Calasanti József; a keresztelő 14-én délelőtt volt.»

Fennmaradt a fehér asszonynak, Reviczky Kálmánnénak sajátkezű végrendelete is, melyben nyitravármegyei *Vitkócz* és *Bobrovnyik* birtokait fiára, Reviczky Gyulára hagyja. De a költő sohasem jutott ehhez az örökséghez. Erről gondoskodott édes apja, egyszersmind az ő «törvényes és természetes» gyámja: Reviczky Kálmán.

A PARÓKÁS ÚR

> Fiát, míg élt, könnyen lerázta,
> Hogy csünghessen kalandokon.
> — — — — — — —
> Parókát hordott tar fején,
> Szép úr volt — annak idején.
> *Szeptember*

Reviczky Kálmán, mint a költő írja, keveset tanult, de annál többet lovagolt, vadászott, tánczolt, udvarolt és kocsikázott. Hivatalt nem viselt, közügyekkel nem törődött. Harmincz éves korában nőül vette Zmeskal Juditot és ettől fogva még rangosabban élt. Szerette nejét, de még jobban az élet örömeit és mikor özvegy lett, már erősen kopaszodott. De nem azért volt még vagyona, jó hangzású neve és szép deli alakja, hogy most már visszavonuljon a világtól, gazdálkodjék vagy más hasznos dolgot míveljen. Kis fiát a rokonokra bízta, parókát vett és vigadott a vigadókkal. Megfordult mindenütt, a hol költeni és feltünni lehetett. Hét-nyolcz éven át egyetlen-egyszer sem látogatta meg fiát. Életfilozófiája az volt, hogy az élet hazárdjáték, melyet flegmával kell játszani és mely tisztán attól a véletlentől függ, hogy ki milyen kártyát kap.

Ő családi nevét tekintette legerősebb kártyájának és legfőbb büszkeségének családi összeköttetéseit.

Nagynénjei valamelyikét, báró Reviczky Juditot egy Hohenlohe herczeg vette nőül, a ki életnagyságú képét elküldötte Reviczky József árvavármegyei alispánnak, a költő szépapjának.

Ezen a képen most már több a feketeség, mint a szín; hatalmas termetű nőt ábrázol, előtte bársonypárnán herczegi korona diszlik.

A hagyomány szerint Judit herczegnő Mária Terézia királynőnek különös kegyeltje volt. Valami ünnepség előtt, mikor a királynő utána tudakozódott, az udvarhölgyek gúnyosan mondták róla: «Hogy ne késnék el, mikor annyi gyermeke van és mindegyikükkel ő maga vesződik.» Midőn a herczegnő mégis megjelent, a királynő nem várva mentegetődzéseire, elébe sietett, az anyai hivatás magasztosságáról beszélt és kitüntetésekkel halmozta el a herczegnőt.

Ez a szelídképű, áldott lelkű asszony bizonyára nem álmodta volna, hogy lesz valaki, a kiben ő fogja felszítani a legféktelenebb és legoktalanabb nagyravágyást. Reviczky Kálmán Judit herczegnő képének birtokában azt képzelte, hogy joga van magát legalább is bárónak czímeztetni, hétágú koronát használni, a legdrágább élvezeteket és a legelőkelőbb társaságot keresni. És elköltött mindennemű vagyont, a mihez hozzáférhetett: a magáét, a feleségeét, a fiáét. Hogy a költő anyai örökségéhez hozzáférhetett, ezt Nyitravármegye akkori árvaszékének bűnös gondatlansága tette lehetségessé. Reviczky Kálmán ez árvaszék előtt panaszolta, hogy *Vitkócz* és *Bobrovnyik* keveset jövedelmeznek, jelzálogos terheket is viselnek (arról hallgatott, hogy a kölcsönpénzeket ő költötte el), tehát legczélszerűbb lesz e birtokokat eladni és árukon új, tehermentes birtokokat venni. Kérvénye végén kiemeli, hogy e kérése mielébbi teljesítésétől kiskorú Gyula fiának jövője és szerencséje függ. Nyitravármegye árvaszékét nagyon meghathatta ez a kérelem, mert sietett a gyám kérését teljesíteni és jóváhagyta a szerződést, mely Vitkócz és Bobrovnyik tulajdonát Endlicher Eduard bécsi bankárra ruházta át. Hogy mi történik a vételárral? erre az árvaszéknek semmi gondja sem volt; erről egymaga gondoskodott Reviczky Kálmán.

ANYA NÉLKÜL

Magányban folytak, anyja nélkül
. . . . gyermekévei,
E kor sok apró örömébül
Csak kostoló jutott neki.
Szeptember

Reviczky Kálmán kis fiát mindjárt anyja halála után Alsó-Kubinba vitte, hogy unokahugára: Meskó Lajosné, Koroda Klementinre bízza.

Az ott töltött évekről ezeket irja a költő:

«Lajos bácsinak elég dolgot adott a hivatala. Ő rá nem ért velem bibelődni. Klemi néni pedig a maga kilencz gyerekével se győzte. Nem nagyon érdeklődtek irántam és nem is történtek velem különös dolgok. Kevés az, a mire úgy homályosan emlékszem. Apárul azt beszélték, hogy messze lakik és hogy engem szeretni fog, ha jó leszek. Én mindig azt hittem, hogy nem szabad őt látnom, mert ez csunya dolog volna olyan kis fiútól, és apa érte nagyon haragudnék. Nem is kérdezősködtem aztán többé.

Lajos bácsi kertje alatt kis patak folyt. Keskeny, korlát nélküli híd volt rajta, a hídon pedig egy nagy kő. Gyakran erőlködtem, hogy ezt a követ a vízbe taszítsam. Egyszer sikerült is, csakhogy nem birván a kőtől elválni, én is utána pottyantam a vízbe. Aztán, mikor a fehér ruhás asszony már kiterjesztette felém karját és még nehány korty víz engem is oly csendessé tett volna, a milyenné ő lett, ekkor valami neveletlen pásztorgyerek hajamnál fogva kihuzott az élet piszkos és sáros partjára. Otthon megszidtak vigyázatlanságomért; nehány napig ágyban feküdtem.»

Ez az esemény mégis fordulatot idézett elő a gyermek

életében. Nem akarták tovább Alsó-Kubinban tartani. Nemsokára érte jöttek négy ökrös csézán.

Ezt az eseményt így írja le a költő:

«Ha Lajos bácsi honn nem volt és ebédre várták, fel kellett másznom a sertésól tetejére s onnan néznem az országútra: közeledik-e már kocsija? Mert Lajos bácsi megkivánta, hogy mihelyt megérkezik, tüstént tálaljanak. Így bámultam egyszer az országútra, de nem Lajos bácsi után, a ki a szokottnál nyalkább öltözetben, ünnepies arczczal járt fel és alá a házeresz alatt. Ő küldött engem kocsinézni és megmagyarázta, hogy e hintóval néném, Boronkayné és két leánya fog megérkezni és ők majd magukkal visznek Lévára.

Este felé észrevettem a négyökrös csézát, mely a novemberi sár miatt csak ügygyel-bajjal haladhatott. Futottam jelenteni, hogy itt a cséza. Az egész család a ház elé sietett. A csézából egy szürkehajú asszonyság és két mosolygó kis lány szállt ki. A szürkehajú asszonyság, épen mikor el akartam bújni, magához ölelt, megcsókolt és a kis lányok is követték példáját, a mi engem nagyon meglephetett, mert húzakodtam, sőt valami gorombaságot is mondhattam, mert vacsoráig térdepeltem és csak a kis lányok kérésére kaptam ennivalót. Mielőtt lefektettek, Klemi néni nyomatékosan figyelmeztetett, ne legyek vad és Tóni néninek, Boronkaynénak, kezet csókoljak.

A két kis lány más módon próbált megszelidíteni. Reggel ők maguk öltöztettek fel és elvittek sétálni. Meséltek mindenfélét, játékokat ajándékoztak nekem és megigérték, hogy megtanítanak írni, olvasni és imádkozni. Tőlük nem féltem és megörültem, mikor azt mondták, hogy magukkal visznek Lévára.

Az indulás reggelén korán keltettek fel. Az udvaron

ugyanaz a négyökrű cséza állott, mely Tóni nénit és két leányát hozta. Több napig utaztunk. Havas, fagyos est volt, mikor Lévára érkeztünk. Nagyon álmos voltam és aludni kivánkoztam. Puha és tiszta zöldzsinóros gyerekágyba fektettek ; a kis leányok mellettem ültek, míg csak el nem aludtam . . .»

A Léván töltött évekről mindenkor szivesen emlékezett meg a költő. Önéletrajzában így ír :

«Szeles és pajkos voltam ; rossz gyereknek mondtak. Olvasni csak hét éves koromban tanultam és két hónap multán már folyékonyan tudtam. Halászni és rákászni a Perecz patakban voltak legkedvesebb mulatságaim. A szabadságért már ekkor rajongtam ; ha eleresztettek hazulról, az ajtó előtt mindig felkiáltottam : Szabadság ! Szabadság ! Társaságokban többnyire hallgatag, elgondolkozó voltam, de azért tánczolni nagyon szerettem, szinte bomoltam a zene után. Nem állhattam ki már tiz-tizenegy éves koromban sem, ha «gyerek»-nek vagy «kicsikém»-nek neveztek, mindig «nagy» szerettem volna lenni. Pedig iskolatársaim közt majd mindig a legkisebb voltam, e miatt sokat ingerkedtek velem, de azért szerettek. Az állatok közt a kutya és az énekes madarak voltak kedvenczeim, a macskát nem szenvedhettem, mihelyt macskát pillantottam meg, kutyát kerestem, hogy reá uszítsam. A virágok közt a rózsát szerettem legjobban, utána az ibolyát. Korán kelni sohasem volt inyemre. Kicsi, sovány, de egészséges és kitartó természetű voltam és az elkényeztetést nem türtem. Az elemi iskolától kezdve mindig kitünő tanuló voltam, talán azért, mert senkisem nógatott a tanulásra. Vitatkozni is már gyermekkoromban szerettem és világért sem tágítottam öregebbeknek sem.»

AZ OTTHON

Nőttem s velem nőtt, mintha árnyam
Lett volna, a sötét magány . . .
Magány

Mire a költő tiz éves lett, Reviczky Kálmán már elköltötte Vitkócz és Bobrovnyik árát és csak jogai maradtak zálogos ősi birtokokra. Ezekre nem hitelezett neki senki, ezért kénytelen volt kedves városát, Bécset elhagyni. Hogy legalább közel maradhasson hozzá, Pozsonyba költözött. Igényeit kénytelen volt leszállítani, fényes lakás helyett hónapos szobát bérelni és csillagkeresztes hölgyek helyett varróleányokkal foglalkozni. Közülök való volt második felesége.

Hónapos szobájukat, mely kettőjüknek is elég szűk volt, csakhamar kénytelenek voltak még valakivel megosztani. Haza kellett hozatni Gyulát. A tiz éves fiú, mint az *Apai örökség*ben írja, a szegényes berendezésű hajlék, kopott butorok láttára kislelkűn állt meg a küszöbön, nem mert belépni, míg egy magas, barna férfi nem fogta meg kezét s nem vonta a pamlaghoz, mialatt össze-visszacsókolta.

— No fiú, ugyan megnőttél, mióta nem láttalak! Egész legény vagy már. Emlékszel-e még rám?

— Nem emlékszem, válaszoltam alig hallhatón.

— Bizony régen volt, régen volt! Hát anyád hogy tetszik?

— Tetszik. Hát itt laknak?

— Szólíts «*te*»-nek, hisz apád vagyok, nem idegen ember. Érted?

— Értem. Hát itt lakol, apa?

— Csak addig, a míg alkalmas lakást találunk. Megéheztél-e?

— Egy kicsit.

— Várj, mindjárt hozatunk uzsonnát. Aztán nejéhez fordult:

— Szólj ki csak Vandráknénak, hogy főzzön egy kis kávét és hozasson hozzá jó ropogós császárzsemlyét.

De Vandrákné azt válaszolta, hogy ő biz nem főz, ha nem kap pénzt, már ugyis hosszú a rovás.

Rövid tanakodás után a mostoha saját kövér kis kezével előhúzta a szoba sarkába letett csomagot, melyben a fiú ágyneműje volt, kezdte bontogatni, hordárt hozatott, ez a hordár magával vitte az ágyneműt és pár percz mulva czédulába göngyölt pénzt hozott vissza. Erre aztán lett kávé is, bor is. A házaspár egész este nagyon jókedvű volt és biztatták a fiút, hogy ne legyen olyan szótalan.

Ez volt az ő első estéje otthon.

«ÁBRÁNDOS, ELSŐ IFJUSÁG . . .»

Oh hol vagy drága hajnal
Legelső sugaraddal?
A pozsonyi ligetben

Tizenöt éves korában a költő megszabadult «otthonától». Reviczky Kálmánnak sikerült ősi perei egyikét egyezséggel befejeznie; Luzsénszky bároéktól pénzt kapott. Sietett viszszatérni Bécsbe, a hová mindig vágyódott. Előbb azonban fiáról gondoskodott és ezúttal rangosan. A hosszúutczában két szobás utczai lakást bérelt számára, csinos ruhákat csináltatott és hópénzt küldözgetett neki. A gyorsan fejlődő, korán érett fiú élvezte szabadságát, szinházba járt, szivarozó estélyeket rendezett. Iskolatársai, kik addig csak a kitünő ta-

nulót bámulták benne, most még inkább lelkesedtek érte. Közülök kettővel kötött barátságot. Az egyik akkor hősszinésznek készült, most egy rendezett tanácsú város polgármestere; vele közölte a költő első ábrándait; forró idealizmusuk szőtte őket össze. Másik barátja szkeptikus volt, már kora ifjúságában új filozófiai rendszer megalkotásán töprengett; töpreng még most is deresedő hajjal, a nélkül, hogy a korszakalkotó munka egyetlen sorát is papirra vetette volna.

Nemcsak iskolatársai, tanárai is szerették Reviczkyt, különösen Kolmár József, Petőfi iskolatársa, maga is érdemes író, a ki tudta, hogyan lelkesítse tanítványait a magyar irodalomért. Reviczky Gyula első versét neki mutatta meg, a következőket az ő buzdítására írta be iskolai gyakorlatai közé; Kolmár József mindegyik versre megtette a maga észrevételét, sőt kalkulust is adott rájuk; az ő egyeseire Reviczky oly büszke volt, akár csak Puskin, mikor az iskolában az ősz Dersázin költővé avatta.

Diákkori verseit a költő utóbb megtagadta és elégette, ezért egyiküket sem vettem fel e gyűjteménybe. Gáspár Imre azonban nehányat megtartott és közzé is tett a *Magyar Szemlé*-ben. Schiller és Kölcsey hatása érezhető rajtuk.

A nagydiák a hosszú-utczai lakásban csak egy évet tölthetett, mert a Luzsénszky-féle egyezségből csöppent pénz nem tartott tovább. Reviczky Kálmán azonban Bécsben maradt továbbra is; ott kereste a pártfogókat, kiktől egyéb ősi pereinek előmozdítását várta. Fiát ismét rokonaira bízta; ezúttal édes atyám került sorra, a ki velünk éppen akkor Pozsonyban telelt.

A költő nálunk maradt mindaddig, míg érettségijét le nem tette; a szűnidőt is velünk töltötte Garamújfalun. A köztünk

levő korkülönbség nem gátolta, hogy már ekkor szövődjék köztünk a barátság, mely velünk nőtt és szilárdult.

ÜDVÖSKE

> Ruhája kék volt, szeme is kék,
> Rám nézett ábrándozva mindég.
> *Első szerelem.*

Reviczky első kötete, melyet a Petőfi-társaság *Ifjuságom* czímmel adott ki, rövid verscziklussal kezdődik, mely a költő gyermekkori szerelmét a «kékruhás, szőke lányt» énekli meg. E ciklus eredeti czíme: *Üdvöske* volt.

Az *Üdvöskének*, mint a még mindig ismeretes libretto magyarázza, bűbájos ereje van; de az ő bűbája a helyett, hogy megrontana: boldogít.

A költőnek elég volt a boldogságra annyi, ha az *Üdvöskét* látta a pozsonyi sétatéren barátnője és duennája társaságában. Úgy képzelte, hogy ők minden találkozáskor szemükkel némán hűséget esküsznek egymásnak. Egyszer pedig, az *Üdvöske* a szakadó eső daczára fehér és kék csíkos plaidben kijött dunaparti lakásának erkélyére, mialatt a gyermek troubadour arra sétált. Ez elég volt a költőnek arra, hogy felujongjon: Szeret! Szeret!

Egyéb nem történt köztük; soha életükben árva szót se váltottak egymással. Ám azért a költő évek mulva is, a hányszor ábrándos első ifjuságáról megemlékezett, visszasóhajtott a kék ruhás leány után. A róla írt dalokhoz később frivolnak vélte az operetteből való czímet és e dalok *Első szerelem* czímmel jelentek meg gyűjteményében. Költői regényben is el akarta mondani e szerelemnek történetét, de csak a *Praeludiummal* készült el, mely a *Töredékek* közt található:

> Bevallom, mit e verslábakba fűzök,
> Platónikus szerelmi láz biz az.

A kik szeretnek általánosítani és még a lirát is a kor uralkodó áramlataival magyarázgatják: azokat zavarba hozhatja ez a cziklus, hisz e kor «lirikusai» eljutottak már a szadizmusig is, mikor véresre harapott ajkakat emlegetnek. Ám a közönség méltányolja Reviczkynek e verseit is; a «Dalocska szállj tovább» czíműt sokan dalolják.

A gyermekévek után még egyszer viszontlátta *Üdvöskéjét* a költő, de ekkor már vőlegényével; a viszontlátást megéneklő versek egyúttal bucsúzó versek is.

Üdvöske is ifjan halt el, mint az ő ábrándos megéneklője. De a kisebbik leánya szakasztott olyan, minő az édes anyja; így a sokszor megénekelt kék szemek még megvannak a valóságban is . . .

A KEZDET

Dicsvágy is társamul szegődött,
Nagy bánat árán nagy jövőt igért.
Himnusz

Reviczky az érettségi után velünk jött Garamújfalura és többé nem tért vissza Pozsonyba.

Édes atyja nehány hóval azelőtt meghalt. Nem maradt utána egyéb, csak «nehány tégely bajuszfesték és egy promesz».

Atyja hiányát nem érezte a költő és nem jutott eszébe, hogy most már senki sincs, a ki köteles volna róla gondoskodni; egymagának, saját erejéből kell az élettel megbirkóznia, a mindennapi kenyeret megszereznie, ezt pedig a legtöbb ember nem ingyen kapja, hanem izzadva keresi. Gyerekkorában, mint bevallja az *Apai Örökség*ben, az a homályos nézete támadt, hogy a világon csak kétféle emberek vannak: olyanok, a kik egyebet se tesznek, csak mulat-

nak és szórakoznak: ezek az urak, és olyanok, a kik véres verejtékkel keresik a mindennapi kenyeret: ezek a közönséges emberek. Ő pedig borzadt attól, hogy az utóbbiak csoportjába keveredjék.

Ekkor a sors még várakozott az ő kemény leczkéztetéseivel. Reviczky gondtalanul nyaralt Garamújfalun; ott találta a budapesti rokonokat is. A kis falut és kiránduló helyeit: a szentkereszti erdőt, a bálvándi és debercsi völgyet víg élet zaja verte fel.

Reviczky e víg napok multával is Garamújfalun maradt, mint a legfiatalabb Lipthay-fiú nevelője. Beiratkozott ugyan a pozsonyi akadémián első éves jogásznak, sőt a római jogról szóló litografiákat is hozatott, de akkor hozzájuk se nyúlt; egy évre rá budapesti hónapos szobájában e litografiákon próbálta ki, valjon a papiros lángja mily mértékben óvhat meg a hidegség ellen?

Tanitványa nem sok fáradságába került, hisz épen azt vették volna zokon, ha túlerőltette volna őt. Gazdag könyvtár állott rendelkezésére, az ókori klasszikusok, a franczia, a német, az angol költők teljes kiadásai. A kis kastélyban, az úgynevezett Barlanghyaiseban zavartalanul olvasgathatott, munkálkodhatott és írhatta leveleit.

Legsűrűbben akkor *Gáspár Imrével* levelezett, ki a fiatal írók közt szövetséget akart létrehozni. Nagyszabású művek tervei, egymás munkáinak kölcsönös birálatai, az irodalom és eszthetika aktuális kérdései szerepeltek e levelekben; némelyikök egész kis füzet.

Reviczky ez időszakban lirai verset alig írt, de beléfogott két tragédiába; az egyik Kálmán királyról, a másik Nero császárról szólt. Költői elbeszélésbe is kezdett, de nem jutott túl az invokáczión, melyben az epikusok «Kalliópéja» és

Klopstock «halhatatlan lelke» helyett Byron szellemét hívja segítségül, a kit akkor kezdett ismerni.

Ekkori leveleiben korlátlanul csapongó becsvágy nyilatkozik meg. «Csak a dicsőség ér valamit a világon — írta nekem — szeretném nevemet a csillagokba tűzni és ha tudnám, hogy csak középszerű költő lehetek, letenném a tollamat és betűt sem írnék többet».

De e mértéktelen becsvágy a költőt még ifjusága e korszakában sem tette elfogulttá önmaga iránt. Szigorú kritikusa volt önmagának már akkor is. Félbehagyta megkezdett nagyobb műveit, mert maga is elégedetlen volt azzal, a mit belőlük megírhatott.

Nagyon is érezte az ellentétet kitűzött czéljai és akkor megközelíthető sikerei közt; önmagával is évődve, fogékony lett a humor iránt. Egész könyvet akart róla írni.

Szerinte a humor igazságszerető lélekből fakad, mely csak léhaságot talál e világon, ez haragra gyújtja; haragja tehát a legmélyebb undorból származik. De e forrongás nem tart sokáig; a természeti jóság győz, a haragot, az undort szelid, könnyező bánatba ringatja a szánalom és az általános nyomornak közös, nyomasztó érzete.

Reviczky szerint ez *«a humor pszihológiája»*. Nyolcz hasábos czikkben fejtette ki Rákosi Jenő akkori napilapjának, a *Reform*nak hasábjain.

Voltaképp ez az essay jelenti az ő irodalmi fellépését. Néhány verses műfordítása és az *Egy* szóról írt nyelvészeti czikke ugyan előbb jelentek meg, de ezeket nem számította.

A *humor pszihológiája* feltünést keltett; *Vadnai Károly* hosszabb levélben üdvözölte őt és kérte munkásságát a *Fővárosi Lapok* számára, melyet akkor a magyar Parnaszszus

valóságos és nehezen megvívható várának tekintettek a fiatal írók.

E levél után Reviczky vágyva vágyott Budapestre. Költői álmai gyors valósulását remélte. Alig győzte bevárni, hogy a nevelősködés éve leteljen ; egy csomó kézirattal és nevelői fizetésének egy havi részletével neki indult meghódítani a magyar irodalom központját : Budapestet.

DÉR

De jöttek hidegebb napok,
Minden virágom elfagyott.
Kitárod . . .

Azok a derék urak, kik az irodalmi poziczíók felett rendelkeztek, vállveregető jóindulattal és csöndes mosolylyal fogadták a fiatal költő ajánlkozásait. Vadnai ugyan kész volt tárczáit soronként három krajczárral díjazni, az *Arany, mint humorista* czíműt ki is adta, de a többit sokáig hevertette ; a sürgetések epés levélváltást idéztek elő és ez jó időre elzárta Reviczky elől e bőségesnek nem mondható jövedelmi forrást is. *Szigligeti Ede*, a nemzeti színház akkori igazgatója, kitől szerepleiró vagy bárminő munkát kért, szavába vágott e szavakkal : «Szolga nem akar lenni és más hely nincs. Aláz'szolgája.» Munkatársul nem juthatott be semminemű laphoz.

Helyzetét felpanaszolja leveleiben. «Néha — írja — egy hétig sem eszem mást kenyérnél, szalonnánál s örökösen éhezem. Pedig beh elégedett tudnék lenni, csak annyim volna, hogy irodalmi tanulmányaimban ne háborgasson senki. Én külön világot alkotnék magamnak és boldog volnék.»

«Nem birok — írja másik levelében — nem tudok senkihez fordulni segélyért, inkább éhen halok. Van ebben a büszkeségben is valami fönséges, melynek Bürger *Man-*

*

nestrotz czímű költeménye oly hatalmas tolmácsa és én most himnuszt irok a nyomorhoz. (Ez a *Sátán* czímű verse.) Senkitől se függni és éhezni, a bársonyruhás rabszolga sorsánál még mindig irigylendőbb.»

Azok voltak legkínosabb pillanatai, mikor régi ismerőseivel találkozott. Valósággal égette testét a rossz ruha és ha némi pénzmagra tett szert, azt öltözetre költötte. Mikor több napi koplalás után öt forint vershonoráriumot kapott, czilindert vásárolt és tovább koplalt.

Egyik levelében megírja, mi fájt neki leginkább: «Ha azt nézzük, hogy az emberek mikép bánnak a szegénynyel, azt kell hinnünk, hogy a szegénység nem szerencsétlenség, hanem bűn. Nem azt mondják a szegénynek, hogy legyen munkás, érje be kevéssel, hanem azt, hogy legyen *alacsony.*» Épen ez lázította őt.

De e helyzettel is megbirkózott; erre vallanak egyik levele következő sorai:

«Öt napja, hogy a fizetetlen szállásból is kihajtottak és most az utczán lakom vagy valamelyik ismerős szobájában széken alszom vagy elmegyek olyan kávéházba, mely egész éjjel nyitva van és ott virrasztom át a szomorú, hosszú éjeket. Azonban, ha túlélem ezt a problematikus, nyomorult ekszisztencziát, *hálát adok a sorsnak, hogy így volt.* Megismerem az életet és az embereket, gondolataim minden oldalról kiállják a tűzpróbát. *Élni vágyom sokáig,* mint azelőtt soha. Biztos vagyok benne, hogy nevem élni fog, csak testem ne mondja fel a szolgálatot. A zsenisdinek vége. Csak egyszerű ruhát, eledelt, meleg szobát kivánok én és oly boldog volnék, mint senki más. Az irodalomban sem ideáljaim többé az ú. n. «zseniális költők» — nálam most a geniek kelendők: egy Molière, Shakespeare, Goethe, Arany!»

Életének e szaka inkább a tapasztalatok gyűjtésének, mint a termékeny működésnek ideje volt. Szerencsére nem tartott sokáig.

Az *Új időknek*, Benedek Aladár hetilapjának néhány számát Reviczky Gyula közleményei töltötték meg. Ő írta a verset, a társadalmi vezérczikket, a kritikát, sőt olykor a novellát is. E novellákban humorát öntötte ki; legérdekesebb köztük a *Tóni bácsi*, melyben apjának szilencziárius ügyvédét irja le. Egyszer kivételesen nemcsak tőle, de róla is hozott valamit ez az ujság. Egyik rövid hirében alapos képzettségű fiatal embert ajánl nevelőnek, a kinek már az irodalomban is voltak sikerei. Ajánlatokat R. Gy. jelzéssel elfogad a szerkesztőség.

A forduló posta finom illatot árasztó, női kézzel, de hibátlan ortografiával írt levelet hozott a szerkesztőségbe; R. Gy. úrnak nevelői állást kinálnak, melyet a temesvármegyei Dentán előnyös föltételek mellett azonnal elfoglalhat.

EMMA

> Lemondás, béketűrés angyala!
> Te ringatódzol legszebb dalaimba
> Szivem legédesb, eleven dala;
> Egyetlen csillag távol mult homályán,
> Átcsillanó fény a jövő ködén,
> Viharba' békét hirdető szivárvány,
> Szelíden omló fény a csend ölén.
>
> *Énekek éneke*

Arról a nőről, ki Reviczky versein felbuzdulva, nevelőt kereső barátnője nevében levelet írt a szerkesztőségbe: a költő egész versciklust írt *Emma* czímen.

Ez az Emma Dentához közel levő kis városban lakott; gyakran látogatta meg barátnőjét, kinek két fia Re-

viczkynek nem okozott több gondot, mint garamujfalusi növendéke.

A költő Dentáról írt leveleiben Emma még az irodalmat is háttérbe szorítja. Idézek e levelek némelyikéből, melyek a napló hűségével tükrözik vissza a költő fejlődő szerelmét, rövid időközökben is a legellentétesebb hangulatok közt hánykódó kedélyét:

— «Mikor először voltam nála, nyájassága, szépségének hatalma sem volt képes pár percznél tovább ott tartóztatni, mert nála holmi ostoba, gőgös, agglegény *gr.*-ra és *br.*-kra akadtam. Azóta ő mindig valami más ürügy alatt akar velem beszélni, könyveket küld. A multkor náluk volt tizenhárom éves növendékem; egy doboz czigarettát hozott tőle és beszélte, hogy olvasott valami Emma által összeírt verskötetben tőlem irott verset. Minő édes érzés, mikor oly nő, mint ő, a kit a széles vidéken a legszebbnek tartanak, érdeklődik a költő iránt ... Pedig hát én épen nem vagyok nőíró! ...» —

— «Ő tegnap itt volt és dicsérte nagyban «Donna Diánát». Sejti-e, hogy ő rá írtam? Annyi szivességgel halmoz el, oly jó és nyájas irántam, hogy igazán bűn volna őt nem szeretni ... —»

— «A multkor leirtam neki néhány versemet, köztük a «Zeneszó» kezdetűt is, melynek egyik sora «Előttem állsz fehér ruhában ...» Ezóta mindig fehér ruhában jár, holott előbb sohasem láttam így. Pedig beh szépen néz ki, istenem!» —

— «Végtelenül szeretem őt. Gondolhatod, milyen lelke van, mert én nem testébe vagyok szerelmes. Én Júliába sohasem lehettem volna szerelmes. Nem szép darab az a Romeo és Júlia, vagy csak nekem vannak oly különös fogal-

maim a szerelemről? Tudod, melyik poéta szerelméről álmodom legtöbbet? A Dante Beatricéjáról!» —

— «... Még eddig egy nagy embernek lelkét sem ölhette meg hitvány asszony. Csak az ó-kor méltányolta az asszonyt kellőkép és fogta fel világosan hivatását. S nem lehet tagadni, hogy az asszony a férfinál sokkal nyomorultabb teremtése a mindenségnek.» —

— «Ha bolondokat irok, legalább a te magyarázatod legyen okos. Megbántottam egy nőt, a ki egészen mást érdemelt s a ki most méltán haragudhatik.» —

— «Beteges, törpe kort élünk, szellemi tekintetben hanyatlik az emberiség; az általános műveltség ugyan sokkal nagyobb, a buták és zsenik közti hézag meglehetősen be van gyömöszölve, de Hellasz isteni nagyságát sehol sem látom. Hellasz, örökre letünt Hellasz! Csak most tudom, miért hullatott Byron oltárodon keserű könnyeket! Mivé törpültünk mi! Pityergünk az asszonyok miatt és megbolondulunk a dicsőségért! . . .» —

— «A szerelem, az ifjúság! Elfelejtem a poezist és irok egyszer az élet aranyfájáról!»

Szerelme történetét megírta a költő az *Apai örökség*-ben, hol Emma Bárándy Ágnes néven szerepel. De regényének épen e részleteivel volt ő maga a legelégedetlenebb. Talán ezért akart Emmáról is költői regényt írni, mely így kezdődött:

Hervadnak, hullnak a virágok,
S megint ujak virítanak,
Sápadnak, fogynak a leányok,
De serdül újabb lányka-had.
Völgyesden is sok rózsa ejti
El levelét, sok más kifejti . . .

— — — — — — —

És Ágnes is, a kikeletnek
Legszebb virága hervatag;
Szine, illatja, fénye vesznek,
Bizony még vén leány marad.
Az udvarlóknak lepke hadja
Látván, hogy bájit hullogatja
Elhagyja . . . S Ágnes mit tehet?
Olvas regényt és verseket!

Ezt a költői regényét hamar és mindenkorra hagyta félbe Reviczky.

Hisz közvetlenebbül, színesebben, igazabban nem irhatta volna meg ez eseményeiben a legegyszerűbb, de lelki harczokban annál gazdagabb történetet, a hogy megírta az *Emmáról* szóló versciklusban.

Ott csak azt hallgatja el, miért kellett e mélységes, erős szerelemnek lemondással végződnie?

Az *Apai örökség* szerint azért, mert nem akarta, hogy «egy fényes ábrándvilág kenyérkereseti gondok prózájává silányuljon, és hogy szerelmükből önvád, nyomor és kölcsönös szégyenkezés lehessen.»

Ezt megírta, de belényugodni nem tudott soha. Elválásuk után forrongó vágyait, lázongó haragját, fájó gúnyját, olykor kétségbeesését tartózkodás nélkül öntötte ki Emmához írt leveleiben.

Emma testvéri gyöngédség hangján, jóságosan, szeliden csitítgatja a költőt:

«Régóta túl vagyok — írja egyik levelében — a heveskedő koron, és irok önnek, ha mindjárt leveleim csak rossz álmok okozói és így valóban démona vagyok! Hamleti vivódásai nem fogják kedélyemet rontani, mert én is ismerem a fájdalmat és szerencsétlenséget és nem volnék földi teremtés, ha az én panaszaimat nem tartanám a legjogosultabbaknak.

Még mielőtt találkoztunk: életfeladatomul a resignatiót tűztem ki, azon időig könnyen is esett ennek teljesítése. Miért nehezítette meg ezt, miért tetszettem én önnek, holott senkinek se kivántam többé tetszeni? És még kaczérnak is tart, hogyan szerethet, ha ilyen véleménye van felőlem?»

Másik levelében így akarja a költőnek a lemondást megkönnyíteni:

«Bevallom: rút igazság, én négy évvel idősebb vagyok önnél, tehát képes sem volnék önt azon mérvben boldogítani, a mint óhajtanám. Az ön menyasszonyának még nyílni kell, de nem hervadófélben lenni... (Erre volt a válasz: «Én édes hervadó virágom!»)

Legutolsó levelének hangja elüt a többiétől, ez nyiltan bevallott, mélységes szomorúság:

«Leljen abban vigaszt, hogy hervadt virága azt tekintené legnagyobb jótevőjének, a ki meggyilkolná. Miért is kellett egymást ámítanunk, hogy szeretjük egymást? Azelőtt resignált voltam, most határtalanul boldogtalan vagyok. Nem érdemes élni... De az utálatos kötelesség! Miért szeret anyám? Ön boldogabb, nincsenek szülei! Édes barátom, vigasztaljon...»

A vigasztalás a *Szerelmi epilóg* volt:

..... légy nyugodtan:
Meddő vágynak mi haszna!
Meghervadottan, meghajoltan
Gondolj a szép tavaszra!
Isten hozzád zord életemnek
Egyetlen rózsaszála!
Mig ajkam egy betűt rebeghet
Jóságos lelked áldja!

MENTSVÁR

Mért járjak én alant a mély homályban ?
Mért vonjam össze szárnyam ?
Ragyog a nap ; lángjátul majd elégek...
Oh szép az élet !

Boldog idő.

A Dentán töltött évek alatt Reviczky nem gondolt lemondásra ; fényes terveket alkotott, és szentül hitte, hogy azokat megvalósíthatja, mihelyt sikerül formába öntenie azt, a mi lelkében forrong. Ebben pedig nem kételkedett.

Gondjai nem voltak ; azok, kik környezték, kedvében jártak, becsülték és nem zavarták költői álmait.

Ez években kezdtek tömörülni eszméi, kibontakozni egyéni vonásai. Minden műfajjal kisérletezett és még maga sem tudta, melyikhez van legtöbb hivatása ? «Mindenki mást jósol belőlem — írta nekem — Vadnai eszthetikust, Büttner Lina novellistát, te lirikust, én magam pedig csupán drámaírói sikerekről ábrándozom.»

Jóbról kezdett tragédiát írni. Szerinte Jób azt írta le könyvében, milyen lehet az Isten és általán a felsőbb lények, ha léteznek ? Ő is e kérdést akarta megoldani és egy másikat, mely abból foly : «Érdemes-e élni ?» E mellett megkezdte *Új bűnök, új erények* czímmel első regényét. E két művéről ezeket írta :

«Jóbban *nagy*, regényemben *jó* embert rajzolok. A nagy ember rossz véget ér, a jó nem. Ennek megfelelőleg *Az ambiczióról* irandó tanulmányom a nagy, *A nyolcz boldogság* a jó emberek theoriája lesz.»

De volt mindezeknél nagyobbszabású terve.

Hitte, hogy mint az újkor első századaiban a tudás vágyától ösztönzött emberek lelkét Faust alakja töltötte be,

úgy most, mikor már elég világosság van, a szeretet utáni vágy csupán a szeretet emberében: Jézusban, találhatja szimbolumát; azért most a humanizmus százada előtt állva, Jézus alakját kell a jövő költőjének megvilágítani.

De Jézusról csupán mélyreható és egészen sajátos felfogású tanulmányait irhatta meg; a sors nem engedett neki nyugalmat és időt, hogy Jézusról tervezett drámai költeményét megírhassa.

De lirai versei szórványosan sokat fejeznek ki azokból az eszmékből és hangulatokból, melyeket drámai költeményében akart összetömöríteni. A szeretetnek, a bocsánatnak a lemondásnak, a részvétnek, a szomorúságnak sok költeménye ad megkapó hangot, hogy csak a legkiválóbbakat említsem: Az I. N. R. I., Jézus Pilátus előtt, Tartsatok bűnbánatot, Ne vádoljátok..., Karácsonykor, Imádságom, Miatyánk, Jó lelkek, Tristia, Alázat, Pán halála.

Az idézett versek nagyobb részét csak később írta meg; de csirájuk a dentai évek alatt fogamzott meg a költő lelkében.

Az alkotás gyönyörében égve a költő nem sokat gondolt azzal, mikép jegyzik az ő értékét Budapest irodalmi börzéjének baissier-i. Meg voltak az ő lapjai, melyek szuperlativusokban zengték dicsőségét; Rácz Mihály *Szünórája*, Dengi János *Délibábja* és Komjáthy Jenő érdekes *Röpke ívei*. Mikor Ábrányi vette át a *Figyelő* szerkesztését, Reviczky Budapesten is nyert oly organumot, hol a legteljesebb gondolatszabadsággal fejezhette ki merész eszméit — a szenvedélyről, a világfájdalomról, a jellemről, a költői színezésről, az ambiczióról.

Reviczky a legeredetibb magyar gondolkodók egyike; a modern magyar filozófia egyik úttörő bajnoka. Schopen-

hauert mesterének tekintette; ódát is írt hozzá; de csak a morál alapproblémáiról hirdetett tanait fogadta el ellenmondás nélkül; sok egyéb tanítása ellen tiltakozott; leghangosabban az öröm negativ volta ellen.

Rajongó szerelem reményei, dicsőség fényes álmai, költői ihlet mámorának három éve után a költő mégis «vigan, könnyelmüen» hagyta el Dentát, mert szentül hitte, hogy e boldog időre még boldogabb fog következni.

BOHÉMEK

Ha példa kell, elől megyek
S poharam felhajtom kaczagva;
Hisz józan fővel, úgy lehet
Bolondos szívem megszakadna...
Ivás közben

A költőt Budapesten újra nagy csalódások érték. Mellőzés, gúny, visszautasítás volt a sorsa. Oly költeményeit is, melyek most a legválogatósabb izléssel szerkesztett anthologiák díszei, durva szerkesztői üzenetekben tárgyalták le. Hogy valamikép tengődhessen: Reviczky kénytelen volt keserves korrektori munkákat teljesíteni és oly gyermekujságokba dolgozni, ahol csak tömeges szállítás után adtak némi honoráriumot, pl. öt versért, melyek közt legalább egynek hazafiasnak kellett lenni és legalább kettőnek clichét magyarázni: kapott öt osztrák értékű forintot. Így szaporodtak fel «gyermekversei». Tíz forintért legalább két oktató elbeszélést és egy erkölcsös szindarabot kellett készítenie. Ily körülmények közt kísérlette meg, hogy a német nyelvben való jártasságát értékesítse. Pompásan verselt németül is. Grün Anasztáz és Gottschall Rudolf a legmelegebb elismeréssel nyilatkoztak német verseiről; Penn Henrik hetilapja

a *Dichterstimmen* Reviczkyt német költő gyanánt magasztalta. Különben ez az ujság jelentette róla épen oly időben, mikor hónapos szobájából is kirekesztve, kávéházakban éjszakázott, hogy «Reviczky Gyula kitünő költőnk dentai nyaralójából budapesti palotájába költözött». Pedig Reviczky csak arra kérte a germán szerkesztőt, hogy lapját ezentúl Budapestre czímezze és ne Dentára, a honnan magyar költőknek, különösen Aranynak németre fordított verseit küldte neki. A költő halála után a *Magyar Szalon* közölte az ő eredeti német verseit magyar fordításban; de maga a költő nem akart reájuk emlékezni. Később nehány fordítása megjelent az *Auf der Höhe* és a *Berliner Magasin* folyóiratokban; de ezek után véglegesen abbahagyta a német verselést.

Reviczky nyomorának e korszakában kitartó bajtársakat talált; köztük Komjáthy Jenőt, kinek értékes verskötete épen a halála napján jelent meg; az ő létezését az irodalom akkor vette tudomásul, mikor meghalt. Komjáthy a hű tanítvány rajongásával csüggött Reviczkyn. Régi iskolatársa, a pesszimista filozófus is Budapesten időzött; egyetlen foglalkozása volt elkölteni örökségét, mely épen akkor szállt reá. Olykor megosztotta Reviczkyvel lakását, de csak oly feltétellel, hogy vele mulasson. Nagy ritkán tértek haza hajnal előtt. A sokszor éhgyomorra ivott pezsgőn kívül Schopenhauer kommentálása volt az, a miben e barátja őt bőségesen részesítette. És Reviczky vigaszt talált abban, a mit Schopenhauer a zseni vértanúságáról, a tömeg érzéketlenségéről («Elende Capacität der Menge»), az álló és folyó irodalomról, a kortársak itéletének megvetendő és az életben elérhető dicsőség értéktelen voltáról mond; sokszor idézte azt az állítását, hogy a dicsőség oly templom, melyben csak halottak szellemei vannak; ki élve tolakszik be oda, azt halála után

kidobják onnan; a jelenben elérhető sikereket majdnem meggyalázóknak tartotta. Sokat volt velünk ebben az időben Darmay Viktor is, a lasztóczi magányába vonult agg költőnek, Szemere Miklósnak kegyeltje. Darmay féktelen szilajságával akart Petőfin túltenni; szakított előkelő családjával, hogy költői ábrándjainak éljen; az ő természete ugyan nem vette be Schopenhauert, de ő szórta a leghangosabb dörgedelmeket az irodalmi hatalmasságok ellen. Velünk tartott Szabó Endre is, az ifjuság ünnepeltje, kinek költeményei új tavasz érdes fuvalmai gyanánt üdítették fel a magyar lirát.

Ha összejöttünk, egyikünk se gondolt a gonddal, nem volt oly nyomorúság, a mit ne feledtetett volna el az ifjúság varázsereje, a mértéktelen bizalom önmagunkban és a rendületlen hit a jövőben. Irodalmi társaságok bankettjein, mialatt a hivatalos tósztokat kíntornázzák, visszasohajtom ez összejöveteleket. Különösen azt a lakomát, melyet Darmay Viktor rendezett, mikor valamelyik nőrokona sonkát küldött neki. A Szana Tamás házában volt saját butoraival berendezett hónapos szobája; egy asztal és egy ágy volt a butorzat; könyvei, ruhái szanaszét hevertek a padlón. Zsebkés akadt némelyikünknél, a tányért és a villát könnyen nélkülöztük, csak a poharak hiányát éreztük, mert Darmaynak négyünk számára csak egy üvege és egy pohara volt; ezekből pedig egyszerre csak ketten ihattunk.

Ez a társaság vonult be egy borus Józsefnapon a tudományos akadémia kistermébe, hogy meghallgassa Beöthy Zsolt jelentését a Teleki-pályázatról. Reviczkynek Jóbról írt tragédiája is a pályaművek közt szerepelt.

A *Jób siralma* czímű költemény a tragédia kivonata; ebből megitélhető a mű konczepcziója és hősének gondolatvilága.

Az optimizmusra különben nem hajlékony költőt ezúttal ugyancsak felbíztatták. Komjáthy szerint: «Jobáb óriási! Több: shakespearei!» Egy fiatal jogász, ki Gyulai Pálhoz járogatott, fontoskodó arczczal mesélte, hogy Gyulainál látta az összes pályamunkákat és Jobáb volt legfelül. Ez biztos jele annak, hogy Jobáb a nyertes!

Beöthy Zsolt *Jobáb*ot «szennyes nyerseségei miatt» a legrosszabb darabok közt említette és mélységes megvetéssel bánt el vele. A kivonulás alkalmával valamelyikünk felkiáltott: «Ugy festünk, mint a Falstaff hadserege!» Csak Reviczky nem vette tréfára e dolgot; a kudarcz után jó ideig alig dolgozott és sokat éjszakázott. Ez időszakban keletkezett a Perdita-cyklus.

AZ «IFJUSÁGOM»

Én *Ifjuságom* könyvbe szedve
Látom, nem kellesz senkinek.
Siró zenéd kit érdekelne;
Vaknak mit érnek a szinek?
De volna csak természetembe
A kéz kezet mos léha elve:
Hogy ütnék, vernék a dobot! . .
A hír születni így szokott.
Szeptember

Hosszú küzködés után mégis sikerült Reviczkynek tűrhető állást nyernie; Acsády Ignácz segítségével bejutott a *Pesti Napló*hoz; nehány hónap mulva György Aladár közbenjárására előnyösebb feltételekkel Jókai Mór és Hegedüs Sándor lapja *A hon* szerződtette munkatársául.

Megváltás volt ez. Reviczky kitünő hirlapirónak bizonyult, rövid idő alatt pozicziót szerzett e lapnál, reá bizták a kritikai rovatot, később a szinházat is. Irodalmi nézőpontból *A hon* volt a legfüggetlenebb lap, hol Reviczky minden

melléktekintet nélkül irhatta meg véleményét bármiről és bárkiről. Kemény csatákat vivott meg. Éles vágásokat mért Greguss Ágostonra, a miért Shakespeareről irt könyvében a gigantikus költő alakját a maga nyárspolgári felfogásához erőlködött törpíteni; czáfolta Alexander Bernátot, a miért minden idők legnagyobb gondolkodóinak egyikét, Schopenhauert, egy füst alatt tárgyalta le a közönséges higítóval, Hartmannal; kifejtette, mennyiben jogosult a meztelenség a költészetben; vitatkozott Palágyi Menyhérttel a szimbolizmusról. Reviczky még a saját főszerkesztőjének, Jókai Mórnak sem kegyelmezett meg; szatirában kelt ki ellene, a miért Rezső királyfi előtt szerényen «fakó magyar poétának» lejebbítette magát.

Reviczkytől mint kritikustól félni kezdtek, mint lirikust mindinkább megszerették.

A szerkesztők most már versengve kérték költeményeit, teljesült az a jóslata is, hogy Vadnai még aranyakkal fogja fizetni az ő verseit. Különben is ő ez időtájt sűrűn kapott aranyakat. Nem akadémiai pályadíj gyanánt, de azért, mert Hamilton herczegnőt, Fesztetics Taszilo gróf nejét, ő tanította magyar nyelvre; az aranyak kijártak neki akkor is, ha az óra elmaradt, a miről a herczegnő minden alkalommal udvariasan előre értesítette a költőt.

A *Petőfi-Társaság* is tagjául választotta Reviczkyt; a társaság első kirándulása alkalmával Debreczenben valósággal ünnepelték. E kirándulás emlékei a *Petőfi ellen* és az *Útközben* czímű versek. A társaság mozgalmaiban Reviczky élénk részt vett, a felolvasó üléseken többször szerepelt, az egyik ülésen mutatta be leghatásosabb költeményét, a *Pán halálát.*

Reviczky sikereivel egyenes arányban szaporodtak új barátai. Két irói társaságot keresett fel legtöbbször. Az egyik

a Korona-kávéház kerek asztala köré gyült; ehhez tartozott Mikszáth Kálmán, Gozsdu Elek, Szana Tamás. Ez volt a csöndesebb. A másik a Kammon-társaság, mely később a Hungáriába költözött át. Ehhez Ambrus Zoltán és Justh Zsigmond vonzották Reviczkyt. Nem ragadt rá tőlük a «modernizmus» és egyéb izmusok láza, mely akkor kezdett dühöngeni; de szivesen beszélt velük Flaubertről, Stendhadról, Lecont de Lisle-ről, főkép Baudelaireről, kit fordítani is kezdett. Justh közölte Reviczkyvel regényterveit és kedvencz ideáit, melyekre a költő az *Ifjú pesszimistának* czímű versekben válaszolt. Sokat voltak egymással. Justh megismertette őt legbensőbb barátjával, Batthyány Gézával is. Ki hitte volna akkor, hogy a három egymás iránt mély rokonszenvet érző ifjú, kik különböző jogczímeken, de mindannyian méltán tarthattak igényt az élet legbecsesebb javaira, oly hamar megválnak tőle?

Reviczky mint irói egyéniségekhez különösen vonzódott *Tolnai Lajoshoz*, kit hosszabb czikkben méltatott, *Dóczi Lajos*hoz, kit *Költői levél*ben akart üdvözölni, de e levél is töredék maradt, és *Endrődi Sándorhoz*, kit lirikus kortársai közt legtöbbre tartott. Róla írta azt a paradokszont: «Endrődi Sándor nem tartozik az irodalomhoz, ő poéta». Reviczky itt az irodalom alatt annak napi piaczát értette.

Élete ez időszakának legfontosabb eseménye költeményei első gyűjteményének megjelenése volt. Könyve: az *Ifjuságom* tartalmazta az *Első szerelem* czímű ciklust (az utolsó vers kivételével), az *Emmáról* írt dalokat (I-től a XL-ig) és a *Változatok*at oly sorrendben, mint e kötetben találhatók, a *Finaléig* bezárólag.

E kötetet, mely Reviczkyt a modern lira legkiválóbbjai közé emeli, a sajtó nem méltatta jobban, mint a tuczatszámra

termő «tehetséges fiatal költők» nyomtalanul feledésbe merülő köteteit. A lagymatag dicséretek ép oly kevéssé illettek Reviczky lirájára mint a kicsinyes gáncsolódások. A *Budapesti Szemle* és *Pester Lloyd* hallgatással mellőzték a kötetet, sőt a *Budapesti Hirlap* is.

A Teleki pályázatra beküldött *Büszkék* czímű vígjátéka sem részesült méltánylásban. Szerepel benne egy vagyonára büszke borkereskedő, kinek szép leánya van; ezért hárman versenyeznek; egy úr, a ki öröklött nevére és egy író, a ki tehetségére büszke; a leány a harmadiké lesz: sima gavalléré, kinek nincs mire büszkének lennie. Mint szembeszökő, az író a társadalom léha felfogását gunyolja, mely hamis mértéket alkalmaz az emberekre.

Költői erejének teljében folyton ujat alkotva, Reviczky könnyen viselhette el az igaztalan itéleteket. De súlyos csapást mért rá előnyös állásának elvesztése. Mikor *A hon* és *Ellenőr* egyesültek, őt az ujonnan alakult *Nemzet*nél csak leszállított fizetéssel, riporterré lefokozva voltak hajlandók megtartani. Reviczky inkább végkielégítést kivánt. És újra keservesen kellett küzdenie a mindennapi kenyérért, melyről akkor mondta ki egyik versében, hogy azt nem Isten adja, hanem az ördög, hisz «kenyérért van a bűn, gyalázat, megalázás és nyomor!»

A «MAGÁNY»

> Mert a szerencse szűken oszt javat,
> Egy kézzel ad, másikkal megtagad.
> Dicsőség koszorúját nyújtja tán?
> De társid mélabú, sötét magány.
>
> *Alázat*

A nehéz küzdelmek, a bántó nélkülözések korszaka megújult. Reviczky a végkielégítésül kapott pénzt hamar elköltötte, versek és czikkek honoráriumai pedig csak csekély

mértékben kárpótolták a rendes fizetés elmaradásaért. Életmódja ismét kizökkent a rendes kerékvágásból, és tönkrement egészsége, melyet korábbi nyomorgásai amúgy is aláástak.

Egy ideig gróf Kreith Béla *Szemlé*jénél dolgozott; ezalatt párbajba is keveredett, melynél Inczédi László volt az egyik segéde. Utóbb Aradra ment kormánypárti lapot szerkeszteni; ez a mesterség sehogy se volt ínyére. Csak a tárczarovattal foglalkozott, a politikát másra bízta. Még arra sem volt rábirható, hogy a főispánnak bemutassa magát. Így aztán nem is lehetett maradása. Visszajött Budapestre, de nem kapva állást, kénytelen volt ismét vidéki lapot szerkeszteni: a Kassán német nyelven megjelenő *Pannoniát*, a mi épen nem volt ínyére. Aradról és Kassáról irt levelei kedvetlenek és keserűk. Nemsokára Kassát is elhagyta, hogy Budapesten Verhovay Gyula napilapjánál tengődjék.

E keserves hányatások azonban nem akasztották meg Reviczky Gyula munkásságát. Két regénye jelent meg. Az első, az *Apai örökség*, önéletrajz, de csak a Varga Mimiről szóló epizódig, mely a regény főalakjának, Tibornak erkölcsi züllését jelenti. Ezt már nem a saját, de egyik irótársának életéből vette; innen kezdve a regényben elmondottak ép oly kevéssé történtek meg Reviczkyvel, mint a befejezésül kieszelt öngyilkosság.

Másik regénye, a *Margit szerencséje*, a kisvárosi életet rajzolja. Barsvármegyei ismerőseit szerepelteti mellékalakok gyanánt. Ő maga az a Dálnok, a ki betegen folytonosan enyhébb égaljak után vágyakozik, útitervekkel foglalkozik; végre el is utazik, de abba az ismeretlen tartományba, a honnan halandó vissza nem tér. Dálnok menyasszonya, Margit, nem akarva vén leány maradni, egy korcsmároshoz megy nőül. De életét megmérgezik a visszaemlékezések. Margit, a regény főalakja

érthetetlen marad; talán azért, mert az iró több ismerőséről vett, nagyon is ellentétes vonásokból próbálta összeállítani. Majd azt a rokonát rajzolja benne, ki egykor eljött érte a négyökrös csézán, majd Emmáját, majd egy újabb ismerősét, ki siralmas érdekházasságot kötött. De értékes e regényben Dálnok vőlegénységének, útra készülődésének és betegeskedésének leirása. Ezek is önéletrajz részletei.

Lefordította Kleist Henrik *Heilbronni Katiczá*ját is. Reviczky Kleist Henriket tartotta a legnagyobb német drámairónak és tervezte Kleist Henrik diadalmas bevonulását, mely majd a nemzeti szinház ünnepe lesz. De Paulay azt mondta neki, hogy az efféle romantikát a magyar közönség nem veszi be. Somló Sándor előadatta e fényes költői alkotást Aradon, de Reviczky ezt már nem érte meg.

Legmélységesebb és legszomorúbb költeményeit ez időszakban irta a költő. Uj húr rezdült meg a szivében: a halál sejtelme. Erről szól a *Magány*, a *Palinódia*, *Ha már szeretni nem fogok*, *Múlnak hetek . . .*, *Lemondás*, *A halálhoz* és a mindezeknél szebb *Útra készen*; a költő forró könyeinek csöndes hullása. E gyönyörű cziklus Justh barátnőjének, Jeanne de Néthynek fordításában franczia revueben is megjelent.

Végre megint jobbra fordult a költő sorsa; a *Pesti Hirlap* belső munkatársa lett. Rábizták az irodalmat és a szinházat, az éjjeli munkától felmentették; kollégái, különösen Schmitély József és Sebők Zsigmond, a leggyöngédebb figyelemmel voltak iránta.

Lehetővé vált, hogy Reviczky Arcóban keressen gyógyulást. Az enyhe éghajlat alatt, sápadt levelű olajfák és színes virágú gránátbokrok közt zavartalanul álmodozva hinni kezdett gyógyulásában. Így dalolt: «Ah szárny és nem koporsó kell nekem!»

Némileg javult egészségben, új reményekkel jött haza. Barátai meglepték az *Ország-Világ* Reviczky-számával. Benedek Elek e hetilapjának Vágó Pál megrajzolta Reviczky arczképét; az arczképhez Ambrus Zoltán gyöngéd méltatást irt, mely az ő kedvencz franczia lirikusaihoz hasonlítja Reviczkyt.

A költő még Arcóban rendezte sajtó alá második verskötetét, a *Magányt*. A Kisfaludy-Társasághoz nyujtotta be kiadás végett. A birálók, Lévay József és Imre Sándor ajánlották kiadásra, de más elfogadott művek is lévén, a *Magány* csak évek mulva kerülhetett volna sorra. Beőthy Zsolt buzgólkodott, hogy a Kasselik-alapítványból adassa ki; de hiába, mert akadtak, a kik ráolvasták az alapító rendelkezését, mely kizárja az oly irókat, kiktől német nyelvű közlemények is megjelentek. Már pedig Reviczky irt német ujságokba, sőt még szerkesztett is német ujságot. Végre Reviczky kénytelen volt a *Magányt* saját költségén kinyomatni. Barátja, Farnady József annyit mégis kieszközölt, hogy e könyv a Kisfaludy-Társaság czége alatt jelenhetett meg és a társaság száz forinttal hozzájárult a kiadás költségeihez.

A *Magány* a hasonczímű verssel kezdődött, ezt követte az *Emma*-ciklus folytatása (XLI—LI), A *Festett ideál* költői elbeszélés, az *Epitáfiumok*, *Goromba versek*, *Virágnyelven*. majd a *Változatok* folytatása a *Magamról* czímű verstől az *Utolsó költő*ig. E kötet hatalmas lirai egy'niség megnyilatkozása. Reviczky lelkülete «mint érzékeny n.űvészi mérleg» sok érzés és benyomás iránt volt fogékony és ezeket mind eldalolta, de költészetének igazi jellegét azok a versek adják meg, melyek a fájdalom és szomorúság megtisztító és megdicsőítő erejéről, az élvezetek hiábavalóságról, a megbékélt türelemről, a

megbocsátásról és a részvétről szólnak. E versek hangulatai a világnak és önlelkének az élethez való akarattól függetlenített, gyönyörrel járó szemléletéből erednek, és ezeket ő dúsgazdag változatossággal, nagy színpompával és édes zenével öntötte dalokba. Világnézete így emelkedik a legnagyobb magaslatra, melyről korunk forrongásaira, küzdelmeire, eszméire tekinteni lehet, és kiérdemelt legfőbb dicsősége, hogy ő a modern pesszimizmus első igazi, első nagy lirikusa.

A *Magány*t a sajtó már teljes elismeréssel fogadta; a birálatok közt csak elvétve akadt diszonáns hang. A közönség is csak most kezdte igazán méltányolni Reviczky liráját; költeményeit legnagyobb művésznőink szavalták; Falk Miksa és Dóczi Lajos németre fordították a *Pán halálá*t, Vészi József az *Utolsó költő*t és a *Tristiá*t.

Az egyre szélesebb körből, folyvást melegebben nyilvánuló elismerés erősen szította a költő alkotó vágyát; és még ennél is erősebb láng hevítette... Élni akart, hogy fenékig üríthesse a dicsőség és a szerelem kelyhét, élni akart minden áron, épen akkor, mikor orvosai kimondták halálos itéletét.

REZEDA

Oh, hogy csak most találkozánk
Midőn a vágy ölő fulánk...
Rezedának

A költő első szerelme gyermekes ábránd, a második meddő tépelődés volt; csak az utolsó éreztette vele a szenvedély erejét és a gyönyör perzselését: ha meg kell halnia, haljon meg tűzhalállal; e szerelem máglyáján adja ki lelkét!

Arról a tüneményes nőről, a kit a költő utolsó verseiben Rezedának nevez, sokan írtak és fognak is írni. Én e sorok-

ban csak az ő életének egy rövid és az ő szempontjából nem is jelentős epizódjára terjeszkedem ki.

Ő nem volt mint Emma sem a lemondásnak, sem a béketűrésnek angyala, de épen ezért édesítette meg a költő életének utolsó szakát és csalta ki lantjából az eddigi dallamoknál erősebb hangokat. Csudálatos alakító képessége megnyilatkozott a költővel való viszonyában is; tudott olyan lenni, a minőnek a költő őt ohajtotta. «Nem akarok, nem fogok senki mást szeretni, ha neked így esik jól», írta neki Arcóba; nem csuda, ha elbűvölte a költőt, ki a két arcói útja közé eső időt «édes napoknak» nevezi és így hálálkodik:

Mint a madár röppensz be hozzám,
Mint illatos virág hajolsz rám...
Te űzöd el szomoruságom,
Melletted jön meg gyógyulásom.

Orvosai ekkor már lemondtak a gyógyulás minden reményéről. Egyebet nem tudva vele tenni, Arcóba küldték másodszor is. Az ottani magyarok nagy szeretettel vették körül velük sinlődő társukat, estélyt rendeztek a tiszteletére és tőlük telhető módon biztatták. A tüdővész romboló hatalmával szemben a költő mindvégig csudálatos lelki erőt őrzött meg. Nehány hét alatt írta meg az utolsó cziklus gyönyörű verseit, lefordította Ibsen Nóráját, belekezdett Grillparzer Sapphójának fordításába, megalkotta *Szeptember* czímű verses regényének tervezetét és megírt belőle nehány epizódot. És boldognak is érezte magát. Rezeda leveleiben igérgette, hogy eljön érette Arcóba és együtt utazzák be a szerelmesek hazáját: a narancsfák és a pálmaerdők országát.

Ebbe az országba a költő nem jutott el soha és Rezedát se látta többé. Nem találta Budapesten, mikor oda visszatért.

A legcinikusabb embereket is megrendítette a költő akkori

megjelenése, a mint lelki erejét megfeszítve küzködött roncsolt testével, járt-kelt halálsápadt arczczal, emésztő tűzben ragyogó szemekkel, élénken, olykor vidáman is, vérpiros rózsát viselve a gomblyukában . . .

Élete utolsó tíz hetét a költő kénytelen volt ágyban tölteni. Az egyetemi klinikának a Szentkirályi-utczára nyiló egyik külön szobájában helyezték el orvosának, Dr. Benczúr Dénesnek közbenjárására. Kórágyán nem említette Rezedát, de sokat gondolhatott reá ; róla írta legutolsó sorait is, ezt a verstöredéket :

Azzal a zsebkendővel, mit te adtál,
Törlöm le, hűtlen, izzadságomat
Csak izzadtságomat, nem könnyemet !

NIRVANA

Meghalni ? Oh, ne még, ne még !
Agyam még eszmetűzben ég,
Forró szivem
Jobban pihen
A napon : oh a sír setét !
Számlálgatom . . .

Tudós orvosok gondja, szerető szivek gyöngédsége környezte a nagybeteget. Hű testvér gyanánt kereste fel őt csaknem naponként Szabó Endréné Nogáll Janka ; jobban tudta őt ápolni, mint az apácza, kit melléje rendeltek. Komjáthy Jenő csak azért jött Budapestre, hogy még láthassa őt, Kiss József, régi barátja, órákat töltött a beteg ágyánál, úgyszintén Sebők Zsigmond és több más irótársa.

A költő ekkor is érdeklődött az irodalom minden eseménye iránt és éber lélekkel dolgozott. Utolsó heteiben írta meg a *Szeptember* nehány strófáját, azt a gyönyörű verset, mely így kezdődik : Számlálgatom . . . találgatom . . . Megénekelte azokat a rózsákat is, melyeket testvérem küldött

neki Garam-Ujfaluról, és már-már haldokolva, reszkető kezekkel írta le hattyudalát: «Beteg vagyok, de már belenyugodtam...» De ez a megnyugvás csak addig tartott, míg a beteg «várt és reménykedett», míg hitt orvosainak, kik egyre súlyosbodó állapotában kegyes csalással csítították: «ez a krizis, utána minden jóra fordulhat». Utolsó fohásza nem teljesült, hogy halála «szép, szelid» legyen.

A halálát megelőző estén nála maradtam, a míg csak megengedték. Agóniája megkezdődött, de szellemi éberségét nem csökkentette. Mértéktelen, bősz keserűség tombolt benne, a mért meg kell halnia, mikor még oly nagyon szeretne élni.

Nehány órával később, 1889 évi julius hó 11-én hajnalban tért meg «Nirvána altató ölébe». Az az ohaja sem teljesült, hogy «szelíd nézésű asszonyok fogják be haló szemét»; a mellette virrasztó apácza megtette a köteles jelentést, erre a testet a halottas kamrába vitték; barátai, kik reggel keresték, a kamrában találták meg ruha nélkül, nyitott szemekkel...

A Petőfi-társaság nevében a kerepesi-úti temetőben kértek a költő számára sírt Kiss József és Prém József; a székes főváros meg is adta.

A klinika udvarára tették ki a költő koporsóját. Mielőtt a gyászkiséret köréje gyülekezett, ifjú titánok, kik a költő halálát titulus bibendinek vették, zajongva gyémántkoporsót követeltek az ő számára, mignem sikerült őket elcsitítani. Kegyeletesen megjelenő vendéglőse, kávésa, pinczése, szabója, állandó hordárja csöndes megbotránkozással szemlélődtek. Ujságírók találgatták, vajjon ki az, a ki koszorúja egyik szalagjára ezeket nyomatta: «Dem Bruder in Heine und Schopenhauer?» Komócsy József fellengző beszédben avatta Reviczkyt halhatatlanná, a mit a szertartást teljesítő káplán gú-

nyosan megmosolygott. A költő barátai hiába kerestek enyhítő vonást e kegyetlenül durva képen; nem akadtak női szemre, melyben köny csillogott volna; elmélyedve komor bánatukba, tagadták meg a Nirvana engesztelő hatalmát.

Tehát a költő még azt is hiába hitte, hogy «szépen fognak eltemetni».

Egyéb jóslatai azonban teljesültek. Dalait magasztalják, bánata sok idegen seb balzsama, kedves lányok merengenek versein; Köllő Miklós, a korán elhalt fiatal szobrász, szelid nézésü, bánatos szép asszonyt állított sírja fölé és emlékkőbe véste ez igéket: «A világ csak hangulat». A költő sírja soha sincs friss virág nélkül. A magyar ifjuság halottak napján meggyujtja e síron a kegyelet mécsét. És nemcsak a halottak szomorú birodalma, hanem a székesfőváros lüktető életének víg hullámzása közepett, a magyar Faubourg St. Germain Reviczky-tere és Reviczky-utcája is hirdeti Reviczky Gyula dicsőségét. A lét legkiméletlenebb tusájának, a fásult közönynek és a lázongó nyomornak, a legellentétesebb eszmeáramlatoknak e korszakában minden összevisszaságot és zajongást túlzeng az ő lirájának tiszta csengése. Eredeti költeményeinek ez első teljes kiadásával e nemzedékből Reviczky Gyula legelsőül emelkedett a «magyar remekírók» közé,

Koroda Pál

KÖLTEMÉNYEK

ELSŐ SZERELEM

Bübájos emlék, édes álom
Száll át merengő lelkemen.

I

Ábrándjaim derűs világát
Beárnyékozta szenvedés.
Hol a nap még szivembe süthet,
Immár csak egy parányi rés.
Oda van a tavasz bübája,
Ibolya többé nem terem!
Mégis, mikor te jutsz eszembe,
Szép májusról zeng énekem.

Tavasz volt; édes, szelid ábránd
Himbálta ifju szívemet.
Örök tavasznak, szerelemnek
Álmodtam én az életet.
Madár dalolt, akácz virágzott,
Mikor először láttalak.
Virágos rét fölött repültek,
A sárga cserebogarak.

Mikor a virágok születtek,
Szerelmünk akkor ébredett.
Te még rövid ruhába jártál.
S én bujtam még a könyveket.
Gyakran találkozánk az utczán
S némán hüséget esküvénk
Egymásnak. Oly bohó nekem most
Még dalban is a mi regénk!

Dalaim édes zokogása
Akkor zendült szivembe' meg;
És ha mi bántott, elcsitítni
Dallal a bút oly jól esett.
Mint napsugár a könnyü felhőt,
Bearanyoztad vágyamat.
Imádkozám: Szép így az élet!
Ne légyen soha alkonyat...

Ha visszanézek most a multra,
Álomnak tetszik az egész.
Hisz' ily bolondott nem müvelhet
Soha a józan emberész.
És mégis, sokszor úgy ohajtom:
Legyen ily álom életem.
Kaczagjon rajta minden ember,
Csak engem boldoggá tegyen!

Sütkérezem elálmodozva
A bágyadt, őszies napon.
Lelkembe' nincs virág, verőfény,
Csak hervadt, néma fájdalom.
Tévedt madárként egy-egy emlék
Repűl át néha szívemen,
S szelíden, könyeimet áldva,
Te újra megjelensz nekem.

II

Emlékezem, zöld volt az erdő;
Derült az ég köröskörül.
A párk rég látott annyi népet;
Ott jártam én is egyedül.
Öröm sugárzott minden arczon;
Megújult vágy, ifjú remény;
Csak én szerettem volna sírni
Gyönyörü május elsején!

Keztyűs urakkal, kék ruhában
Te is ott ültél egy padon.
Sok szépet mondhattak neked, mert
Csak mosolyogtál, angyalom.
Platánok gúnyos suttogását
Hozá a játszi szél felém:
Minek van a szegénynek álma
Gyönyörü május elsején!

De én azóta megtanultam:
Boldog, ki sokat álmodott.
Sokszor kijártam a ligetbe
S fölkeresém a kis padot.
De oly üde már semmi sem volt,
A régi nem volt más csak én,
Nevedet a homokba írtam,
Mint akkor, május elsején!

S el-elvisz a vágy este-reggel
A régi padra betegen;
Tapasztalásom ím' elég van,
Hadd sírjam ott ki csöndesen.
Ah sírni! sírni öntudatlan',
Míg eljő majd az ősz dere,
A midőn már magunk se tudjuk,
Mikor volt május elseje.

III

Szivemből téptem ezt a dalt,
Hová képed van írva.
Majd elmerengsz: Ő írta, ő!
S fogod olvasni sírva...
Dalocska, szállj tovább!

Szivemből téptem ezt a dalt
Szerelmi vallomásnak,
Hogy hű maradtam s szívemet
Nem adtam senki másnak...
Dalocska, szállj tovább!

Dalocska, szállj, repülj tovább!
S te törj ki könnyezésbe,
S gondolj engesztelődve rám:
Beh jó fiú szegényke!...
Dalocska, szállj tovább!

IV

Szép volt és ifju, mint a hajnal
S ábrándos, mint az alkonyat.
Egy angyaltól a magas égben
Nem különbözhetett sokat.

Mikor először jött utamba,
Világos kék ruhát viselt,
S oly szépen nézett, hogy, ha láttam,
Szerelmes szívem dalra kelt.

Azóta nagysád lett belőle;
Hideg és büszke, mint szokás.
S a rege szól: Volt egyszer egy lány,
Ábrándos, szőke, kékruhás...

V

Zeneszót hoz a kósza szellő,
Jól ismert hangok; hallgatom.
Tudom, megint emlékeimmel
Lesz dolgom és nem alhatom.

Bübájos emlék, édes álom
Szállt át merengő lelkemen,
S egy nem felejtett, bánatos hang
Susogja sírva: szerelem!

Előttem állsz fehér ruhában
És nyujtod reszkető kezed';
S én, mig rajongva átölellek,
Érzem, hogy most is úgy szeretlek,
Mint egykoron szerettelek!

VI

Be messze tünt, beh véget ért
Az első szerelem!
Csak egy-egy ifjukori dal
Beszél még rólad énnekem.

Arczod' sem őrzi már egyéb,
Csak az emlékezet.
Ábrándos, első ifjuság,
S te szőke lány, isten veled!

Ah elvirult! ah elvirult,
A szív bimbó kora.
S érzem, mi se találkozunk
Az életben többé soha.

Legelső édes hevülés,
Legelső tiszta vágy:
Mily szívesen, mily boldogan,
Oh hányszor gondolok reád!

Száll az idő... letünnek a
Tavasznak évei;
De a kékszemű szőke lányt
El nem birom felejteni.

VII

TALÁLKOZÁS.

1879. május 14

1

Igy jövünk össze hát megint
A nagy világ zajában!
Én visszasírva drága multam'
S te mint menyasszony elvirultan
És haloványan.

Szemünk egymásra nem tekint
S emléki szebb időknek:
A régi üdv, a régi vágyak,
Mint láthatatlan útitársak,
Hozzánk szegődnek.

2

Óh, mert te sem felejtheted
El azt a bűbájos regét:
Álmodtak édes hajnalálmot,
Örök hüséget, ifjuságot.

Azután utjok elszakadt.
Megnőttek; az idő haladt.
És most e kis dalocska mérge
S egy mirtuszkoszorú a vége.

3

Oh, csak nevessünk! mondj bolondnak,
Ne hidd, hogy én siratni foglak.
Bolondság volt, most érthetetlen.
Nevessünk rajta mind a ketten.

4

Akkor te még kis lányka voltál,
És nem volt vőlegényed.
Most? — álmid' mint ruhád' kinőtted,
S nem ismersz, azt beszéled.

Nem az a vágy ég szíveinkben,
Nem az a nap az égen.
Nem az a május nyit virágot,
Nem, nem ismerlek én sem!

5

Ruhája kék volt, szeme is kék;
Rám nézett ábrándozva mindég.
Ártatlan, egyszerű leány volt,
Kiért szivem régente lángolt.

Egyszer csak eltünt s kék ruhája,
Kék szeme volt lelkemnek álma
Sokáig, míg egy édesebb szem
Ragyogott rám és — elfeledtem.

S ki meghalt, mostan mint kisértet
Halványan a szemembe nézett.
Járása, hangja még a régi,
Csakhogy már nem tud megigézni.

VIII

A POZSONYI LIGETBEN

1880. augusztus 5

Itt vagyok, újra itten!
S te még a régi díszben
Állsz, én szép ligetem.
Utaidon bolyongok,
S a virágok, a lombok
Mind összesúgnak: Ismerem!

Hajdan, tavasznapokban,
Gondatlan' itt bolyongtam,
Ez árnyas útakon.
Itt járt kaczagva szépem;
Nevét hány fába véstem!
Itt írtam én első dalom'.

E fák alatt viseltem
Bánattalan szivemben
Fájdalmat, édeset.
Itt olvastam szemében,
Hogy értem ég, csak értem;
Itt ujjongtam: Szeret! szeret!

S itt, ez a pad tudója,
Hány meglesetlen óra
Kinálta élveit.

Volt szeretőm, barátom,
Ifjú szivemben álom...
Itt éltem át a mennyet, itt!

Oh, hol vagy drága hajnal
Legelső súgaraddal?...
Hová, hová levél!
Hol vagytok, édes álmok?
Mit súgnak a virágok?
Csitt, csitt, a lomb miről regél?...

Ah, álom, álom, álom!
Azt mondja, ifjuságom
Mulandó, hűtelen...
Szép ligetem, virulj csak,
S te szív, álmodd a multat
Még egyszer át s légy csöndesen.

IX

SOHAJ

Első szerelmem idejében,
Mikor láttam, hogy szíved értem
Megszünt dobogni, kérkedém:
Majd lennél egykor még enyém!

Ha dalaim hir-szárnyra kelnek,
S mint költőt szerte ünnepelnek:
A kék ruhás lány, fogadok,
Megbánja még, hogy elhagyott!

Bohó ifjúság! Férfi lettem;
Sohajtozám dicsért rimekben.
Kiváncsi is tudom, de hány:
Ki volt a kék ruhás leány?

Csupán tehozzád száll hiába
A csengő-bongó rímek árja.

Sok szép dalom nem érdekel,
Viszhangra nálad egy se lel.

S én vallom: szép versek mit érnek,
Ha az imádott nő szivének
Többé annyit se mondanak,
Mint léha bókoló szavak?

Volnék inkább a régi senki,
Kinek nevét csak szájad ejti,
S ne papiron, de kebleden
Lelném meg rímed', szerelem!

EMMA

Te mosolyogtál könnyeim közt,
Te fényes égi látomány.

I

HIMNUSZ

Hadd bántsanak! hadd jőjjenek nyakamra
Az ördögök és farizéusok.
Panaszomat a világ így se hallja;
Jajgatni, elcsüggedni nem tudok.
Boldogsággá varázslom a keservet
Kedvencze én a boldog isteneknek!

Mikor születtem, ők bölcsőmhöz álltak,
Testvérükül fogadtak engemet,
S az örök ifjusággal megkináltak,
Hogy véghetetlenül boldog legyek.
Rajongó lelket adtak és szerelmet...
Kedvencze vagyok én az isteneknek!

Mondták, elvisznek majd az égi honba...
De jött az ördög is megrontani,
És véle jöttek mindenütt nyomomba

Irigykedő, goromba társai;
És minden untalan próbára tettek,
Kedvencze vagyok-é az isteneknek?

Elsőnek állott *Árvaság* utamba
S azt mondta: «Nincs apád és nincs anyád!
Ez hát a boldog istenek jutalma,
Hogy szeretet sehol se vár reád!...
Hajlékot adni, látom, elfeledtek;
Panaszold fel a boldog isteneknek!»

Mezitlábú *Szegénység* jött utána,
És szólt, vállamra dobva rongyait:
«A föld a pénz, az élvezet hazája,
S te mégis éhes és rongyos vagy itt?...
Kenyeret adni, látom, elfeledtek;
Panaszold fel a boldog isteneknek!»

A görnyedt *Megalázás* ért nyomába
S kérdezte, tudok-é hajlongani?
Nem tudtam; kilökött az út sarába:
«Igy jár minden bitang, sehonnai!
Függetlenséget adni elfeledtek,
Panaszold fel a boldog isteneknek!»

Vak *Szenvedély* se váratott magára;
Lihegve, lázban égve jött felém:
«Koldus, bitang vagy, elhagyott vagy, árva!
Mámort adok szivednek; légy enyém!
Nyugalmat adni, látom, elfeledtek;
Panaszold fel a boldog isteneknek!

Mentünk s *Dicsvágy* is társamul szegődött;
Nagy bánat árán nagy jövőt igért.
Szólt: «Igy jártak Homér is s más nagy ősök!»
S én tűrtem és lemondtam a hirért,
S hogy adni annyi mindent elfeledtek,
Nem panaszoltam fel az isteneknek.

Bősz fergeteg zudult rám szörnyü dühhel:
A vész vadúl dobálta szívemet;
Sodort az örvény és sehol se tünt fel
Mentő hajó vagy távol egy sziget.
Sirtam: «Mindenki elhagyott! Ki ment meg?»
Kedvencze nincs a boldog isteneknek!

«Van! A költő s a bölcs felelt egy angyal,
Emmának hívják őt az emberek.
«A mennyországba' viszlek el magammal,
A mennyországba van a te helyed.
Légy boldog ott és keblemen pihenj meg:
Kedvencze te a boldog isteneknek!»

«A boldog istenek küldöttek érted.
Borulj nyakamba és repülj velem!»
S szálltunk oda, hol ördög el nem érhet;
Bübájos ország! Lakja *Szerelem*.
Az égiek Emmával eljegyeztek,
S kedvenczei lettünk az isteneknek.

S jött és megáldott valamennyi isten.
A legszebb volt közöttük *Szerelem*.
Egy szót se szólt, csak rám hajolt szelíden
S megölelt hosszan, forrón, édesen.
Kéjtől remegtem és fülembe csengett:
Kedvencze vagy a boldog isteneknek!

Vig *Ifjuság* szólt bájos, égi nyelven:
«Adtam rajongó, álmodó szivet,
S habár hajad megőszül életedben,
Mégsem leszel vén, mint a többiek.
A mig csak élnek, ifjak, lelkesednek
Kedvenczei a boldog isteneknek!»

Szabadságnak szemébe' szent tüz égett:
«Kincset ruháztam rád, dicsőt, nagyot!
Hiába bántja a világ, az élet,

Kit én segítek, én oltalmazok!
Kik engemet mint éltüket szeretnek:
Kedvenczei a boldog isteneknek!»

Dicsőség arcza mint a fény sugárzott;
Ajkamra égető csókot nyomott:
«E csókkal járd be büszkén a világot!
Fényt szórni útaidra én fogok.
Zengj dalt, a többi dalnál lelkesebbet,
Kedvencze te a boldog isteneknek!»

És *Bölcseség* is üdvözölt: «Szeretnek,
Jobban mint bárki mást, az istenek!
Azért küldtek rád bánatot, keservet,
Hogy győzz a kín, az ördögök felett,
S az üdvöt fájdalmak között szeresd meg,
Kedvencze te a boldog isteneknek!»

S én válaszoltam: «Áldom ezt a sorsot!
Hisz' jobbat a legjobb sem érdemel,
Boldog vagyok, jó istenek, ha boldog
Ki nem akar cserélni senkivel;
S az is leszek, míg napjaim letelnek,
Kedvencze én a boldog isteneknek!

S ha meghalok... nem! sose halok én meg!
Nem kaptam én csak testi életet.
A jók, a nemesek szivében élek
Örökre, mint a boldog istenek.
S utódim is majd váltig emlegetnek:
Kedvencze volt a boldog isteneknek!

II

DONNA DIANA

Szemedben ígézet sugára,
Ajkad körül csodás mosoly;
De a kedély szelid varázsát
Nem látom arczodon sehol.

Mint kirakatban drága bábut
Néz gyermek, épugy nézlek én.
Ha megvehetnélek, ki tudja
Hogy össze nem törnélek-é?

Szeretsz?... Hisz' a szerelmi hűség
Nem élted üdve, létjogod,
Hanem hiúság, gőg, divat s te
Ha már meguntad, eldobod.
Üres szivű, divatos úrfik
Hadd kurizáljanak neked.
Én azt tudom csupán szeretni,
Ki engemet viszonszeret.

Növeljem-é még büszkeséged'?
Boruljak lábaidho' tán?
Sohajtsak lealázva hozzád,
Mint istenéhez a pogány?
Te sóhajimra nem felelnél,
Arczomba nézve hidegen;
Mig titkon, szíved rejtekében
Ujjonganál győzelmeden.

Hol vetted ezt a bűvös arczot?
Mért csábítsz, hogyha nincs szived?...
Szép, vagy, szeretlek nézni hosszan,
S mégsem ohajtlak, elhihetd.
A szerelem, e régi ének
Hatalmát én is érezem:
De sirjak-é, ha mozdulatlan
Szobor nem érez énvelem?...

III

Oh, szánj meg engem! óh, ne csábíts!
Én nem hozzád való vagyok.
Az én vergődő bús szívemmel,
Neked nem illik játszanod.

Nehéz, nagy harcz után lemondtam
Én rólad és kerültelek.
Mért mentem hozzád akkor egyszer,
Óh, mért találkozám veled!

Tudtam: meg fogsz jelenni; rólad
Én már ezerszer álmodám,
Te mosolyogtál könnyeim közt,
Te fényes égi látomány.
Epedve vártalak, s hogy íme
Valóság lett a képzelet:
Feljajdulok: nem ezt akartam!
Oh, mért találkozám veled!

Óh, szánj meg engem, óh, ne csábíts!
Ne fájjon emléked nekem.
Te boldog vagy, feledni tudsz csak,
Én meg folyvást emlékezem.
A lemondás is fáj, nagyon fáj,
Emmám; de százszor nehezebb
A hűtlenséget elviselni...
Óh, mért találkozám veled!

Ha tudnék sírni, elzokognám,
Mint kis gyerek, bubánatom',
S ha így tudnálak elfeledni,
Sirnék soká, sirnék nagyon;
De könnyeim' rég mind kisírtam,
S ki mint én téged, úgy szeret,
Az soha, soha sem feledhet!
Oh, mért találkozám veled!

Oh, szánj meg engem! óh, ne csábíts!
Hisz' az enyém te nem leszel.
Selyem-rongyban, nagyúri gőggel
Valami gavallér vesz el.
A küzdelem s a vágy keserve
Majd szétszakítja szívemet
S kerüllek, hogy megmentsem álmom'...
Óh, mért találkozám veled!

És hogyha majd lázas szivemben
Az emlék búja felzokog:
Jelenj meg néha álmaimban,
Fog várni a te dalnokod.
Azt fogom én mindig dalolni,
Mért nem lehettem a tied,
S dalomnak vége lesz a sírig:
Óh, mért találkozám veled!

IV

Nem mondta senki még; először
Tőled halottam: Értelek!
Óh, légyen áldott az az óra,
Mely engem hozzád vezetett.

Jóságod enyhe napvilága
Keresztüljárta bánatom',
S verőfényes, derült napokról
Megint, megint álmodhatom!

A jó isten megáld bizonynyal,
Hogy vélem annyi jót tevél.
Talán egymásnak szánt a végzet.
Valami súgja: Várj! remélj!...

Örök boldogságról, derűről
Most zeng először énekem.
Ha téged látlak, azt hiszem, hogy
Boldognak lenni végzetem.

V

A réteken járok dalolva
S mezei virágot szedek,
Sietve szállnék karjaidba,
És oda adnám mind neked!

Neved' az erdőben kiáltom,
Hanem a viszhang nem felel.
Vagy én nem hallom csak? Szivemben
Minden dalol, zeng, énekel.

Valami úgy ragad magával!
Futok, és nem birok vele;
S a lég, a láthatár, az erdő
Mind boldogsággal van tele.

És dalom egyre hangosabb lesz,
Szivem csordultig telve van...
Elrejtem arczomat a fűbe
S zokogni kezdek hangosan.

VI

BÁL UTÁN

A mély gyönyörtől szédülök még,
Ragad a lázas képzelet.
Melletted ülök, czifra párok
Fel és alá keringenek.

A zene szól, de hangosabban
Dobog, majd megszakad szivem.
Szeretnék sírni, mint a gyermek,
A boldogságtul, azt hiszem.

Egy valczer édes áriáját
Lágyan merengve hallgatom;
De édesebb minden zenénél
A mosoly édes ajkadon.

S ha szólsz, óh, mennyei hatalmak!
Eszemet bontja meg e szó.
Én nem tudom, szférák zenéje
Lehet-e ilyen megható?

Honnan jövél? hol van hazád?... tán
A mennyből szálltál ide le?...
Ah, ép' most kér föl egy fajankó!
S keringesz fel s alá vele.

VII

A kik a tapsot kedvelik,
Legyen taps bőviben nekik.
A pompa és a kényelem
Nagy urak közt divat legyen.
A ki pedig kalandra vágyik,
Találjon ezret mindhalálig.
A pénzimádó gyűjtse aranyát;
Száz évig éljen a kövér apát.
Legyen a könyvnek sok vevője,
Irónak előfizetője;
Ügyvédnek sok kliense,
Orvosnak pácziense . . .
Egy szóval, add meg, sors, mindenkinek,
Mit e világon legjobban szeret;
S add meg, mást nem kivánok tőled én,
Maradjon ő, a kedves lány, enyém.

VIII

Mikor a langy szellőcske vágyat
Csókol szivünkbe szeliden;
Mikor a boldog ibolyácskán
Az első pillangó pihen;
Mikor a felhőhez szokott szem
Először lát derűs eget:
Szerelmi hűséget fogadni
Akkor szeretnék én neked!

Mikor a fényes levegőben
Pacsirta szántva énekel;

Mikor a vágy halk sóhajára
Az erdőbül száz hang felel:
Mikor a fecskének susogja
Valami: Épitsd fészkedet:
Szerelmi hűséget fogadni
Akkor szeretnék én neked!

Mikor a fény elől a pára
Mind szertefoszlik, messze száll;
Méhecske mézet és a csermely
Útjába' rózsákat talál;
Mikor minden percz azt susogja:
A tovatüntnél szebb leszek:
Szerelmi hűséget fogadni
Akkor szeretnék én neked!

Mikor a harmatkönny is áldás
A rózsa szomjas kelyhiben;
Mikor nem gondol hervadásra,
Virághullásra senkisem;
Mikor boldogság, vágy, remény, hit,
Szivünkbe' minden érezet:
Akkor szeretném elrebegni
Lábaidnál szerelmemet!

IX

ÖRÖK SZERELEM

1877. julius 14

Régi szeretőm vagy! Már mi régen
Megöleltük egymást számtalanszor.
Egyszer élünk minden ezer évben
Férfi vagyok én s te mindig asszony.
Te enyém vagy, én tied vagyok,
S ha te meghalsz, én is meghalok.

S ha aludni tértünk, sírba dőlve,
Akkor is találkozunk mi ujra.

(Áldott az a szél, áldott örökre,
Mely a mi porunkat összefújja!)
Ott is szerelemrül álmodunk,
Ott is együvé kerül porunk.

Egymásé vagyunk örökre, bárha
Száz alakot, száz helyet cseréltünk.
Suttogunk forró szerelmi lázba':
Hol bolyongtunk, mik voltunk, hogy éltünk!
Változandó minden idelenn,
Csak a mi szerelmünk végtelen.

És ha újra kezdjük a bolyongást,
S szél, vihar, hab és felhő ragadnak;
Hamvainkat száz alakba' folyvást
Együtt viszi, söpri szél, vihar, hab.
Legyen élet vagy legyen halál:
Minket örök hűségben talál.

Igy töltöttünk már mi miljom évet.
Ha te rózsa voltál, én a harmat.
Gerliczének én voltam a fészked;
Hullám voltál s én a hattyu rajtad.
A szivárvány egyik fele én
S te a másik, fent az ég ivén!

Bízva nézek a halál elébe:
Mert szivünk nem veszti el szerelmét.
Hamvam' a te hamvad közelébe
Fogja vonni boldog, édes emlék.
Együtt élünk és együtt veszünk
S porladozva is ölelkezünk.

Hervadás, halál, mulás regéi,
Nem hiszek én bennetek! Hiába,
Szerelmünket ez a sors nem éri;
Nincsen annak vége, nincs halála.
Időt az nem ismer; kezdete
Sose volt és nem lesz vége se.

Dobogó szivem minden paránya,
Mely a míg élt, tiszta lánggal égett;
Századokról századokra szállva,
Nem szeret mást, senki mást, csak téged!
Te vagy üdve, vágya, mindene,
Örök álma, örök élete.

Mit tünődöl? Ki tanítna félni!
Ezer évben, ezer változatban
El nem hagytuk egymást soha még mi,
Mert a mi szerelmünk halhatatlan.
Együtt porladoznak szíveink,
Míg lejár az ezer év megint . . .

X

ARCZKÉPÉRE

Mint nyári éjszakán
A csillagot:
Úgy nézlek csöndes vágygyal én,
Ha egyedül vagyok.
S mint nyári éjszakán
A csillagok:
Zajló szivem hullámiban
Szép szemed úgy ragyog.

XI

SOUVENIR

Száraz virág, valaha rózsa
Lehetett, van e könyvben.
Az a dalos könyv ez, tudod, hisz'
Tetőled kölcsönöztem.

Szerelmi dal mellé került a
Száraz virág, szegényke.
Történetét dal és virág tán
Egymásnak elmesélte.

A dalt egy bús poéta írta
S rá megszakadt a szíve;
(Pedig oly édes kis dalocska
S oly tisztán cseng a ríme!)

S a száraz rózsa boldog órák
Emlékvirága; régen
Hervadhatott már el; ki tudja,
Tán szíved közelében.

Dal és a szerelem virága
Oly szépen összefér itt.
Egymásnak gyakran elsusogják
A hervadás regéit.

XII

Gyakran jelensz meg álmaimban,
Hidegen, büszkén, gúnyosan.
Egy mosolyod, egy jó szavad sincs;
Könyörgök hozzád s hasztalan.

Jársz-kelsz vidáman, hajnalarczczal,
Csak énhozzám maradsz hideg . . .
Én kedvesem, az álmok úgy-e
Ellenkezőt jelentenek? . . .

XIII

A világon te a legkedvesebb
Leányka voltál, . . . így képzellek én;
Maga a vígság, élet és öröm
Hosszú ruhádnak első reggelén.
Beh gyönyörű lehettél! Oh, ha így
Találkozhattam volna én veled.
S nem most, midőn a költők bánata,
Az a sok édes dal megmérgezett.

El volt büvölve minden ismerőd,
A hajnal és a rózsa írigyelt;
Mező virága, erdő madara,
Ha meglátott, csupán reád figyelt.
Legjobb is voltál, nem legszebb csupán;
Merő kedély, vidámság, szeretet.
Minek olvastál annyi dalt, regényt!...
Az a sok édes dal megmérgezett.

Költő dalában érzéd, a mi szép;
Tolmácsolá saját érzelmidet.
Óh, de az édes, játszi dal mögött
Nem láttad a vérző, beteg szivet.
Azt hitted, a ki lelkesül, rajong,
Ha szenved is, csak félisten lehet!...
Óh szerelem, vágy csalfa éneke!
Dalok bübája, mely megmérgezett!

Nagy kín szüli meg a költő müvét,
S habár a szenvedőnek balzsama,
Kinek ártatlan, szűzi lelke van,
Nem érti, meg nem enyhül általa.
Szeretted az erdőt, a zongorát;
Voltál vidám, jókedvü, gyermeteg;
De jobb' szeretted a költő dalát,
S szived azóta bús, megmérgezett.

Ha elnyeri egy férfi majd kezed',
S lesz oly kedves lánykád, mint te valál:
Kérlek, ne adj kezébe verseket;
A vers emészt, a vers lassú halál.
Az élettel szünetlen harczra hív,
Megöli gondtalan kedélyedet;
Örökre bánatos lesz az a szív,
A kit egy édes dal megmérgezett.

XIV

Óh, ne nézz rám mosolyogva!
Iparkodjál elfeledni.
Jobban élnénk, hogyha egymást
Nem ismertük volna meg mi!

Jobb neked nyugodtan élni,
Szerető családi körben.
Jobb nekem a sírt remélni
Vágyak nélkül összetörten.

Jobb az én beteg szivemnek
A világgal harczra kelni,
Mint a vádat, hogy te bennem
Csalatkoztál, elviselni.

XV

Tiporj lábaiddal, gyalázz meg, nevess ki!
Én azért is foglak őrjöngőn szeretni.
Nevezz el daczosnak, nevezz el bolondnak,
Én csak magasztalni és imádni foglak.
Szemeid sugára besütött szivembe,
S az örökre érzi lángját e szemeknek.
Ajkad mosolygása kárt csinált eszembe';
Nem tudom, ki vagy, csak azt tudom: szeretlek!

XVI

Webert, Chopint játszod betéve,
De még jobban poéta hat rád.
Olyan gyöngéd vagy és figyelmes,
Finom és könnyed, mint szivarkád.
Vidámnak látszol, bárha szenvedsz;
A migraint is türöd mosolylyal;
S ha egyszer meg fogsz csalni engem:
Ezt is chikkel teszed bizonynyal.

XVII

Ha mosolygasz, mennybe nézek;
Ha szólsz, angyalok beszélnek.
Szemednek egy pillantása
Szivemet megbabonázza.
S ha szivarzol, drága lélek:
Fázni kezdek s — tüzet kérek.

XVIII

Beh jó, hogy el tudom feledni,
Ha játszottak szivemmel;
Beh jó, hogy egy szeszélyes asszony
A lábamról le nem ver.

Beh jó, hogy óriási önzés
Lakik szivembe' mélyen.
Beh jó, hogy magamat kimentem
S mást vádolok kevélyen.

Beh jó, hogy meggyilkolt szivemről
Másoknak nem beszélek.
Beh jó, hogy oly nyugodt vagyok s jót
Embertől nem remélek.

Be jó, hogy úgy hozzá törődöm
Hivságos életemhe';
S port szórok a világ szemébe,
Mint ő az én szemembe!

XIX

Azok az ingatag poéták!
Biz' azok furcsa emberek.
Sok szenvedély, álom, rajongás
Fér küzködő szivükbe' meg.

Mindez dicső, s te is, galambom,
Szeretted annak idején
A szenvedély, álmot, rajongást;
Hanem csak úgy, ha — költemény.

XX

Ha valaha találkozunk még,
Fordulj el és ne nézz reám.
Közönyt erőszakolni fájóbb
A gyűlöletnél is talán.

Legjobban ott érezd magad te,
A hol gyaláznak engemet.
Ha csalódtál, sopánkodással
A kínt kinosbbá ne tegyed.

Ne ismerj békülést! Szivedtől
A bocsánat távol legyen.
Olyan áldás lesz elfeledni,
Ki volt köztünk a hűtelen!

XXI

Széttépted azt a rózsalánczot,
Mely lelkeinket összefonta?
Nyugodt lehetsz; most már csak engem
Ér rágalom, gúny, mende-monda.

Jól is tevéd. Az én szivemnek
A vihartól nincs nyúgodalma;
S ha hozzám kötnéd lelkedet, még
Téged is magával ragadna.

XXII

Ne is találkozzunk mi többé!
Ne is emlékezzünk a multra.

Szivem sokáig fájt, de végre
A lemondást is megtanulta.

Siratta feldult ifjuságát,
Szépségedért sok könnyet ontott.
Legédesb álmát eltemette;
De össze nem tört, csak lemondott.

Sebét, fájdalmát nem mutatja;
Majd okozóját is felejti,
S vigasztalásul véle többé
Játékot nem fog űzni senki.

XXIII

Isten veled hát! A mi elmult,
Örökre elmult: mért siratni?
Lásd, engem épen az vigasztal,
Hogy vígaszt semmi sem tud adni.

Mindenki bántott, elhagyott; így
Tanultam én ki a világot.
Ez a csekélység számba sem jön
Farewell tehát! Én megbocsátok.

XXIV

ÚTON

Robogva száguld a vonat előre,
De vágyam egyre visszavon.
Ah, úgy szeretnék kebledhez simulni
És csüngni édes ajkadon! . . .

Hegyet, folyót, sok városT ér a mozdony,
A táj ék más lesz, elmarad;
De én nem látok mást, csak a te kedves,
Zöld ablakos kis házadat.

A kék hegyek, napfényes, halmos erdők
Bizalmasan néznek reám,
Mintha te járnál ottan és susognád,
«Soha se hagylak el, Gyulám!»

Kiszállok régi, kedves városomban
És járok benne szerteszét;
De mintha ott is látnám szép szemednek
Bizalmas, hű tekintetét.

S álmimba' rám hajolsz, megcsókol ajkad
S én suttogom szerelmesen:
Szeress, légy hű! ne hagyjuk el mi egymást,
Ne váljunk el mi, kedvesem!

XXV

Milyen jó, hogy elhagytalak,
Mikor még lehetett!
Milyen jó, hogy a rászedett
Szív ujra mást szeret!

Milyen jó, hogy elhagytalak!
Nem téged ér a vád,
Hogy hűtelen vagy, csalfa vagy
És gyönge, mint a nád!

XXVI

EGY LEVELÉRE

Ifjú koromnak számitod be
Daczos heveskedésemet;
S azt írod, kész vagy megbocsátni,
Hiszen majd okosabb leszek.

Lehet, galambom, csakhogy akkor
Nem foglak többé félteni.
S nem lesznek már okos szivemnek
Nagy vágyai, reményei.

És visszagondolván a multra,
Majd főmet rázom csöndesen:
Csupa bolondság! Óh, de mégis
Egyetlen üdv a szerelem!

Szivem, szerelmem, ifjuságom!
Lángolj, csapongj idestova.
Mert édes ifjunak maradni,
S nem okosodni meg soha!

XXVII

ÜZENET A TÁVOLBA

Miért nem öltél meg szemeddel
Midőn ez is terajtad állt?
Miért nem dúltad szívemet fel,
S nem adtál énnekem halált? . . .
Ölelő puha karjaidban
Kimúlnom mért nem lehetett!
Midőn szerelmes csókod' ittam,
Mért nem szivtad ki lelkemet! . . .
Szivem' mért nem tépted ki bátran,
Midőn zokogva rád borult! . . .
Nem vergődném most itt a sárban,
És nem volnék ily nyomorult!

XXVIII

Hát érdeklődik még irántam? . . .
Én azt hittem, rég elfeledt.
S lám, lám, kiváncsi, mit csinálok
S a régi hangon ír kegyed.
Mulatva töltöm éjszakáim',
Szilajság most az én sorom,
És mámoros fővel gyakorta
Koczintok önre, asszonyom!

Bohókás czimborák körében
A bort s a mámort éltetem.
Pohárcsengés, szilaj dalok közt
A bú nem fog ki kedvemen.
De néha mégis, tudj' az ördög,
Oly vaczkor-ízü a borom,
S kaczagni kezdek, hogy a könnyem
Csordul ki tőle, asszonyom!

Emlékszem-é még önre néha? . . .
Igaz, szép volt, jó volt kegyed.
De én ezzel már nem törődöm,
Tanulgatván az életet.
Virág a hűség, hervadandó,
S ha már elhervadt, eldobom,
Vagy összetépem, hogyha tetszik . . .
Világ folyása, asszonyom!

Ne szóljon a multról! — Szerettem
Tán egykor önt; megengedem.
De a ki válni tud, felejt is;
Igy esik ez meg rendesen.
Álmodni? . . . Ah, milyen nevetség!
Biz' én semmit sem álmodom.
Kábult fővel fekszem le reggel
És délig alszom, asszonyom!

Emlékszik?... Ah, de jobb, ha ön sem
Emlékszik immár semmire.
Bolond ember törődik azzal,
Mit nem lehet elérnie.
Bünhődöm én is, hogy e furcsa
Világot meg nem szokhatom.
Virággal, napsugárral élek;
De kenyerem nincs, asszonyom!

Fi donc! kiáltja s szinte hallom,
Hogy gúnyolódik és nevet.

Ez illik önhez! . . . Nem halok meg.
Gunyoljon bátran engemet.
Ugyis, ha mostan összejönnénk,
Kigyúlna arczán s arczomon
A szégyen és ön rám se nézne,
Mert rossz ruhám van, asszonyom!

XXIX

Bimbónak társa harmat, gyönge szellő!
Kelyhébe nem süt még a nap:
De rózsa lesz belőle, nyár is eljő
S rá tarka lepkék szállanak.
S a rózsát elfogják szerelmi vágyak . . .
Menj férjhez! Rózsa vagy, kinyilt virág vagy!

Dalai már nem zengnek a tavasznak;
Virági, nézd, hogy' hullanak.
Ifjúkorod szép volt, örömbe' gazdag,
Ne érd pártában a nyarat.
Menj férjhez! és légy boldog; én megáldlak!
Menj férjhez! Rózsa vagy, kinyilt virág vagy!

Igaz! te mindig engemet szerettél
S én is nagyon szerettelek.
Mit ér, mit ér, enyim ha nem lehettél!
Elváltunk s mindegyik feledt.
Óh, csak feledj s ne érezz semmi vádat!
Menj férjhez! Rózsa vagy, kinyilt virág vagy!

Nem küldelek rideg zárdába téged,
Mint Hamlet szép Opheliát.
Menj férjhez s légy anyává, erre kérlek,
Hadd éljen a világ tovább!
S vele a küzdelem s százféle bánat . . .
Menj férjhez! Rózsa vagy, kinyilt virág vagy!

Minek várnál? . . . oly gyorsan száll az óra,
S az ifjuság oly hervatag.

Szeressünk hát pillangó-, rózsa-módra,
A kit lehet, a kit szabad!
Virághullását meg ne érd a nyárnak,
Menj férjhez! Rózsa vagy, kinyilt virág vagy!

XXX

Ha hallanál vig czimborák közt
Beszélni borról, szerelemről,
S látnád, a dévaj nevetéstől
Mint csordul ki a könny szememből;
Ha tudnád, mennyiszer köszöntöm
Fel azt, ki józan és szabad:
Megbánnád, hogy szeretni tudtál,
Mig rózsalánczunk ketté nem szakadt.

Ha látnál egyedül, szobámban,
Ezerszer megsiratni téged,
Ha tudnád, nélküled nekem mily
Sivár, unalmas, bús az élet;
Ha érzenéd, mit szívem érzett,
Midőn egyszerre elhagyál:
Te vallanád magad bünösnek
S örökre mindent megbocsátanál.

XXXI

Tudom, elhervad ifjuságunk,
Tudom, a szív lassan kiég,
Tudom, az asszony gyönge jószág
S egész éltünk csak álom, semmiség.

Tudom, hogy a mi nagy szerelmünk
Immár örökre véget ért,
S egymásért még egyszer hevülni,
Nem engedné nekünk a büszkeség.

S tudom, bár elváltunk örökre,
És hozzád többé nincs jogom:

Ki nem szakítalak szivemből
S emléked' áldom és nem átkozom.

Kedves halottam vagy te nékem;
Szivembe zártam képedet:
Sirodra könnyekből, dalokból
S ábrándokból font koszorút teszek.

XXXII

Kell, hogy hozzád visszatérjek!
Vissza minden áron.
Kell, hogy végre teljesüljön
Ez egyetlen álmom.
Kell, hogy nékem is viruljon
Az öröm virága,
S hogy enyém legyen a földnek
Legdicsőbb leánya.

Hozzád sóhajt vissza lelkem,
Hozzád szakadatlan',
Hogy elsúgja lábaidnál:
Ime, hű maradtam!
Hozzád sóhajt vissza lelkem,
Vissza minden áron . . .
Óh, e vágya, szomjusága
Lesz az én halálom.

XXXIII

Sok szép leány van a világon;
Sok jó leány szeretni tud hiven.
Van, a ki férfit boldogíthat;
De hozzád nem hasonlít senkisem.
Bejárhatom a nagy világot,
Jöhet elém minden szép asszonya:
Jöhetnek a húrik keletről:
Hozzád hasonlót nem lelek soha!

Neked nincs másod itt a földön:
Hivságos nőihez nincsen közöd.
Te vagy a legszebb és a legjobb;
Egyetlen vagy az asszonyok között!
Boldog virág, melyet te tépsz le,
Boldog, a melyben élsz, a kis szoba!
És boldog én, hogy rád találtam...
Hozzád hasonlót nem lelek soha!

Te vagy a szendeség, a hűség;
Oly szép s szelid vagy, mint az angyalok.
Van szellemed, van tiszta szíved
S gazdag szerelmed, mely nekem ragyog.
Te vagy, kit nem tudok leírni.
Reményim, álmim igéret-hona!
Te vagy, kit oly soká kerestem.
Hozzád hasonlót nem lelek soha!

Ha víg fiúkkal iddogálok,
S mindenki földicséri kedvesét:
Csak hallgatok, hagyom dicsérni;
Kedves leány van, jó leány elég.
De te mind, mind megszégyeníted;
Édesebb, drágább ajkad mosolya,
Mint mások csókja, ölelése!...
Hozzád hasonlót nem lelek soha!

Ne hagyj el! Óh mi lesz belőlem,
Ha itt hagyod hű szívem' özvegyül!
Nem tudok én más nőt szeretni,
Csak tégedet, csak téged egyedül!
Soha, soha se hagylak én el!
Te vagy minden dalom végső sora.
Azt fogom zengni mindörökké:
Hozzád hasonlót nem lelek soha!

XXXIV

A tavasz első napsugára
Bearanyozza lelkemet:
S megint megszáll a vágy utánad,
Szép alakod megint körüllebeg.

Szivembe, mint a nap a földre,
Álmok szelid napfénye süt.
Remény építi benne fészkét,
Ibolyák nyilnak benne mindenütt.

Rezgő szívemből kis pacsirta:
A dal, a nap felé repül.
Mintha virág nekem virulna,
És nap nekem ragyogna egyedül.

Susogjatok csak szerelemről
S a kedvesről, ki nincsen itt!
Viruljatok, ti szép virágok!
Tarkázzátok szívem vetéseit.

Köszöntse édes dal a lyánkát,
Az én legszebb virágomat;
Vigyen magával röpke szárnyán
Tündérregét, sugaras álmokat.

S legyen e dal oly tiszta, mint ő;
— Fogadja kedves társaul, —
És fényes, mint a napnak első
Sugara, mely szép homlokára hull!

XXXV

Én édes elhervadt virágom,
Ne búslakodj az elmuláson.
Emlékezzél meg néha rólam,
Megbánás nélkül, álmodóan.

Mint a hogyan mogorva télbe'
Gondolsz május szelid egére
S lelkeden kéjes némasággal
Tavasz fuvalma rezdül által ;

Mint a hogyan bus éjszakákon,
Ha szempilládʼ kerűli álom,
Beragyog szíved éjjelébe
Sugaras üdvöd tiszta kékje ;

Óh, sírjuk vissza! Égi hittel
Nézzünk a vesztett multra. Hidd el,
Drágább a viruló tavasznál
Az a tavasz, mely veszve van már.

Kihül a föld, az ég sötét lesz :
Szerelem szép ábrándja véges.
De szende fényt derít reája
Emlékezetnek holdvilága.

XXXVI

A te neved, a te hangod
Mostan is fülembe csendül,
S édes dalok csengnek-bongnak
Még édesebb szerelemrül.
Bágyadt kezed, kicsi lábad
Mult virányain vezérel ;
Csillag-szemed ragyogása
Mult homályát űzi széjjel.

A te kerted, rózsa-kerted
Ezerszer bejárja vágyam.
Lábaidnál elmerengek
Szemed, ajkad mosolyában.
Kezem a tiédbe' reszket,
S némaság a vallomásom ;
Mintha én is rózsa volnék
És te volnál rózsa-párom.

A te szíved, gyönge szíved,
Csak tréfát üzött belőlem;
Még se foglak elfeledni,
Csak a néma temetőben.
Hozzád térek vissza mindig.
Emlékedre búm is enyhül,
S édes dalok csengnek-bongnak
Még édesebb szerelemrül.

XXXVII

Óh, csak még egyszer összejönnénk;
Csak egyszer, pillanatra bár!
Hogy elmondhatnám: hű maradtam;
Szívem most is magába zár.
Mióta nem láthattuk egymást,
Perczig se voltam hűtelen.
Halálomig téged szeretni:
Gyönyör és üdvösség nekem.

Óh, csak még egyszer összejönnénk!
Szép csöndes nyári éjjelen,
A hol virágok illatoznak
S a lomb susog szerelmesen.
Csak egyszer járhatnám veled még
A zöld erdőt, a réteket;
Csak egyszer mondhatnám utánad:
Tied vagyok! tied leszek!...

Óh, csak még egyszer összejönnénk!
Egy csókra, ölelésre még!
Od'adnám vérem', ifjuságom'
Egy árva ölelésedért.
Magasztalnám édes dalokban
Jóságodat, szerelmedet;
Aztán meghalnék könnyü szívvel,
Mint gondtalan, vidám gyerek.

XXXVIII

Kerülsz? Jó, hát kerülj. Többé ne lássalak!
Ne lássam arczodon, hogy bája hervatag.
Hogy szépség, ifjuság hamar muló kegyek,
Kifogni az időn hogy neked sem lehet.
Örökre lássalak; mint ama szép napon,
Nevetve lányosan, szépségbe' gazdagon.
Váltig bűvöljön el emléked, árnyad is,
S rózsámnak valljalak őszkor, hervadtan is.

XXXIX

Találkozunk végre mégis!
Örül ennek még az ég is.
Úgy ragyog rám, úgy nevet
Tiszta lánggal, mint szemed.

Sok bajomban, bánatomban,
Ködös, téli, bús napokban
Szép szemednek súgara
Világított egymaga.

Hogyha majd most belenézek,
Meneküljön az igézet,
Mely, lekötve ajkamat,
Azt mondotta: Nem szabad!

Megragadom ezt a perczet;
Megcsókollak, megölellek.
Hosszan érzett híjamat
Töltse bé egy pillanat!

XL.

Szerelmi özvegységemet
Megőrizém tisztán, szeplőtlenül,
Emmám, egyetlenem!

Lehetek gyönge, téphet fájdalom,
A szenvedély tombolhat kedvire
Vergődő, bánatos szivemben
És darabokra tépheti :
Azért nevedhez nem tapad
Gonosz vágyakból semmi rész ;
Csak egy könny, egy sohaj talán,
Mely megsiratja vesztedet,
És örök vágygyal,
Soha se múló szomjusággal
Keresi hangod elnémúlt zenéjét,
Kialudt lángját szép szemednek
És mosolyod bübáját,
Mely mint virág nyilása
Sugárt, dalt, illatot
S szép álmokat hintett szivembe,
Emmám, egyetlenem !

Távol szivedtől, mint a naptól,
Sütkérezem, Emmám, emlékeden.
A gondok, viharok felhői képed'
Előlem bárha eltakarják,
Szivemben ott dereng világa,
S fohászkodom gyakran, szünetlen' :
Oszoljon szét e bánatos homály
S örök derűvel,
Tavaszi ragyogással
Csaljon ki még sok dalt belőlem
Szemed hő napja, angyalom ;
Avagy hervaszszon el sugára
S muljak ki némán, ifjuságom
Szép májusában, mint a rózsa,
Reszketve vágytól, szerelemtől,
Emmám, egyetlenem !

Beh boldog egy találkozás,
Beh édes egy percz volna az,
Ha még egyszer csókolhatnám kezed',
Ha még egyszer felhangzanának

A régi, mámoros dalok,
S még egyszer készülnék neked
Szerelmet vallani! ...
Óh, akkor is megint csak néma volnék!
S daloktól, üdvtől, szerelemtől
Remegő lelkem azt se mondaná:
Emmám, egyetlenem.

XLI

KÖNYVEMMEL

Ha könyvem' végig olvasod,
Megismered, minő vagyok,
Hogy lelkem mennyit küzködött
A kárhozat s az üdv között.

Voltam sokáig kárhozott;
Napot nem értem boldogot.
Poklomban, átkos éjjelen
Csupán a múzsa járt velem.

Igy tévelyegtem csüggedőn.
Már elhagyott végső erőm,
Midőn a legbúsabb napon
Te jöttél, mentő angyalom.

Csodaszép, bűvölő szemed
Feltárta nékem az eget.
És úgy kisért mint égi fény,
Én gyönyörű Beatricém!

XLII

Te vagy még mostan is szivemnek
Gyönyöre, fénye, bánata.
Légy árulóvá, hűtelenné:
Szeretni foglak mindörökké;
Neved lesz ajkam végső sóhaja.

Te vagy, bár tőled messze estem,
Még most is mindenütt velem.
E hű sziv kellő közepében
Élsz és ragyogsz a régi fényben
S én áldalak hüségesen.

Nem kérdem, ülsz-e diadalt még
Más férfi, más szivek felett,
Légy boldog, ünnepelt, imádott!
Hadd tűrjem én az árvaságot,
Üdvtől, örömtől számüzött legyek.

Feledj el és szeress akárkit;
Vádolni nem foglak soha.
Csak megsiratlak, eltemetlek,
De soha, soha sem feledlek!...
Neved lesz ajkam végső sóhaja.

XLIII

Nem voltál már ifju lányka,
Hogy először láttalak;
És azóta egyre-másra
Tíz esztendő elhaladt.

Durva idő meg nem óvta
Arczod ifju bájait.
A szépséget — régi nóta —
Az enyészet várja itt.

Az idő vak és nem áll meg...
Lassan én is hervadok.
Tíz esztendő férfivá tett,
Kit az ábránd elhagyott.

S bár csalódtam álmaimban,
Megtanultam ezalatt:
Hogy a ki nem hal meg ifjan,
Fiatalnak nem marad.

XLIV

Emléked, mint virág a könyvben,
Veszíti színét, illatát.
Gyakorlom szívem' a közönyben,
Egykedvüen gondolva rád.

Idő távolság áll közöttünk,
Mit sóhajtunk egymás után!
Én azt hiszem, most összejönnünk
Nekünk még jobban fájna tán.

S ha olvasnám, hogy férjhe' mentél,
Most, túl az élet tavaszán,
Vagy a mi rosszabb tréfa ennél,
A síré lettél, drága lány:

Mint a kinek van nevelése,
Siratnálak szokás szerint;
S aztán, más nő szemébe nézve,
A régivé lennék megint!

XLV

Még most is véled, csak tevéled
Szokott benépesülni álmom,
Az éjjel láttam ujra képed',
Én édes, elhervadt virágom.

Szemed, a hűséget sugárzó,
Rajtam pihent szelid hevével;
És hangod, mint csengő madárszó
Áradt a némaságba széjjel.

Arczod rózsáit, szűz derűjét
Lehe nem érte hervadásnak;
Az írigy évek tova tüntét
A régi szépségben kiálltad.

Gyönyörrel néztelek, de szóra
Nem birt megnyilni gyáva ajkam.
Pirulva álltam, elfogódva,
Mint üdvünk szép korába' hajdan.

S midőn az álom tünni kezdett
És szemeim lassan kinyiltak:
Ajkim csöndes hálát rebegtek,
Hogy megjelentél álmaimnak.

Óh mert ölelne bár keletnek
Szép húrija, drágább az álom,
A mely téged mutat szivemnek,
Én édes, elhervadt virágom.

XLVI

UTÓHANGOK

1

Szivem, mióta távol estünk,
Nap nap után lankad szerelmünk.
Ah, nem is az már ez az érzet;
Szine, illatja elenyészett.

Mit is sohajtsak, mit vesződjem
Egy nő miatt, ki messze tőlem!
Mért csüngjek rajtad dőre vágygyal,
Ha két karom nem foghat által!

2

A szerelem nótái fogynak.
Ah, agglegény leszek maholnap!
Nem áltat szép ábrándvilág,
Közelg az ősz; nincs délibáb.

Sötét hajamban szürke szálat
Találok mindennap nehányat.
Oda vagy ifjuság, oda!
Jön már a józanság kora.

Isten veled, sok fényes álom!
Mit is lézengek a világon!
Lehiggadt szívem mért dobog,
Ha már szeretni nem fogok!

XLVII

Mi lenne, hogyha összejönnénk
Még egyszer, úgy véletlenül?
Kezet fognánk-e mosolyogva,
Avagy futnánk egymás elül?

Tünt ifjuságunk szenvedélye
Lobogva égne-é megint?
Vagy nincs varázs, uj szerelemre
Tüzelni képes szíveink'?

Szivem azt mondja: nincs! Lemondók
Vagyunk ma és türelmesek.
Te megelégszel a magánynyal,
És én, ha rólad verselek.

Meglátogatsz még álmaimban,
Csókollak és ölel karom;
De ébren aztán nevetek csak,
Hogy én ilyesmit álmodom.

XLVIII

DICSŐSÉG

Homályban élsz most ismeretlenűl;
De fel fog még ragyogni csillagod,
Ha éltem napja majd alámerűl
S a sirba' fekszem, mint csöndes halott.

S kiről most nem hoz hírt ujságpapír,
Se báli névsor, se fürdőlevél:
A kommentátor majd csak rólad ír,
S együgyü közli-had belőled él.

Rejtett lakásod, zöld zsalus szobád
Divatba jő, ha én már nem leszek.
Leirják macskád', kerted', zongorád',
Szelid nézésed', könnyü termeted'.

Kifürkészik, faludba hogy' jövék,
Minő szerencsés végzet vitt oda;
Mért nem követtem lelkem ösztönét
S nem lettem egy pár véled én soha.

Hüséged' megcsodálják mód felett.
Megilletődve fognak nézni rád;
S mint őszi nap, szelíd emlékezet
Ragyog körül majd, elhervadt virág.

A régi báj, a régi szendeség
Feltámad ujra fonnyadt arczodon;
S én hült szivemmel sírba' fekve, még
Ott is csak hűségedről álmodom.

Ah, úgy van, úgy! Ah, úgy kell lennie!
Előbb halok meg; kell, hogy így legyen!
Hogy lásd, mikép támad költőd hire,
S hogy mit mivel valódi szerelem;

Hogy úgy halld kedvesed dicséretét,
Mint ki csak egyről: rólad énekelt.
Hogy járjon által boldog büszkeség,
S ne gyászold sírom', hanem ünnepeld!

XLIX

ÉNEKEK ÉNEKE

Zaharán jártam, számumot leheltem,
Oázt hiába leltem útamon:
Rám törtek, hogy pihennem ne lehessen,
Sakál, hiéna, bősz ember-barom.

Az üldözött vadnál is kimerültebb,
Erősek közt egyetlen gyönge, én.
Daloltam, ah, de meg nem szelidültek,
Mint hajdan, Orfeusznak énekén.

Tovább vonszolva testem' száz sebével,
Hárfámon kívül minden más nekül,
Embert utánzó nép közé juték el,
S nem értettem, beszélt bár emberül.
Ha jött az éj, — ennek mindent bevallok —
Kitörtem: Nincs e néphe', nincs közöm!
Mi egygyel-mással mégis összetartott,
Nem vonzalom volt, csak nyájas közöny.

Köröttem, mint a sárbogár ganajba',
Csak nyüzsgött a tisztátalan tömeg.
Istent tagadtam, kétkedém magamba',
Megátkozám világra jöttömet.
Ez hát az élet! a dicső teremtés!
Óh, hát az érzők sorsa mind ilyen!
Ha csak ki rúg, rabol, mar, az szerencsés,
Minek van akkor érzékeny szivem!...

De hogy te jöttél, nyájasan köszöntve,
Egyszerre ég és föld arczot cserélt.
Jártam szelíden omló fényözönbe'...
Van hát, ki úgy érez, mint én s megért!
Ujongva hirdetém: Van Isten égben!
Van!... és te legszebb alkotása vagy!
Költő vagyok! Van mért hevülnöm, élnem!
Ég rendelé, hogy megtaláljalak.

Óh, nem barátság ez, mert több a lángja!
Nem, szerelem se; mert annál hivebb.
A múzsa szűzi, tiszta csókolása
Meg nem bűvölhet úgy, mint a tied.
Szivembe más név a tied helyére
Tudom, hogy nem kerül halálomig.
A mig dobog, mig el nem áll verése,
Emmát dobogja, róla álmodik.

Ha szépet látok, ha a jót megérzem:
Sugárzó lelkeddel találkozom.
Ha bánatom fölenged a reményben:
Te csókolsz biztatólag homlokon.
Te intesz: Csak előre a magasba!
Fölebb, fölebb!... Ott fénylik csillagunk!
Meg nem vakulsz, ne félj, csak nézz a napba!
Oda megyünk mi, onnan származunk!

Lányságod szűzi, tiszta koszorúját
Hervadni látnom nem hoz bánatot.
Mindig leány maradtál, mint a múzsák,
S gyermek, mint égben a kis angyalok!
Sohaj nincs ajkadon, csupán mosolygás
A bájadat megrabló éveken.
Ez a szelídség, ez a bölcs lemondás
A boldogság, a mint én képzelem.

Az asszonyok között te drága, ritka;
Lemondás, béketűrés angyala!
Te ringatódzol legszebb dalaimba',
Szivem legédesb, eleven dala;
Egyetlen csillag távol mult homályán,
Átcsillanó fény a jövő ködén:
Viharba' békét hirdető szivárvány,
Szelíden omló fény a csend ölén.

S most elnémulhat mindörökre hárfám.
Elzengtem, a mi rajta zengheтő.
Idővel vérem hívesebbre válván,
Végső fellobbanása légyen ő!
Kinek nevét körítik dalvirágok,
S ringatják lágyan zsongó ritmusok;
Kit mint az égi múzsát, úgy imádok,
Kiről dalt irni szebbet nem tudok!

L

MÉG EGYSZER

Tiz éve már, mióta szép szemed'
Nem láthatom, csupán fényképedet;
Mióta egyre szítom vágyamat,
Hogy még egyszer, még egyszer lássalak!

Az a világ, mely a letünt helyét
Pótolja, arczot, színt, nevet cserélt.
Egy óhajtásom mégis megmaradt:
Hogy még egyszer, még egyszer lássalak!

Betegen, ah, tán síromhoz közel!
Hiába sóhajtok: Jövel! jövel!
Nem virrad fel többé a drága nap,
Hogy még egyszer, még egyszer lássalak!

Közelg már az idő, mely enyhet ád;
Lehunyt szemmel nem gondolok reád,
Hol örök éj tanyáz, a föld alatt,
Hogy még egyszer, még egyszer lássalak!

LI

SZERELMI EPILÓG

Ez az utolsó dal tehozzád;
Aztán elnémul ajkam.
Szivemet vágyak nem kinozzák;
Lemondok egy sohajban.

Mulandó minden, ah, belátom;
Az ifjuság s a szépség.
Én meghajolt, szegény virágom,
Hervadva meddig élsz még?...

Óh, balga én, ki messze tőled
Csak árnyadat szerettem,
S a vén időnek, sietőnek
Hatalmát kinevettem!

Azóta elszállt ifjuságod;
Enyém is indul útnak.
Éltünk fájárul a virágok
Egymás után lehullnak.

Te megviselt szív, légy nyugodtan;
Meddő vágynak mi haszna!
Meghervadottan, meghajoltan
Gondolj a szép tavaszra.

Mit ér tünődni, sírni rajta,
Hogy a tavasz mulandó;
Hogy a szerelmes nőnek ajka,
Szépsége hervadandó!...

Isten hozzád, zord életemnek
Egyetlen rózsaszála!
Mig ajkam egy betűt rebeghet:
Jóságod lelked' áldja.

Szállj búcsudal, szép rímbe' vidd meg,
Mi van sorsomban irva:
Szivem más névre nem nyílik meg,
Emmával tér a sírba.

PERDITA

Boldogtalan vagy, bűnös is vagy,
Az ördögé vagy, mindhiába.

I

Rózsakinálás, zene mellett
Az ördögé lett ifju lelked,
És kezed most virágokat,
Ajkad meg csókot osztogat.

Náladnál semmivel se jobbak
Neveztek csúf szóval bukottnak.
Kimondtam én is azt a szót,
S nem volt rá semmi válaszod.

Csak rám hajoltál, hogy ne lássam
Két arczod' kipirulni lázban.
Félénken súgtad s reszketőn:
«Rád haragudni nincs erőm!»

Koldúsa koldusabb világnak!
Borulj reám; én szánva szánlak.
Lelkem a porban is megért,
Szeret s megáld hű szívedért.

II

Gondoljon a világ akármit,
Az emberek gunyoljanak;
Büszkébb szivem van, hogysem értük
Félénken cserbe hagyjalak.

Kiket a vak tömeg szokásból
Szépeknek, jóknak ünnepel,
Nem tudnak oly forrón ölelni,
Mint te, midőn hizelkedel.

S a kikre írigykedve néznek
A dőrék, nem oly boldogok,
Mint a minő te vagy, szerelmem,
Ha szomjas ajkam csókolod.

Óh, áldhatná sorsát akárhány,
Ki most lenéz negédesen,
Ha oly lánykát találna, mint én
Benned találtam, édesem!

III

Szivem igaz és jó tehozzád,
Szereti könnyed', árvaságod,
S bár nem igér örök hüséget,
Bár gyönge, elhihetd, nem álnok.

Nem, nem ámítalak! Bevallom,
Csak ölelésedet kivánom.
Nyujtsd csókra haragos kis ajkad',
Kedves kis mezei virágom.

Lásd, úgy szeretik a napot, bár
Ettől hervadnak a virágok.
Jer elhervadni kebelemre,
Legyek én a te napsugárod!

A hevülések mind mulandók;
Az ifjuság csak egy lehellet.
Nem, nem igérek én hűséget,
Hanem gyönyörrel megölellek!

IV

Késő neked már zúgolódni:
Mind ilyenek a férfiak.
Ha mint hervadt virágot eldob,
A legjobb is csak megsirat.

Míg ölelésedért epedtem,
Hű voltam hozzád, esküszöm;
De csókod vágyamat megölte;
Közös bú, nem az én bűnöm.

Óh, hát ne haragudj', ne vádolj!
Sirj a kegyetlen sors felett.
És én letörlöm drága könnyed',
És együtt sírok majd veled.

Te se vagy nálamnál erősebb;
Közös a mi bubánatunk.
Egymásra hát ne haragudjunk
S valljuk be: bűnösek vagyunk!

V

Lelkedbe ádáz végzeted,
Rút szégyenfoltot égetett.
Hiába élsz, virulsz, mosolygasz:
A nagy világon nincs helyed.

Légy czéda, kéjsovár, ledér;
Légy szűzi, tiszta: egyet ér.
Imád, átkod nem érdekel mást
S csak kicsufolnak könnyedér;

Nincsen remény, nincs irgalom.
Nem kérdi a világ, vajon
Selyemben halsz-e meg vagy éhen,
Átokkal hervadt ajkadon?

Légy vídám vagy kétségb'esett:
Pokolban élni végzeted.
Zárdába, vagy kórházba menni:
Egyforma vétek s bú neked!

VI

Hiába gyujt szemed sugára,
Hiába jársz selyemruhába':
Boldogtalan vagy, bűnös is vagy,
Az ördögé vagy, mindhiába!

Nevethetsz, járhatsz tündökölve,
Azért te mégis meg vagy ölve.
Lövelhetsz lángot tűz-szemedből:
Szived kiégett mindörökre.

Látlak az utczán járni le s fel,
Vidáman, ragyogó szemekkel;
De nyomorult vagy, és ha mondják,
Teszed magad, hogy nem veszed fel.

Nem tudom, mit tegyek, ha ennyi
Szépséget látok kárba veszni;
Vádoljalak-e téged érte,
Vagy a világot nevessem ki?...

VII

Egyedűl állsz. Ez az átkod,
Számkivetés bús leánya!
Nincs egyetlen jó barátod;
Árva vagy, mint én is árva!

Idegen vagy tenmagadnak,
Idegen vagy a világnak;
S bár mosolyra nyílik ajkad,
Szíved mélyén sírni látlak.

Jobban áll a köny szemednek,
Hogyha nem kaczagva támad.
De a lélek rejtve szenved,
Titkolódzva sir a bánat.

Tudom én, jobb volna néked
Hű sziven kisírni búdat.
Keresed is, drága lélek,
De hiába a kiútat.

Oly türelmes nő vagy, oly szép,
Hogy szeretve szeretnélek:
Csak erősebb lelkü volnék!
Csak szivem ne szánna téged!

VIII

Ha durva módon sértelek:
Lelkedre valahogy ne vedd.
A sérelem, ha mutatod,
Hogy fáj szivednek: még nagyobb.

Nevess csak rajta, rajtam is.
Ne is gyanítsák, hogy hamis
A jókedv, mely szemedben ég,
S hogy szíved meg van ölve rég.

Kaczagj, ha durva szó gyaláz.
Hogy' illenék hozzád a gyász!
Oly nőnél, mint te vagy, szegény,
Gúny, hogyha köny csillog szemén.

IX

Szeretlek, mint egy elhagyottat
Egy másik elhagyott szerethet.
A hogy vergődő fájdalom csak
Képes szeretni: úgy szeretlek.

Nem a gyönyörnek tiszta mézét
Szomjazza ajkam, hogyha csókol;
Az, a mi hozzád vonz, a részvét,
Szeretlek, édes, szánalomból.

Szeretlek, mert mint én, leányka,
Te is jobb sorsot érdemelnél.
Szeretlek, mert reád találva
Látom, van árvább sziv szivemnél.

Szeretlek önzésből, kimondom;
Mert a midőn szemedbe nézek:
Egyszerre tűrhetőbb a sorsom
S én kezdlek vigasztalni téged!

X

Fogy a sugár; életnapunk
Hevét veszíti; nem csoda!
Annál gyorsabban hervadunk,
Ha árnyékunk nem volt soha.

Szivünk kialszik csendesen,
Mint hamuvá égett parázs.
Ah, ez többé nem szerelem,
Csak gyönge végső lobbanás!

Lassú haldoklás életünk;
Szerelmünk hervadó virág,
S már csak részvétet érezünk,
Ölelve fonnyadt Perditát.

XI

Rajta, rajta! Éld világod!
Csak így lehet igazságod.
Nevess, légy víg, bármi érjen:
Szomorúnak lenni szégyen.

Ismered a földi rendet?
Le van győzve, a ki szenved.
S a ki sebét nyitva hagyja:
Elvérzik az istenadta.

XII

Beteg vagy, azt mondod nekem,
Boldogtalan, bús gyermekem?
Én irgalombul azt kivánom:
Halj meg, mig ifju vagy, leányom.

Ne várd, míg fonnyadt lesz szived,
Mint ősz utóján a liget;
Míg lelkedből vad szenvedélyed
Minden világos színt kiéget.

Oh, kérjed inkább istened',
Hogy most hunyhasd le két szemed,
Mikor még van szivedben álom,
S van mit siratnod e világon.

VÁLTOZATOK

Ellenmondás van dalaimban,
Majd ragyogók, majd éjsötétek.

TŰNŐ IFJUSÁG

I

Fut, fut, repűl az ifjúság előttem,
És én űzöm rózsás nyomát zihálva;
De testem-lelkem kimerült, erőtlen
S többé nem ér el szép idők varázsa.
Derült világom, érzem, úgy setétül,
Mint arczom színe nyári nap hevétül.

Ha újra kezdhetném az ifjúságot
Szerelem szárnyán, ábrándok virányin;
Ha májusban szivemben is virágok
Nyitnák ki kelyhük': bűvös hajnalálmim:
A hervadástul óvhatnám-e lelkem',
S a gyönge lányt attól, hogy elfelejtsen?

Nem akarnék-e újra telhetetlen'
Minden virágot koszorúmba fűzni?
Szellőtlen árnyékból nem szívesebben
Futnék-e napra, pillangókat űzni?
Unott gyönyörök kelyhét undorodva
Magamtul ismét nem lökném-e porba?...

Ah, úgy van! Ember vágya telhetetlen,
Az édenben természetünk a sátán.
Ott leskelődik ránk kigyói mezben
Mindenbirási vágyak almafáján.
Jó, hogy kiűztek, kitagadtak innen:
Mert sose győzünk szenvedélyeinken!

II

Meg-meglegyint szellője tűnt napoknak,
Távol vidékről, hol a rózsa nyit.
Virágid, ifjuság, hogy' hulladoznak,
Hogy' szétfoszolnak fényes álmaid!

Őrizd bár féltve, megfakúl a lélek.
Minden fohász egy álmot elsodor.
Hervasztja naphő, rejteke a szélnek,
Mint elhagyott, száraz virágbokor.

Köd, szürke köd vonul minden keresztül;
Lemondás búja, néma hervadás.
Nem fáj; de lényem mégis összerezdül;
Nincs jajszava; de némasága gyász.

Tengődve élek a rideg valóban,
Mióta lelkemet nem áltatom.
Nem azt sajnálom, hogy mindig csalódtam;
De hogy már többé nem csalódhatom!

OSZTÁLYRÉSZEM

Az élet árnyát, fellegét is
Szivárványszínbe' látja lelkem.
Csalódni és remélni mégis:
Így van megirva végzetemben.
S dallá szövődik minden eszmém
S mind, a mit érzek, álmodom:
De nyitját hasztalan' keresném;
Mi czélja, haszna: nem tudom.

Sugártalan, ködös napokba',
Ha rám borúl az éjek éje:
Fölhangzik édesen zokogva
A dal vigasztaló zenéje.
Ez tár elém egy szebb világot,
S ha lelkem errül álmodik:
A könny, a kín, a vér, az átok
Hallelujává változik.

S megszáll a vágy, hogy letöröljem
Könnyeit a szomorkodóknak;
S a béke útját megjelöljem
Azoknak én, a kik csalódtak.
Oh, fáj e furcsa, gúnyos élet;
S lelkem gyakorta felzokog:
Az emberek mind oly szegények
S nem lesznek soha boldogok!

Türelmet és szánalmat oltott
Belém a lét nehéz igája.
Tudom, hogy ép' az sose boldog,
A kinek boldogság a vágya.
Tudom, hogy nemcsak én kesergek,
Bajlódik más is eleget,
Hurczolja némán a keresztet
S nem vígasztalja senki meg,

Oh, hála, hála, hogy keservem'
Nem hordozom magamba' némán!
Van vigaszom, lehet pihennem,
Ha gondok árnya száll is énrám.
Borongás, üdvösség, igézet
Körülzsong lágyan, édesen;
S mit suttogásukból megértek,
Merengő, méla dal leszen.

Saját bubánatomban érzem
Örök bánatját a világnak,
S a lelki szomjazók nevében
Sohajtom el szelíd imámat.
És öntudatlan', önmagátul
Szakad szivembül énekem.
Örömet, bút, mindent elárul...
S én nem tudom, csak érezem.

S habár jövőmben írva látnám,
Hogy sohasem leszek szeretve:
S dicsőség nélkül, ifjan, árván,
Szegényen dobnak sírverembe:
A vágyat üdvben élni váltig
Siró zenébe önteném,
S dalolva várnám a halált, így
Sohajtanám ki lelkem' én.

SÁTÁN

Egy éjjel a sátán ágyamhoz álla;
Nevetett, hitt, igérte kincseit.
Frakkot viselt s oly inger volt szavába',
Hogy már azt hittem: végem, elveszít!
«Eljösz-e hozzám, édes, jó barátom?
Protekcziómat igérem neked.
Mi kell? Szép hölgy? arany? fény? pompa? mámor?
Mind a tied lesz...» — Én koldus leszek.

«Agyadban égsz s rossz álmaid' beszéled:
Így senki sem felelt nekem soha.
Rég' vágyom okos alkut kötni véled;
Ne légy, öcsém, ily szörnyen ostoba.
Dörgöld ki szemeid' s ne álmodozzál;
Légy ember és ne hitvány lázbeteg.
Gavallér lesz belőled. Jösz-e hozzám?...
Fejedet rázod?...» Én koldus leszek.

Gavallérnak kevély vagyok s ügyetlen;
Majom és róka lenni nem tudok.
Kincsnek pedig hatalma nincs felettem;
Az kincsem, a mit érzek, gondolok!
Vigasztalóm az édes dal zenéje;
Ez balzsamom, hitem, ha szenvedek;
S dalolva hágok a sátán fejére.
Aranyod nem kell! Én koldus leszek!

Urad vagyok! Leszállok a pokolba
És Luczifert magát elégetem.
A jókat összegyűjtöm egy akolba.
Halleluja! Megáldva végzetem!
«Már látom, hogy méltó vagy ostoromra,
Bolond te, kin segítni nem lehet.
Adieu!» — S én visszadőltem vánkosomra
És felzokogtam: Én koldus leszek!

A BÁNATBÓL...

A bánatból kivolt a részem;
De én azért nem jajgatok.
Fáradt vagyok, nagy útra készen,
Akár ma is meghalhatok.

Pályámnak vége, hazatérek
És terhetekre nem leszek,
S bucsúmban én csak egyre kérlek:
Anyám mellé temessetek!

De hiszen ti nem tudhatjátok,
Hogy az ő sírja merre van...
Én sem; — nekem a sír is átok;
Magam leszek ott is, magam!

Oh, jó anyám! ha lassu szárnyon
Az éj a temetőre száll:
Keresni fog a másvilágon
Szegény fiad, s meg nem talál!

ÁRVA FIÚ

Szidott, gyülölt, haraggal néze rám;
Nagy dáma volt s kevély a mostohám.

Én egyebet se láttam, mint halált,
Apám, anyám korán a sírba szállt.

Virágok nőnek ifju sírokon;
Enyémek egy-két jó barát, rokon.

Ők csititgatták árva szivemet,
Az Isten ezt nekik fizesse meg.

Viharba', szélbe' visz tovább utam,
Fáradt vagyok s a czél még messze van.

Talán egy mérges hullám eltemet,
S túlparton én már ki se köthetek.

KARÁCSONYKOR

(1874)

A zúgolódás, gúny, harag
Rég halva már szivemben.
Egy szóval sem panaszkodám
A kis Jézuska ellen.

Nem vádolám balgán azért,
Hogy engem kifelejtett.
Hogy nem hozott ajándokot,
Szemem könnyet nem ejtett.

Lelkem nyugodtan, csöndesen
Atszáll a nagy világon.
Imádkozom, hogy Jézusom
Minden szegényt megáldjon.

Agyamra dőlök s álmodom
Egy régi, édes álmot:
Boldog, ki tűr és megbocsát,
S ki szenved, százszor áldott!

MIKOR HUSZ ÉVES LETTEM

1875. ápril 9

Ha a halál ma vinne sírba,
Maradnék ismeretlenül;
Ki voltam, senkinek sem adná
Se könyv, se kő, se köny hirül.
Velem pihenne a dicsőség,
A melyrül annyit álmodám;
Csak egy két jó barát sohajtna:
«Szegény, mért halt meg oly korán!»

Kiket szerettem, fris virággal
Nem hintenék be síromat.
Ki elolvasta unalomból,
Hamar feledné dalomat.
A társaságban oda vetnék:
«Könnyelmü volt, de jó gyerek.»
S a lapokban csak annyi állna:
«Husz éves volt s verselgetett.»

A pletyka is másról fecsegne;
Rólam sehol se volna szó.

A réginél maradna minden,
S támadna más, nagyobb bohó.
Egy a világba kitaszított,
Hozzám hasonló rímelő;
És hogy az élet nagy bolondság:
Elmondaná helyettem ő!

A FILISZTEREKHEZ

Csak hagyjatok, ha nem szerettek,
Én úgyse tartok véletek!
Nem kértem tőletek tanácsot,
Nem mondtam én, hogy szenvedek.
Isten küldé e küzködést rám;
Imádság felsiró szavam.
A kit az Isten látogat meg,
Az nem lehet boldogtalan!

A vágyak mámorát, ez édes
Keservet ti nem érzitek.
Kétségimet hát mért közöljem
És álmimat tivéletek?...
Zokogva bár, de mégis érzem,
Boldog csak én vagyok magam!
Ki egy világot hord szivében,
Az nem lehet boldogtalan!

Mert lelkem' soha el nem adtam,
S nem vettem példát rólatok;
Azért én a ti szemetekben
Czigányos és különcz vagyok.
Jó tudnom, hogy világotokban
Lelkem bitang és hontalan.
Ki hű marad az ideálhoz,
Az nem lehet boldogtalan!

S mi minden válhatnék belőlem!
Hogy fölvihetném dolgomat,

Ha a jövőre volna gondom.
S szivemre venném sorsomat.
De jobb szabadnak lenni, bármily
Szegényen és magánosan.
Ki nem szorult az emberekre,
Az nem lehet boldogtalan!

Utálom a kufár világot,
Nem hajhászom nagyúr kegyét.
Ne gúnyoljátok hát kabátom';
Hisz' az tinéktek mit se vét.
Reményem, üdvöm, büszkeségem,
Egész lelkem dalomba' van.
Kit homlokán csókolt a múzsa,
Az nem lehet boldogtalan!

Kik az én sorsommal törődnek,
Mind égi-légi szellemek.
Oh, szent gyönyör! óh, boldog élet!
Hogy én is szállhatok velek!
Egy szebb világ van ott; lakói
Jók s boldogok mindannyian.
Ki bízik tiszta szellemekben,
Az nem lehet boldogtalan!

Hagyjatok hát! Nem egy világból
Valók vagyunk mi, hagyjatok!
Angyal vagy ördög, nem tudom, de
A ti testvértek nem vagyok.
Közétek úgy se szállok én le:
Erőködéstök hasztalan.
Ha én is sorsotokra jutnék:
Akkor volnék boldogtalan!

IMAKÖNYVEM

Aranykötésü imakönyvet
Hagyott rám örökül anyám,

Kis Jézus ingben, glóriában
Van a könyv első oldalán.
Sok év előtt egyik sarokba
Beírta jó anyám nevét,
Lehajtom a betűkre főmet,
Hogy fölidézzem szellemét.

Nekem úgy tetszik, hogy csak egyszer
Fehér ruhában láttam őt.
Tavasz volt ép', a kedves ákácz
Virágozott a ház előtt.
A lemenő nap fénysugára
Reszketett ajkán, zárt szemén.
Apám ott állt a ravatalnál
És vélem együtt sírt szegény.

Hogy elmosódtak a betűk! Mily
Sárgák s kopottak e lapok.
Rég' volt, midőn ez imakönyvből
Még az anyám imádkozott.
Kék selyemszállal összekötve
Van itt hajambul egy kevés.
Aranyos fürteimhez akkor
Nem illett még a szenvedés.

Irott imádság töredéke
Mellett van az anyám haja,
Emitt egy szentnek vézna képe
S egy régi, halvány Mária.
Elnézem . . . Épen így viselt meg
A sors azóta engemet.
Sokszor szeretnék sírni, hogyha
Nem szégyelném a könnyeket.

Az Ur imádságát ütöm fel
(Kisérőm a nehéz uton)
S vigasztalást vegyít a kínhoz
A te imád, óh Jézusom!

Imádság kell a szenvedőnek,
A kit a sors árván hagyott.
Uristen, én nem zúgolódom:
Legyen a te akaratod.

Föl nem panaszlom a világnak,
Csak szellemednek, jó anyám,
Milyen kopár volt ifjuságom,
S hogy mennyi bánat szállt reám.
Türtem, reméltem, megalázva
Idegenek közt éltem én;
De azt a régi imakönyvet
S emléked szentül őrizém.

EST DEUS IN NOBIS

Egy ismeretlen poéta verset küld a szerkesztőnek

Nyakig vagyok már bent a verselésben.
Segítség, nyomda! Mindjárt megfulok.
Szivem szorul, mikéntha volna présben,
S a rím-had benne már alig szuszog.
Az átkokat, panaszt rakásra hordom,
Csak úgy bámulják szenvedélyemet.
Szerkesztő úr, zsení vagyok, ha mondom!
Ugy-e megcsillagozza versemet?...

Nem czimborázom én e buta korral,
Harag és gúny hatalmas énekem.
Kaczér pillantást váltok a nyomorral
(Hanem azért a pénzt meg nem vetem).
Az őrjöngés nálam nem puszta bon-ton,
Minőt a finnyás publikum szeret.
Szerkesztő úr, zsení vagyok, ha mondom!
Ugy-e megcsillagozza versemet?...

Azt hiszi, technikám még nincs megérve,
S nincs bennem eszme, vágy, ambiczió?
Vagy még nem fogható rudas szekérbe,
Mert szeleburdi, pajkos a csikó?

S ne higyje, hogy nincsen miről dalolnom,
Koplaltam én s lumpoltam eleget.
Szerkesztő úr, zseni vagyok, ha mondom!
Ugy-e megcsillagozza versemet?...

S szó a mi szó, poétának születtem.
Ezt maga is be fogja vallani.
A bölcseséget nagy kanállal ettem,
A la... nem mondom meg... találja ki!
A kritikusra is van már dorongom;
Nem tűrök én mást, csak dicséretet,
S bizony a szerkesztőket is lehordom,
Ha meg nem csillagozzák versemet!

A CZIGARETRŐL

Czigaret-füst karikája —
Egyik a mást be se várja,
Mintha szólna: nem lehet!...
Ilyen épen a mi részünk.
Füst az élet; elenyészünk,
Mint a kicsi czigaret.

Ifjuságunk fényes álma...
Köd borítja nemsokára,
Lángot, álmot hamu fed.
Szíved is, ha már kiége,
Eltiporják s vége, vége!...
Mint a kicsi czigaret.

Hamuból az árnyak intnek,
Özvegyei régi hitnek;
Tudják még az éneket:
Az az álom, az az élet,
Füstbe hamvad, tovaszéled,
Mint a kicsi czigaret.

Hit s remények büszke vára,
Ifju kornak ideálja

Füst csak és lég... hova lett?...
Végtelenség titkos utja...
Minden egyképen befutja,
Mint a kicsi czigaret!

Czigaret-füst karikája —
Egyik a mást be se várja,
Mintha szólna: nem lehet!...
Rövid álom, rövid élvek!
Elenyészik, füst az élet,
Mint a kicsi czigaret!

TAVASZODIK...

Tavaszodik már az idő,
Beköszönt a napsugár.
Lelkem édes gondolatja
Fönt, a felleg-honba' jár.

Nem tudom, de olyan édes
Még a bánat is nekem,
Kék egével, napsugárral
A tavasz ha megjelen.

Kedves ábránd langy fuvalma
Vonul át a lelkemen.
Szép világ van, azt regéli,
Messze, túl a tengeren.

S hallgatom, bár ismerem jól,
Milyen az a szebb haza.
Halkan intek: Voltam én már,
Voltam én ott valaha!

Az a súgár, az az illat
Nem idegen énnekem;
Ha sivár az élet útja:
Gyönyörűnek képzelem!

TEDEUM.

Hány magas eszme, mennyi ábránd
Kél s száll szivembe' szerteszét!
De egynek sem tud adni hangot,
Oly árva sokszor a beszéd.
Ügyetlenül vergődik itt lenn
A messze szálló gondolat.
Viszhang a vers; érzelmeinknek
Majd mindig csonka hangot ad.

A multból, mint távol harangszót,
Áthallom a bölcs jósigét:
Ne szünj soha jobb korra várni!
Kislelkü! tudsz-e hinni még?...
S hinnék; de látom a jövendőt,
A neve vér és iszonyat.
Az örök harcznak, gyötrelemnek
Jó vége soha sem szakad.

Hült vágyak, elzüllött remények...
Mit várjak én még idelenn?
Kinomat zengném, ha találnék
Uj dalt az ócska hangszeren.
Kinos vajúdás, lázas álmok...
Im', ez a dal története,
Egyhangu mind, ah, mind unalmas;
A dalnak sincs már érdeme.

Uram! nem átkozódom én, bár
Sokszor sohajtok csöndesen.
Az én beteg szivem fohászát
Ki hallja meg, ha még te sem!...
Tátongó sebemet te látod;
De nem adsz rája balzsamot.
Pedig, hogy nem gyógyul magától,
Én Istenem, te tudhatod!

Egy átok űz! hiába vágyom
Az emberekkel tenni jót.
S bár sujtasz mind a két kezeddel,
Én tűrök, mint a bárgyu Jób.
A porba hullok. Óh, ki merne
Panaszt emelni ellened?
Himnuszt zengek keserveim közt:
Dicsértessék a te neved!

Ki lát szivembe?...Senki!...Mégis
Fölirják, hányszor vétkezik.
Kövezzenek, vagy áldjanak meg,
Ők lelkemet nem ismerik.
De nem haragszom; hisz' az ember
Egymás birája nem lehet.
És a mi fáj, a mit zokogva
Panaszlok, nem a gyűlölet.

Szentségem a keserv, s miként a
Katona rongyos zászlaját:
Szivemet annál jobban őrzöm,
Minél több bánat járja át.
S ha eltipor a szenvedélyek
Bősz méne a harcz mezején:
Ne gázoljon szivembe senki;
Maradjon a zászló enyém!

Megnyugszom. A nehéz lemondás
Késő korában élek én.
Örültem én is az örömnek
És a mi fájt, megkönnyezém.
S közelg bár nagy idők viharja;
Én csillagomhoz hű leszek.
Tebenned bízom, örök Isten;
Dicsértessék a te neved!

NE VÁDOLJÁTOK . . .

Ne vádoljátok rossz napokban
A világot s a végzetet
Ne átkozzátok el az embert,
Hogy egy kicsit szenvedtetek.
Csak tűrjetek! A zúgolódás
Nem ád a szívre balzsamot.
Bocsássatok meg a világnak,
Habár mindenki elhagyott.

Hiszen ti mind önzők valátok!
S a világ önzetlen legyen?. . .
Hisz' nektek is volt sok hibátok!
S a bűn csak büntetést terem.
Tiszták és jók lesztek, ha minden
Bűnt, bánatot lesírtatok.
Bocsássatok meg a világnak,
Habár mindenki elhagyott.

A hol ti lesztek, égi béke,
Nyugalmas szív lesz véletek.
Mert, a ki szenvedett nyugodtan,
Megnyílnak annak az egek.
Legyetek elnézők, szelídek;
Sohase zúgolódjatok,
Bocsánat által győzni fogtok,
Bár minden ember elhagyott.

BOLDOG IDŐ

A bölcsek gúnyja, szenvedők siráma,
Nem bírják lelkemet lekötni márma.
Mély bánat, borus eszme, ködös álom
Most nem az én világom.
Mélységbe lelkem most nem tud merülni,
Csupán repülni!

Mint a madár, ha meglegyinti szárnya
Röptében a víz felszinét, czikázva
Merűl a kék, napfényes levegőbe,
Dalát küldvén előre;
Ugy játszom én a búval most; reményem
Fönt jár az égen.

Sejtelmes vágyak ébrednek szivemben.
Siratni a világot semmi kedvem.
Mért járjak én alant a mély homályban?
Mért vonjam össze szárnyam'?...
Ragyog a nap; lángjátul majd elégek...
Óh, szép az élet!

A KÖLTŐ VILÁGA

Hangúlatért mit mentek Ázsiába?
Meghamisítni régi kort minek?
A költőnek nincs több, csak egy világa,
A melyben él, csupán ezt érti meg.
Ködalakok után miért bomolni?
Nincs körötökben eszme, tárgy elég?
Kelet, lovagkor, mithosz: régi holmi.
Hagyjátok! meg van énekelve rég!

Ujat akartok írni; de fonákul
Az *ósditól* nem válhattok ti el.
Ha lelketek nem zendül önmagátul,
Dalát a mult idő nem költi fel.
A tűzbe minden papirost, a tűzbe,
Ha nem forr benne a ti véretek.
Mi életével nincsen összefűzve,
Költő előtt veszt hangot, érdeket.

Hiszen a dalnok is csak úgy szülötte
Korának, mint akárki más fia.
Fény, árny, erény, bűn, ha dalába szőtte,
Beszédes, érthető lesz általa.

Kétsége, hite, vágya a jelennek
Az ő szivét először járja át;
A mult neki csak példakép jelen meg;
Tanulságot csak, *ihletet* nem ád.

Mit az öröm vagy bánat ír a szívbe,
Egyetlen dalforrástok ez legyen:
S ne mondjátok, hogy már ki van merítve,
Kicsépelt szalma ez az érzelem.
Mig *egy* nap fog haladni fönt az égen;
Mig a tavasz virágokat nevel,
Mig boldogság és könny lesz, ihletében
A költő mindig újat énekel.

PETŐFI ÉL!

(Arra az álhírre, hogy Petőfi a szibériai ólombányákban raboskodik. 1877.)

Petőfi él! De nem mint hiszitek,
Nem mint bágyadt tekintetű öreg.
A kor arczára nem vésett redőt,
Fehér hajjal ne képzeljétek őt.
Fejét fenhordja most is; szeme fényes;
Oly fiatal még: csak huszonhat éves!

Petőfi él! De nem volt soha rab.
Ne higyjétek, nem hord ő lánczokat!
Kard van kezében, ajkán harczi dal;
Előre száguld mint a bősz vihar,
És túlharsogja az ágyúk morajját
Szent himnusza, egy szó: Világszabadság!

Petőfi él! Lánglelke fenviraszt.
Vénség, halál sohasem érik azt.
Lázas szivével, ifjan, szabadon
Él és fog élni, édes magyarom.
Lesz trónok és országok pusztulása;
De az ő sírja még se lesz megásva!

ŐSZ FELÉ

Vágy, szenvedély bevonja szárnyát;
Dalaim immár csendesek;
Bennük csak néha-néha zendül
Egy álom, egy emlékezet.

A szép tavasznak álma őszkor;
Virágokról édes regék.
A szív, mely lemondásra készül
S ugy megzokog; Ne még! ne még

Lehajtja szép fejét a rózsa;
Nem éli túl a hév nyarat.
S az édes vágyak, a virágok,
Szivemben is hullonganak.

Bágyadt a nap, bágyadt a tájék;
A télre fázva gondolok,
S a langyos őszi napsugárnál
Vérem még egyszer föllobog.

Tavasz mosolyg reám keresztül
Egy rózsaszínü fátyolon.
Látom virulni a világot,
S csak álmodom, csak álmodom...

IMÁDSÁGOM

Legyenek áldva mind, a kik
Szivemet összetépték.
Ne ingereljen bosszura
Engem soha kevélység.

Ne érezzem sosem, sosem
Poklát a gyűlöletnek!
Kiket mindenki eltaszít,
Azok szeressenek meg.

Az irgalom szent angyala
Lakozzék e világon,
S a vértanúk jutalma mind
Az emberekre szálljon.

Jőjjön a békekor, melyet
Sok ember sírva vár lenn.
S én is legyek jobb s igazabb,
Mint voltam eddig. Ámen!

TULÉLEK ÉN MINDEN CSALÓDÁST...

Túlélek én minden csalódást!
Nem öl meg engem fájdalom.
Sok bánat eltompítja lelkünk',
S ez jól van, bölcsen is nagyon.
Mit innom hágy a sors, a mérget,
Mint a dohányt, bort megszokám.
Szerelmi bú, nyomor, szegénység
Kétségb'esést nem hoz reám.

A keresztlevelem hazudja,
Hogy fiatal vagyok, pedig
A vénség szomorú nyugalma
Lehatott már a lelkemig.
Mesés világba nem ragad már
A nagyravágyó szenvedély,
S szivem, mely annyiszor csalódott,
Csak az emlékezetnek él.

A nagyralátás büszke szárnyon
Ragadt magával el, tova.
Nem látszott onnan, a magasból
A bűnös ember nyomora.
Felhőkbe törve égtem én a
Vágyak tüzében egykoron.
Elhamvadt bennük ifjuságom,
S a tűz utója már korom.

Mint az angyallal Jákob egykor,
A boldogsággal küzködém;
De áldását hiába kértem;
Nem tudtam lenni boldog én.
Fáradt vagyok a küzdelemtől;
De megpihenni nem tudok.
Most is kínlódom, mint az angyal,
A ki az égből lebukott.

Mit ér, hogy annyiról lemondtam?
Mit ér, hogy bölcs türő levék?
Szerelem, ábránd, hit, vidámság
Nélkül mit ér a bölcseség!...
Lelkem sajog s bár türelemmel
Van mint a szentirás tele:
Csak más olvas belőle vígaszt;
Nekem a kínok kútfeje.

Reményt! reményt! Óh, hagy hihessem:
E nyomor egykor véget ér.
Oly iszonyú a mult; fülembe
Kiáltja minden percze: vér!
Nem haltak még ki a Kaínok,
Még nem sülyedt el Szodoma.
Az ember most is csak a régi,
S oh jaj, nem is lesz más soha!

S habár uj Messiás születnék,
Nem hozna ő se jobb időt.
A gonoszság, mely nem hisz Istent,
Halálba vinné most is őt.
Mig butaság, gőg, szivtelenség
Élet-halálra versenyez:
Nagy lélek, nagy erény örökké
Üldözve, számkivetve lesz.

Hogy koldusbot jutott Homérnak
S Jób hamudombon szenvedett;

Hogy megölték képmutatók azt,
Ki békességet hirdetett;
Hogy lesz még számos méla Hamlet,
És lesznek bűnös Gretchenek;
Hogy fájdalom minden nagy érzés:
A bölcs megérti és nevet.

A szellem sorsa harcz; de ritkán
Jut czélra, ritkán győztes ő.
Ha kimerült a küzdelemben,
Elsöpri földi, nyers erő.
Kezdettül óta e világon
Erőszak a hatalmas úr.
Erény, lángelme, szellem, ihlet,
Mit ér, ha gyönge és mazúr?

Ugy, úgy! A zsákmányon hizott bűn
Magasan hordja fenn fejét;
S a gyönge vértanú s a lángész
Könnyezve rágja kenyerét.
Mindenha úr lesz és hatalmas
Fegyver, erőszak, pénz, tömeg;
S e bitor eszközök bukását
Az öreg föld nem éri meg.

Bohócz-világ! megszoktalak már,
Hisz' ennek így kell lennie.
Nem szomjazom jobb korra többé;
Nem fáj nekem már semmise.
A balga hisz csak lehetetlent;
Én hát türök, ha tűrni kell.
Nagy bölcseség veszteg maradni,
És nem törődni semmivel!

MIATYÁNK

Urunk, atyánk, az ég lakója;
A csillagoknak alkotója,

Ki fentartod mindütt a rendet;
Dicsőség a te nagy nevednek!

Az igazak, jók, a kik élnek,
Mindenha csak benned remélnek.
Te vagy az ő buzgó imájok:
Óh, jőjjön el a te országod!

Erős vagy, jó vagy, bölcs, igaz vagy;
Belátásod mindent igazgat.
Adsz örömet, csapást, kegyelmet:
A te akaratod legyen meg!

Panasz sosem jön ajakunkra;
Csak te ne hagyj soha magunkra.
S ki élni engedsz, add nekünk meg
Ma s mindennap a kenyerünket.

S ha bűntől (hisz' gyöngék vagyunk mi!)
Nem bírunk néha szabadulni;
Bár a fenyítés téged illet;
Bocsásd meg a mi vétkeinket!

S mivel gyöngék vagyunk a jóra:
Legyen hát vétkeink adója,
Hogy a midőn felebarátunk
Bánt, néki szívből megbocsátunk.

Száz fájdalomnak, száz veszélynek
Vakon megy itt a test s a lélek.
De mi fogjuk kerülni mindet,
Csak meg ne kísérts soha minket.

Miatyánk! büntess, hogyha kell, de
Taníts imára, türelemre.
S ki örök, égi dicsben állsz fenn:
Óh, ments meg a gonosztul. Ámen!

SORS

Hány édes ajak szomjazza a csókot,
Óh, mennyi szerelmet nem viszonoznak!
Az emberi szív örökös viselője
Minden emésztő földi nyomornak.

Hány lányka busul, hány ifju legényke,
Mert van sziv elég, a ki márvány;
Hány éli az életet által
Lángolva, szeretve, de árván!

Mert nincsen, a kit megöleljen,
Nincs, a kinek fölajánlja szerelmét.
Tegnapja ha volt aggódva remélés,
Már mája csalódás, bánatos emlék...

Majd fordul a kor – hideg ősz jön
Forró szerelemre, tavaszra
Elfonnyad az arcz, megdermed a szív,
A tél a fejet behavazza.

S meggyógyul a szív, megszűnnek a harczok...
(Óh, jaj nekem is, hogy ez így van!)
Nincs üdv, pihenés a világon,
Nincs béke sehol, csak a sírban!

SCHOPENHAUER OLVASÁSA KÖZBEN

Sötét lapok! komor, nagy eszmék!
Igazság, mély, egyhangu bánat.
S én hiszem is, de úgy szeretnék
Örülni mégis a világnak.
Nagy bölcs! olvaslak bámulattal;
De bölcseséged nem vigasztal.

Porember, óh, tanuld meg itten,
Hogy a teremtés elhibázott.

Maradj meg régi bűneidben;
Légy hitszegő, kegyetlen, álnok.
Légy aljas! bűnre vagy teremtve.
Gép vagy; ne bánd, ne vedd szivedre.

Átkozd anyádat, születésed',
Utálatos légy önmagadnak.
Zokogj! nagy bűnhödés az élet,
S a boldogságnak vágya van csak.
Légy koldus vagy a sors kegyeltje:
Nyomorra, kínra vagy teremtve.

Fonák, hívságos, ferde minden,
Hanem szükséges; ez vigasztal.
Szükség határoz tetteidben.
Gonosz vagy?... ne törődj' te azzal!
Sorsod előre van kiszabva,
Mint sötétedés holdba', napba'.

Urad két óriási zsarnok:
A körülmények és a véred.
Gyötör a vágy sokszor s akarnod
Még sem lehet, te törpe, féreg!
Csak hurczolod tovább a vétket,
S az önzés balzsamod, reményed.

Nem tudsz te élni, csak hibában.
Erőd nincs jónak lenni mindég.
Önző vagy s gyáva halni bátran,
Fájdalmad, kínod bárhogy' is tép.
Szerencsétlen vagy és gonosz vagy,
S élsz bűneidnek, kínaidnak.

Mert együgyűnek lehetetlen
Érezni kéjek hevülését;
S ha tán eszes vagy, ép' a szellem
Csepegteti szivedbe mérgét;
Nyugalmadat elűzi kétség;
Rab vagy, silány játékszer és gép.

Gőgös sziveddel élsz kinokban,
Végetlen önzés lakja mélyét.
Tenbűnödet mindenha jobban
Beczézed mint a más erényét.
S minél kisebb vagy és silányabb,
Más ellen annál több a vádad.

Ha buta volnál, mint az állat,
Nem volna, hidd el, annyi vétked.
Az ész a fájdalom tenálad;
Az ész tipor a sárba téged;
Mert jámbor erkölcs és a szellem
Öröktől két halálos ellen.

Jóság, hüség: önzés, de gyáva.
Félt mindig, a ki sosem ártott.
Hazugság minden álom ára,
Ismerd s utáld meg a világot.
Ne gondolj véle: búban, üdvben
Nézz hidegen rá, megkövülten.

Keresd az üdvöt nyugalomban,
S ne higyj a jóban, szeretetben.
A világ legrosszabb a hogy' van
S az ember átka véghetetlen.
Erénye, üdve, vágya semmi,
S legjobb nem élni, nem születni.

Sötét lapok; mély, komor eszmék!
Takarjon el most rózsafátyol.
A boldogságban én hiszek még,
Bár tőlem minden percze távol;
S lelkem bár szomorú halálig,
Örömre, boldogságra vágyik.

S bár könnyem' látja minden óra,
Szivem rajong, szeret, remél még,
S illatlehelló, mint a rózsa,
Bár eltaposták, összetépték.

S ha nem leszek is soha boldog:
Szeretek, álmodom, rajongok!

SZERELEM FILOZÓFIÁJA

Ha életem magános útján
Egy kis virág hajol felém;
Lágy illat-nyelven így susogva:
Neked virúlok! Légy enyém!...

Nem nézem, mezei virág-e
Vagy rózsa, a ki így beszél,
Hanem megállok és szerelmet
Adok az ő szerelmeér'.

S ha büszke rózsát látok útban
Virulni némán, hidegen:
Tovább megyek s a büszke rózsát
Nem méltatom egy szóra sem.

A BOLONDOK HÁZÁBÓL

A végtelenséget belátom;
Kezdet sehol sincs énmegettem.
Átestem miljó változáson;
De nem tudom, mikor születtem.
Ezer halálom volt immár nekem
S születésimnek száma végtelen.
Voltam az első vércsepp egykor,
A mely Kainra csepegett,
S a rózsaszál, mely a habasszony
Vércseppiből keletkezett.
S mikor kő voltam, hideg, érzéketlen,
Nyugalmat én akkor se leltem;
Mert Jákob rajtam álmodá,
Hogy angyallal harczolt soká!...
Volt egyszer egy mihaszna, vak s beteg;
Mondott egy hosszu, büszke éneket

Hős Ílionról, harczokról ... szegény!
A koldusbotja voltam én.
Sok szeretője volt Aszpáziának:
Én voltam a szive neki.
Egy bölcscsel egykor engem itatának.
Hjah! bölcset gyilkol, a ki teheti.
Abdérában csupa bolond lakott;
Engem, a békát, egy se bánthatott.
S voltam a Kleopatra búja szája;
Antóniuszt csókoltam eleget;
S hogy elrohadt a föld legszebb rimája,
Belőlem kígyó mérge lett.
Az asszonyok is mérgesek;
Marnak, kinoznak, rontják véredet.
Jézusnak egykor Golgothán
Mint szivacsot nyujtott a vad pogány.
Sohajtozám Ahazvér ajkain:
Meg nem halhatni óriási kin!
Lángoltam és eretneket
Nyaldosnom óh, be jól esett!
S midőn szél ingatott a fán
S voltam borízü alma, tán
Megettek? ... óh, dehogy! ... fura!
Tellnek valék a czentruma.
Pestis voltam s megöltem legelébb
Egy olasz amoroso kedvesét.
Tövis koromba' volt egy kis kalandom
Burgundi Máriával, s mért tagadnom,
Jó tréfaság volt s mondhatom,
Gyönyör volt a szemérmes asszonyt
Halálra kinzanom.
Nem is levék aztán pocsékra tinta;
Mert egy sürűvérű komédiás
(Rosszgyomruak mondják, derék irás)
Hamlet históriáját vélem irta.
Később, emlékszem, Don Quijote
Agyában volt a székhelyem,
S a jó lovag legott
Sovány s bolond lett szörnyüségesen.

S mert nincsen kötve semmi helyhe',
Lettem Maratnak nyelve,
Aztán meg' édes torkú csalogány;
Megédesült dalomtul a magány.
Voltam pompás kamélja; kéjjel
Örömlány keblén hervadék el.
Sőt már golyót is öntöttek belőlem;
Csatába vittek katonák;
Prédára lestem puskacsőben
S Petőfi szívét jártam át.
S bár sorsom ennyit változott,
Nem multam el s el nem mulok.
S míg ezeket beszélem,
Egy bolondnak fejében
Egy darab agyvelő vagyok.

JÉZUS PILÁTUS ELŐTT

Munkácsy képe

Állok merengve, hosszan, áhitattal:
Ez ő! Ilyen volt! Igy képzeltem én;
Álmomban éjjel, elmélkedve nappal
Kerestem arczát; végre föllelém.
Mit a halandó gyönge ismerettel,
Töprengve, könyvekből meg nem tanúl:
Az a te nagy lelkedbe rejtezett el,
Lángelméd érzi öntudatlanúl.

Az örök eszmét sejtem itt, e vásznon,
S világrendünk hány bús kérdőjelét!
A két kezet, mely áld, kötözve látom,
Hallom a csőcselék «feszítsd meg»-ét.
És hallom azt is, százszor hangosabban,
De nem a trón, a vádlott hirdeti,
Hogy a mi nem veszendő, halhatatlan:
Halandó ember meg nem ölheti!

Nincs a ki védje, nincsen pártfogója,
Vérét szomjazzák a zsidó papok.

Jósképpel áll: azt olvasom le róla:
«Feszítsetek föl! Én meg nem halok!»
Nézzétek őt! Két keze megkötözve.
A nép üvölt: «Feszítsd, feszítsd meg őt!»
Megszánja asszony, mégsem ő a gyönge;
Leborulok ily óriás előtt.

Olyan szelíd, alázatos, lemondó,
Ő az erény, igazság mártira.
S oly büszke, hajthatatlan, égbe rontó:
Ez ő! a Messiás, isten fia!
Pilátus tétovázik... Nincs segítség!
Látom, hogy el fogják veszíteni.
De érezem: kikel sírjábul ismét...
Meghal, mert ember; él, mert isteni.

IVÁS KÖZBEN

Koczingató, víg czimborák,
El a búval, legyünk vidámak.
Mindenki hajtsa fel borát,
Mert borban elmerűl a bánat.
Ha példa kell, elől megyek
S poharam' felhajtom kaczagva;
Hisz' józan fővel, úgy lehet,
Bolondos szívem megszakadna.

Hej! bölcs az ember részegen!
A búsnak borban szép az élet.
Ma legbolondabb az legyen,
Ki legbitangabb, legszegényebb.
Jogomat, hajrá! nem hagyom.
Csörgősipkát fejemre gyorsan!
Dehogy van annyi fájdalom,
A mennyi vígasz van a borban.

Igy tetszetek ti, így nekem,
Az ifjuságot ünnepelve;

S úgy kaczagok beszédteken,
Hogy szinte könny tolul szemembe.
Szeressetek! vigadjatok!
Hisz' én is mindig ezt akartam,
S hogy öröm és lány elhagyott,
Nem múlt, becsűletemre, rajtam.

Daloljatok! daloljatok!
Az ifjuság ég szemetekben,
Az örömet s a bánatot
Eltitkolnotok lehetetlen,
Mutatja, bármit érzetek,
Szemetek, arczotok, mosolytok;
Jó lenni nékem köztetek!
Jó, mert felejtek és mosolygok.

Ha veszteség ér titeket,
Elpanaszoljátok s reméltek.
Szerencse, áldás integet
Bűvös mosolyával felétek.
Nekem meg' immár az se fáj,
Hogy a szerencse sohasem jő,
És lelkem mint az éjmagány
Mindig sötét, mindíg egyenlő.

Több bort hozassatok fiuk!
Bolondnak lenni bölcs erénye.
A rosszból nektek is kijut;
Hajrá! minek törődni véle!
Egykép' mulnak jó s rossz napok
Csak töltsetek a poharakba!
Akár ha mindjárt meghalok!
Legalább meghalok kaczagva!

ISKOLATÁRSAIMHOZ

1878

Ti már mind hivatalban ültök
És van pályátok, czímetek.

Pereltek az ülőteremben,
Vagy honn, ha megnősültetek.
S én itt gubbasztok és potyára
Jókedvü dalt dudolgatok.
Nagyúr akartam lenni mindig,
S óh jaj! most semmi sem vagyok.

Az iskolában a legelső
Nem egyszer voltam köztetek.
Leczkét tanultam, mialatt ti
Papirgaluskát ettetek.
És íme, szerepet cseréltünk!
Ti már diplomát kaptatok,
És alig álltok szóba vélem,
Mert én még semmi sem vagyok.

Közűletek egyet ha látok,
Kitérek néki többnyire.
Hisz' a kopott, de víg poétát
Ő úgy se venné semmibe.
Óh, mert olyan hetykén feszítnek
A fogalmazók, hadnagyok,
S egymásnak elmondják nevetve,
Hogy én még semmi sem vagyok!

Mindegy! másnak mi köze hozzám!
Ha így, ha úgy, az én hibám.
Szivem azért, mint nap az égen,
Felhősen is világit ám!
S lássátok, mint ti rajtam, én is
Nevetni szoktam rajtatok,
És hálát adok istenemnek,
Hogy semmi, semmi sem vagyok!

Két kincset őrizek szivemben,
S ez mindig róluk álmodik:
Egyik a dal fényes világa
S a szabadság a második.

S hol ifjuság és szerelem van,
A dal oda visz engemet.
Miattam nagy urak lehettek:
Én semmi, semmi sem leszek.

KÉT UTITÁRS

A bölcsőtől egész' a sírig
Két útitárs megyen velünk:
Démon, világi gyönyörökben
És angyal, hogyha szenvedünk.

A démon örökös kaczajjal,
Csábítva, nyeglén jár elől.
Nézése inger, szava bűbáj
S szorongatása majd megöl.

Bor, zene közt, vad orgiákban
Ott lebeg láthatatlanúl;
Ott esik legjobb múlatása,
A hol a szív mámorba fúl.

S mikor a rosszat elkövettük,
S megbánjuk, gúnyosan nevet.
Szívek vérzése, jajgatása
Neki a legfőbb élvezet.

Az angyal némán jár utánunk;
Őrjöngve nem halljuk szavát.
Siratja tévedt útitársát,
És ajakán nincs durva vád.

Mosolya bánat, hű szemében
Nagy, mennyei malaszt ragyog.
Megsímogatja homlokunkat,
Mikor mindenki elhagyott.

Nála az irgalom, bocsánat.
Ő szánakozva ránk tekint;
Keblére zár, csitít, vigasztal
S lecsókolgatja könnyeink'.

TARTSATOK BŰNBÁNATOT!

Megromlott már a régi erkölcs.
Egy kor veszőbe' van megint.
Szakadj le' új idők viharja!
Pusztíts, dühöngj kedved szerint.
Bábel tornyának építői,
Hogy' összezagyválódtatok.
Kezdhetitek megint elülről...
Óh, tartsatok bünbánatot!

Jut-e még eszetekbe néha,
Mi az az Isten ostora?
Mért kellett jönni vízözönnek,
S hogy mért pusztult el Szodoma?...
Erős Spartára, bölcs Athénre,
Rómára nem gondoltatok?...
Egy népvándorlás jöhet újra!...
Óh, tartsatok bünbánatot!

Kérkedtek azzal, hogy e század
Mily bölcs, erős, mindenható.
Nem leli kedvét délibábban
S abban, mi szép, de nem való.
Ledöntött minden régi bálványt;
De a szív semmit sem kapott.
Nem boldog és nem jó az ember!...
Óh, tartsatok bünbánatot!

Jól tudom én is, hogy a szellem
Az ember dísze, jobb fele;
De jaj, ha csak józan sivárság,
Örömtelenség jár vele.

Mely megöli a gyermekálmot,
Óh, az a szellem átkozott!
Nem bölcs, a ki csak tud s nem érez...
Óh, tartsatok bünbánatot!

A gyermek űzi még a lepkét,
Vígan bársonymezőt tapos.
Czukorról annyit tud, hogy édes
S a virágról, hogy illatos.
A természet még egyre dajkál,
A nap reánk áldást ragyog;
Csak a bölcs ember szíve parlag!...
Óh, tartsatok bünbánatot!

Megoldható-e annyi rejtély?
S a tudás haszna óh, mi lesz!...
A föld s nap élte is mulandó
S velük az ember is kivesz.
S ki végsőnek marad, bevallja,
Hogy boldogság itt nem lakott;
Csak élvvágy s harcz az isten ellen!...
Óh, tartsatok bünbánatot!

Hiába minden kutatások;
Gyöngék vagyunk és kicsinyek.
Áldott, ki a könnyet letörli
S megért egy szerető szivet.
Úgy jártok, mint a zord titánok;
Csupán az istenek nagyok.
Az ő hatalmuk víhatatlan!...
Óh, tartsatok bünbánatot!

Jöjjetek sírni templomomba;
Verjétek bűnös melletek',
S a szeretet nagy istenétől
Jó, tiszta szívet kérjetek.
A könnyezőhöz, búsulóhoz
Vigasztaló szót szóljatok.
Egymást ölelve, megbocsátva:
Igy tartsatok bünbánatot!

A VIRÁGOK

Ha meghalok, ragyogjon
A nap sirom felett,
És panaszos szivemből
Virágok nőjenek.

Ők fűzzék koszorúba
Szivem történetét.
Szálljon fel illatukból
Édes virág-beszéd.

Örömem, ez kevés volt,
Legyen kis ibolya,
S nárczisz a vágy, melyet nem
Érhettem el soha.

Árvácska azt jelentse:
Bús volt és elhagyott.
S a tulipán: Panasz, vád
Helyett tűrt, hallgatott.

Ákáczvirág susogja:
Ábrándozott sokat.
S a hársvirág: Szerette
Az édes álmokat!

Szegfű legyen a mámor,
Mely szomjan égetett,
És halvány őszi rózsa
A bús emlékezet.

S mind, a mi most szivemben
Virágokkal rokon:
Támadjon mint virág új
Életre síromon.

Virág e földön úgyis
Kevés jutott nekem;
Azért sirom virágos
És illatos legyen.

ÜRES NAPOKBAN

I

Ezek a petyhüdt, fáradt, lomha perczek
Szivemre mint lidérczek nehezednek.
Érzem, a hogy lassankint öldösik,
Csontombul a velőt kiszörpölik,
Hogy türelmetlenül és bosszusan
Gyakran könyörgök: Verj meg, óh, uram!
Hadd sírjak égető vérkönnyeket,
Sötét hajam' a bú őszítse meg,
Lássam, hogy lelkem rongyokká szakad,
S roskadjak össze ennyi kín alatt.
Üldözzön átok, kaczagás a sírba,
Dobáljanak meg kővel engemet;
De legyen aztán rólam is megírva:
Viharban élt, a villám ölte meg!

II

Kinek nyomor ringatta bölcsejét,
Ki mindig félkegyelmen éldegélt,
Semmit se vesztett, mit méltán siratna:
Nem szenved az, szüksége nincs vigaszra.
De koldus szívvel, jövőben se bízva,
A kincses multat sóhajtani vissza,
Bánkódva, elhagyottan, egyedül,
Álmodni régi örömek felül;
Hurczolni szebb idők emlékeit:
Nem birja szívem és elvérezik.

III

Csak múljatok, csak múljatok,
Ti meddő, szomorú napok.

Kiállom én az éjszakát.
Ha nem is látom csillagát.

Ábrándvilágom rég fakó;
Reményem összetört hajó —
S szivemet, mint kéklő hegyet,
Sürű, nehéz köd ülte meg.

Ez egyhangú homály, e köd
Oly jó, mert legalább beföd.
Nem látni, hogy szivem sajog;
Nem tudni, bús miért vagyok.

Csak múljatok, csak múljatok,
Ti meddő, szomorú napok.
Örökké nem tart semmisem:
Szivem is végre megpihen.

LÁNYOK, LÁNYOK, MAGYAR LÁNYOK!

Lányok, lányok, magyar lányok!
Nem is merek nézni rátok.
Ha csak látlak, megigéztek,
S elolvadok, ha rám néztek.

Ha ölelget gyönge karja,
Azt gondolom: szebb a barna,
És ha szőke mosolyog rám,
Mintha mennyről álmodoznám.

Hogyha bogár szembe nézek,
Meggyúladok, majd elégek,
S kökényszempár mosolygása
Szelid álom álmodása.

Néha pajkos, néha szende,
Néha lángoló a kedve;
Szép ha csélcsap, szép ha pajzán;
Gyönyörű mind a magyar lány.

Pillantása oly beszédes,
Csókja mint a méz oly édes.
Nincsen semmi csorba rajta;
Óh, be áldott, ritka fajta!

Lányok, lányok, magyar lányok!
Haragszom én nagyon rátok.
Szívem úgy fáj, úgy megreszket,
Hogy mindnyájan nem szerettek.

Ha megtetszem a barnának,
Szőke után érzek vágyat;
S ha csak *egy* lány nem szeretne,
Érte gyúlnék szerelemre!

EDITHEZ

Alig hogy én jöttem, te mentél;
Nem is találkoztam veled.
Kezet se fogtunk, el se mondtam,
Hogy megbüvöltél engemet.

Csak egyszer láttalak s szivemben
Utánad sóhajt valami,
Oly édesen, fájón, merengőn,
Mint zongorádnak hangjai!

KÁR VOLT...

Kár volt odahagyni nékem
Nyugodalmas kicsi fészkem',
S messzi, messzi fellegekbe vágyván,
Szállni fennen, szilajon, de árván.

Jobb lett volna lent maradni,
Békességben élni, halni,
Tépdesni a mező fris virágát,
Szeretni a viruló leánykát.

A mi lent könny, fent már felhő,
Viharrá zordúl a szellő,
A sohajtás szélvész a magasban ;
Dal, virág ott nincs, ha lent tavasz van.

Lám a fecske, lám a gólya
Csendes falu, völgy lakója.
A meddig a kémény füstje terjed :
Addig viszi szárnya, soha feljebb.

FALUN

I

Búsan, összetörten
Megint idejöttem,
E meghitt magányba :
Gyógyírt tőle várva.

Egyedűl hallgassam
Szívem dobogását ;
Elvérezni lassan,
Emberek ne lássák.

Bánt az utczalárma,
Az a hajsz előre.
Kedves falum árnya,
Te rejts el előle !

Vagy ha már nem adhat
Falum se nyugalmat,
Te rejts el előle,
Falu temetője !

II

Régi utczák, régi házak ;
Régi arczok, újra látlak !
Levegőtök' szívom ismét.
Alig birok válni innét.

Száz bajommal nem törődöm;
Elmerengek, eltűnődöm:
Itt szeretnék megpihenni,
Mindörökre rejtve lenni!

Az erdőben, a magánynyal
Összeolvad lelkem árnya;
Mint a vad, ha megsebezték,
Elbúvik, úgy várja vesztét.

III

Susogjatok, ti koronás fák!
Virágok, illatozzatok.
Csak ti ne legyetek mogorvák,
Azért, hogy én oly bús vagyok.

Kik valaha lepkéket űzni,
Lányért epedni láttatok:
Majd egykoron halk zizegéssel
Jelentsétek, ha meghalok.

KÖLTŐK SORSA

Költészet mézédes nedűjét
Nyomasztó gondok, keserűség,
Tört vágyak sajtolják a szívből,
Csalódások, bánat verik föl.
Szegény költő! óh, hány halott
Mély sírja szíved és dalod
Búbánatos halotti ének...
Bucsúztatója álomnak, reménynek!
Leszámolsz emberrel, világgal,
S czélhoz csak eztán érkezel,
És meghalsz száz kínos halállal,
Míg halhatatlanná leszel.

SZIVEM

Szivem oly gazdag szeretetben,
Mint tavaszkor virágban a mező;
Vihartul nyílik ékesebben
S ha felüdíti könny-eső.

Irígyen meg nem vonja mézét
Könyelmü lepke, dolgos méh elül;
Darázsnak is kiadja részét,
Ha viruló kelyhébe ül.

Hadd gázolják egy-két virágát!
Hol ezrivel van, egy nem veszteség.
Tépdeshetik pajkos leánykák:
Százának is jut még elég.

Áldott kis pacsirtája is van,
Ki napsugarak, illat közt lebeg,
S örömét hangoztatja nyiltan,
Hogy pacsirtának született.

DICSVÁGYÓNAK

Dicsvágy emészt? Áhítja lelked
A koszorút, a hírnevet?...
Tisztább gyönyör szeretve lenni:
Légy rajta, hogy szeressenek.

Mit ér fejednek a borostyán,
Ha már kihullt, vagy ősz hajad?
Mi haszna, hogyha emlegetnek,
Ha már pihensz a föld alatt.

Szerető szívek hő verése
Hideg dicsőséggel fölér;

És illatosb a szeretetnek
Virága, mint minden babér.

Ne hidd, hogy hatalom, dicsőség,
Fény, pompa boldogítanak.
A tenger el nem oltja szomjad',
Hanem a tiszta, kis patak.

Szegény vagy, bármikép csodálnak,
Ha senki, senki sem szeret.
Azért ne hideg érczbe, kőbe:
Szivekbe írd be képedet.

Óh, ne mulasszad el szeretni,
A míg van kedves embered;
Mert elmulik az élet és a
Sírban szeretni nem lehet.

NIRVÁNA

Szeretnék már menni, menni!
Lefeküdni s ott pihenni —
Hunyt szemekkel, mindörökre
A fekete, néma földbe'.

Megutáltam a világot,
A sok önzést, csalfaságot.
Jóllaktam az emberekkel,
Semmi sem vonz, semmi sem kell!

Bánt a víg kör, a magány is,
A napfény is, a homály is.
Megvakulnék már a fénytől
S félek, félek a sötéttől!

Hogy e kínos, durva pálya
Mindörökre valahára

Véget érjen, azt kivánom;
Jőjj enyészet, örök álom!

Nem akarok újra élni,
Nem kivánok visszatérni
Sem az égbe, sem a földre,
Csak aludni mindörökre!

NŐSÜLŐ BARÁTOMNAK

Első szerelmem édes álmi,
Beh messze, messze szálltatok!
Boldog napoknak czimborái,
Ti is beh szétszóródtatok.
Sok régi pajtás most családja
Mosolygó kis körében ül;
Menyecske lett sok vig leányka:
Csak én maradtam egyedül!

Te is megnősülsz, azt beszélik
(Örömhir és mégis komoly).
Csapongó lelked szenvedélyit
Békóba verte lánymosoly.
Te is már nyugalomra vágyol;
Fellángoló véred lehül,
S eszedbe jut a bibliából,
Hogy nem jó lenni egyedül.

Irígykedés fog el, barátom,
Hogy egybeforrott szívetek.
A szerelemnél e világon
Tisztább gyönyört nem ismerek.
Önzés, rideg közöny, gonoszság
Elől csupán az menekül,
Kinek szerelmét viszonozzák....
Nő boldogíthat egyedül.

Ha vérző seb támad szivedben,
Egy áldott kéz hegeszti be;

Ha panaszod van sorsod ellen,
Legjobb talizmán nőd szive.
Megsímogat, letörli könnyed',
S ha megmar a világ ebül,
Vagy írigyek szivedre törnek,
Ki véd?... A hitves egyedül.

Nekem a házasság szigetje
Idegen föld, csodás beszéd.
Szomoru lelkem számkivetve
Hallgatja, mint tündérmesét.
A bánat mint hajótöröttet
Űz, ver, dobál szünetlenül,
Hogy soha, soha ki ne kössek
S holtig bolyongjak egyedül.

Szivem a kétkedés tanyája:
Vergődő, lázas, ingatag.
Nem teljesűlhet semmi vágya,
Örökké szomjazó marad.
Örömeimnek poharába
Keserü méregcsepp vegyül...
Csak menj barátom, menj a nászra,
Én így halok meg — egyedül.

MULANDÓSÁG

Hulló levéllel besöpörte
Az őszi szél az útakat.
Mint a ligetnek üde zöldje,
Minden mulandó, hervatag.

Az ember visszatér a porba;
A hű szivektől elszakad.
Örök válás, bucsú a sorsa;
Mind elmulik az ég alatt.

A forró szív kihül, s ha végre
A multak sírjává leszen;

Az emlék reszkető kezével
Gyujt neki mécsest csöndesen.

Mert ennek nincsen hervadása;
Él és viraszt a sír felett.
Ez rejti özvegy fátyolába
A bús arczú enyészetet.

Azért, ha vesztettél barátot,
Hullasd sirjára könnyedet;
Ha kedvesed' mély sírba zárod
Sírj, sírj a drága hant felett.

Keresd fel könynyel és virággal
A csendes, jó halottakat;
Hogy majd, ha síri fád beárnyal,
Téged is megsirassanak.

EPILÓG

Endrődi Sándor esküvőjére

Letelt a hét év. Véget ére
Bolygó holandid bús regéje.
Nyugalmát végre feltalálta:
Övé a hű, a hű leányka.
Boldog szigetről nézi végig
A bősz vihart, hajók törésit.
Jöhet immár a sors szeszélye:
Virágot szór kaján szemébe!

MAGAMMAL ÉVŐDÖM...

Magammal évődöm: Te kába!
Meddig leszel még vágy-beteg?
Mikor szünik meg sorsod átka
Megbabonázni véredet?

Küzdelmeidnek pihenése,
Kétségeidnek nyitja nincs.

Hiába szállnál föl az égbe:
A röghöz lánczol rabbilincs.

Szomjas vagy csókra, szerelemre,
S ha megizlelted: undorit.
Dicsőséget kergetsz lihegve;
Meddig? Rogyásig? Holtodig?

Mindíg a messzeségbe vágyol,
A távolban tündér a rém.
Dib-dábot elrejt rózsafátyol,
Halottat csókol a remény.

Tömérdek már a veszteséged;
Ránczos lesz tőle homlokod.
Oly nyomorult az emberélet!
S mégis dicsőnek álmodod.

HA MÁR SZERETNI NEM FOGOK

Ha már szeretni nem fogok:
Mondjátok: meghalt, vége lett.
Ha lányért többé nem dobog
A szív, halálra vénhedett.
Mondjátok: meghalt, vége lett.

Ha már szeretni nem fogok
És vérem csöppenkint lehül:
«Édes csókokrul álmodott»
Ezt írjátok sirversemül.
Ha vérem csöppenkint lehül.

Ha már szeretni nem fogok
És búcsut int a szerelem:
Szelid nézésü asszonyok
Fogják be majd haló szemem',
Ha búcsut int a szerelem.

A KÜZDELEMBEN

Nekem ragyog a nap az égen;
Enyémek a legjobb szivek,
Lelkembe van beirva mélyen:
Excelsior: Itt minden a tied!

A mit sejtelmem szomjan érez:
Dicsőség, örök ifjuság . . .
Azt hiszem, egykor mind enyém lesz!
Excelsior! csüggedni bárgyuság!

A búfelhő, a könnyek árja
Virágok magvát öntözi.
Dalokat zengő lelkem álma
Excelsior! A koszorút szövi!

Megfordul a világ fejemben
Mint bűvös, fényes eszmekör.
Valóság az elérhetetlen! . . .
Excelsior! A küzdelem gyönyör.

SZERETNÉK MINT HAJDAN ÉGNI!

Szeretnék mint hajdan égni,
   Ah! de nincs kiér'!
Hogyha így kell szomjan élni,
   Életem mit ér?

Hol az édes kín?... Lezajlott.
   Hol a szerelem?
Régi szempár, régi arczok
   Arnya jár velem.

Óh! ha jönne még csak egyszer
   Egy szelíd leány.
Nyájas arczczal, szerelemmel
   Csábos ajakán.

E hideg szív melegétül
Fölengedne még.
Öleléstül, csók hevétül
Dala ömlenék.

Uj tavasznak, ifjuságnak
Napja sütne rám.
Csak már jönnél, várva várlak,
Megváltó leány!

PAPIR-ROMOK

Irásim közt motozgatok,
Foszlányokon merengek.
Ez össze-vissza hányt lapok,
Ezek a csonka versek
Másoknak semmiségek;
Nekem egy ifju élet.

Valósulatlan álmival
Elhervadt ifjuságom.
Óh, mind veszendő, mind kihal!
Csak tünemény, csak álom!
Százszor jobban szeretjük,
Ha vége s eltemettük.

Jövel, kis illatos levél,
Te drága kéz irása.
Sejtelmes vágyakról beszél
Minden kicsiny vonása.
Remények láza nemrég,
Most édes-kínos emlék.

Egy-két virágot, levelet
Még áhitattal őrzök.
De a regénynek vége lett
S a szív hozzá törődött.
Másért küzd, fáj szünetlen':
Nyugalma lehetetlen.

A jó barát minden sora
Nagy eszmék hirdetője,
Volt szebb jövő apostola,
És Júdás lett belőle.
Megcsalt, megmart azóta.
Sebaj! Hisz' régi nóta.

Foszlányok! rongyok! A jelen
Csúf meghazudtolása!
Egykor barátság, szerelem...
S gunyos visszája márma.
El, el, fakó halottak!
Emésztő tűzbe doblak.

Legyetek porrá, hamuvá,
Mint lángoló szerelmem.
Az idő sírba hantolá,
S óh, mégis temetetlen.
Fel-feljár, hogy kisértsen,
A mult emlékeképen.

Nem! Mégse, bús papir-romok,
Őrizlek néma kéjjel.
Szivem csak emlékszik, zokog;
Lángol, de haj, nem ég el,
Ti hamuvá, porrá lehettek;
De én azért sosem felejtlek!

KITÁROD ÉREZŐ SZIVED'...

Kitárod érező szived';
De az enyim rosszul fizet.
Barátságod' kinálgatod,
S én érte mit sem adhatok.

Nem mindig voltam ily szegény:
Gyülölködém, szeretkezém;
De jöttek hidegebb napok,
S minden virágom elfagyott.

Most társim őszi fellegek;
Nem látok csak borult eget.
Kialudtak villámai;
Szivárványát se bontja ki.

Ki egykor kővel megdobott,
Azzal ma már kezet fogok;
S kit szebb kor álmaimba szőtt,
Alig üdvözlöm márma őt.

Mások viszhangja lett szivem,
Más hangot nem lelsz mélyiben,
Igy viszhangozzák rom-falak,
A mit mások kiáltanak.

Mondj jó'jszakát és menj tovább,
Kerüld e bús sziv otthonát.
Ne zörgess rajta: puszta ház,
A hol te embert nem találsz.

FIATAL HÁZASNAK

Idegenek közt a világon
Te voltál egymagad barátom.
Kaczaja, kínja életemnek
Lelkedből hozzám visszazengett.

Bár nem füzött hozzám az érdek
(Mit is tehettem volna érted!),
Szived szivemhez nőtt egészen,
Megosztád üdvöm', szenvedésem'.

Hűbb társad van most drága nődben,
Ki szíved' elrabolta tőlem.
Csak kézszorítást kap barátod,
Mig a hitvest szivedre zárod.

Légy takarékos mámorodban;
Mohó vágy hirtelen kilobban.

Koldús leszen szükebb napokra,
Ki boldogságát pazarolja.

Virágillatnál nincsen édesb;
De egész kert illatja méreg.
Kis örömek teszik ki üdvünk'.
Miket a gondoktól kiküzdünk.

Majd hogyha elfogy ifju lángtok
(Nem adhatok csak jó tanácsot):
Legyetek búban, örömekben
Oly jó barátok, mint mi ketten.

PETŐFI ELLEN

Hejh, Debreczen!
Ha rád emlékezem,
Ittas leszek, de nem a bortul,
Hanem a kéjes izgalomtul.
Virágos serlegek mögül
Leánymosoly ragyog körül.

Május hava
Szebb volt-e valaha!
Bágyadt kedélyem újra éledt;
A föld megint a régivé lett;
Mint a minőnek álmodá
Gyermekhitem, jaj, nem soká'!

Három napig
Láttam csak falaid':
De nem felejtem el sokáig
Tüzes szemű, bájos leányid',
Egynek bübájos mosolya
Ah, tán nem is hagy el soha!

I. N. R. I.

Templomba tévedtem s a félhomályban
Megálltam, búban elmerülve mélyen,
Hol a zsidók királya haloványan,
Bágyadt szemekkel halni készül épen.
Megtört kedélylyel, búsan, létunottan,
Magamba szállva révedeztem ottan
S egy gondolattól nem volt pihenésem :
Boldog, ki túl vagy földi szenvedésen.

Istenhalálra vágyó ördögök,
Hitvány cselédség, mely megköpködött ;
Judási csók, főd véres koronája,
Az igazságnak kézmosó birája,
Kereszthalál ! Az áldozat betelt.
Van-e megváltás ? Szívem nem felelt.

Orgona zúg. Ünneplő hangot ad,
Piros ruhában mond misét a pap.
Tömjénfüst száll ; fölzeng a glória :
«Örvendezz szív, légy boldog, föld fia !
A messiás, ki megvált tégedet,
Ma jött világra. Békesség veled !»

Az istenember képe bús marad.
Átvert kebléből foly biborszalag.
Szelíd jóságaért ekkép fizettek.
Békét hirdetni jött s harczot teremtett.
«Pax vobis ! Béke veletek !» . . . De hol ?
Nincs béke itt a földön, nincs sehol !
Kereszt alatt görnyedve vérzünk,
Ahasvér bujdosása létünk.

Örvendő népek gyűlnek, gyülekeznek.
A misemondó énekhangja reszket :

«Dicsőség néked, istenünk az égben!»
Én a haló Jézust merengve nézem.
Isten betűi lelkem' égetik.
A gaznak nem elég, hogy fölfeszit.
Dicsekszik: Csúf halálnak én adám át,
A názarétit, a zsidók királyát.

Te csak türtél, isten báránya, némán.
Oh, nézz alá vigasztalólag énrám!
Taníts meg, hogy harag nélkül lemondjak,
Szeressem a gyöngét, az elnyomottat.
Bú, gond között taníts meg hő imára,
Bocsánat-osztó, szenvedők királya.
Oh, mert a földet megvevé az átok!
S a ki még megválthatná a világot,
Kinél az isteneszme megfogamzott:
Erőtlen ördögökkel vívni harczot!
Magát emészti, míg nem hallja ezt:
«Mehetsz pihenni: Ite missa est!»

A HALÁL UTÁN

1877

Beh jó lesz meghalni! Óh, beh jó
Lesz nekem az életről letenni!
Ha ki zok szavakkal illetett,
Megbocsát és meg fog emlegetni.
Ember, a ki jó volt s szenvedett,
Leszek akkor a világ szemében,
Mit hibáztam, feledésbe megy,
Csak dalom fog élni és erényem.

Mert a dalt és szenvedésimet
Itt hagyom örökbe a világnak,
S itt hagyom a vádat is, hogy ő
Volt az oka könnyemnek, hibámnak.

S neki majdan büszkesége lesz.
A mi mostan, életembe', szégyen;
S a kövekből, miket rám dobott,
Emléket fog még emelni nékem.

S dalomat, habár most megveti,
Magasztalni fogja még a nemzet.
Idegen sebek balzsamja lesz
Meleg vére bánatos szivemnek.
Kedves lányok elmerengenek
Verseimen édes éjszakákon.
Minden ember fog szeretni, bár
Nem szeretett senki e világon.

Visszatérni, óh, be jó leszen
A természet altató ölébe;
Beh jó lesz, hogy szívem elcsitul,
S mije nem volt, lesz nyugalma végre.
S hosszu pihenés után, ha majd
Új életre lesz föltámadásom:
Gonoszabb sors úgy sem ér soha;
Mért busuljak hát e változáson?...

Meghalok! de élni fog tovább
Szenvedésem, dalom és szerelmem.
Meghalok s büszkén, erényesen
Fogok élni az emlékezetben.
S ha megírják életem sorát,
Ki fogják a bántalmat feledni.
Beh jó lesz meghalni! Óh, beh jó
Lesz nekem az életről letenni!

UTOLSÓ VÁGY

Ha majd értem jön a halál
(Akármikor, készen talál),
És nem lesz, a ki megsirat:
Attól e szív meg nem riad.

Nem kell se könny, se koszorú:
A sír lakója nem hiú.
Hol csak bogáncs, gyom, tüske nő,
Az árok is jó pihenő.

És hogyha majd haló porom
Távol jövőben egykoron
Elhagyva nyugovó helyét
Kél-száll a légben szerteszét:

Hadd hulljon az út szélire,
Koldús sarúját lepje be;
Csak legalább melyet takar,
Legyen minden kis rög magyar.

S hol most kelettől nyúgatig
Testvérietlen nép lakik;
Egy nyelvet értsenek csupán:
Szép nyelvedet, magyar hazám!

HAZUGSÁGOT SOSEM IRTAM...

Hazugságot sosem irtam.
Az igazság hangja legszebb.
Visszazendűl dalaimban
Vallomása életemnek.

Egy hitem van, egy vezérem:
Az igazság, ezt imádom.
S mégis, a mit általéltem,
A mért küzdök, hazug álom.

ÚTKÖZBEN

Mint valami látomány
Nyári napnak alkonyán,
Útad' állja hallgatag'
Egy mosolygó nőalak.

Egyszer néz csak rád s megejt;
Egyszer, aztán elfelejt.
Az a percz, mely megleli,
Első, végső, egyszeri!

Kerülöd egy élten át;
Több sugárt nem hint reád
Az a bűvös lányka-szem
Soha, soha, sohasem!

Visz az élet szekere
Tavaszodból kifele.
Kedves arcza mosolyát
Viszi tüskén-bokron át.

Ki-kivillan kék eged,
Piros rózsa rád nevet.
Néha ég s föld összefoly;
De te meg nem állsz sehol.

A KIT SZERETTÜNK...

A kit szerettünk, nem feledjük,
Bármit beszéljen ajakunk.
Megrezzenünk, ha szóba hozzák,
Őt áldjuk, hogyha meghalunk.

Hiába ámítjuk magunkat:
Csak játék volt, muló szeszély!
Hiába mondjuk: Minden ábránd
Báját veszíti, véget ér.

Egy édes szempár, egy tekintet
Megbabonáz menthetlenül.
Ugy őrizzük, mint szent talizmánt,
Elrejtve a világ elül.

A sors megáldhat, meggyötörhet;
Emelhet hír vagy bukhatunk:

A kedves arcza sose hágy el;
Őt áldja hűlő ajakunk.

MA SZÜLETETT A MESSIÁS!

Hull, hull a felhő könnyü pelyhe;
Az utczákon tengernyi nép.
Paraszt, úr tarka egyvelegbe'
Megyen hallgatni szent misét.
Az ablakokból ide csillan
Hivogató világitás.
Ez egyszer minden évben így van:
Ma született a Messiás!

Én künn bolyongok, nincs családom,
Fásultan, únva életem',
A templomból ma is kivágyom;
Az álorczást nem nézhetem.
Sötét az ég; nincs rajta csillag;
Sem égi jel, se lángirás,
A mely vezesse útainkat...
Ma született a Messiás!

Az élet össze-visszasága
Ma sem békít ki semmivel.
A szenvedő ma sincs megáldva
S rongyokba' jár, ki jót mivel.
Egyiknek tétlenség az élet,
S izzadva szidja annyi más.
Születni gyakran ősi vétek...
Ma született a Messiás!

A tékozló fiú kaczagja
A szent estét. Ölében ül
Egy nő, ki testét bérbe adja
S fizetett csókokért hevül.
Körűle táncz, csók, czéda ének,
Trágár beszéd, pezsgő-ivás.

Magdolna csak nagynéha tér meg..
Ma született a Messiás!

Ah, mind ugy van, bármerre nézek,
Mint amaz első éjjelen;
Farízeusnak áll az élet;
Szegényé jászol, Betlehem,
Ahaszvér hány vagyon közöttünk!
Hány Jób, ki istennel vitáz.
Sirunk, hogy a világra jöttünk...
Ma született a Messiás!

Jőjj, csendes ágy! Borítsad, álom,
Vonaglásimra szemfedőd'.
Te nyugtatod meg a halálon
Kivül a földi szenvedőt.
Jőjj, csendes ágy! Majd holnap ébren,
Ha nyugtomból a zaj kiráz
Tovább vergődöm, újra kérdem:
Mire való a Messiás?

NE TUDJON RÓLAD A VILÁG

Jobb, hogy ne tudjon rólad a világ;
Az életet jobb rejtve élni át,
Mint szüntelen' vivódni, küzdeni,
És birhatatlanért elvérzeni.

Az élet láza, csábja ingerel,
De hajh, csak addig, míg nem éred el.
A mire vágyol: kincsnek képzeled;
S a mit elértél: már nem élvezet.

Csak nélkülözz: az élet így tanit.
Hiányzani fog mindig valamid.
Hogy meg ne szoknád, nincsen oly gyönyör;
De puszta híja sírodig gyötör.

Oh, fuss, ha tudsz, a kisértés elül;
Ha van kis fészked, oda menekülj.
S ne láss a nagy világból egyebet,
Csak házad', nőd', mosolygó gyermeked'.

JÖVENDŐ ÉVEK...

Jövendő évek, nemzedékek,
Kiket szegény fejem nem ér meg,
Vajon minő lesz arczotok?
Egyet tudok, hogy bármi lészen,
Én soha többé meg nem érzem,
S a föld azért tovább forog.

Tavasz fog akkor is virúlni,
Szerelmes ifju lángra gyúlni,
A gondtalan vigadni fog.
Harmatkönny hull a rózsafára,
Csók méze lányok ajakára...
S a föld azért tovább forog.

S én nem tudok majd semmit erről,
Tavaszról, csókról, küzdelemről,
Porladni lent csak én fogok.
Aludva a halottak álmát,
Nem hallom a világi lármát,
S a föld azért tovább forog.

Kikért forró szivek dobogtak,
Megvénülnek, megránczosodnak
A legszebb lányok, asszonyok.
A bánkodó lélek kiszenved,
Elmulnak örömek, szerelmek...
S a föld azért tovább forog.

A halál, mint az őszi lombot,
Gödrébe hajt bölcset, bolondot:
Befutja mind a sírhomok.

Mindegy ha gyom, mindegy ha rózsa;
Mindegy ha könny, ha pásztoróra...
S a föld azért tovább forog.

Jobb nem lesz a világ, se rosszabb,
Hazát ad jámbornak, gonosznak.
Lesz rajta úr és elnyomott.
S örökre tart, örökre járja
Bohó játékod, élet álma!...
S a föld azért tovább forog.

Nem! nem örökké! Hála Isten,
Hogy a mi van, mind véges itten;
Mind a mi érez, él, mozog.
Nem lesz, ki sírjon és nevessen;
Nem lesz, ki gyűlöljön, szeressen,
S sziv nem dobog, föld nem forog.

DON JUAN A MÁSVILÁGON

Beh futó az ember-élet!
Beh sietve jött halálom!
Még a régi lánggal égek,
S szerelemre, csókra vágyom.

Nélkülem fog nyilni, telni
Kert virága, föld leánya;
S óh, be kínos elviselni,
Nélkülem lesz hervadása!

Piczi szájak, piros ajkak
Hű szerelmet esküdöznek:
Csókot vesznek, csókot adnak:
Oh, de én már soha többet!

Jobban éget a pokolnál,
Hogy e szív már nem szerethet!
Hogy nem volt több két karomnál
S szép szemektől válni kellett.

Pokol lángja tán kiéghet:
Soha az én szomjuságom.
Beh futó az ember-élet,
Beh sietve jött halálom!

MEGHALT

Meghalt: Közönynyel olvasod.
Meghalt: Mindennap hallhatod.
Hamar mondod ki, kurta szó,
Mégis szivet rázkódtató.

A nyelvnek nincs búsabb szava.
Ez az örök kháosz maga.
A kinek szól, nem érti meg;
A síri éj vak és siket.

A földi lét javát-jaját,
Száz örömét és száz baját
Nem érzi többé sohasem
A szív, ha porlik odalenn.

Jöhet a nyájas kikelet,
Fakaszthat miljó életet;
Egész föld ünnepelheti:
Szegény tatár, mindegy neki!

Ifjú, kinek az izma vas,
Leányka, mint nyiló tavasz —
Ha későn, évek mulva is:
Meghalt, elmondják rólad is.

Kik itt vagyunk, kik itt lakunk,
Egymásután mind meghalunk;
S a temető szálló pora
Multról nem álmodik soha.

FINALE

A régi vágyból, régi lángból
Alig maradt egy sugaram,
Virágszakasztó, dalfakasztó
Időm lejár, ah, oda van!

Május legében, kék egében
Nem zeng többé a régi dal.
Ah, nyúgovóra üt az óra,
S a fény, a láng, a vágy kihal.

MAGÁNY

Nevedet még alig gagyogtam,
S mégis már jól ismertelek.
Nap fényiben, sötét sarokban
Borongó árnyad reszketett.
Te vettél át, midőn születtem,
Kis bölcsőmet te ringatád.
Bús dajkadal gyanánt fülemben
Zsong most is: nincs apád, anyád!

Azóta részvétlen világban,
Magány! karöltve jársz velem.
Bolygok, mindig sötétben, árnyban;
Szülőföldem' sem ismerem.
Bús télidőn családi fészek
Védő melegje nem fogadt;
Anyai csók, epedtem érted,
S leltem közömbös arczokat!

Más gyermek anya-ölbe fogva
Csitúl el, hogyha könnyezik!
Az én szemem sivár homokra
Hullatta forró gyöngyeit.
Nőttem s velem nőtt, mintha árnyam
Lett volna, a sötét magány.

Egy sírra hullt, hogy azt se lássam;
Abban feküdt szegény anyám!

Tavasz nevetgélt; újra éledt
Virág a földön, lomb a fán;
S kit izzó vágyak perzselének,
Szomjam' csak én nem olthatám.
A féreg is meglelte párját,
Virág ölén szeretkezett;
Én akkor voltam a legárvább,
Kit senki, senki sem szeret.

Lihegtem, boldogság, utánad,
De hajh, nem leltelek sehol!
Csak azt láttam, hogy a világnak
Gyönyöre, fénye éjbe foly.
A mozdulatlan, komor árnyban
Olvastam ezt a mondatot:
Neked a napban is homály van,
Ahol te jársz, ott nem ragyog.

Oh gyászos árny, hát sose lészen
Nyugalmas, nyájas otthonom?
Igaz barátom, feleségem,
Olyan, ki lelkemmel rokon?
Hiszen nincs szív, hogy ne találja
Meg sorsa mását, részesét!
Csak az enyim maradna árva,
Magános, gyászoló, setét?

Küzdjek közönynyel, félreértve
(Van-e magány irtóztatóbb?),
És könnyet ontsak a szemétre,
Mint Jehova szolgája: Jób?
Az élet gyors hullámverését
Epedve halljam, mint a rab;
S az életszomj, a lelki éhség,
Mint Tantaluszt, úgy marjanak?

Mindegy! Ne jajgass, árva lélek.
Azért magány a végzeted,
Mert titkon, öntudatlan' érzed,
Hogy a tömeg közt nincs helyed.
Avagy ki óhajt oda menni,
Hol a virág is sárba' nyit?
Ahol varangyot költenek ki
Oh égi nap, sugáraid?

Csitt, gyönge szív! Hiszen ha nézed,
Kik úsznak itt a felszinen:
Pusztába rejtőznél, ugy érzed,
Hogy ott élj vadmézen, vizen.
Pusztába, mert ott csúszva-mászva
Kutyák a konczot nem lesik;
Mert ott nincs sujtva, megalázva,
Ki érző szívvel születik!

A földi vágyak, gerjedelmek
Lefoszlanának rólad ott;
Szennyüktől megtisztulva, lelked
Azt hinné, hogy csak álmodott.
Erős szivek nehéz erényét,
A lemondást gyakorlanád,
És Nirvánával így cserélnéd
Fel a kábító Szanzarát.

S majd egy nap', eljövén az óra,
Mely egyszer üt mindenkinek:
Megtudnád, álmok álmodója,
Hogy élni szép, de halni szebb.
Nap szórna fényt haló szemedbe,
Rád hullna hervadó virág,
S a lombok közt szellő rebegne
Fölötted halkan gyászimát.

MAGAMRÓL

Rossznak mondod a világot,
Dőresége bosszuságod;
Siratod az élet álmát,
Földi gondok durva jármát;
Felpanaszlod lázban égve:
Bölcs elméje, jók erénye
S fényt sugárzó lángod, ég,
Csak hiúság, búborék.

Oh, pedig hány perczed, órád
Volt, midőn e sujtoló vád
Könnyeidben elviharzott
S kiderült rá szíved, arczod.
Gyönyörűség volt az élet,
Megáldottad születésed';
Rózsák közt jársz, azt hivéd,
S mi okozta? . . . . Semmiség!

Nem tudod, mi nyomja szíved',
Semmiségek üdvezítnek.
Hogy jön, nem tudod, csak érzed,
Hogy e bűnös-bűvös élet,
Mely ma szennyes, ronda börtön,
Holnap éden kertje rögtön.
Ma a békét áhitod,
S holnap küzdve élni jobb.

Ember! önző vágy vezérel.
Bánatával, örömével
Ezt az undok szép világot
Sorsodon át nézve látod.
Hogyha gondok elcsigáznak:
A világot éri vádad,
S ha örömre gyúl szived:
Nincs e földnél semmi szebb.

Ragyoghat a nap az égen;
Te sötétben, feketében
Látsz mindent, ha bánatod van;
Míg, ha kedved lángra lobban,
Minden érted van teremtve;
Télen is jársz rózsakertbe',
A nap is csak rád ragyog,
S kik itt laknak: angyalok.

Az örvendőt meg nem érted,
Ha világod' búban éled;
S csak ha lelked' szenvedőnek
Vallod, sajnálsz szenvedőt meg.
Mit törődöl a világgal,
Szenvedő sziv sóhajával,
Ha egy édes pillanat
Teljesíti vágyadat!

Hát ne fordulj vak hevedben
A világ és rendje ellen . . .
Ugy tekints az emberekre,
Hogy a föld se jó, se ferde;
Se gyönyör, se bú tanyája,
Csak magadnak képe, mása.
Ki sóhajtoz, ki mulat.
A világ csak — hangulat.

ROSSZ ISTENEK

Veszélyes istent hármat ismerek.
Jaj, annak, a kit elveszítenek!
Megmételyezve vérét, gondolatját,
Agyát lenyűgzik, szívét fogva tartják.
Behálózzák idegzetét, velőjét,
S melyet beszí, megrontják levegőjét.
Rabjok marad, míg végsőt nem lehel,
Báb volt, mig élt s áldatlanul vesz el.

S kit megrontottak így az istenek,
Nevetnek rajta és nem éreznek.

A fény is szennyes és a lég dohos,
Hol az első uralg, a potrohos.
Terpeszkedő, nagyhangu és rekedt,
Szemében láthatók a vérerek.
Az éjszaka, a lárma kedvelője,
Az arcza puffadt, vérszinű a bőre.
Nem kell neki se napvilág, se nő,
Lebújokban van jókedvében ő.
Felfordul minden, a hol ő tanyázik.
A szelid emberből garázda válik.
Bukfenczezik a mélabús, merengő;
Szótlan fecseg, pajkosból lesz pityergő.
Ki máskor légi útakon repül:
Lerogy a sárba, a szemétre dül.
S kit hevülésbe nem hoz, csak az eszme:
Őrjöngő lesz, delíriumba veszve.
Az istennek mindez csak tréfaság.
Meg-megrándítja a hörgő babát.
Mulatság néki, hogy rablánczokat huz.
Eviczkélhet: nem tágít tőle Bakhusz.

Látszólag oly szelíd a második.
Ki látja, üdvösségrül álmodik.
Rád néz elbűvölőn, szivet fogón,
S ellágyulsz, mint az ércz izzó kohón.
Asszony, de szebb mint hitvesünk, anyánk.
A szeme csillag, sóhajtása láng.
Pogány korában hab volt a ruhája;
Ma csipke, bársony; — persze jól kivágva.
A merre járt, rózsák pirulva nyiltak;
Ma odkolón kiséri s pézsma-illat.
Bódító, észbontó, megmérgező,
A férfiak bübájos réme ő.
Aczélos elme elpuhúl ölében.
S ki élhetett vón' békén, boldogan:
Családját hagyja veszni rongyban, éhen;

El nem riasztják börtön és a szégyen,
Csak az imádott nő után rohan.
S mikor felébred lomha álmiból,
S a kórház várja vagy a vitriól:
Vénusz közömbösen tovább lebeg.
Az égiek ma is részvétlenek.

A legkegyetlenebb a harmadik.
Mint vámpir ül meg, véred' szivja ki.
Nyomását érzed, bárhová szaladj,
S még áldod őt, hogy kínoz s rabja vagy.
Az életzajból elhurczol magányba,
Hogy lelked' annál jobban szétziláljа.
Az élet öröméből mit se juttat;
Szomjaznod kell, szánalmas Tantalusznak!
S te istenarczát együgyűn imádod,
Elhagyva érte nőt, otthont, családot.
Szent kéj fog el, ha szempillája rebben,
Mindenre alkalmatlan és ügyetlen.
Elkésel élni; — csak hitedbe' gazdag,
Terhére vagy társidnak és magadnak.
Játéka vagy csak, nem hozzá hasonló,
Kit összetörvén, elhajít Apolló.

RÉGI DALAIMHOZ

Elröppent üdvök, túlélt bánatok,
Szivemnek zengő sóhajtásai,
Finom kötésben, szép velin papiron
Most itt hevertek könyveim között
S beszéltek arról, a mi vissza nem jő.

Forgatlak néha, díszkötésü könyvem,
S ugy elcsudálkozom nem egy lapon:
Én voltam-é az, én, e szürke ember,
Ki Emmárul zengettem annyi hévvel?...
Ki könnyeimmel öntözém virágát
Ábrándjaimnak, míg tavaszban éltem?

Azóta más nap jár az alkonyégen.
S én megfakult lélekkel vánszorogva,
Nem látok már oly csillogó világot.
Hajh, szürke minden, ha beáll az alkony!
S nekem beállt: józanság most a társam,
És ifjuságom többé vissza nem tér.
Sokról lemondtam, sok vágyat leküzdtem,
Az életharczban megcsorbult a szivem
S több dalt nem írok, hozzátok hasonlót.

Lehiggadt szivem még csak rajtatok csüng
Az ifjuság bizalmával, hevével.
Nyugodtan nézem, mint őszül hajam,
Csak a ti vénülésteket ne lássam,
Ti hirdessétek ifjuságomat!
S ha majd az unokák kezükbe vesznek:
Lássák, hogy nem hazudtam soha érzést;
Őszinte voltam teljes életemben,
S a hány dalom volt: mindet általéltem.

Véremből vér, ti átsirt szenvedések,
Ti átujjongott küzdelmek, remények:
Fogjátok pártomat, ha nem leszek!
Ha ajkam néma lesz, szivem hideg
S a temetőben alszom csöndesen:
Rátok bizom további sorsomat.
Ti hintsetek meleg sugárt siromra,
S porom fölött növesszetek virágot.

JÓB SIRALMA

Kegyetlen Adonáj!
Gyönyört lelő szolgád gyötrelmiben.
Undok fekélyektől borítva,
Itt vergődöm, vonaglom a szeméten,
És átkozom a méhet, mely fogant,
A napot, a melyen hirűl vivék
Apámnak, hogy fiat szült felesége,

A térdet, mely gyöngéden ringatott,
S mely meg nem fojta rögtön, a kezet.

Mindenki elhagy, vádol és gunyol.
Ti is, ti is, barátim!... Oh, tudom,
Ártatlan érjen bár, a szenvedés
Mindíg a bűn szinében jelenik meg.
Fájdalmimat s fogyatkozásimat
Oh, vajha meg lehetne mérlegelni!
Oh, vajha a világ tudtára adnád,
Hogy ártatlan, vétektől ment vagyok!
Tudom, előtted nincsen igaz ember;
De a világ előtt én az valék.
Vaknak szeme, sántának lába voltam.
Jót tettem és most gonosz az eredmény,
Valaha szánakoztam a szegényen,
És engem, íme, nem szán senkisem!

Vetekszem mostan Adonájjal.
A kinek gondja úgy sincsen reánk.
Megkárosítjuk-é, ha vétkezünk,
S ha jót cselekszünk, használunk-e néki?...
Gonoszságunk az embereknek árt csak,
S igazságunk nekik használ csupán.
És mégis a szerencse
Hiába mosolyog bolondra:
Örömben élni a bölcs tud csupán.
Az ezüst érnek kezdete vagyon;
De hol található a bölcseség?...
Ennek becsét nem tudja a világ,
S a gazdagok, nagyok földjén sehol sincs.
A mélység szól: nincs bennem! — és a tenger
Azt mondja: nincs itt! — Van-e, a ki látta?
Gyöngyökhe', szárdonikszho' nem hasonlít
S nem mérhető ofíri sáraranynyal.
Nem rejti azt magában India;
A drágakőnél ritkább, becsesebb
S zafir- s topázért nem cserélhető el.
Vész és halál szólt: hallottuk hirét!

Utját s helyét azonban egyedül
A lélek tudja; ez mondhatja meg csak:
Az Ur félelme, ez a bölcseség,
S távozni a gonosztul: értelem!
Az Úr félelme?... Mit használt nekem!
Nincs Adonájban részvét, irgalom.
Nem büntet és nem áld érdem szerint.
Mert a csalánhoz nem nyúl senkisem,
De a rózsát bezzeg mindenki tépi!
Utálatos lét, hát ide jutottam,
Hogy most durván kiköpnek én előttem,
Kik dicsőségem hirdetői voltak!...
Ki adja nékem a halál nyugalmát?
Porból van és nem érczből gyönge testem,
S nem a kövek szilárdsága erőm.
Keserü jajgatásra vál' türelmem:
A ki elkezdte, sujtson agyon engem!

Hogy elmult tőlem az öröm-pohár!
Sírásra változott, hajh, cziterám,
S vig énekem a zokogók szavára!
Mi hát az üdv? Virág, mely perczre nyílik
S el lesz taposva, ha lehullt a földre.
Mi hát az élet?... Árny, melynek növése
Az éjszaka közelgését jelenti.
Mi hát az ember?... Állat, ki dologra
Van e világon, mint igás barom.
Tűr, fárad, izzad, árnyékot keres.
S lankadtan alig várja, mint a szolga,
Hogy mikor dőlhet már le az alomra!
S mégis, mit jajgatok, mit sírok itten!...
Adonáj jobban tudja, mit mivel.
Hol voltam én, a por s porrá leendő,
Midőn a földnek sarkait lerakta
S föléje az ég boltját kifeszíté!...
Midőn irányt adott a folyamoknak
S a szelek útját meghatározá!
Mit tudom én, végzése mire jó,

S midőn így sujt, nem emel-é magához!...
Szünj' meg zihálni, lázongó kebel:
Az Isten adta, Isten vette el!

TALÁLT RÓZSA

Virága édes szerelemnek:
Az út porából fölemellek,
Rideg kedély volt, fogadok,
Ki téged így eldobhatott.

Ki rád tekint, forróbban érez,
Eldobni téged, lehet-é ez?
Jer hát ide szivemre, jer!
Ne a hideg földön heverj.

Pompája teljes még a nyárnak,
S téged már haldokolni látlak.
Ki sem lehelted illatod':
S leveleid' már hullatod.

Szegény virág! jer, én megértlek,
Az én szivem rokon tevéled.
A sors könyörtelen keze
Virágkorában tépte le.

Most hervad, mint te, eltiporva,
Ifjan, részvétlenűl, a porba',
S nem akad senki, senkisem,
Ki fölemelje szeliden.

PALINÓDIA

Nagy bánatom van, szörnyü bánatom!
Kerget kopár, utatlan útakon.
Ugy megrontott, ugy összeforrt velem,
Hogy lelkemről nem rázhatom le, nem!

Mig ifju voltam, küzdöttem vele;
De íme, megjött életem dele,
S melyet hiszékeny ifjuság igért:
Az a világ csak légvár, semmiség.

Óh, éltem átka, sűrü rengeteg,
Van-é utad, mely kifelé vezet?
Van-é tul csöndeden, homályodon
Egy kis zugoly, hol megnyugodhatom?...

Örök magányban, életem delén
Meghasonolva a reménynyel, én
Itt állok, s vissza már nem térhetek;
Nem kezdhetek egy másik életet.

Gonosz lidércz, ki egykor biztatál,
Ki, hogy kövesselek, csábítgatál:
Meddig kövessem áltató nyomod'?
Végső szavam hozzád: Légy átkozott!

Sokáig, bár a szívem vérezett,
Koldus-reménynyel áldottam neved';
De te a szenvedőt kigúnyolod.
Jaj, a ki hisz neked. Légy átkozott!

Ki tudja, meddig birja még szivem
S hol roskad össze majdan vériben...
Nem bánom én, akárhol, egyre megy;
Azt nézem én csak, hol pihenhetek.

A CSILLAGOK

«Mi van a csillagokban, jó apám?»
Tenger, havas hegy, ember is talán.
«S a kik ott laknak, mondsza, milyenek?»
Gyöngék s halandók, mint az emberek.
«Hisz azt beszélik, eddig ugy tudám,
Csillagba költözünk halál után.»
Nem fűz az éggel össze semmi sem

Nincs út, mely minket oda felvigyen.
«S mégis beh ragyogók, beh fényesek!
Nem ott kezdünk-e tisztább életet?»
Égből tekintve földünk is ragyog:
De csak távolról, mint a csillagok.
«S csillagja nemde van mindenkinek?
Mondd, jó apám, min ismerhetni meg?»
Oh balga kérkedés, hóbortos álmok!
A csillagok nagy, végtelen világok.
«Ég abroszán ki jártas vagy nagyon,
Mutasd meg, merre fénylik csillagom?»
Mondom, leányom, semmiség vagyunk,
S nem több: parány a föld is, hol lakunk.
«Sokszor hallottam s magam is hiszem,
Ha csillag hull, emberhalál esik...»
Oh, hogy ez önző, gőgös földi nem,
E törpe fajzat azzal kérkedik,
Hogy egy világ miatta megremeg,
Ha meghal, és bujában tönkre megy!
«Még azt az egyet mondd meg, mennyire
Van a csillaghimezte ég ide,
Hol annyi lángot látok fényleni?...»
Oly távol, elméd el se képzeli.
«Mondj együgyűnek, mégis kétkedem.
Lehet-e távol, mit szemem beér?...»
Hozzád az ég közel van, gyermekem:
Magába' rejti gyermeteg kedély.

DIÁKÉLET

Vidulva bor között a férfi,
Édenbe pillant a poháron át,
S századszor ujra felidézi
Örökre elrepült diákkorát.

Emléke most is melegen forr.
Gondunk mi volt?... könnyű arany pihe,
Midőn azt hittük, a professzor
Csinyünket az orrunkról nézi le.

Nincs, nincs menekvés e varázstól!
Szivéből még az sem törölheti:
Ki mert tanárrá lőn diákból,
Mit egykor maga tőn, most bünteti.

Mulattunk minden tudományon;
De nem vonzottak, csak a részletek.
Homérnál elnyomott az álom,
Ha szép Helénáról letévedett.

Tanultuk, mert Vénusz kivánta,
A ragyogó! — a csillagászatot;
S a delejesség szép leányka
Tüzes szeméből egyedül hatott.

Fárasztott Néposz, Cicero; csak
Ovídot kedveltük s Horácz apót;
Csókot hintettünk szép Didónak,
Görögül hajtogatva «agapó»-t.

A háromszögtantól a hátunk
Borsódzik most is, úgy nem kelletett.
Csupán a «sinus» volt barátunk,
Mert szép lányokra emlékeztetett.

Hja, nem verték csak úgy hiába
Fejünkbe azt a mitológiát,
Ismertük Ámort és nyilára
Faragtunk is de hány kadencziát.

Késsel bevéstük a padokba
Szivünk kegyetlen höigyének nevét,
S «kanaszter»-t szíva nagy titokba',
Egymásközt zengettük dicséretét.

Ah, vége, vége! Vagy ki tudja?
Diák marad az ember, amig él.
Leczkéjét a sírig tanulja,
Nehezebbet folyvást a réginél.

S ha majd bezárul ez az élet,
Az lesz csak a hosszú vakáczió!
Ha majd te hangzol, síri ének:
«Circumdederunt!» a pap ajkiról.

JÓ LELKEK

Vannak jó lelkek még a földön;
De elrejtőznek a világ elül.
A csacska hír hallgat felőlük,
Élnek s meghalnak ismeretlenül.

Éltük szerény, csöndes, magános,
Dobszóval, vak lármával nem dicsért.
Erényüknek czégére nincsen;
Ha jót tesznek, nem kérdik, hogy miért.

Vásári zajt, hühót kerülnek.
Nem lökdösődnek lármás útakon.
Lelkük zománczát féltve őrzik.
A merre járnak, csend van s nyúgalom.

A sors csapási, szenvedések
Között értékük legszebben ragyog.
A rózsa is, ha eltiporják:
Akkor terjeszt legédesb illatot.

Vannak jó lelkek még a földön!
Vigasztalásul vallom és hiszem.
Megtűrve, mint árvák, ugy élnek,
És nem irígyli sorsuk' senki sem.

TRISTIA

Geniessen macht gemein.
Goethe

1

Itt e zsibongó, zagyva földön
Minden mi jó, nemes, kiváló,

Salaktól tisztult minden ösztön
Víg lárma közt borongva járó.

Árnyadban, áldott szomorúság
Nem hánykolódik úgy a sebzett;
Véres virágból koszorúját
Köti megbékült türelemnek.

Haragvó szív szelidre válik,
Ha bánatból kivette részét.
Hulló meleg vérből csirázik
Az égi irgalom s a részvét.

Ragyogjon rád szerencse napja;
Kéjben, gyönyörben folyjon élted:
Kikel szived rossz indulatja,
Szines virágkehelybe' méreg.

Szánlak, ha nem vágyott a lelked
A részvét csöndes harmatára;
S áldott te vagy csak, kit belengett
Szomoru lelked mélasága.

II

Ne tedd ki szíved' nagy melegre;
Megromlik, pondró kel ki benne.
Vegyíts fájdalmat a gyönyörhez;
Ne légy falánk, mert megcsömörlesz.
Tanulj éhezni, szomjuhozni,
Tudj örömet búval fokozni.
Mint rózsa zápor mosta földbül,
Mosolyod úgy hajtson ki könnybül;
Ha megunod víg társaságod',
Fogadd be a szomorúságot,
S jobban fog esni sírnod egy sarokban,
Mint vígak közt vigadnod élvunottan.

III

Oh, lélek gyásza, szenvedése,
Nem adlak örömért cserébe!
A nevetőknél boldogabb talán,
Ki szomorú tud lenni igazán.

Ah, a ki megtisztulni óhajt,
Nem szaporítja a bohó fajt.
A tréfálót Isten nem érti meg;
Imát az égbe csak sohaj vihet.

VARÁZS-EREKLYE

Egy magyar ifju, szép, deli, bátor,
Küzd a halállal, messze honától.
Szíve keresztény, karja vitéz volt. —
Hejh, hogy örül vesztének a félhold!

«Künn nyit a rózsa, fülmile csattog.
Rózsa, nap, érzem, már ti nem adtok
Illatot és fényt. Szép jegyesem,
Mária, nászunk égbe' leszen.

Halni ily ifjan, halni szeretve!
Oh, van-e balzsamfű e sebekre!
Látlak-e még, én bájos arám?...
Nem, soha!... vagy csak az égbe 'talán.»

S feltün a kedves lázas agyába',
Régi kis érmet fűz a nyakába:
«Bajtul, esélytől óv ez az érem.
El ne hajítsad; véd a veszélyben!»

S könnye patakzik, sír a levente:
«Hejh, de megóvtál, ritka ereklye!
Mária, édes, lásd, idegenben,
Itt veszek, érmed' bárha viseltem.

El veled! oh én balga, ki hordlak;
Hogy lehet útját állni a sorsnak:
Vélje pogányság, vakhitü izlám.
Krisztus a legjobb, égi talizmán!»

S fogja, kidobja az érmet a sárba,
És kimerülten rogy le az ágyra.
Küzdenek aztán, rejti homály,
Egy deli ifjú és a halál.

Fut, fut a csontváz, győztes az élet.
Forrad a sebrés, nagybeteg éled,
És mire megjön vége a nyárnak,
Gyors paripán mint szél haza vágtat.

Szárnyakat öltve repűl az arához.
«Mária! Mária! Már sose távoz
Párod; ezentúl hű szived ó,
Élni, ah élni, ah élni be jó!»

Szembe talál egy nászmenetet.
«Szép a menyasszony?... Vaj' ki lehet?...
Mária! Mária!... Értem, ah értem!...
Bajba kerültem... nincs meg az érmem!...»

CSÖNDES EMBER LESZ BELŐLEM

Csöndes ember lesz belőlem,
De majd csak a temetőben.
Mit e lázas szív sosem tett:
Lent a sírba' megpihenhet.

Földi üdve, kínja, vágya
Válik örök éjszakára.
Ott porlad majd öntudatlan',
S nem lesz többé nyughatatlan.

Nem is félek a haláltul;
S ha e fáradt szem bezárul,

Ajkam körül, azt hiszem,
Ott lebeg majd szeliden:

Se rózsák közt, puha párnán,
Sem az inség szalmaágyán
Megpihenni nem tudott:
Csak halála volt nyugodt.

NYÁRI EST

Szállj le halkan a vidékre,
  Nyári alkonyat!
Szőjj a drága lány szivébe
  Színes álmokat.

Bontsd ki fátylad' s hintsd a földre
  Balzsamos lehed',
S szárnyaiddal född be, född be
  Titkos üdvemet.

Titkos üdvem, mint az illat,
  Hangtalan legyen;
Csak ragyogjon, mint a csillag
  Derüs éjjelen.

Néma hold, csak te tekints le
  Meghitten reám;
Míg mélázó szemeimbe
  Könnyet csalsz, leány.

PROPRIA LAUS

Ellenmondás van dalaimban.
Majd ragyogók, majd éjsötétek.
Onnan van ez, hogy poklot, üdvet
Gyorsabban, teljesebben érzek.

Örömre, búra oly fogékony
Szivem, hogy megrezdíti minden,

S mint érzékeny, müvészi mérleg
A porszemtől is félrebillen.

Megvérez gyönge tűszurás is;
Kis szikrától is lánggal égek,
És örömemnek, bánatomnak
Okai gyakran semmiségek.

MENTSVÁR

Ha nézem a világi rendet,
Éltem során ha elmerengek,
És annyi bánat, búbaj ellen
Fellázadok rendült hitemben:

Oh, természet, benned találom
Vergődve is megnyúgovásom'!
Hozzád térek, szülő anyámhoz,
Ki elcsitít, vigasztalást hoz.

Virágos föld s te nap az égen,
Hitvány panaszkodás ne érjen!
Ha nincs jó dolgom a világon,
Mit jajgasson parányiságom!

Egy szív tusája annyi néked,
Mint hogyha egy rügyet letépek;
Vagy mintha a tavaszba' járva,
Rálépek egy futó bogárra.

Csak búborék, mi más az élet!
Az ember nem több, mint a féreg.
Örömem, üdvem, jajgatásom
Egy percznyi lét, az is csak álom.

Mit sírjak, hogy csalódva éltem!
Az élet hánynak most is éden!
S ha ifjuságom hervadó is:
Fajomban egyre folytatódik.

Hitem, mentsváram te maradj, te!
Öledbe, természet, fogadj be,
S ragyogva nézz rám kék egeddel,
Ha por leszek, többé nem ember.

Mig érzem melegét napodnak,
Lelkem leheddel összeolvad.
S ha majdan a sír hantja föd bé:
Részed maradok mindörökké!

VIKTOR KERESZTFIAMNAK

Ha nézek eltünt éveimre:
Gyermek szeretnék lenni, mint te.
A gyermek idvezül csak itten,
Mert üdvről még fogalma nincsen.

Nekem már volt; — a napba néztem,
Attól látok mindent sötéten.
Az üdvek magasát kutatva,
Lebuktam a mély kárhozatba.

Ha néked is kell majd czipelned
A rád szakadt élet-keresztet:
Ne állj meg sorsoddal vitázni;
Megbírni tudjad, nem *lerázni.*

Ne lépj nyomomba; légy te bölcsebb.
Panaszszal napjaid' ne töltsed.
Ne légy telhetlen vágyaidban;
Vedd a világot úgy a mint van.

Dolgozzál, és lesz *pihenésed.*
Üdvöt ne *hajszolj,* és *eléred.*
S az élet árja bárhogy is forr:
Neved nem lesz hiába *Viktor.*

HALOTTAK NAPJÁN

I

Most keseregd ki bánatod':
Sirasd magad meg, ez a te napod,
Magános élet gyászos embere!
De szomorú tekinteteddel
Ne a halottakat keresd fel,
Ne menj a temetőbe, ne!
Idegen minden sírja néked;
Ott is csak a magány kisérget,
S csak annál kínosabban érzed
Kietlen egyedűliséged'.
Azért a négy fal közt maradj,
S gondold meg azt, hogy árva vagy;
Élők között is, holtak közt is az,
Halottad sincs, kit megsirass.

II

Ez a halál, a hervadás hava.
Emlékezzünk halottainkra ma.
Oh, mert kinek nincsen köztünk halottja,
A temetőben vagy saját szivében!
Menjünk ki s hintsünk a hideg sirokra
Könyet s virágot; ma a könny se szégyen.

Ki vesztett gyermeket, szülőt, arát;
Ki téged gyászol, hitves, jó barát:
Gondolja meg: e szomorú világon
Nemcsak porhűvelyünk: minden veszendő.
Elszáll az ifjuság, a nyár, az álom,
S hogy ne legyen multtá, nincs oly jövendő.

Melyen kedvünkre, nyiltan sírhatunk,
Egész esztendőben nincs több napunk,
Fájdalmunkat ma rejtegetni nem kell.
Halandó, gyönge testvérek vagyunk ma.
Sirok között egyenlő minden ember,
Akár ott sirva, akár oda jutva.

DAL

Halk sóhajok a kis dalok,
Gyorsan szülemlenek.
Nagy szenvedély, ha medre mély,
Már lassan hempelyeg.

Nincs már dalom, halk sóhajom,
Szellőtül röpkedő.
Most csak vihar villámival,
Nagy búval költhető.

HERVADT VIRÁG

Hervadt virág, hervadt leánytól . . .
Elnézem szomorún, a nyárból
Nekem több nem kerül.
Életvágy pezsgett ereimbe';
De áldatlan homokra hintve
Felszikkadt nyom nélkül.

Csak jönne már az ősz, a csendes,
Midőn oly zajtalan, türelmes
A hervadó vidék.
Hangját a bágyadt őszi fényben,
Ugy veszti lassan, észrevétlen',
Mint a levél szinét.

POZSONY

A pozsonyi uj szinház megnyitása alkalmából

1886. szept. 22

Szép város, ott a széles Duna partján,
Kedves, ki benned élt, mindenkinek:
Előttem állsz, forrongsz, zsibongva, tarkán
És lelkem' falaid közé viszed.
Sok régi emlék, mint varázsütésre,
A feledés sirjából felbukik;

A képzeletben látlak felidézve
Vratizlávtól a «moriamur»-ig.

Viharjait kiálltad ezer évnek,
Láttad, hogy a szerencse mily hamis;
S állsz mosolyogva, mint kies vidéked,
Szivre a régi, – kár, hogy ajkra is!
De az a várrom s komor ősi dómod
Beszélő némasággal hirdetik:
Szivek kihűlnek, inganak a trónok,
S a haza lángja akkor is hevít!

Mikor földed' még Nagy Lajos tiporta,
Királyok dísze, híres és dicső! —
S Mátyás, a Bécs-verő is innen oszta
Igazságot; — ez volt a szép idő!
Mikor még Pázmán, főpapok virága,
E dómban itt lengette bíborát; –
Mikor még... feledés fátylát reája!...
Bús várromod beszélhetné tovább.

Hejh, a tekintetes karok és rendek
Mentéje már nem leng utczáidon;
Beszédes ajkaik némán pihennek;
Füszál se leng sok elfeledt siron.
Országgyülés, koronázási pompa
Megírva van csak, már nem látható.
A kis domb is, királyi eskü dombja,
Eltünt a föld szinéről, mint a hó.

Rég volt... a temető minden göröngye
Azóta, hejh, de sok halottra hullt.
S utódnak vágya nem rezdűl, se könnye.
Úgy érzi, hadd maradjon mult a mult.
Hiszen szép volt a kardok villanása
S a «moriamur!» — ám elhangozott;
Mig az idő csak egyre folydogálva,
Sok új törekvést, új eszmét hozott.

Most élni, élni kell e szép hazáér'!
Ez a magyar faj küzdelmes kora.
Oh, állj közénk te is! — Ki tenni ráér:
Pató Pált úgy sem ismeréd soha.
Légy híve rendületlenül hazádnak,
Ha volna is kivűle más helyed.
Allítsd meg útjokban, kik Bécsbe vágynak.
Hazánk határán így állj őrszemet.

Lebegjen rajtad jótékony varázslat,
Az égi múzsák szép új csarnokán.
Katona nyelvén hirdesd a hazának,
Hogy itt minden más nyelv barbár, pogány.
... Lesz még idő, képzelmem messze szállldos,
Arról a szép jövőrül álmodom,
Midőn magyar lesz nyelvben is e város:
Pressburg eltűnik, s nem lesz csak: Pozsony.

A KENYÉR

Minek fordultok, könyörögtök
Az ég urához, emberek!
Nem Isten adja, de az ördög
A mindennapi kenyeret:
Kenyérért van a bűn, gyalázat,
A megalázás és nyomor,
A szemek könnyben érte áznak;
Az átkok átka a gyomor.

Balgák, kik türnek és remélnek,
Kiknél a hit határtalan.
Istenből csak a gyáva él meg,
Az ördögé, ha vágya van.
A hős megdöglik a szeméten;
Filiszter majmol bölcseket;
Mezitlenül jár a szemérem,
S bohócz, ki bölcsnek született.

Mert ég erényt meg nem jutalmaz,
És meg nem sajnál szenvedőt.
De Sátán bátor és hatalmas
S ember sorsában részvevőbb
Ő megsegít a küzdelemben,
Mert pártütő volt s most is az;
Harczot jelent ő Isten ellen;
Eszmét, mely végtelen s igaz.

Ha látom őket, kik lenéznek,
Mert élvezik a sors kegyét:
Nem egyszer forró vágyat érzek,
Hogy kezemet nyujtsam feléd,
S hatalmad' zengve azt kiáltsam:
Oltalmazz, benned még hiszek!
Vezess a harczra! Megutáltam
Az erényt, mely mankón biczeg.

Benned van harczra kedv, erő még,
Tied minden fortélyos ut.
Bünben nem hisznek csak a dőrék:
Csak az bün, mely napfényre jut.
Te rázd fel a közömbös Istent;
Ne vesztegeljen tétlenül:
A bátorság harczoljon ittlent;
Az ég ellen te küzdj elül.

Igazság, Tantalusz gyümölcse,
Elérhetetlen óhajunk!
Közel vagy bár hozzánk, örökre
Csak éhezünk, csak szomjazunk.
Igazság: hogy selyem a gaznak
Erényes rongynál többet ér,
S a jó falat, bár csuszva kaptad,
Mint könnyel áztatott kenyér.

Szegény lány, kinek ifjusága
Virágtalan, hideg tavasz:

Hiába fogsz buzgó imába,
Az égbe nem hat fel panasz.
De Sátán látja szenvedésed',
És mindig kész az alkura.
Ad selymet, forró csókot, élvet;
Rongyos ruhát az ég ura.

Költő, kinek lelkében eszmék,
Ragyogó álmok rengenek;
Ki lelkesülten odavetnéd
A szabadságért mindened':
Egy bűn van, tudd meg: lent maradni,
Szegényen, ismeretlenül.
Erény is egy: folyvást haladni
S nem állni meg csak legfelül.

Sátán, imádlak! Nem vagyok már
A régi hóbortos gyerek.
Szivemben nem fog állni oltár
Istennek eztán, csak neked.
Ura vagy az egész világnak;
Hatalmad érzik mindenen,
Neved' kiáltom, úgy imádlak:
Add mindennapi kenyerem'!

TŰNŐDVE KÉRDEZEM...

Tünődve kérdezem magamtól,
Lesz-e még egy szelid leányka,
A ki velem megosztja lelkét,
S a mit hibáztam, megbocsátja?...

Fogok-e még egy drága névért
Harczolni, lelkesedni ujra?
Vagy szívem ezt is, mint a többit,
Megszokja és aztán megunja?

Fog-e még édes dal zenegni
Az ernyedt húron lány szemérül?

Fogok-e szőni új virágot
Kopár életmező diszéül?...

Vagy szívem immár letarolt rét!
S ha itt-ott még van is virága:
Illatja már csak végsohajtás,
Virágé, mely le van kaszálva?...

TANTALUSZ

Szeretek élni! Vonz az élet,
A szerelem, a dal, tavasz.
A merre vágyakozva nézek,
Ott csak villámlik, nem havaz.
Valóm, minden csöpp vér eremben
A boldogság után eped.
Ki tehet róla?... úgy születtem,
Azért boldog még sem leszek.

Talán, mert mindig messze vágyom
S csak ép az nem kell, a mi van:
Az árnyékból a fényt imádom,
S hol más sír, én járok vigan.
A szélcsend, ha czikázva villám
Meg nem szakítja, untató;
S a nyár pompáját el se birnám,
Ha nem követné fagy s a hó.

Megúnok mindent, mi enyém lett;
Csak vágyam nem pihen soha.
Csak sejtem, szomjazván az élvet,
Az üdv eltévedt vándora.
Örökké igy bolyongva éltem
Le életem legszebb korát.
Virágot tép mindenki; én nem!...
Az élet-átok űz tovább.

Látok sok bájoló vidéket,
Szendén mosolygó lányokat,

Feléjök hajt a vágy, igézet . . .
S a czélnál giz-gaz, köd fogad.
Ajkamat éri majdnem, érzem,
Gyümölcsöd, ízes enyhület;
De ép mint a görög regében,
Megkapnom, ah, nem, nem lehet!

És így lesz ez, tudom, hogy így lesz!
Ember vagyok: nem változom.
Epedni mindig: sorsom ím ez,
S tünődni elszállt álmokon.
Nem volna-é jobb, ha megállnék,
Hol egy biztos zugot lelék;
És nem kutatnám, hogy mi vár még,
Hány új csalódás, veszteség?. . .

REZIGNÁCZIÓ

Lomhán szemlélem a világot.
Hadd forrjon, ontsa bűneit.
Nem szórok a gazokra átkot,
És az erény se lelkesít.

Nem indulok meg, nem szomorgok,
Ha látok szenvedő szivet.
Irigységet nem kelt a boldog,
Nem fáj sem új, se régi seb.

Maradjon a világ, a hogy van,
Sajtoljon égő könnyeket.
Lemondtam, mindenről lemondtam,
Mit megmásítni nem lehet.

Botorság volt kergetnem álmot,
És szélmalmokkal küzdenem.
E kába összevisszaságot
Ma már nyugodtan nézdelem.

Dobálják sárral bár az eszmét:
Nem indít meg, ha elbukott.
Gazság arassa győzedelmét:
Én nézem s meg se mozdulok.

MULNAK HETEK...

Mulnak hetek, mulnak hónapok.
Én nem érzem, én halott vagyok.

Vígadnak a boldog emberek.
Síromból fel ők se keltenek.

Tavasz ont virágot tél után.
A szivem nem mozdul meg csupán.

Meg van halva, eltemetve rég,
Még sem érzi a tavasz lehét.

S ha belőle még egy dal fakad:
Temetőnek a virága csak.

ÉNEKLŐ KOLDUS

Heverve púha pamlagon,
Az öreg koldust hallgatom.
Hárfája rozzant és kopott.
Sok húrja rég' lepattogott.

A vénségtül, vagy úgy lehet,
A nótázástul elrekedt;
S elnyűtt, unalmas dallama
Siralmasabb mint ő maga.

Népdalt és dalmü-áriát
Penget zagyván; nem érzi át;
S ha ki egy krajczárt vet neki,
Illően megsüvegeli.

Szép úri lakba félve lép,
S ha itt rámordul a cseléd:
«Hordd el magad, dologtalan!
A koldulás itt tiltva van!» —

Az öreg hárfás szót fogad,
S az ernyedt, ócska húrokat,
Nem tudván másba kezdeni,
Egy házzal arrébb pengeti...

Heverve púha pamlagon,
Uj versemet simítgatom.
Nehéz egy sors a koldusé!...
De a költő más sorsu-é?...

Pályája — nem mondok sokat —
Még szomorúbb, még gyászosabb:
Mert énekét, oh jaj neki!
Átéli, át is szenvedi.

Vagy ő is elfásul talán,
Ha senki sem hevül dalán;
S csak azért nem tud fogni másba,
Mert költőnek jött a világra?

MI BAJ VAN A VILÁGON?

Mi baj van a világon?
Mi baj?... Tekints körül:
Penészes pinczelyukban,
Hová nap bé se kukkan,
Ül nedves szalmazsákon
Egy váz a sok közül.

Pálinka-gőz tódul belőle;
Káromkodás az estimája,
S oly szennyes a ruhája,
Mint lelkének minden redője.

S a mint járok, czél nélkül épen,
Hallom rekedt hangját az éjben:
«Sokan vagyunk, de meg nem osztjuk,
A mit a búja föld terem.
Nekem csak rongy, penész, piszok jut,
Az úr utálja kenyerem',
Bűzt izzadok, járványt lehellek;
Bűnt éhezem, vért szomjazom.
Ember vagyok tán; így neveznek;
De volnék bár inkább barom!»

Mi baj van a világon?
Nézz csak jobban körül.
Tekints az emeletre!
Ott ásitoz, heverve
Rugós selyem diványon
Egy úr a sok közül.

Fején a haj ritkul; szemének
Nincs fénye; azt hinnéd kisértet.
Petyhüdt arczán nem ül öröm,
Se bú; csak végtelen közöny.
Hogy szóra nyissa, rest a nyelve;
De mégis, mintha így hebegne:
«Nem éhezem s mégis zabálok;
Iszom, pedig nem szomjazom.
Virágok közt ásítva járok;
Az élet csábjait nem érzem;
Balról és jobbról két vezérem,
A csömör és az únalom.»

Mi baj van a világon?
Válaszra kell-e várnom?...
Remélem megtanultad,
Egy itt a baj, fiam:
Egyforma nyomorultak
Vagyunk mindannyian.

SEMPER IDEM.

Arany napú, zengő világ!...
Homért olvasva, mint diák,
Igy hivtam egykor Grécziát.

De hogy jobban megismerém:
Foltot találtam kék egén.
S uj hajnal fénye szállt felém.

Lángelme volt, nagy volt, igaz:
Aiszkűlosz, Pláto, Fídiasz,
És annyi más, ki most is az;

De a következett idők
Csak oly mesések, oly dicsők,
Nagy tetteket csak úgy szülők.

És lesznek még nagy emberek,
Nagy szívek, elmék, jellemek;
Meddő a föld még nem lehet.

Hogy csupa törpe él veled,
S hogy holtak, csak te képzeled
A hősökről, óh, képzelet!

Mindenha támad hős, zseni;
De népe föl nem ismeri,
Csak a mikor sírhant fedi...

Ah, a görög világban is
Igy volt és így van mostan is:
A tömeg ellen nincs paizs.

S ki sötét kornak fényt adott,
Kit a jövendő századok
Bámulnak, mint letünt napot:

Multat csodálók, köztetek
Mindig legtöbbet szenvedett,
S hazát sohase lelhetett!

SZABADSÁG

El-eltünődöm méla kedvvel,
Élet, hullámjátékodon.
Nem bánt, ha méltatlant emel fel;
Nekem csak tréfa, gondolom.
Örűl a lelkem, hogy nyugodtan,
Közömbös arczczal nézhetem;
Hogy észrevétlen' egy zugolyban
E játékon mulatni végzetem.

Hogy hajszolódnak, lökdösődnek
Szegény felebarátaim!
Hogy kapnak hajba — nézem őket —
Az élet bábjátékain.
S ha egy gyámoltalant leverve,
Végső falatját elveszik:
Örvendve hogy tapsolnak erre,
Gyöngék bukását, óh, hogy élvezik!

Vállalnak pénzért szolgaságot,
Hazug mosolyt, hizelkedőt,
Ki följebb mást tiporva hágott;
Lenézi az alant levőt.
Érdek bogozza őket össze;
Mind egymáshoz kötött rabok.
Én szemlélő magányba szökve
Vigasztalódom, mert szabad vagyok.

Ugy éltem, hogy tapasztalásom
Elég akadt, ah, túlelég!
Nem volnék ily nyugodt, belátom,
Nem ily szabad, ha küzdenék.
Nem írigylem mások falatját;
Hogy osztják fel, szemlélgetem.

E változó harcz száz alakját
Szomorusággal nézni kéj nekem.

Apám, anyám régen pihennek,
S a ki pótolná, nincs olyan;
Se jó barát, se nő, se gyermek;
Mélázgatok magánosan.
Az érdek nem köt arra-erre,
Meg nem vigyázzák léptemet;
Szabaddá tőn Isten kegyelme...
Szabad, mint én, csak a madár lehet.

Szabadság! Mindennel fölérő,
Szülőm, barátom, hitvesem.
Nincs szó, téged kellőn dicsérő!
Múzsám, világom, mindenem!
Nem állom útját a tömegnek,
A hol az örvény elragad.
Vágyam, hogy minden földi terhet
Ledobva, mint a fény legyek szabad!

Szabadon nem jő semmi létre!
A tudomány igy véli ezt.
Az alkotó bölcsen kimérte,
Hogy' járjon minden égi test,
Vakon követve a legelső
Naptól örök szabályokat...
De korlátlan mint a teremtő,
Végetlen, büszke úr a gondolat.

A világból egy új világot
Csak ez képes teremteni.
Halomra dőlnek a szabályok,
Midőn müvét ez rendezi.
Hadd jusson polczra az üresség;
Morált hirdessenek gazok:
A gondolat, igy tartva szemlét,
Nem jajdul fel, csupán elandalog.

Dicsőség néked, égi szellem,
Kit nemtőm osztott részemül!
Mig e világ rajzik fejemben,
Nem élek búsan, egyedül.
Elnézem, élet, ár-apályod',
Merengek változó habon,
S az életzajtól félreállok
Egyedül, elhagyatva, szabadon!

VÉGZET

Ti csillagok, ti fényes égi lángok,
Kik bánatomnak éjjelébe láttok:
Feleljetek nekem, ki itt szomorgok,
Leszek-e én még életembe' boldog?
Hát az van-é megirva végzetemben,
Hogy egyre sírjak, sóhajtsak szünetlen',
S örömmel bé ne teljek sohasem...
Feleljetek, ti lángok odafenn!

A nyári éjben czéltalan' bolyongva
Törtem ki csüggedőn e sóhajokba.
A házak komoran reám meredtek;
Érzém, hogy testem minden íze reszket.
Láz égetett, vagy ihlettség talán?...
S a csillagokban ím ezt olvasám:

Eddig csak sírni és szenvedni tudtál;
Legboldogabb voltál, midőn aludtál.
Gyermekkorod magános volt s anyátlan;
Mint ifju ködben jártál, nem sugárban,
A boldogságról mondj le mindörökre;
Bánatra vagy teremtve, nem gyönyörre.
Szenvedni fogsz, mig nem roskadsz a sírba...
A csillagokban ez vagyon megírva.

HIÚ VÁGY

Szeretnék egyszer még, csak egyszer
A régi pajtás-környezettel
Pohárt koczintani;
A nőkkel, a kikért hevültem,
Mint akkor, ah, nem így lehülten,
Kezet szorítani.

Még egyszer élni át a régit,
Bohó idők incselkedésit:
Keresni a magányt.
Az eldobott hajtűt, virágot,
Szalag-foszlányt mint drágaságot
Őrízni kincs gyanánt.

Meglopva csendes éjszakákat,
Verselni a papirkosárnak,
Ő-t zengve, váltig ő-t!
Még egyszer... Ah, leszállt a kor rád;
Nem élveznéd, bár visszahoznád
Az elröpült időt.

Illatját elszáradt virágnak,
Bár napra vidd, bár vízbe mártsad,
Mi adja vissza? mi?...
Május szellője hideg őszszel
Hová tünt?... Merre lelhető fel
A hó, a tavalyi?...

ÉLETHARMÓNIA

Keserűt nyeltem, ah, gyakorta;
De jött rá mindig édes iz.
Nem minden könnyem hullt homokra...
Szerettem is, szerettek is.

Ha beborult az ég felettem
S a föld sivár lett és hideg:

Ragyogó lányszemekre leltem,
Kebelre, mely forrón piheg.

Innen van az, hogy dalaimban
Napfény űz síró felleget,
S pajkos szellő enyelgve illan
A méla szív-romok felett.

Jó sorsom a fényt és az árnyat
Bölcsen felosztá, rendezé.
Nem ölt meg bennem semmi vágyat,
Örömem' unttá nem tevé.

Ha kell szenvedni: készen állok.
A fájdalom még sírni hajt;
És látva ezt a szép világot,
Még felkiáltok: Édes élni rajt'!

AMIT A POHARAK BESZÉLNEK

Elég a napnak terhe mára;
Ne töprengj a világ során.
Arany nedűt tölts a pohárba
És idd ki vígan, szaporán.
Hajrá, szamár mind, a ki tűri,
Hogy gond zavarja éjjelét.
Kicz-kocz, a rosz kedvet legyűrni:
Ez a valódi bölcseség.

Ne bánd, ha a rossz véleményü
Világ korhelynek is nevez.
Vizet iszik a békavérü,
S azért a józan még sem ez.
Ne hajts jámbor filiszterekre,
Italuk hadd legyen savó.
Kicz-kocz, kinek van vére, lelke,
Annak nem víz, de bor való.

Ne jajgass, hogyha életednél
Jobban szerettél valakit,
S mert szegény ördögnek születtél,
Más pénzeért veled szakit.
A nő csak nő legyen, ne bálvány;
Mert akkor kinevet s lenéz.
Kicz-kocz, öleld, csókold, ha ráäll:
Ha nem: mást lelni nem nehéz.

Barátod is volt szebb időkbe'?
Rábíztad minden titkodat.
Karod, szived megnyilt előtte;
Ismerte minden álmodat.
S kisült, hogy önző, írigy, álnok,
Örül, ha bajt okoz neked...
Kicz-kocz, ne légyen más barátod,
Mint a ki bort iszik veled.

Ne bánd, hogy nem tudsz boldogulni!
Nézd a világnak ezreit;
Zöld ágra jut, ki ért hazudni,
Csuszik, csal és hizelkedik.
Az életből nem tudtad-é meg,
Hogy az igazság meztelen?...
Kicz-kocz, szörnyű bolond az élet;
De van vigasz, csak bor legyen.

Hajszoljon más, mig holtra fárad,
Csalárd szerencse, tégedet;
Legyen más rabja kapzsiságnak,
Lesvén, arany, csengésedet:
De borozó vig társaságnak
Pohárcsengése szebb zene.
Kicz-kocz, minden jó, hogyha másnap
Nem fáj a czimborák feje."

FUTÓ IDŐ...

Futó idő, szálló idő!
Mindent, mi kedves, elvivő;
Lány mosolyát, tavasz virágát,
A szív zománczát, ifjuságát.

Akárhogy kérünk, nem maradsz;
Egy helybe' semmi sem maraszt.
Örökké tartó életedben
A viszontlátás ismeretlen.

Mutatsz mosolygó tájakat,
Hová kiszállnunk nem szabad.
Hullámid nem pihenve folynak,
Ma soha sincs, örökre holnap.

Soha se volt, sosem lehet
Egy el nem illant perczenet,
Hiába vágtatunk utánad:
Nem érhetünk be, mint az árnyat.

Egy pontot mégis ösmerek,
A hol elérünk tégedet.
Ottan megállsz, idő s örökre
Velünk maradsz a sírgödörbe'.

INTÉS

Siess élni, mig lehet, siess!
Mert ki tudja, holnap hogy mi lesz,
Hány van, a ki víg legény ma...
Dal van ajkán.
S holnap aztán
Szíve nem ver, hideg ajka néma.

Nem sokalja ezt az életet,
Csak az árva, ki nem élvezett.

A ki, bárha tudta, látta,
Hogy a végczél
Harcz a létér' :
Gyönge volt a szívtelen tusára.

Csalódásban élni, óh, beh más!
Ha eléd áll a való, e váz :
Adj hálát a könnyü vérnek.
Az igazság
Komoly arczát
Nem látják meg, csak a bús kedélyek.

Ha elöntesz egy pohár italt,
Ha elfojtasz egy szerelmi dalt,
Ha egy ajkat csókolatlan'
Hagysz el, ezzel
Többet vesztel,
Mint ha volnál mindenben tudatlan.

HARMINCZ ÉV

Harmincz év, életnyár, köszöntlek!
Sejtelme száll meg új gyönyörnek,
Ragyogva új föld int felém.
Forróbb, virúlóbb mint a másik,
Hová meddő sohajtozás vitt,
S melyet te hímezél : remény.

Öröme rózsát bontva lángol ;
Fájdalma villám, könnye zápor,
Nem lanyha, lassu permeteg.
Az élet pezsdülése dúsabb,
Izzóbb az ég, s ha kell, borúsabb...
Szép új világ, köszöntelek!

Te vagy a harcz, a tett, az élet
Mit bánom én, ha összeéget
Egy pár virágot lángheved!

Tavasz, felejtem vágyid', álmid',
A szélbe szórom ibolyáid'.
Sugaras nyár, köszöntelek!

Balsors, mért átkoználak egyre!
Megedzettél a küzdelemre;
Ezentul már nem álmodom.
Meglantolám a rózsa kelyhét;
De szebb, ha gyöngyöző verejték
Virít ki férfi-homlokon.

Mit is busuljak, mért sohajtsak,
Hogy ideje a szép tavasznak
Mint egy lehellet tünt tova!...
Hejh, könnyü nékem tőle válni!
Dala, szerelme, ibolyái
Enyémek nem voltak soha.

Csak álmadoztam és epedtem
Ifjú Werthernél wertherebben,
S hiába is mindannyiszor.
Menj ifjuság, Isten hirével.
Fiatal kedvvel, fris reménynyel
Köszöntlek uj föld: férfikor!

SZERELMI MORÁL

I

A városban rossz emberek
Sok mindent pletykálnak terólad.
Hogy ez s az udvarol neked;
Hogy csapodár és kikapó vagy.

Mit bánom! Ajkam ajkadon
Nem vádol, ingert, üdvöt érez.
S akárhogy is fontolgatom:
Elég tudnom, hogy csókod édes.

II

Azt hittem, már szeretni nem fogok,
És íme, újra nőért lángolok.
«Szerelmes vagy, szivem, ne is tagadd,
Asszonyba, kit szeretni nem szabad.»

Ezt hajtja a morál, a becsület;
Hanem a szív nem hallja, az süket.
«Szabad vagy nem szabad, mit kérdezed!
Szeretni azt szabad, a kit lehet.»

III

A szerelemnek katonái
Az asszonyok mind, édesem.
Csakhogy nem szoktak mind beválni.
Sok nő szeretni képtelen.

A szenvedélynek nyomoréki
Hogy nem csatáznak, meghiszem.
Lőtávolon kűl állva nézik,
Hadat ha szívnek szív izen.

De a kinek van harczi kedve:
Nem hátrál véglehelletig.
S ha legyőzetni végezetje:
Sziven találva — elesik.

LEHETNÉK MÉG EGYSZER HUSZ ÉVES!

Lehetnék még egyszer husz éves,
Ábrándozó, magam' csaló!
Csak álmom lássa rózsa-kertnek:
Lehet szemétdomb a való.
Csak leljem meg Dulcíneámat,
S higyjem tündér-lánynak, ki férjhez
Sohase megy, kivéve hozzám...
Lehetnék még egyszer husz éves!

Lehetnék még egyszer husz éves,
Tüzes, rajongó, hévteli!
Tudnék hazáért lelkesedni
És szélmalmokkal küzdeni.
Hinném, hogy győz még az igazság,
S nem boldog más, csak az erényes;
Biznám önzetlen, hű szivekben...
Lehetnék még egyszer husz éves!

Lehetnék még egyszer husz éves,
Élnék tavaszba', nyár előtt!
S járnám nem a kaszált, kiégett,
De a még illatos mezőt!
Találkoznám egy kis leánynyal;
Szeme sugárzó, ajka édes,
Ki csókot kapna, csókot adna...
Lehetnék még egyszer husz éves!

Lehetnék még egyszer husz éves!
Ah, nem mivelnék egyebet,
Mint ürítgetném könnyü szívvel,
Kéj, a te habzó serleged'.
S egy nap megint csak észrevenném,
Hogy az ifjúság kurta, véges,
És meghervadnék, meghajolnék...
Lehetnék bár százszor husz éves!

MIKOR MÉG SÍRNI TUDTAM...

Mikor még sírni tudtam,
A könnyektől vakultam:
Ily fonnyadt nem valék.
A búfelhőt kisírtam,
S mint a virág kinyíltam,
Ha kiderült az ég.

Hejh, összeperzselének
Azóta szenvedélyek!

Nem enyhít könnyeső.
Hasonlitok göröngyhöz,
Melyet felhő nem öntöz,
S melyen már fű se nő.

ÁPRIL

Öltözik már a tavasz
Zöld selyem ruhába.
Lengő haja napsugár,
Gyors felhő a fátyla.

Ajakán a szó zene,
Lehe bűvös illat.
S ha fölnyitja kék szemét,
Bú sötétje virrad.

Mosolyogva nézdeli
Arczát habtükörbe',
S pajkosan szór két keze
Virágot a földre.

S a merre csak átsuhan:
Játszi szellő támad.
Kék ibolya nő nyomán
S mosolyog a bánat.

A kinek csak egy futó
Mosolya jut, boldog.
Én sohajtok egyedül,
Óh, csak én szomorgok!

Úgy nézek rád, szép tavasz,
Mint a lány szemébe,
Ki, mióta elhagyott,
Nem lát, nem vesz észre.

A CSAVARGÓ

Künn jár a fagyba', télbe', hóba':
Csak Isten a megmondhatója,
Mit gondol, érez.
Rongyos, zilált, embernek árnya,
Röpülne, — hogyha volna szárnya
A röpüléshez.

Olyan törődött, majd leszédül,
A szél facsar könyet szeméből,
Nem a bubánat.
Az úr, kinek féltett a bőre,
Jó messziről kitér előle,
Mert hátha támad?...

Sehol egy pad, hová leüljön,
Sehol egy kő, hová ledüljön,
Csak hó, kavargó.
Szél ostorával szembe', hátba',
Egy utczából ki, be a másba
Megy a csavargó.

De csitt, mi ez!... Templomhoz ére;
Kihangzik ünneplő zenéje
Az éjszakába.
Ide a tolvaj is beléphet:
Ez itt a csüggedők, szegények
Vigasztalása.

Kik nem könyörgenek hiában,
Karmantyusan, prémes kabátban
Szorongnak itten.
Mind jól alusznak, semmi kétség;
Mosoly leng ajkukon s egészség
Ül szemeikben.

Im' a csavargó is belépett.
Mint altató dal zsong az ének
A hívek ajkán.
Hol az oltárhoz visz a lépcső,
Némán lerogy, fejét a végső
Álomra hajtván.

A HALÁL ELŐTT

Rólad, szerencse, rég lemondtam.
Belőled, ifjuság, kifogytam.
Tőled, világ, jót nem remélek,
Hanem azért csak élek, élek.

Ki tudja, hogy mikor vezeklem
Le azt a nagy bűnt, hogy születtem.
Mikor hanyatlik bús fejem le,
Nirvána, altató öledbe!

Itt bolygok mérgezett kedélylyel,
Hit a jövőben nem vezérel.
Bármit teszek, nincs rajta áldás.
Nincsen remény, nincsen kilátás.

Az élet összevisszasága,
Az éhesek versenyfutása
Kábít, fáraszt, éleszti vágyam',
Hogy vessék már meg síri ágyam'.

Vagy rejtve, távol a világtól,
A kapzsi versengés zajától,
Óh bárcsak egy csendes zugolyban
E hajszát nézhetném nyugodtan!

S mégis, e vak csillag sötétén,
Sorsom borúján, szívem éjén
Hatalmas vágy tör át, hogy éljek,
Hogy még tovább küzdjek, reméljek,

Sirok, hogy nem lehet pihennem:
De lemondás még sincs szivemben.
Legyek inkább a sír halottja,
Mint éljek vágytalan', lemondva.

ISTEN

Kinek porszem, mi nékünk egy világ,
S egy rebbenés határa az időnek:
Ki, a mi ember-agyban míriád,
Nem olvasod, mert semmiség előtted:
Ki búborék gyanánt elfújhatod,
Mit összehordtak népek, századok:
Minden fűszálban érezlek; de elmém
Nem bír felfogni, megnevezni nyelvén.

Kit megtagad a léha kétkedő,
Te adtál, ismeretlen ismerős Te,
Te földi szóval nem nevezhető,
Szivünkbe álmot, eszmét agyvelőnkbe.
Magát tagadja meg, ki megtagad,
Mint a napot, a fényt, a színt a vak.
A por fiához más nem illik itten,
Minthogy Tebenned megnyugodva higyjen.

Ki oda tűzted a közös napot
Sugárzó lényed egy parányaképen;
Ki hangodat majd zúgva hallatod,
Majd édes összhang bájos zengzetében;
Ki, hogy megszünjünk élni, rendeled,
De, hogy meghaljunk, még sem engeded;
Ki ezt a bölcs világrendet behoztad:
Megértni vágyó elmém összeroskad.

A tudomány, az ember-bölcseség
Hadd fejtegesse millió csodáid' . . .
Nyugodtan nézed újabb Bábelét,
A melyen át egedbe nézni áhit.

Engem, tünődőt, volt-e kezdeted.
Időnek vége hogy mikor lehet:
Érzése elfog a parányiságnak,
És leborulva, térdemen imádlak.

KÉSŐ BÁNAT

A jó családot, kedves arczokat,
A kört, hol mindig nyájas szó fogadt,
Nem láttam sok, sok éve már!
A hang, mely visszahítt, nem ért utól,
S lettem rajongó, büszke ifjuból
Tévelygő lantos, kósza proletár.

Ah, én akartam ezt igy, én magam,
Hogy elhagyott, bitang, boldogtalan
Legyek s hazátlan, mint a szél.
Üzött a vágy egy szebb világ után;
Pedig, hogy *ezt* elveszti, jól tudám,
Ki oda tart, s az is, ki oda ér.

Mentem . . . forró láz tarka képeket
Rajzolt elém; szivem nem érezett
Se csüggedést, se bánatot.
Igy van, hogy néha mély sebet kapunk,
S nem érezzük mindjárt, nem jajgatunk:
De később annál fájóbban sajog.

Egy rossz szó nem sok: köztünk nem esett.
A ház, a hol mindenki szeretett,
Nem ismert haragot soha.
S mégis jobb, — szóltam, — hogy haragszanak
Csak legalább ne szánakozzanak;
Szánásnak megvetés a rokona.

Csak altatás volt! Könnyeket rabol
Szemembül most az önvád s valahol
Szeretnék sírni, mint az ég.

A jól ismert, barátságos szobák
Hivnak: «Jer, itt mindenki megbocsát!
Csak valld be: Gyermek, oktalan valék!»

A néninek nincsen haragja rád.
Jóságos arczát, szép ezüst haját,
Kérleld meg, újra nézheted.
S két szép leánya, — kedves két rokon! —
Titkolni fogja majd, habár zokon
Vevé hosszas közömbösségedet.

Minek mentél el, kába, önfejű!
A társaságnak tisztes, egyszerű
Munkása volnál most te is.
Komoly egyént és jó családapát
Birhatna benned most a társaság,
S nem álmodót, ki éber is, nem is!»

De én a hívást nem követhetem!
Elég volt egy világot vesztenem;
Óh, dalvilág, maradj enyém!
Magános éltem késő bánatán
Enyhítek-é, ha vádolom hazám',
Hogy költőjét lenézi, mert szegény?

A SZÍV

Csak egy darabka hús; látatlanúl,
Kiváncsi szemtől rejtve dobban;
Hol viharozva, vészesen, vadúl,
Hol mélabús, merengő nyugalomban.
Egynek szelíden suttogó öröm,
Másnak bőszen kiáltó kárhozat.
Eszemet rajta hasztalan' töröm:
Nem fejthetem meg, óh szív, titkodat,

Tagoljon szét a higgadt bölcselő,
Bonczkés metéljen darabokra:

Titok maradsz, mély, meg nem fejthető,
A kérkedő tudósokon kifogva.
Ma istennel szállsz szembe vakmerőn,
S holnap lesujt egy röpke gondolat.
Hitvány és gyönge hozzá agyvelőm,
Hogy felfogjam csudás mivoltodat.

Rejtélyes szfinksz! Öröklétű talány!
Természet legnagyobb csudája.
Az ember, ez a nyomorult parány
Világát, mindenét benned találja.
A mi a sárból istenhez ragad,
Mi üdvözít, az mind a te müved.
Te adsz a porhüvelynek szárnyakat...
És mégis, legjobb élni nélküled.

IFJU PESSZIMISTÁNAK

Lemorzsolám felét már életemnek,
Kétkedve mindig, csüggedezve gyakran.
Szivem a nem birt távolért esengett;
Zajért magányban, álomért viharban.
Hogy önzésnél egyéb nincs a világon,
Hogy élni büntetés, panaszkodám...
S mikor már úgy is késő, most belátom:
Jól élni az egyetlen tudomány!

Az ember nyomorult, a sors kegyetlen...
Olvastam egykor és vallám azóta,
Bor közt vitázva, hangzatos rimekben...
Sokan fujják; unalmas, régi nóta.
A teremtés kontármű, elhibázott;
Az ember bűnre, bajra születik...
Szidják, szapulják ezt a szép világot;
De élniök, hejh, mégis jól esik!

Mert élni szép, mert élni jó, hiába!
A száraz bölcselők bármit fecsegnek;

Nincs köztünk, a kinek ne volna vágya
Sokáig élni, mint — Schopenhauernek.
Éltét jól élni által ki ne vágynék!
S bár száz közől nem tudja egy alig:
Nem dobja el, ha van egy szalmaszál még,
Melyben reménye megfogódzhatik.

Tekints körül! A ránczos képü dáma
Elméjét folyvást azon töri, hidd meg,
Bár udvarlóit örökölte — lánya:
Hogyan toldhatná életéveit meg.
S hány Tímon, a ki dörmög, mint a medve,
Sált hord a legforróbb nyár közepén;
S nem dugja ki az orrát sem, remegve,
Hogy meghül és hogy náthás lesz szegény.

És kik tagadnak mindent vakmerően?...
Kik elpocsékolták az ifjuságot,
Vagy koldusok lélekben, szíverőben
S agyukban ferdék, erkölcsben fonákok.
Minden csak önlelküknek visszsugára:
Az igazság náluk csak hangulat.
Gyanakszanak, köpködnek a világra,
Mert lelkük tükre torzképet mutat.

Vannak, kiknél dorbézolás az élet;
Baromi módra sárban henteregnek,
És azt szeretnék elhitetni véled,
Hogy bűn s erény, rút és szép egyre mennek.
Vakon szülöttnek a nap tiszta fénye
S az éj sötétje egyformát hazud;
És nem fog hinni soha semmi szépbe',
A kinek benső szivvilága rut.

Mások nem haragusznak, nem hevülnek;
Csak egyszerűn nem hisznek semmi rosszban.
Egyforma elitélteket becsülnek
A Megváltóban és a két latorban.

Az igazságért szenvedőt gunyolják;
Gyöngéd szivekre nyelvet öltenek.
Saját sivárságukban fel se fogják,
Hogy szenvedés is boldogság lehet.

Ne légy hát híve olcsó tagadásnak!
Minden nagyot, dicsőt a hit teremtett;
Hadd azt, barátom, hadd azok fajának,
Kik csak magukkal éreznek türelmet.
Hitvány világ, mondják e pesszimisták;
Mert mint maguk, olyannak képzelik.
Mások hibáit gúnyolják, leszidják;
De envétkük' lomhán dédelgetik.

Távol maradt a gondok réme tőled;
Ne idézgesd fel hát ocsmány alakját!
Vagy bölcsei e nyavalyás időnek
Álmodni már az ifjakat se hagyják?...
Eszményed' eddig tán fel nem találtad?...
Tanulj keresni, bízni, küzdeni!
Van még talán, mely nincs eloltva, vágyad?...
Adj hálát: nem fogsz megcsömörleni!

Szép, szép az élet, ifju kétkedő te!
Penész büzét elűzi rózsaillat.
Szép lány szemétől meg leszel büvölve,
Sötét éjjel legtündöklőbb a csillag.
Még ifju vagy, jövőd sok szépet ígér;
Ragadd meg, mit a röpke percz kinál,
S ne légy jelen, ne, vergődéseimnél!...
Engem már nem bocsát ki a hinár.

Tanulj meg élni! A jót ne keressed
Rideg könyvekben, elszáradt szivekben.
Használd ki a mosolygó, röpke perczet,
Üdvöt nem lelsz sehol, csak a jelenben.
Hagyd azt a tant, hogy az ember vadállat,
A töprengést a végokok felett

A kárhozottak bélyegzett fajának,
Kik születnek, hogy sírva éljenek.

UGYANANNAK

Mennyi hévvel, mennyi hittel
Csüngsz e szócskán: pesszimizmus!
Bár a szíved csupa ábránd,
Eltagadott, titkos ábránd:
Követvén a kor divatját,
Kicsinyled e mikrokozmoszt,
Századunk nagy vajudását;
Mert szükséged van haragra,
Nagyhitű kis tagadásra,
Ok nélküli szenvedésre; –
Mert, barátom, ifju vagy még!

Pesszimista hogyha volnál,
Nem tévedtél vón' közénk el,
Nem ohajtnál itt maradni,
Köztünk, a kik ugy születtünk,
Hogy sohase boldoguljunk,
Hogy megrontsa ifjuságunk'
Sorvasztó vágy lassu mérge,
S hogy az érett férfikorban
Se izleljünk semmit abból,
A mit ifjan nélkülöztünk.

Van talán, óh van közöttünk,
A ki gyöngéd lelkü, mint te,
Az igazság kedvelője;
Fínomsággal nemes izlést,
Hitet, hevet párositó;
Józan észszel, tiszta fejjel,
Szellemkincscsel dúsan áldott . . .
Ah, de bárgyu, meglapúló,
Mint csavargó az urak közt,
S csak hebegni, csak dadogni

Tud félénken, mint a gyermek:
Szíve bátor, lelke finom,
S mégis, mégis komisz ember!
Mert kopottas a kabátja!
És te látva őt, kerűlöd,
Hogy ne kelljen szóba állnod
S kezet fognod véle nyiltan.

Tán azt mondod, a költészet
Nemesít... De óh, ki látta,
Hogy kegyelte vón' a múzsa
A kék vérü, dús halandót,
Részesét a hatalomnak,
Kinek rendben van a gyomra
És se erkölcsén, se húsán
A nyavalya nem rágódik;
Kinek fel nem dúlta éltét
Szenvedély, bün vagy balsors;
Ki nyugodtan, józan ésszel,
Tiszta, vídám öntudattal
Minden óra örömébül
Kiveszi a maga részét;
Nem mohó, nem telhetetlen,
Akkor eszik, hogyha éhes,
Akkor iszik, hogyha szomjas,
S nem csömörlik meg a soktól,
Mert barátja az elégnek!...

Mondod, ez nem a valódi,
Az objektiv pesszimizmus...
Szubjektiv-e, objektiv-e,
Mit kérdezzem, mit kutassam!
Elég nékem az, hogy érzem,
Egy világgal szemben érzem!
Látod, én a te helyedben
Stendhalt, Baudelairet, Balzacot, Tainet
S az egészség többi korcsát
Elégetném, mint az orvos
A ruhát, a fertőzöttet;

És a múzsát, ezt a rongyos,
Élhetetlen utczahölgyet,
Kávéházba, lebujokba
Szégyen nélkül el-bejárót,
És kecseit minden éhes,
Fésületlen naplopónak
Mosolyogva ingyen osztót; —
Ezt a r—ót a helyedben
Én megvetném s ott mulatnék,
Hogy illatos félhomályban
Púha vánkos, selyem ágy van.
És az ágyban
Egy szép nő, szebb, mint a múzsa . . .
Lehe illat, keble bársony,
S oly szemérmes, hogy csak akkor
Csókolhatod édes ajkát,
Ha a lámpát lecsavartad.

AZ UJ NYOLCZ BOLDOGSÁG

Boldog, ki nem hajszol szünetlenül
Téged, szomjat nem oltó gyönyörűség!
Ki mértéket tart, higgadtan hevül
S járt útadon halad, középszerűség.

Boldog, kit röpke vér, hig agyvelő
Eszmék lidércznyomásitól megóvnak;
Ki a gyönyör kertjében vakmerő,
Közelségét nem sejtve a kigyónak.

Boldog, ki mint az óraszerkezet
Szabályszerűen jár le minden órát,
Egyformán ütve delet, éjfelet,
Mert gép törvénye hajtja mutatóját.

Boldog, kinek nyugvást jelent az éj,
Ha rendben van veséje, mája, gyomra!
Kinek, mint kit természet olta bé,
Fogékonysága sincs más fájdalomra.

Boldog, ki csak nősz', aiszik és emészt.
Vak ösztönét követve, mint az állat.
És nem vesz ama küzdelembe' részt,
Mely új Bábel-toronyt építni fárad.

Boldog, ki elveket könnyen cserél;
Igazságot tipor, ha ez a haszna;
Ki megfogadja, hogy szemet szemér'
S a sértést kamatostul visszaadja.

Boldog, ki czudarok közt czudarabb,
S tanulva emberek rosz fajzatátul,
Magának útat fölfelé harap
Furfangosan, fortélyosan, falánkul.

Óh boldog, a ki mer, boldog, ki mar!
Lehetsz igaz, lehetsz bölcs, jó, erényes;
Önzés az élet, háború, vihar,
S pusztítnod kell a gyöngébbet, hogy élhess.

LEMONDÁS

Ragyogd be a hideg világot,
Forró nap, égő szerelem!
Azért én sírhatok titokban:
Ne is törődjetek velem.

Fel tánczra, dalra, fel pohárra!
Ölelve lányt, dőzsöljetek!
Mig én bűnbánva felkiáltok:
Pokol, megérdemeltelek!

Tudom, az éden mindörökre
Bezárult lépteim után.
Nem is kivánom ujra látni;
Pihenni óhajtok csupán.

Ah, nem a forró napsugárra,
Csak hűs árnyékra szomjazom.

Onnan hallgatni méla kedvvel
Az életzajt, végóhajom.

Vagy, hogyha végső pihenőül
Árnyas zugot se lelhetek:
Sötét nemtője a halálnak,
Vedd szárnyaidra lelkemet.

Roszkor születve, meg nem értve,
Mit csüngjek így az életen!
Oltatlan vágyak búja, könnye,
Együtt némuljatok velem!

De jaj, mit ér a sír nyugalma,
Mit ér pihenni hant alatt!
Kit eltemetnek, czélhoz ért, de
A föld a régi föld marad.

Nyugodhatom menten kinoktól
A néma sírba' csendesen:
Tovább zokognak, keseregnek,
Mint én zokogtam: ezeren.

SÍROK KÖZÖTT

I

Szeretek én bolyongani
Közöttetek, sirok halottjai!
Rég' porladó szivek fölött
A pázsit kétszer oly tömött.
S köröskörül, a merre nézek,
Halál helyett száz ifju élet,
Azt olvasom füben, virágban,
Hogy a sirból feltámadás van.
Rég porladó szivek fölött,
A hol a pázsit kétszer oly tömött,
Szoktam tünődni egyedül
A túlvilági lét felül.

S ha uj sírdomb előtt megállok,
Melyet benőttek a virágok:
Ugy érzem, holtakkal beszélek,
S mélázva egy rózsát letépek.

II

A temető csendes magánya
Mindig kedvencz helyem marad.
A lét zajából ki-kivágyva,
Oda irányzom útamat.
Ha bú emészt, ott enyhülök;
A léttel ott kibékülök.
Ha sírról sírra lépdegélek,
Ugy tetszik, hogy marasztanak.
A holtak mintha intenének:
«Békén viseld fájdalmadat.
Begyógyul mindnyájunk sebe,
Tiéd is, bánat embere!»

A KÉT NEM

Az úttörő a férfi mindig.
Nyomán a nő könnyen halad.
Azért ettől kérdezd: mi illik,
S amattól: tenned mit szabad.

A férfi útja zord, veszélyes;
Örvény, mélység fölött visz el.
A nő csak jót és szépet érez;
Hajában rózsaszált visel.

A férfi otthonát felejti,
Küzdvén hazáért, elvekér',
Életharcz jellemét kifejti,
S ha könnyezik: a könnye vér.

A nő szelid, csöndes magányban
Családi érzelmeknek él.

Merengve jár, fák közt, az árnyban;
Szép arcza így marad fehér.

A férfi-lélek hírt, hatalmat
Kergetve, napja perzselő.
De mint a balzsam, mint a harmat,
Udít, gyógyít a szende nő.

LEVÉL EGY BARÁTOMHOZ

1885

Hírt se hallok már felőled,
Ugy eltüntél, elpihentél
Békességben, bölcs magányban,
E czélhíjas, e siralmas
Verseny elől, én barátom.

Elnémultál, elvonultál,
Hallgat ajkad, legfölebb hű
Feleséged csókolója.
S én vergődve, vánszorogva,
Bánatommal küzdve folyton,
Fel se véve, megalázva,
Írigyellek, óh, barátom!

Férfiak közt csak te voltál,
S asszonyok közt is csupán egy,
Ki megértett, bátorított,
Hogy ne essem csüggedésbe,
Hogy lesz nékem is napom még.
Diadalnak büszke napja,
Kárpótlása kínaimnak.

Ifjuságom nagy reményi,
Fényes álmok a jövőrül:
Nem hiszek én bennetek már.
Meghervadtam s nem gyönyörre:
Nyugalomra vágyom én csak.

Jöhet már a boldogúlás:
Rég megszüntem lánggal égni,
S szívem, összetört szegény sziv,
Az örömre nem fogékony.

Szörnyü élet, szörnyü végzet:
Várni mindig és remélni
Ismeretlen szebb időket.
Hírvirágnak virulását!
Tövisek közt járni mindig,
Társa lenni a magánynak,
Milliók közt árvaságnak,
S a kietlen ifjuságot,
És a férfikort, a meddőt,
Csendes aggkor derüjével,
Sírra hulló napsugárral
Hitegetni évrül évre . . .
Szörnyü élet, óh, barátom!

Isten, isten, mi a bűnöm,
Hogy ily korba, környezetbe
Dobtál engem ily kedéllyel!
A világot a mi kínunk,
Zengő, zajgó szívvilágunk
Nem érdekli, hidd el, úgy se,
Mint egy pingált birka képe,
Mint a czirkusz rossz bohócza,
Mint egy bukfencz a trapézen,
Vagy egy versenyló futása.

Festett r—ó most a múzsa,
Nem istenség égi lánya,
Látványosság, próza, botrány:
Csak ez kell most, ez kapós ma.
Dívatod mult, óh, költészet!
S csak a bárgyuk és bolondok,
Félkegyelmü nyavalyások
Irnak rímbe', jambusokba',

S meg nem hallja, meg nem érti,
Meg nem látja senki őket.

Óh, csak hallgass, meg ne szólalj,
Én elnémult jó barátom!
A közömbös, nyers tömegnek
Lelked fénye, lángolása
Egy bukfenczczel úgy sem ér föl;
Meg ne szólalj; van családod,
Feleséged, kis fiacskád,
Rejtett fészked, házi békéd!
Énnekem nincs semmi másom,
Senki másom a világon
Füstbe szállott álmaimnál,
Ismeretlen vágyaimnak
Panaszánál dalaimban,
S nyughatatlan tűzben égő.
Társat eddig soha sem lelt,
Meg nem értett, bús szivemnél.

Megfogadtam sokszor én is,
Hogy mi bennem ég, viharzik,
Büszke daczczal, megvetéssel
Rejtve tartom, visszafojtom,
Mindhiába, nincs erőm rá;
Küzdelemre, szenvedésre
Jöttem én e zord világra;
S bár akartam, nem tehettem,
Hogy az égő kínt, keservet
El ne sírjam, ki ne zengjem.

A HALÁLHOZ

Évek mulva jősz-e értem,
Vagy már holnap: sose kérdem.
Nem hívlak, mint meghasonlott;
Nem retteglek, mint a boldog.

Legszebb évim tova szálltak,
Nem épitek több légvárat.
Tudom jól, hogy a mi lesz még
Nem több, mint a volt: az emlék.

Csöndes élet, csöndes álom!
A mi hátra van, lejárom.
Nem kérem, hogy hosszu légyen;
Azt se, hogy már véget érjen.

A mi kétség egy gomolyba'
Volt szivemben; meg van oldva.
Ha későbben, ha korábban,
Nem halok meg gyávaságban.

Hogy a síron túl mi lészen?...
Bármi, nem kell tőle félnem.
Éltem, a hogy isten adta,
Hamisságot sose vallva.

Megszenvedtem, megcsalódtam;
Híjam még se volt a jóban:
Szerettem és lantot vertem,
Igazságot énekeltem.

KÉSŐ

Későn hozott az élet össze;
Más férfihoz vagy már te kötve.
Titkolt hevünk utjában áll
Törvény s a megszokott morál.

Egymásra nézünk vágytul égve;
De hogy szivünk legbensejébe'
Mi forr, titkolja ajakunk . . .
Ah, túlerényesek vagyunk!

Erényesek? . . . Ki tudja, tán csak
A félénkségnek, gyávaságnak

Adunk ily hangzatos nevet,
Igy csalva a természetet.

Mások vagyunk mi gondolatban,
S meg' mások tettekben, szavakban.
Egymásra titkon éhezünk
S vágyunkat szítva vétkezünk.

Égünk tiltott szerelmi tűzben,
S nem szólunk róla egy betűt sem.
Világ előtt ez szép erény.
De próza és nem költemény.

FÉRFIKOR

Ez egyhangú, sivár napokban
Szegény szivem remélve dobban:
Mig egyszer boldog nem leszek,
Meghalnom addig nem lehet!

Nem sujthat oly kegyetlen átok,
Hogy sose lássak napvilágot;
Hogy ez a hosszu éjszaka
Ne virradjon meg valaha.

Azok a lázas szenvedélyek
Sok vész után nyugodni térnek,
Rajongó, vad szivem kiforr:
Te jősz, nyugodtabb férfikor.

Légy üdvöz! Érted megbocsátom
Atsírt, magános ifjuságom',
Fel sem panaszlom senkinek;
Idegen ugy sem érti meg.

Óh, szállj szivembe, munka-béke,
Sorsüldözöttek menedéke;
Hitesd el, perczre bár, velem,
Hogy nem czélhíjas életem.

S ti bájoló, csalárd szirének,
Szép hangotok már nem igéz meg!
Eddig bolondotok valék,
De immár látok, hála ég'!

Miattatok szenvedtem ennyit.
Türtem csalódást, kínt ezernyit.
Tövisre léptem untalan',
Ifjú valék s boldogtalan.

Mig a boldogságról ti zengtek,
Nem lesz nyugalma életemnek.
Azért tehát, a mig lehet:
Ábrándok: isten véletek!

TAVASZ-VÁGY

Messze még a tavaszig? . . .
Alig várom, óh alig.
Hogy már egyszer valahára
Megfürödjem langy sugárba'.

Nem kivánok én sokat.
Szellőt, mely megsimogat;
Egy darabkát fényes égbül,
S duzzogásom ujra békül.

Csak azt kérem, ha a nap
Szobám fölött elhalad:
Pillantson be sugarával,
S leljen dallal, ibolyával.

MAGDOLNA

Szép s ifju volt, forró vér áldozatja;
De ifjuságát bűnbánón siratta.
S a porból, hova röpke gerjedelme
Tiporta, isten karja fölemelte.

Mert szíve tiszta volt, s bár elbukott,
Szeretni mint ő senki sem tudott.
Midőn Jézus, kinek selyem hajával
Lábát törölgeté, kereszthalállal
Kimult, a mint azt megjövendölék :
Ott sirt, ott tördelé fehér kezét.
Hirdetni a világnak ő ment
A Megváltó feltámadását ;
Ő, a dicső, fényeskedő szent!...
Emléke illat, neve fény, imádság!...

De jaj, akkor volt ez, midőn az isten
Közöttünk járt, emberré válva itten!
De hol keressük most, mely égi jelbe',
Ki az igaz bünbánót fölemelje?...
Buktatni, azt most is mindenki kész.
Emelni? . . . Erre nincsen férfi-kéz.
Csak vén szatír, ki pénzzel csalogat,
Kinek vérdíja gyöngy, selyem, fogat ;
Csak ifju aggastyán, ki részegen
Megrúgja a leányt, ha védtelen.
Szegény Magdolna, mondj le a reményrül ;
Nincs, nincs kinek lábához öntened, –
Gyönyörre készült, bóditó csalétkül,
S nem hódolat-jelűl illatszered.
Mulass és tombolj, gyúljon lángra véred
Igy is, ugy is utólér bünhödésed.
Még jó, ha nem lesz ránczos homlokod ;
Ha idején, kórházban ér halálod,
Mielőtt elgőzölgött mámorod,
S a pirosító arczodról lemállott.
De ha fenékig kell kihajtanod
A megvetést, szégyent, utálatot :
Megvénülsz és leköpve, letaposva
Szeméten pusztulsz, el, mint utcza rongya.

ALTATÓ

Álom, álom, édes álom,
Suhanj végig szempillámon,
S ráterítve csoda-fátylad',
Népesítsd be éjszakámat.

Vessétek meg már az ágyat!
Árva szívem holtra bágyad.
Hadd öleljen jó barátom,
A szelíd, a csöndes álom.

A nap zaja, súlya, gondja
Pihenésem' elrabolja.
Álom, álom, édes álom,
Érkezésed' mindig áldom.

Te boríts be fátyoloddal,
Te kábíts el mákonyoddal.
Szerelemrül légyen álmom
S rólad, eltünt ifjuságom.

Te czirógass karjaidban,
Födj be lágyan holtomiglan,
Ama hosszu, ama másik
Álomtalan éjszakáig.

Álom, álom, édes álom!
Szemem' íme már lezárom.
Áldva légyen érkezésed;
Éltem álom, álmom élet.

ÚTRA KÉSZEN

I

Akárhogy küzdök ellened,
Ha már felém nyul csontkezed,

Nem fogni meg: nem rajtam áll,
Ura az életnek: halál.

Miből levék: nem kérdezém.
Mivé leszek: mit kérdeném?
Sem azt, sem ezt nem tudhatom;
Te fejtsd meg, síri nyúgalom!

Menjünk tehát! Készen vagyok,
Karodba kéjjel lankadok.
Kit immár semmisem hevit
Mért nyujtsa koldus éveit! . . .

Oh, jaj! kegyetlen végzetünk,
Hogy e világra születünk!
Oh, vígaszunk, oh, balzsamunk,
Hogy végre mégis meghalunk!

II

Utam' nem jelzi semmi tett;
Se hasznos munka, sem utód,
Család helyett papír-szivet
Hagyok itt: verset, egy csomót.

Epedve boldogság után,
Csak enmagam' szemlélgetém.
Egy hang kisért, egy arcz csupán,
Egy lélek árnya: az enyém.

Világot kérő vágyaim'
Lekötve tarták ónsulyok...
Az élet nagy kontárja, im,
Meghalni mégis jól tudok.

III

Mikor a természet szűz-hamvas arcza
Sugártól, fénytől reszketett:
Én sütkérezni jártam csak a napra,
Mint béna, szélütött beteg.

Nincs semmi, a mitől bucsuzni fájna,
  De soktól válni üdv nekem.
Homokos ösvenyen jártam; virága
  Egy volt csupán: a gyötrelem.

S tudom, nem szépítné meg arczulatját
  Sohasem e fakó vidék.
Oh, hát nem jobb-e inni Léthe habját,
  Mint könnyek keserű vizét!...

Feltárul immár födeled, koporsó;
  Hallom, mint hull a föld reád;
S a szél áthozza idegen sirokról
  Hozzám a rózsák illatát.

MARGITNAK

Ifjuságom idejérül
Álmodom, ha látlak.
Bokra zöldül, tája kékül
Tavaszi világnak.

Óh, az első kézszoritás!
Óh, az éber álmok!
Óh, e látszat, e nagyítás!...
Csak sirok utánok.

Mi hevített?... Felidézem:
Csupa semmiség volt,
Egy dal, egy virág a réten,
Egy madár, az égbolt.

Mire vágytam?... Menni véled
Egy-két fordulóra.
Mit reméltem?... Ha letéped,
Nékem jut a rózsa.

Több sugara volt a napnak
Akkor még e bolygón.

Ennyi üdvöt egyszer ad csak
Életünk ily olcsón.

A hol járok, a mit érzek,
Oh, beh más, beh más ma!
Csak szép lelked derüjének
Nem lett borulása.

Téged látlak-é vagy álom
Ez csupán?... megállok,
S elnézlek, mint őszi tájon
Kései virágot.

Hullt a rózsa, szállt az élet,
S mégis oly leányos
Mozdulatod, köszönésed...
Mind a régi bájos.

Óh, édes lány, álmadozzál!
Lehet álmadoznod.
Te maradtál, a ki voltál:
Fiatal és boldog.

BETEGEN

Mióta ez a kór lepett meg,
Elértem ezt a nagy türelmet.
Harag, gyülölség, rossz indúlatok
Nem izgatnak; jámbor s szelid vagyok.

Magamba térve elborongok...
Megint egy rejtély, meg nem oldott:
Hogy a betegség, testünk' törve meg,
Gyógyít merev, kemény erkölcsöket.

Részvétre, irgalomra lágyul
A lélek minden nyavalyátul;
Mig sok jóléttől duzzadó legény
Közömbös, durva, részvétlen, kemény.

Hazát mérges kigyó, vadállat,
Gyilkos virág is ott találnak,
A hol a természet leggazdagabb.
Legtöbb az élet, legforróbb a nap...

Mely rontja a tüdőt, a májat:
A kór a szív javára válhat.
Nyomában jár a béke, kél a hit;
Istent imádni, tűrni megtanít.

Bánat, betegség, sors csapása
A gőgös embert megalázza.
S egyetlen vígaszul marad neki,
Hogy sírni tud, hogy vannak könnyei.

KÉTFÉLE SZÁMITÁS

Boldog halandó, testben ép,
Ha napi munkád véget ért;
Ha ablakod mögé az éj ül
S a ma tegnappá válni készül;
A földi élet gyors futása
Búval vegyíti kedvedet,
És zúgolódva dőlsz az ágyra:
Egy nappal ismét kevesebb!

S te némán szenvedő beteg,
Ki a halált nem retteged
S ki mégis vánszorogsz előre,
Hogy uj napot csikarj ki tőle:
Fáradtan fekszel, és ha végre
Megszán az ég és álmot ád:
Szivedbe' megvonúl a béke,
Hogy ismét egy nappal *tovább.*

VÁLASZ EGY LEVÉLRE

Nyájas hangú levélben kérdi tőlem,
Én vagyok-é az, a ki egy időben,

Révén a gyermek- és az ifju-kornak
Ismerte önt. (Husz éve lesz maholnap.)
Én vagyok-é, ki annyi szenvedélylyel
Nem rímbe szedte akkor lábait,
S egy ritmuson hevült egész hevével:
Azon, mely gyors, örvénylő tánczba vitt.

Ön akkor — irja — intézetbe járt még,
Tanulva himzést, zongorát s a kátét.
A tánczleczkéken ott ismerkedénk meg,
Ott lőn, hogy engem párjává tevének.
S a nevető Pauline fehér fogával
Volt vis-à-vis-nk, a kedves kis személy.
Nem bájol el már senkit mosolyával;
Korán elhervadt rózsa, rég nem él.

A tánczmester zsinóros attilába'
(Okvetlenül jól emlékszem reája)
Erényink őre is volt egy személyben.
(Ballépéstől, ha ő nem, hát ki védjen!)
De leczke multán, künn az utczasarkon,
Ha azt hitték, hogy összeillenek,
Találkoztak gavallér és kisasszony . . .
S ebben mi sem valánk kivételek.

Igy ír ön; óh, de asszonyom csalódik!
Kis tánczosát, a régit, a valódit,
Keresse egy régen letünt világban,
Emléki közt, vagy máshol, csak ne nálam.
Azt kérdi verseimbe' mért haragszom?
Lám, hogy nem ismer; az a kis legény,
Ki fázva leste önt az utczasarkon,
Önt vagy Paulinet, nem én vagyok, nem én!

Hogy ki vagyok hát? . . . Minek elbeszélni!
Beteg poéta, langyos kedvü férfi.
Nem az a vágyam többé, hogy szökelljek,
De hogy mint néző üljek és pihenjek.

A kis lovag — husz év előtti párja,
(Idő az útján perczig sem henyél!) —
Elhervadt, mint Pauline, ifjú korába',
Meghalt, mint ő, a kedves kis személy.

ÁMOR HITVALLÁSA

Könynyel, sohajjal nem lehet
Kőkeblet meglágyítani.
A nő előtt, ha nem szeret,
Sohajod nyelve — khínai.

Ne szóljon egy hangot se szád;
Fojts vissza esküt, szenvedélyt:
Szerelmes nő lelkedbe lát,
S némán, szó nélkül is megért.

ARCÓBAN

1888. márczius 14

Sápadt levelü olajfák alatt,
Hegyparton űlök. Ide tűz a nap.
Fölebb sötétzöld, karcsu cziprusok
Boronganak, mint én, ha búsulok.

Túlnan regényes várrom néz alá.
Emberfiának rég' nincs gondja rá.
Köröttem méla csend. Sütkérezem
Meleg sugáron, szép emlékeken.

Bolyongtam azelőtt is többször én
Erdőmagányban, szellős domb ölén;
Csakhogy nem így, hallgatva csendesen;
Sokáig nem volt nyugtom egy helyen.

Szaladtam hegynek föl-le, mint a gyik;
Nem olvasám, a lépés hányadik.

Rá sem gondoltam, mert nem érezém,
Hogy van tüdőm, májam, szivem, vesém.

Akkor hogyan hihettem volna még,
Midőn hangomtól reszketett a lég,
És kaczajom fölverte a határt, —
Hogy énekelni, vígnak lenni árt!

Tilalmas most a hangosabb beszéd;
Ének s kaczaj gyors köhögésre készt.
Vigyázva járok, csend ül ajkamon;
Foszló tüdőmet így foldozgatom.

A fakadó rügy, pázsitos mező,
Sugárcsillámos, langyos levegő,
Nem gyönyöröm, mint volt, csak gyógyszerem;
Az orvos szabja meg lélegzetem'.

Oh, szép idők, egészség évei!
E romlatag test mostan érezi:
Akkor becsüljük meg csak életünk',
Ha nyavalyákkal kell megküzdenünk.

A HALÁL

Egy tegnap, egy ma s egy holnap megint:
Igy halnak sorban ismerőseink.
Ellenség, régi s uj barát vegyest
Ez úton hagynak el, jegyezd meg ezt!

Másithatatlan, biztos esemény!
Időtlen én után örök nem-én.
Mindennapos kép, közönyös dolog
Annak, kiben még életláng lobog.

A túlélő olvassa hidegen,
Miben halt meg, hány éves volt N. N.
Magát siratná, őt siratva meg.
Egy év vagy annyi sem, s utána megy.

Szerencse, balsors meglepő lehet;
A síron innen véletlen vezet,
Egész éltünk esetlegek sora:
Csak a halál nem váratlan soha.

A kisdedről nem tudja senki sem,
Hogy bölcsőjében mily jövő pihen.
Egyet mégis mindenki eltalál:
Hogy minden élet vége a halál.

ALÁZAT

Ha jó szerencse fölkap és ragad:
Alázattal tűrd, el ne bízd magad.
Ne nézd le, aki lent szerénykedik,
Lehet, fönt ugyanezt veled teszik

Ész, szorgalom, törekvés bármit ád,
Nem érzed-é százannyinak hiját?...
Mert a szerencse szűken oszt javat;
Egy kézzel ád, másikkal megtagad.

Mit ér, ha ad gyönyört és kincseket,
S szived csak egy virágszálért eped?
Dicsőség koszorúját nyujtja tán?...
De társid mélabú, sötét magány.

Világi jóbul mennél több tiéd:
Annál többet szeretnél birni még.
A teljesűlés, mint petét a nap,
Kikölti a lappangó vágyakat.

S mire elérted, mi elérhető,
Vár a koporsó, néma temető,
Kincs, hír, gyönyör... ah, mindet itt hagyod,
S legtöbbtől váló kínja legnagyobb.

A mindenség zenéjét hallgatád?...
A temetőben nincs csak némaság,

És hordta bár a tűznapot szived:
A sír sötét, a sír mindig hideg.

ÁGYBAN

Oh, drága bútor, kedves ágy!
Csend és magány tanyája.
Ha életkedvem cserbehágy,
Vezess a tünt világba;
Boruljon ott szivemre lágy
Emlékezés homálya.

Páros gyönyör feléd siet,
Ha vágyat szít az alkony,
És suttogó kéjben liheg
Sziven sziv, ajk az ajkon.
Legédesb óra a tied . . .
De én nem ezt ohajtom.

Alvóknak ágya, tégedet
Dicsérlek én, a fáradt.
Testem korán megvénhedett,
Szivem, velőm kiszáradt,
S a fásult, béna képzelet
Nem ád se szint, se szárnyat.

A lét javát, a tünt korét
Benned még föltalálom;
S mi szétesett, mint búborék:
Szerelmem, ifjuságom,
Dalos mező, sugáros ég,
Párnádon újra — álom.

Borítsd nyugalmad', édes ágy,
Gondokra, nyavalyákra;
Ha életkedvem cserbehágy,
Vezess a tünt világba;
Boruljon ott szivemre lágy
Emlékezés homálya.

SZEPTEMBER VÉGÉN

Ősz járja megint, hervadt levelek
Röpködnek a légben szerte a fákrul.
Elvitte a gólya a fényt, meleget.
Busuló szivem ujra bezárul.

Itt vagy szomorúság! lomha ködöd
Elfödjön-e minden kék egü tájat?...
Csüggedve a gyász érzési között,
Ne reméljek-e, fényre ne várjak?

Fojtsd vissza, kebel, bús érzetidet!
Költő, a lemondást verd ki szivedből!
Sárguljon a lomb! Mig hullva zizeg:
Te dalolj a jövő kikeletről!

HANGULAT

Oh, ritka kedv, óh, édes pillanat!
Hát újra érzem lágy fuvalmadat!
Szivemet dal-sejtelmek rengetik,
Uj álomból uj ének születik.

Már azt hivém, hogy kiapadt az ér,
Mely ibolyák évadján oly pazér,
S im lopva, titkon felbuggyan megint,
Susogva, zengve újra meglegyint.

Magamat oly könnyűnek érezem!
Ringass, ragadj, hullámos érzelem!
S ti elnémult, ti elfojtott dalok,
Repüljetek, ragyogjatok!

UJ ÉLET

Ki síromat mint Lázár elhagyom,
S mélázok a rügybontó tűznapon:

Egyszerre szomjuságot érzek itthent
Átélni, átélvezni ujra mindent.

A napot, mely ragyog mindenkinek!
A levegőt, a földet és vizet
Úgy bírni, mint az első ifjukorban;
Ujat találni minden kis bokorban.

A sokaság közt járni gondtalan'!
Nem nézni: Ezt kerüld! Ez tiltva van.
Fölverni dallal erdő-némaságot;
Csókolni szép lányt, tépni a virágot.

Ah, szárny és nem koporsó kell nekem.
Szivem kitárul . . . már emelkedem.
Eszmények, vágyak, foszladó remények,
Még egyszer nektek, általatok éljek.

Legyek izgékony, lázas, nyugtalan,
A drága percznek élve czéltalan',
Óh, szív, elég időd lesz csöndesedned,
Ha ideged majd tompul, izmod ernyed.

Márvány-nyugalmat ne ohajts előbb,
Csak a mikor hanyatlik már erőd;
Mikor már bénul ritka szivverésed,
És már csak hálni jár beléd a lélek.

Mozgás és munka, vágyak s ingerek,
Remény, aggály embert jelentenek.
Örök békéből nem jutott ki másnak;
Az istennek csupán, meg a halálnak.

SZINHÁZBAN

Otellót adták, Verdi dalmüvét;
Elmém azonba' máshol múlatott.
Egy lányt, szelídet bájolót, üdét
Néztem figyelve, nem a szinpadot.

Tekintetéből azt olvastam én ki:
Még álmodik, még nem kezdett el élni.

Láttam villogni szép, sötét szemét;
Nagy hévvel forgatá a látcsövet.
Ismerte-é a mór történetét? . . .
Tizenöt esztendős volt legfölebb:
Gyermekleány, kit ábrándokba ringat,
Kinek valóság a csalóka szinpad.

Mit látott? . . . életét? . . . káprázatot? . . .
Mit hallott? . . . szivverést-e vagy zenét? . . .
A nézők tömegét, a szinpadot
Nem látta, csak Otellót s hitvesét.
A mór vállára hajló Dezdemonát . . .
Oh, égi üdv, oh, gyönyörű *valóság!*

És látva, hogy a mór szivét, eszét
Gyanú s a «zöld szemű szörny» tépdelik,
Hogy meggyilkolni készül hitvesét:
A lányka oly nyugodt volt, oly szelid!
Vártam, hogy páholyából lekiált még:
Ne féljenek; mindez csak tréfa, *játék!*

Sötétszemű lány, bájos idegen!
Szét fognak hullni szép ábrándjaid.
S ha majd egymásután bucsút veszen
Gondatlan ifjuság, a vágy, a hit:
Játéknak nézed a szerencse csókját,
S nem mosolyod: könnyed lesz a valóság.

PÁN HALÁLA

Alkonybiborban úszik a hajó.
A tenger keble álmodón piheg.
Csélcsap Zefír, az arra illanó,
Hableplét pajkosan lebbenti meg.
Langyos párázat rezg a légben;
A holdtányér az alkonyégen

Bágyadt szinéből lángba olvad át...
Köröskörül merengő némaság.

Lent a hajóba'
Pattog a nóta.
Durva hajósnak
Víg lakomátul
Keble kitágul;
Szűk nyaku korsók összekoczódnak.
Perdül a koczka; csalfa szerencse
Pörgeti arra, pörgeti erre.
Ölben a lányok,
Ing a ruhájok,
Szív az ajak hiblájai mézet.
«Lezbia, csókolj! éljen az élet!
Éljen a kedvnek mámora, gőze.
Éljen a vágy, mely minden időbe'
Inni mohón kéjserleget unszol.
Nincs zene, bor, lány, hol Koczitusz foly!»

S még hangosabb lesz a hajófenék.
Szitok, kurjantás röpköd szerteszét.
Padlóra öntik a caecubumit,
Tiberiuszt, a császárt így köszöntve.
Egy ifju pár függöny mögé buvik;
Pajkos manó incselkedik körötte.
Mások szilaj cordaxot lejtenek,
S a gondtalan, a dévaj istenek
Látatlanul vegyülnek el e körbe.

És hallga, a hajó kormányosa
Hangot hall, mely nevén szólítja zordul:
«Thamus!»... Ki az? Ki volna! Nem csoda.
Csak feje zúg, csak füle cseng a bortul.
De ni! Nem volt ez az előbbi hang?
«Thamus!»... No várj, nem tréfálsz meg bitang!
S fölmegy, hogy lássa. Gyönyörű az éj:
Ezüstszegélyű a hullámkaréj,

A tengerből lágyan kirezgenek
A csillagok, vagy tán naját-szemek?
S távol, hová a szem sötétben ér,
Etóliának partja feketél.

Thamus körültekint figyelmesen.
Lélek se. Minden néma, nesztelen.
Csalódott mégis; s már indulna vissza.
Lent koczka várja, bor s tüzes Melissza.
De ím, a titkos hang az éjhomályba'
Harmadszor is Thamus nevét kiáltja.
«A földi hang embertől jő; ez égi.
Ki vagy? Mi kell?» — Thamus szepegve kérdi.

Harsány szózat zúg erre át a légen;
Meghallják lent is, a hajófenéken.
S ez íge hallik: Thamus, vén hajós,
Légy tudtodon kivűl ma jós.
Elérve Palodesz magaslatot,
Add hírűl: «A nagy Pán halott!»

S elnémul a duhajkodó csapat.
Nem kell a korty, nem izlik a falat.
Thamusnak nem jön álom a szemére;
Magába száll, merengő, meghatott;
S midőn Palodeszt a hajó elérte:
A part felé
Kiáltja, mint a szózat rendelé:
«Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!»

S egyszerre — ily csodát ugyan ki látott? —
Megindulnak fák, bokrok és kövek.
Halk zokogás kél; elhaló sirámot
Kinos nyöszörgés, jajgatás követ.
Velőt rázó, mély sóhajok keringnek,
Sirás hangzik fel, csukló, szakgatott.
De kétségb'esve túlzokogja mindet:
«Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!»

«Némán hever hétcsövü fuvolája,
A melylyel nimfákat rémítgetett.
A föld mátul rideg, zord, néma, árva;
Nem élnek rajt' a játszi istenek.
A szatirok, szilvánok és najádok
— Minden bokorban istenség lakott —
Ott hagytak fát, füvet, forrást, virágot...
Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!

A természetből elszállott a lélek.
Eztán a földön isten nem mulat.
Nem lesznek többé gondtalan kedélyek;
Jön a szívet fásító öntudat.
Egyhangúság, elmélkedés unalma...
Óh Thamus, ezt jelenti jóslatod!
Megszünt az istenek pogány uralma.
Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!»

Hallják ezt a hajósok, de nem értik.
Meghalt a nagy Pán? álmélkodva kérdik.
Ki fejti meg e százhangú siralmat?...
Ti embersorsot intéző hatalmak,
Óh, küldjetek fényjelt e vak homályba,
Hogy mit jelent a természet sirúma.

És zúg az erdő, hűs szellőcske támad,
Az éj sötétje szürkeségre bágyad.
A lejtőn fínom ködburok lapul,
S titkos szózat kél íme válaszul:

«Pán és családja meghalt. Él az Isten:
Nem fűben, fában, kőben, de a szívben.
A kicsapongó istenek halottak,
Kora lejárt a dölyfös boldogoknak,
A szenvedők birják eztán a földet.
Édes gyönyör leszen hullatni könnyet.
Az erdő hallgatag, szelid magánya
A búsulóknak lesz vigasztalása.
Ki szomorú nem volt, az mind pogány,
Ő rendelé ezt így a Golgothán.

Ő, a ki jámbor, irgalmas, szelíd
S elvette a világnak bűneit.»

És ím kelet felől, a hol pirosra
Leget, párát a hajnal fénye fest:
Az ég alján, a földdel összefolyva
Feltűnik a kereszt.

AZ UTOLSÓ KÖLTŐ

Látomány

Hervadt világ, haldokló égi test!
Megöregedtél, véred hülni kezd,
Hajdan virágos kebled most aszott
S fonnyadt öled nem szül több magzatot.
Kis rőzsetűz kivánatosb ma néked
Mint izzó vágyak, égő hevülések.
A nap jégtányér, ólomszürke fénynyel,
S nem tudni, nappal-é ez még, vagy éjjel.
Azt tudni csak, hogy minden füst, hiuság
S hogy legtovább él itt a nyomorúság.
Nem kell neked már népek áradása,
Nem kell, hogy dögvész öldössön rakásra,
Nem kell se vízözön, se tűzeső,
Véredben gázoló világverő:
Magadtól hervadsz, haldokolsz, enyészel;
Világosságod örök éjbe vész el.

Hol vannak ők, kik mint királyok éltek!
Hétszáznejű bölcs Salamon mivé lett?
Aranyba' járt, nárdusszal kente testét,
Élvezte szép nők csókjait, szerelmét;
S mégis jóllakva hírrel, gyönyörökkel:
Csupa hiúság minden! — így nyögött fel.
Hol vannak, kikről költők ajka zengett!...
A szép leányokat sehol se látom.
A hősregék, kalandok és szerelmek,
Valóság volt-e mindez, vagy csak álom?...

A trubadúrok ábrándos hadát,
Szelid virágok édes illatát
Nem őrzi többé csak mesék homálya; —
Hideg van, hó van: ennyit tudni márma.
Nincs több erő a földben, Anteusz;
Villámod megfagyott, szegény Zeusz.
Jehova, Buddha, Alláh nagy nevének
Nem száll a földrül égbe hálaének.
A végitélet szörnyü harsonája
Az isteneket holtakúl találja.
Prométeusz, leláncolt istenember,
Mi hasznot hajtál ellopott tüzeddel?...
Hiába hoztad földre az Olimprul:
Nézd a világot: megfagyásnak indul.
Epikur, mézes ajkú bölcselő,
Gyönyört, de mérsékeltet hirdető:
Szólj, életünk' hogy' kell beosztanunk,
Hogy élvezzünk, habár éhen halunk!
Mit ér a tudomány, óh Faust, mit ér!
Tudósnak lenni, lásd, ma nincs kiér'.
Koriolán, hajolni nem biró,
Ma már nincs nyers tömeg, csak eszkimó.
Bűbájos Héloïse, mesés alak,
Nincs több szerelmet suttogó ajak!
S hiába támadnál fel, Don Juan;
Mézes szavadtól nem csábúl a lány.
Nem is tud már csókolni és ölelni;
Csak azt tekinti, van-e még mit enni.
Kizökkent a világ, jó Hamletem,
De helyre már nem tolhatod te sem.
Költője a pokolnak és halálnak,
Óh Dante, borzasztóbb ez, mint te láttad!
S te, ki a végső éjt megálmodád,
Byron, már én megértem alkonyát.

Óh, mi a hírnév, eszmék győzedelme!
Csak egy lehellet, semmiségbe veszve.
Egy röpke sóhaj, egy hablocscsanás csak,
Futó villáma az örök mulásnak.

Próféta hangja csak légy zümmögése,
Martir halála féreg szisszenése,
Költőnek híre porszem csak a szélben,
Királyi gőg aranylégy a szeméten.
Hiába törtök ég felé, hegyek!
Hiába, a föld mégis csak kerek.
Hiába égtél földet rázva, vulkán,
Holt kőtömeg vagy, lángod kialudván.
Erény és gazság, gyöngeség s erő,
Utszéli koldus és világverő,
Őrültség, bölcseség, ah, minden egy,
Ha a mi volt, nem lesz majd s tönkre megy.
Pusztulhat a világok ezre sorba':
Az idők teljén nem lesz semmi csorba:
Mert nincs idő s mely el tud múlni, élet,
Az örökkévalósághoz ha méred,
Egy rebbenésig élni nyögve, sírva,
Vagy kéjmámor közt tántorogni sírba,
A földből átváltozni újra földdé,
És semmiről se tudni soha többé:
Hol itten a különbség?... Minden egy,
Köny és kaczaj, vér s balzsam egyre megy.

Ki kérdi, a ki volt, erényt tiport-e,
Balgák közt balga, vagy lángelme volt-e,
Koldúsnak született-e, vagy királynak,
Ki volt a társa: üdv-e vagy a bánat;
Vivódott-é álmatlan éjszakákon,
Feljajdult-é a földi hiuságon?...
Minden csak semmi: ez a végtanulság.
Örülni, sírni egyformán hiúság.
Az volt a bölcs, csak annak állt az élet,
Ki hírt, hatalmat nem hajszolt, csak élvet;
Ki rózsák közt járt s tántorogva itta
Arany nedvét a gyöngyöző kehelynek;
Ki érzelmét nem kongó rímbe írta,
De meleg ajkakon vallott szerelmet.
Ki útjában letört minden virágot,
S a kérdéssel, hogy mért él, nem tusázott.

Csak szívta a virágok illatát
És lepke módra élte át nyarát.
S ha már nem járt virágok közt, de hóba:
Úgy halt meg mint a lepke, mint a rózsa.

Az ezredévek száma olvasatlan.
Születtek, meg' letüntek szakadatlan';
Bölcsek, próféták, költők elenyésztek;
Királyok hamva lett játéka szélnek.
Százszor megváltozott a földnek arcza;
Meg-megpihent az ember földi harcza;
Más korszakok más istenben hivének;
Ruhát, erkölcsöt egyformán cseréltek.
Csupán a költő volt mindég a régi.
Kihült a föld s ő nem tudott kiégni.
Szenvedtetek ti rég letüntek is,
Midőn a lét bús is volt, édes is.
Virág is nyilt, madár is csattogott,
És zengtétek: nem élni jobb dolog.
Pedig rátok még a jövő tekintett,
S ezért el tudtatok viselni mindent.
S ha keserűség volt is sorsotok:
Nektek még volt miért *meghalnotok*.
Magasztaltak más újabb nemzedékek,
Midőn ebéd után a föld emésztett.

De már beállt a vén gömb éjszakája
S ti is aludni fogtok nemsokára,
Ti egykor fényes, égő csillagok,
Avagy gúnynéven: halhatatlanok.
Eltűntök az örök homály ködébe
S nem tudják majd egyikötök nevét se.
Shakespeare és Goethe, Dante... óriások,
Egykor napok, most kialudt világok:
Óh, jó nekik! hogy oly régen halottak,
S hogy idáig, mint én, nem vánszorogtak.
Kegyes Nirvána, béfogadtad őket,
A soha többé fel nem ébredőket.

De én szegény, elkésett jövevény,
Végpusztulásnak hirdetője én,
Elátkozom, mely szült, az anyaméhet,
S a véletlent, hogy itt vagyok, hogy élek.
Itt jajgatok, itt sírok és tünődöm;
Kétségbeesve minden volt időkön.
Siratom enmagam s kik vélem élnek,
Hogy e törékeny gömbre mért jövének.
Óh, jaj nekem, hogy így elkésve jöttem,
Előttem nincs jövő, csak mult mögöttem
S az észbontó, a rettentő valóság,
Hogy a mi volt, mind hiábavalóság.
Nincsen jövő már s nem fog soha lenni;
Mi ezután jő: a kaosz, a semmi,
Óh, jaj nekem, jaj, hogy mindezt belátom,
Én, az utolsó költő a világon.
Nincsen vigasztalásom, nincs reményem,
Hogy küzdelmimnek folytatása lészen.
Igazság, nem fogsz vívni több csatákat;
Csend, béke lesz, de csendje a halálnak.
Nincsen mit várni, nincsen mit remélni,
Legjobb nem tudni semmiről, nem élni.
Óh, jaj nekem, kinomnál nincs nagyobb!
Miről ember valaha jajgatott:
Itt zúg, üvöltöz gyötrő forgatagja,
Itt zakatol, nyilal, pusztít agyamba'.
Salamon undorát, Jób istenátkát,
Jeremiás próféta jajgatását,
Bábel zavart nyelvét, sátán tusáját,
Szanzára kábító zaját, zugását,
És Dante poklát mind szivembe' látom,
Én, az utolsó költő a világon.

Csak te örülsz, bolyongó czimbora,
Ki nyugtot nem lelél sehol soha;
Csak a te lelked várja a napot
Midőn fejed' álomra hajthatod.
Az utolsó költőnek hivatása,
Hogy elringasson kérve-kért halálba.

S hirdesse, béfogván haló szemed':
Ahasvér boldog, mert *kiszenvedett.*

A HALÁL ELŐTT

Meghaljak? Oh ne még!

ÉDES NAPOK

1889. február 17

I

Uj nap ragyog fel életemre,
Egy drága, ritka nő szerelme.
Szivem új életvágyra lobban,
Csókodtul, ölelő karodban.

Uristen, hagyj sokáig élnem.
Hirdessem édes dalzenében,
Hogy mennyi boldogság szakadt rám,
Midőn már a halált ohajtám.

Csupa sugár, fény, semmi árnyék,
Oh hátra van a hosszu nyár még;
S szivében annyi még az ének
Szegény fakó fülemilédnek.

II

Mint a madár, röppensz be hozzám,
Mint illatos virág hajolsz rám,
Szivem, karom feléd repes,
Virágom, madaram, szeress!

Te űzöd el szomoruságom,
Melletted jön meg gyógyulásom;
Mind a te csodaműved ez,
Oh hát szeress, szeress, szeress!

Oh mennyi fény, oh mennyi illat,
Uj szárnyi nőnek dalaimnak.
S szivem csak rólad zengedez,
Azt zengi, hogy: szeress! szeress!

III

Napos meleg, szép téli nap,
Vágygyal szivom sugáridat.
Künn járok és már nem magam,
Mint eddig árván, czéltalan.

Te vagy velem
Szerelmesem.
Szellő-lengette fátyolod
Mögűl egy éden mosolyog...

SZERETLEK-E?

Szeretlek-e? Mit kérdezed?
Hisz lángoló érzésemet
Szememből is kinézheted.

Képed szivemben ringatom,
De üdvöm, édes angyalom,
Ki nem, ki nem dalolhatom.

Oh mert lezártad ajkamat,
S dal rajta most csak egy fakad:
Csókot ha csókkal visszaad.

ÉGESS EL!

Égess el! Kéjes tűzhalálra vágyom.
Szerelmed máglyáján adjam ki lelkem.
Hadd égjen a pogány, ki a halálon
Tul sem hisz másban, csak a szerelemben.

Szorítsatok, hogy többé fel se keljek
Ti hókarok! (s mégis lángot sugárzók!)
Hevítsd agyam, te perzselő lehellet,
Szikrázzatok, ti izzó csókparázsok!

Hozzád simulva, tűzhányó öledbe
Kábuljak el a mámorok hevétül
S ajkaddal ajkam sisteregjen egybe
A gyönyöröknek végső gyönyöréül.

Égess el! Összeomlom kebeledre
Az üdvözültek csöndes mosolyával,
S hajad árnyában édesen pihenve
Ellobogok fényes szerelmi lánggal!

REZEDÁNAK

Mikor már alkonyodni kezd,
Kigyúló felhő jelzi ezt,
Az árnyon áttör egy sugár még,
Aztán kihül, kihal a táják.

Kialvó éltem is kigyúl
Még egyszer vágyak lángitul,
És lelkemen, mig a halállal
Küzdök, meleg sugár tör által.

Tőled jön mind e hő, e fény,
Enyém vagy, drága nő, enyém,
Mig a halál egyszerre orvul,
Édes, ki nem szakít karodbul.

Te itt maradsz s elképzelem:
Más fog nyugodni kebleden,
De mert jó vagy s lelkem rokonja,
Virágot küldesz tán siromra.

Oh hogy csak most találkozánk,
Midőn a vágy ölő fulánk,

Midőn, mi mindennel fölérő,
Téged viszontszeretni: késő!

ÁGYBAN, PÁRNÁK KÖZT HALNI MEG —

Arco 1889. márczius 24.

Egy aggodalma volt Petőfinek:
Ágyban, párnák közt halni meg,
S mit úgy óhajtott, teljesítve lőn,
Mint hős elhullt a harczmezőn.

Járnak pár százan sápadt képpel itt.
Közelgő sorsát érzi mindegyik.
De nem okoz félelmet senkinek:
Ágyban, párnák közt halni meg.
Mit bánja ő, ha részenkint hal is meg,
Érezze elhalását minden íznek.
Fogyjon ki lassan, mint a mécs világa,
Egyet kiván csak: későn, jó sokára.

BŰNHŐDÉS

A szenvedélyre jött a szenvedés.
Szines kéjhabra gond, sötét, nehéz.
Mámor ködére tiszta öntudat,
A melynek kése szívünkben kutat.

Oh, mindenért fizettem kamatot,
Mi köznapénál több gyönyört adott.
Emésztő életvágy szorult belém,
Szivemet lángján összeperzselém.

Nem voltam mértéktartó semmiben,
Nem volt elég, a míg telt, semmisem,
Mohón élveztem, kábultan, vakon,
Akármivel kinált az alkalom.

Gaz uzsorás volt. Oh milyen nehéz,
Keserves most a visszafizetés!

A míg egyszer majd kénytelen leszek
Így szólni: Nincs több; nem fizethetek!

SZÁMLÁLGATOM...

Számlálgatom, találgatom,
Hogy hány hetem vagy hány napom
Van hátra még . . .
Irgalmas ég,
Esdek, ne légy fukar nagyon.

Oh, hányszor hívtam a halált,
Mihelyt a kedvem búsra vált.
De most hogy itt
Olálkodik;
Nem érzek mást, mint borzadályt.

Meghaljak?... Oh, ne még, ne még,
Agyam még eszme-tűzben ég.
Forró szivem
Jobban pihen
A napon: óh a sír setét.

Vágy még hevít, kedv még emel,
Oh, még sok dalt nem zengtem el.
S eszméimet
Mind a hideg,
Sötét koporsó nyelje el?

Toldjad meg hát, kegyelmes ég,
A csüggedt költő életét.
Hadd öntse ki
Érzelmei
Zengő, zsibongó tengerét.

RÓZSÁK

Rózsák érkeztek a nevemre,
Gyönyörü rózsák egy dobozban.

Vajon ki gondolt a betegre?
S a rózsákat ki küldte? Honnan?

Vizsgálom a dobozt; hiába.
Nincs rajt' a feladó, ki hírt ád.
Kurtán csak az van írva rája:
«Értéknélkűli rózsaminták.»

Betegségemben, szép virágok,
Legyetek százszor üdvözölve!
Akárki küldött, legyen áldott,
Beteg szivet hozott örömre.

Ámbár az úttól megviselve,
Szépek vagytok mégis, beh szépek!
Hullj, drága illat, hullj szivembe,
Oh rózsák! Oh gyönyörüségek!

Virágzástok rövid valóság,
Dús lelketek enyészve hinti
Legszebb illatját. Drága rózsák,
Bár úgy tudnék meghalni, mint ti!

BETEG VAGYOK —

Hattyúdal

Beteg vagyok, de már belényugodtam.
Türök, várok, reménykedem nyugodtan.
Mikor jön végre *az a* fordulat,
Vagy egy másik, mely jobb arczot mutat.

El kell fogadni, bármit nyújt a végzet,
Aggály, remény egy nap csak véget érnek.
Egy nap mindennel tisztában leszünk,
Bár nem látunk többé, nem érezünk.

Akárhová fordítom is az elmém,
Nincs, hogy megnyugovásom meg ne lelném.

Oh szép világ, szép ragyogó világ.
Azért könnyű *most* így tekintni rád.

Itt fekszem, míg az Isten így akarja,
Nem nyitva ajkam czéltalan panaszra,
De mégis egyre kérlek, Istenem:
Add, hogy halálom szép, szelíd legyen!

FESTETT IDEÁL

Elcsendesült a szinpad immár,
A taps elnémult, kialudt a csillár.
Az arczokról levált a festék:
A színdarabot befejezték.
Hol tréfa-csókokért esengtek
S megtapsolták az álszerelmet:
Csók, eskü, szinlelések,
Taps és hazugság véget értek,
S játszó és néző csendesen
Haza felé megyen,
S ki hintón, illatos selyembe',
Ki foszlányok közt dideregve
Folytatja a komédiát.

Egy sápadtképü, czérnaszál diák,
Kit bolondok tanítnak bölcseségre,
Ott lebzsel most is a szinház tövébe'
S hidegtől és vágytól reszketve várja,
Mikor jön ki Leonorája,
Kinél szebben pillantani,
Sohajtani, szerelmet vallani
Egy nőt se látott még soha.
Ő a világ egyetlen asszonya!
Gyönyöre a sziveknek;
Az ünnepelt, a legszebb,
Ki néki még a könyveknél is drágább,
Kiért od'adná minden tudományát

S meghalna, ha kivánná Leonóra;
Más szóval: Zoltán titkos bámulója;
Rideg szobában, éji csöndben
Körüllebegi szép alakja.
A bölcsek olvasása közben
Egy dallamos hang megzavarja.
Küzdvén a léttel avagy álmodozván,
Mindig csak Leonórát látja Zoltán.
Az üdvösségre, mostan látja csak,
A fóliánsok nem tanítanak.

Tehát a szinház mellett ácsorog
Zoltán és várja ismeretlenét,
Kivel csak olykor álmában beszélt.
Kifent urak, rizsporos asszonyok
— Köröttük édes illat árad —
Sietve kocsijokba szállnak.
Elnézi Zoltánunk, kit olykor
Egy illatos karmantyu horzsol.
Szemébe néz sok büszke nőnek
S lelkében ábrándok szövődnek,
S pompát, szerelmet fátylon által
Megsejt, megérez néma vágygyal.
S a mint igy elmereng sohajtva
S elveszti önmagát a zajba',
Megakad egy selyem ruhán;
Vagy pillant czifra úr után;
Egyszerre, óh, csodás igézet!
Szeráf-ének Zoltán fülének,
Megcsendül az ő drága nyelvén:
«Barátom, üljön ide mellém!»
A filozófus, íme, hogy' remeg!
Jobban, mint künn a téli fagyban.
Hölgyéhez símul, egyre közelebb,
Némán, félénken, öntudatlan'.
Csókolja keztyűjét, beszélni készül
S kábultan a szép hölgy ölébe szédül.
Ám Leonóra nincsen ily zavarba;
Kezét megfogja, arczát símogatja

S ajkával homlokához érve
Beszél, de tőrszurás beszéde:
«Tekintsen énrám, ide, bátran.
Nem vagyok én rossz, hígye meg.
Én is jártam vékony ruhában
És átkozám az életet.
Tudom, fütetlen a szobája,
S nem várja otthon senkisem.
Óh, voltam én is, én is árva!
Azért van mostan jó szivem.
Mért fordul el? mért húzza el kezét?...
Mire való önnél e büszkeség?
Megbántottam? vagy nem tetszem talán?»
S bűbájos mosoly játszik ajakán,
Mely a bilincseket lassan leoldja
Zoltán szivéről és a mint beszél,
Fel-fellobog szivének égi pokla,
S már nem huzódik, semmitől se fél.
Lefesti a szerelmi vágy hatalmát,
A küzdelemnek édes kínjait;
Kéj, mámor, álom, szenvedély ragadják,
Hol csalogány zeng és a rózsa nyit.
Fülébe súgja (halovány beszéd!)
«Egyetlenem, kincsem, drágám, szeretlek!»
Csókolja, ajkát, homlokát, szemét;
És Leonóra hagyja, nem ijed meg.
S beszélne még s hallgatná Leonóra,
De a lovak im' prüszkölve megállnak.
«Itthon vagyunk!» Ajtó nyilik. Kiszállnak.
Az ifju bókol; de a hölgy kacsója
Gyöngéden visszatartja őt: «Ne menjen!»
Zoltán követi lázas sejtelemben.

A szobalány, terítve vacsorához,
Álmélkodik, dörmög magába':
«No lám, ki hitte volna! Ez a páva,
Ki nagy urakkal is csak ímez-ámoz,
Ehol ni, tessék, mit mivel:
Az utcza rongyát szedi fel!»

És Leonóra szép szerével
Zoltánt a dús asztalhoz ülteti,
Kinálja sülttel, süteménynyel,
Poharába tölt drága bort neki.
S a bölcsek tanítványa hálás,
Dehogy kell néki sok kinálás.
Dicséri a befőttet, borjunyelvet
És sajtnak, lúdmájnak sem oszt kegyelmet.
S a pezsgő! Áldott, a ki fölfedezte!
Hogy' száll a vérbe, szívbe, képzeletbe!
Arany nedvébe fúl hitvány ijedtség;
Zoltánnak is meghozza íme merszét.
Biztatja: Nem tündér, csak földi nő ez!
Még egy pohár s az ifju vakmerő lesz...

Zdenkó gróf szörnyü mérgesen betoppan.
Már az előszobában is dühöngött:
«Hol a gazember? Valld be; ki van ottan!
Hadd tépjem darabokra azt a kölyköt!»
De ím, haragja kaczagásra fordul,
Nevet, hogy szinte könnye is kicsordul.
«Hát így vagyunk?... Féltékeny volt? Ugyancsak
Megjárta!» S most már mindketten kaczagnak.
«Nem látja, hogy csak egy szegény diák?
(Az utczán szedtem föl szegény fiát,
És jól tartottam őt.) Uram, remélem,
Nem távozik szerény lakombul éhen?»
A gróf dicséri Leonórát,
Hogy csupa részvét, csupa jóság.
Egy forró csókot nyom kezére
És köztük újra szent a béke.
S Zoltán?... Ő itt fölösleges személy,
Eltávozik és ujra rejtve él,
S bár egyre hódít festett ideálja,
Ő már többé a szinpadon se látja.

EPITÁFIUMOK

— — kegyelet !
Eljösz te is s meggyujtod mécsedet.

KATONA JÓZSEF

Emléktáblájának leleplezésére

1885. április 16

Melyik költő nem vágyik tetszeni?
A hány csak volt, ohajtá mind a tapsot.
Fagyos közöny hamar szárnyát szegi.
Pacsirtát zengni télidőn ki hallott!
Nincs dalos ajk, mely ne hallgatna végre,
Ha nincs, a ki figyeljen énekére.

S neked taps osztályrészül nem jutott.
Hősöddel nem sírt, nem hevült a nemzet.
A teremtésbe' vesztes és bukott
Magad valál. Ki méri meg keserved'!
Oh, szörnyü sors, nagy elmével születni,
Ha meg nem érti, meg nem látja senki!

Terólad zengek, Kecskemét fia!
Shakspeareje a magyar tragédiának.
Im', összejöttünk ünnepelni ma,
Megengesztelni sértett szellemárnyad',
Oh, mester, érzi mind, a ki ma itt áll:
Rosszkor születtél, siketeknek irtál.

Te voltál Bánk, a vesztes hallgatag,
Kit a halál elért még életébe',
Buját, keservét érezted magad,
Elfojtott szenvedély lángjában égve.
Hallhattad, hány kis embert éljeneznek:
De büszke búdat némán rejtegetted . . . ,

És tünt a kor, s más, újabb nemzedék
Tapsolva, sírva, lelkesedve látta
A magyar ember őstermészetét,
Sok százados harczát tragédiádba'.
S a koszorú, a mely ma sírod éke,
Megújul nemzedékről nemzedékre.

Nincs sírüreg, nincs század oly setét,
Mely a dicsőt örök homályba zárja;
Nem nyomja el a költő szellemét
Se lelki vakság, sem a sors viszálya.
Feltörte Bánk is koporsója zárát,
Dicsérve mesterét s nagy alkotását.

S most itt vagyunk és áldjuk a helyet,
A hol megkezdted bús tragédiádat.
Mert az: küzdés s bukás volt életed,
S a hír sugára csak sirodra áradt.
Ma már mint halhatatlant emlegetnek
Arany, Petőfi, Vörösmarty mellett.

Jó magyarok, kik ide gyültetek,
Tisztelni Kecskemét fiát, a holtat:
Gondoljátok meg, mennyit szenvedett!
Intő példája légyen ő e honnak,
Hogy majd, ha még egy Katonája lészen:
Ne csak így *feltámadjon,* így is *éljen!*

WÁGNER RIKÁRD

Fréja fejedre
Fris koszorút fon.
S Walhalla virányin
Amrita vár.

Itáliában ért el a halál,
Ki germanoknál germánabb valál.
Velencze, régi nagyság, fény regéje!
Te láttad, mint borult homály szemére.

Tengerhullámod viszi szét a földnek:
Nem dobban Wagner büszke szíve többet!

Megbűvölt engem is varázslatod.
Fülembe zengtek régi századok.
Láttam Szigfrídet, Krimhild bosszuját,
Tannhäuser lángját, Hollandid buját;
Az álmatag szemü Szentát s szerelmét,
S Elzát, kinél nincs bájolóbb, se szendébb.

Szállj, szállj Odinhoz! Zengő álmaid
Behangozzák a föld határait,
Királyi koronák törékenyebbek,
Mint legkisebb betűje nagy nevednek,
S a hova útja nincs csak égi lángnak:
Te oda szállsz; Beethoven, Goethe várnak.

Fréja fejedre
Fris koszorút fon,
S Walhalla virányin
Amrita vár.

ARANY JÁNOS HALÁLÁRA

Nemrég hevült, ma sír minden magyar.
Hamar jött az örömre gyász, hamar!*
Az ünnep árja még le sem lohadt,
Bú árnyékolja, népem, arczodat.
Egy hét különbség, vagy tán annyi sem.
Oh, nem gondolta akkor senki sem,
Hogy, míg a nagy lantosnak szobra támad:
Elérkezik végnapja Ossiánnak!

Mikor Petőfinek hódolt a nép,
Arany sugártól ragyogott az ég:
S hogy te lehunytad szempilláidat,
Ősz volt, hives, borongó őszi nap.

* Néhány nappal Arany halála előtt leplezték le Petőfi szobrát.

A természetnek sem volt kék ege,
Csak bús felhője, csak zugó szele;
És sírt az ég egyhangu, méla cseppel,
Őérte, ki a végsők közt esett el.

Nem a költőért sírok. Ő mienk.
Fáradt, beteg volt. Jó, hogy megpihent.
A vén idővel versenyt szállani
Fognak dicső, mélységes álmai.
Mit szent magányban gondolt, érezett:
Azzal kezdünk egy új évezredet,
Oh, nem a dalnokért hull könnyem árja!
Az *emberért!* Ő szállt a sír homályba.

Dalodhoz méltó volt az életed.
Mily név illet meg? Hogy tiszteljelek?
Áldott, kit szűz erényed lelkesit.
Csak a pribék nem ontja könnyeit.
Ah, elvesztettünk! Már a sír takar.
Nem jő utánad, nem jön ily magyar!
Oh, légy velünk! Mindenha légy vezérünk!
A mig téged csodálunk: addig éljünk!

TURGENYEV

Vádoltak, hogy sivár vagy és rideg.
Én megbámultam érzékeny szived'.
A mi ábránd kisér az életen:
Hüség, hevűlés, első szerelem;
Ifjúság álma, mely ringat szelíden:
Mind feltaláltam a te műveidben.

Velem bolyongtak éltem útjain
Paulovna, Gemma, Litvinov, Szanin.
Az üdvről vélük hányszor álmodám!
Minden csak füst! hányszor sohajtozám.
Te voltál legjobb, leghivebb barátom!
Még ismeretlen sírod' is megáldom.

S áldják százezren. Merre szív dobog
Kiégett költő! addig ér honod.
Nemcsak vajúdó nemzeted csodál.
Csodáljon is: vérébül vér valál.
A jobbágyok hideg napú hazája
Benned vigasztaló fiát is áldja.

De más, távol lakó népek, de mi,
Szerencsésebb hazának gyermeki,
Kiket nem önkény hajt idébb-odább;
Mi is megáldjuk Turgenyev porát.
Meghódolunk a költő szellemének.
Szivvére áldás és halála élet.

Fut az idő. Az agg történelem
Gyarapszik nagy nevekbe' szüntelen.
Te is pihensz! A bűvös kéz merev.
Sirj múzsa, sirj! Nem lesz több Turgenyev.
Minden müvelt léleknek gyász halála:
Hol érző szív van: ott az ő hazája!

A VOLKOV-TEMETŐ *

Ott fogsz nyugodni, a hol a zsiványok,
Dicső orosz költő, ki a világot
Meghóditottad barbár nemzetednek,
Oh, Turgenyev, latrok mellé temetnek!
Giz-gaz közé, a Volkov-temetőbe;
Barátodat behányták jó előre.
S más társad is lesz. Elhagyottan,
Bedőlt, virágtalan sirokban,
Hirdetve azt, hogy meg nem érdemelted,
Oroszország! költőid így pihennek.

Oh mindenütt, mióta Jób keserge,
Megvolt az verve, meg volt bélyegezve,

* Szentpétervár egy szegényes temetője, melynek egyik ronda zugában, rablógyilkosok szomszédságában fekszenek Oroszország irodalmi kitünőségei. Ide temették Turgenyevet is Belinszki mellé.

Ki érző szívvel jött e zord világra
S csalárdok közt az igazsághoz álla.
Kín volt az élte, gúnykaczaj, közöny;
Párnája kődarab, nektára könny.
Orosz költőknek sem volt jobb a sorsa.
Ah, látom őket elvonulni sorba...
Elől ziláltan Dosztojevszki mégyen,
Aztán Gogoly, ki úgy veszett el éhen.
Lermontov honjából kiűzve ég el;
Puskin boszút liheg piros sebével;
S látom bus arczát Csernisevszkinek,
Kit czári zsarnok-önkény számkivet.
Mindnyája bús, beteg, boldogtalan;
Költő hirének ily nagy ára van.
De hogyha meghal s visszatér a földbe,
Bármily hazának volt legyen szülöttje:
Sírját az unokák megkönnyezik;
Csak te, orosz, vagy rút kivétel itt.
Oh, nem elég, hogy gaz hóhér-kezed
A meggyilkoltak vérétől csepeg;
Hogy a kiből rabszolga sose válik,
Kiüldözöd rabnak Szibériádig;
Hogy lelked, mint hazád, hideg, setét,
Hogy aljas és hazug vagy, nem elég:
Azt a ki fényét hinti szét az éjben
S erényt, igazságot hirdet merészen,
Költődet még a sírban is gyalázod.
Vadállat! Véredből születni átok!

Hál' isten', hogy magyar költő vagyok!
Csak életemben fázom, koplalok.
Hazám becsűli költőjét, a — holtat,
S nem dobja sírszomszédul — gyilkosoknak.
Bár élve tövisek között haladtam:
Rózsák alatt fogok rohadni majdan;
A kerepesi temetőben
Siromnak lesz virága bőven,
S halottak napján, olcsó kegyelet!
Eljősz te is s meggyujtod mécsedet.

IDŐ ELŐTTI SÍRVERS

Utód, ha síromhoz kijősz,
Hivalkodón ott ne időzz,
Tégy, mint elődid egykoron:
Haladj tovább, ne sértsd porom'.

Virágnak síron nincs helye.
Ne díszíts férgeket vele.
Holtnak mit ér a hódolat!
Gunyolná csendes álmomat.

Az élet száz gyönyört kinál.
Ölelgess lányt, egyél-igyál,
S ne fürkészd életem sorát,
Éltem s meghaltam, nincs tovább.

Éneklő koldus volt czimem.
Éltem kenyéren és vizen.
S azt hittem, hogy király vagyok,
Bolondok közt a legnagyobb.

Elestem mindentől, a mi
Embert tud boldogítani.
Egy vágyam volt: a nyúgalom.
Megadta egy kis sírhalom.

Büntesd, uram, sujtsd, égi kar,
Ki föld alatt is megzavar,
S ha sírját ő is megleli:
Nehéz legyen a föld neki.

GOROMBA VERSEK

Fiú, ne henczegj, légy szerény!
Költőben ez legfőbb erény.

BIZTATÁS

«Fiú, ne henczegj, légy szerény!
Költőben ez legfőbb erény.
Ma már nincs rendkívűliség;
Egyenlőség, testvériség,
Nil admirari a kor jelszava;
Nem is költő, ki nem demokrata,
S mellét bolondul, önhitten kivágva:
«Odi profanum vulgus» kiabálja.
Csak írótárs vagy, semmi más, fiam.
Egyenlőek vagyunk mindannyian,
S a ki más fejére nőni áhit:
Üldözzük azt, gunyoljuk azt halálig.»

Parnasszus aljáról a sánták
A repülőknek ezt kiáltják;
S ha vélük sántikálni semmi kedved:
Csufolkodón rád nyelvet öltögetnek,
Szidnak titánnak és felhőivónak
S élczelve mondnak véleményt terólad.
Azért, öcsém, ha szállni vágyol,
A porba' vergődők hadától,
Kérj engedelmet rá szerényen.
Mondd, légi útad, szárnyalásod
Csakis kisérlet, gyönge próba lészen.
Tudod te jól, hogy mennyit érsz s belátod,
Petőfik már ma nem igen születnek.
E józan kor csak epigont teremthet.
Nem vagy te más: visszhangja a nagyoknak,
Kiket most fendicsérnek, mert — halottak!

Egyetlen vágyad, képe álmaidnak,
Hogy a kortársak tetszését kivivjad.
Közöttük érzed legjobban magad;
Nem kell egyéb, csak ők tapsoljanak.
Müvészetednek nincs oly csínja-bínja,
Mely sasszemüknek rögtön meg ne nyílna.
Szavuk szentírás, izlésük remek,
Ők mondanak döntő itéletet...
Szóval: tapsára vágyol a tömegnek;
A népszerűség koszorúja legszebb.

Ha szemforgatva így beszélsz nekik:
Tapsolni fognak tintás kezeik,
S hozzá gondolják: «Szállj csak, nem sokára
Ugy is lepottyansz miközénk a sárba,
S tanácsunk akkor bölcs és kurta lészen:
Arabusul ki nem tud, ne beszéljen.»

De óh, ha látják, hogy szárnyad nem ernyed,
Hogy biztosan szállsz, bátran, egyre feljebb:
Előbb ámulnak, oszt' méregbe jőnek,
S kezdvén belátni, hogy rászedted őket,
Boszút forralnak rögtön ellened,
S rád olvassák a bölcs itéletet:
«Hogy képzelődik a szegény tatár!
Különb-e nálunk? Nem. Mi hát? Szamár!»
És ha ilyenkor le-leszállsz pihenni,
Közönyt mutatva állnak szóba véled.
S a kritikák is mind arról beszélnek:
Nem volt ez repülés, nem vagy te semmi.

Azért, öcsém, szerény te még se légy.
Hadd szidjon az irói csőcselék,
Legyen szerény, kinek nincs más erénye,
A koldus hadd járjon kalap-levéve;
Te bontsd ki büszkén, bátran szárnyaid',
A Parnasszus nem szűk veréb-kalit.
Hegy az, hová mankókon, szárnyszegetten
Felmászni lopva, titkon lehetetlen.

Hadd öltögesse nyelvét rád a dőre!
Ne pillants hátra, csak mindig előre...
Ezt suttogják Parnasszus árnyai
Annak, ki hozzájok birt szállani.

VALLOMÁSOK

I

Serény a vágyban, rest a tettben;
Aludt vér s mégis tehetetlen.
Csábítni kész a nőt, ha messze,
De bamba, szótlan véle szembe:

Ilyen vagyok, mióta élek:
A szerelem elméletének
Tudósa, bölcse, hirdetője,
S a gyakorlatban gyáva, dőre.

II

Mint az éhes koldus ember,
A ki sóvár, kandi szemmel
Nézi csak, a mire vágyik,
A kirakat drágaságit:

Úgy vagyok az asszonyokkal.
A ki lát, azt mondja joggal:
Becsületes koldus ember;
Éhen hal, de lopni nem mer.

III

Heinéval, ha kell, bevallom,
Ha nem is oly büszke hangon,
De pirulva, lehangoltan:
Szűzet el nem csábitottam.

Olyan nő sincs e világon,
A kinél vón' tartozásom;
Mert a csók volt az egyetlen,
A mit mindig kifizettem.

PRO MEMORIA

Kezdő poétáknak

Irtam verset mindennemüt;
Mélát, rajongót, keserűt,
Volt jámbor is, ki megcsodálta,
S maradtam mégis félhomályba'.

Ifjú magyar költőjelölt!
Bolond, ki nálunk rímbe' költ.
Ha már a dicsvágy láza kerget:
Vezérczikket körmölj, ne verset.

SZÉPEN FOGNAK ELTEMETNI

Egy vigasztal életembe':
Ha eszembe jut halálom.
A jó módból kirekesztve,
Azt a sírba' feltalálom:
Szépen fognak eltemetni.

Rossz ruhában tengve-lengve,
Fázva küzdtem a nyomorral,
De a végső útra kelve,
Rózsát szórnak rám halommal,
S szépen fognak eltemetni.

Az ujságok megdicsérnek.
Lesz koszorú, pompa, gyászdal,
Dikcziózva kikisérnek...
Magyar költő, csitt a váddal!
Szépen fognak eltemetni.

TALIZMÁN

Egy ajándékba kapott melltűre

E melltű gyöngye — régi képbeszéd
Beteg kagylónak kincsét képezé.

Szivem a lázas, szenvedő, beteg.
Gyöngyhez hasonló kincset rejteget.

Ezzel viszonzom én ajándokod'.
Gyöngyös melltűért gyöngy kis dalt hozok.

A kis melltű talizmánom leszen:
Tudniillik, míg zálogba nem teszem.

SIRALMAS NÓTA

Leplezni amit érzek, hogyha tudnám
S nem őszintéskedném ily hebehurgyán;
Ne volnék az igazság ily barátja,
Ki az üresfejűt nyiltan lerántja;
Állnék ki csak a piacz közepére,
Portékámat nagy hangon feldicsérve;
Tenném le ezt a gyáva büszkeséget
S járnék kedvébe' kétszinűn a czéhnek;
Csinálnék hivatásból üzletet,
Alkudva mint X versdijak felett;
Készletbe' volna csak mindig dalom,
Ha hízelgésre nyílik alkalom;
Csinálnék verset minden alkalomra,
Banketre, bálra, jubileumokra;
Mint krónikás, a hányszor csak lehet,
Fujnék nagyhangu förmedvényeket;
Mennék el dáridóra, temetésre,
Hangolva mindig tósztra, gyászbeszédre;
Olyan nagy volnék, szinte képzelem,
A csillagokat verdesné fejem.

Vagyok csak jámbor, csendes verscsináló,
«Ismert költőnk» vagy legfölebb «kiváló».
Nem használok, nem ártok senkinek;
Nem is olvassák költeményimet,
Csak kebeldús vén szűzek és diákok,
Meg a kollégák: lantoló czigányok.

Kézmíves-írók a fejére nőnek
A nótás kaszakapakerülőnek,
A ki jólétből, hírből kiszorítva,
Türelemmel csak vár, vár, mint a birka.

BETEGSÉGBEN

1886. szeptember 25

Rideg legény vagyok, biz' az!
Most érzem csak, hogy e pimasz
Német görcs vagy mi vett elő
S vagyok az ágyban nyögdelő.

Egy lélek sincs, ki kérdené:
«Mi baj?... teát készítsek-é?
Kell egy pohárka rum talán?...
Vagy menjen fris vizért a lány?...»

Fekszem lázban, tehetlenül.
A várva-várt álom kerül.
A gyertya pislog rám csupán,
Mert más virasztó nem jut ám.

Eh! — flegma itt a fődolog!
Azért bizony, a ki dohog,
Mert agglegény maradt, buta
Forduljon fel, mint egy kutya!

BUCSU KABÁTOMTÓL

1880

Te kicsufolt, szerény kabát!
Kopott bajtársam, addió!
Elválunk, régi, hű barát;
Már alkuszik rád a zsidó.

Tuléltél egy pár divatot,
Barátoknál jobb czimbora,

Nap süthetett, föld fagyhatott:
Te el nem pártoltál soha.

Sokat beszélhetnél, sokat!
Szivem táján volt jó helyed,
Sok szép időt, ábrándosat,
Sok búsat éltem át veled.

Fotografusnál egy napon
Benned voltam, te jó kabát.
S Emmához írt nem egy dalom'
Szivem körül hordozgatád.

Te hallottad, mint vert szivem,
Ha nála tettem vizitet,
És áldott képmását hiven
Őrizte hallgatag zsebed.

De immár válni kell. Agyő!
Te menj előre, hű kabát.
Ne várd be, míg a csúf idő
Majd engem is lomtárba vág.

Ki- és befordítottalak!
Viseltelek, mig lehetett;
S most sívár alku tárgya vagy,
Ebédelnem csak így lehet.

De hálátlannak még se higyj;
El nem feledlek, nem bizon;
S ha egy korty borra is telik:
Öreg barátom, rád iszom!

KÖLTŐI EPISZTOLA

Koroda Pálhoz

Tudd meg öcsém, nagy boszú
Nyomja szívem mélyét,

Hát igy írsz, te rossz fiú?...
Mondsza, ezt igéréd?...
Hat hete vagy már oda,
S híredet se hallom.
Óh, te rossz csont, secsoda
Hogyha megharagszom.

Persze, más élet van ott,
Mint itt Budapesten,
Lopod az órát, napot
Kurizálva, resten.
Semmi mentség! Ne tagadd!
Lustaság a bűnöd.
Nyakadon a sok harag,
Hát quo usque tűröd?

Nosza hát, pletykázzad el,
Mit csinál vidéktek.
Magamat is érdekel
Az a jámbor élet.
Ki most a legszebb leány?
Bogárszemű?... szőke?...
S jártok-e, mint hajdanán,
Most is az erdőbe?...

Irsz-e verset, édesem?
Disputálsz-e néha?
Van-e künn a réteken
Most is annyi béka?...
Szoktak-e még a mamák
Harisnyákat kötni?
Van-e sok fris pletykaság?
Satöbbi, satöbbi.

Fiam, én is víg vagyok,
Mint a kutya télen.
Rigmusokat faragok
Vizen és kenyéren.

Mint azelőtt, rendesen
Járok haza — reggel,
S jó szerencsém össze nem
Hoz nagy emberekkel.

S most agyő, te rossz gyerek!
Üdvözöld helyettem
Az erdőt, a kék hegyet
S mind, a mit szerettem.
Mondd a rét viráginak
És az út porának,
Hogy reám ne várjanak,
Többé sose látnak.

Egyedül is jó nekem,
Mással nem törődve,
Bukni, vagy szép csöndesen
Jutni kikötőbe.
Ha vetettem, délibáb
Volt az aratásom . . .
Rossz barát és rossz világ:
Az isten megáldjon!

A TÖRVÉNY BETŰJE

Nagy-Kőrös-e, Kecskemét-e,
(Nem emlékszem már a névre)
Bölcs határzat alakjában
Kimondotta hajdanában:
«Elcsipni a gazt előbb kell:
Csak azután köthető fel.»

Vala pedig a vidéknek,
Három egész vármegyének
Réme akkor Csóka Péter.
Ölt rabolva nappal-éjjel;
De más embert sose bántott,
Csak ha zsidó vagy ha sváb volt.

De ha zsidó, vagy ha német,
A hol ő volt, arra tévedt:
Sokkal jobb lett volna néki
Nem születni, nem is élni.
Azt megölte, kirabolta;
Úgy meneszté a pokolba.

Hajszolták is a zsandárok!
Nem volt csárda, fészer, árok,
A hol, mindent tűvé téve,
Ne leltek vón' — hült helyére.
Mert ügyes volt a gazember.
De megjárta mégis egyszer.

Az útszélen állva kémlel,
Leskelődik Csóka Péter
Egy temérdek, vén batárra
(Diczeg-döczög a nagy sárba).
Abban űl egy úri utas.
Annak lesz most, hejh, ne mulass.

Köcsög kalap a fejében,
Hosszu sálja leng a szélben.
A köpenye csupa gallér.
No, ha ez nem sváb gavallér,
Akkor Csóka sem a Csóka,
Kit betyárnak mond a nóta.

A batár az őszi ködben
Csetlik-botlik, ki-kizökken,
Pattoghat az ostor váltig;
Szegény két ló alig mászik.
Nem is mászik többet az már:
Rablókézben van a kantár.

Villan a cső . . . villan ujra:
Kocsis, gazda rogy az utra.
Fénylik a sár vérbiborban.
Csóka Péter mond nyugodtan:

«Az ördög már a te gazdád,
Tisztelem az öreganyját.»

De a mint rogy, de a mint fogy
Szemében az élet lángja:
A gavallér ősi szitkot
Szór özönnel a betyárra.
S ajkán kitör — isten bocsáss! —
Czifra huszár-káromkodás.

Kővé mered Csóka lába.
Iszonyúan küzd magába'.
«Szóljon az úr, hát nem német?»
A haldokló szeme réved:
«Német volt az öregapád...»
S nem hallani már több szavát.

Csóka Péter hogy mit érzett:
Arrul ember nem beszélhet.
Czifra szűrét odavágja,
Fegyverét is le a sárba;
S fut rohanva, szégyenkezve;
Csak ő tudja: hova, merre.

A városba hogy beére,
Ment a törvény elejébe.
Ott megálla katonásan:
«Embert öltem, kérem ássan.
S mert mivelhogy magyar ember:
Ide jöttem, kössenek fel!»

Lőn birónak nagy haragja.
«Te vagy az a gaz haramja?...
A hollók rég rád ehültek,
Lakomára még ma gyülnek.»
S három hajdu futva vágtat
Összehivni a birákat.

Ül tanácsot a törvényszék.
Elitélné, semmi kétség,

Ha egy biró fel nem állna
(A külföldet is bejárta)
S bírótársit végig mérve,
Nem kezdene ily beszédbe:

«Törvényt hozni és megszegni,
Tudjátok-e, társak, ez mi?
Vagy törvényünk nincs-e róla
(Mert nem hozta senki szóba):
Elcsipni a gazt előbb kell;
Csak azután köthető fel...»

Összenéz a bölcs biróság.
A mit ez mond, nem bohóság.
A ki nincs elfogva, véli,
Nem lehet azt elitélni.
Elcsípni a gazt előbb kell;
Csak azután köthető fel.

Szent a törvény; a betűjét
Más se csűri, ők se csűrjék.
Maguk hoztak róla törvényt,
S e betyár most eljön önként,
Hogy kössék fel; — no, nem így van?
Törvényt gúnyol Csóka nyíltan.

A biróság feje mostan
Szidja Csókát átkozottan:
«Hordd el magad, annyit mondok,
S belőlünk ne űzz bolondot.
De jegyezd meg, hetyke Csóka,
Marad ám még akasztófa.»

Csóka Péter ámul-bámul.
Jól értette? nem fonákul?
Furcsaságot sokat látott:
Magyar zsidót, bátor svábot;
De ilyet még, ily felettébb
Furcsa törvényt nem pipázott.

«Marad ám még — számotokra!
— Nagysokára csak ezt mondja. —
De bujósdit Csóka Péter
Nem játszik ily bamba néppel.»
És el is tünt úgy azóta,
Hogy nem jött még hír se róla.

És azóta Kecskeméten
Kőröst szidni honfi-érdem!
És azóta Kecskemétet
Kőrösön felhozni vétek;
Mert azt fogja egy a másra,
Hogy e törvényt ő csinálta.

Mindebből hogy mi a móka:
Rabló volt-e, élt-e Csóka?
Lehet-e az magyar város,
Mely bolondul igy határoz?
E fölött én nem vitázok:
Döntsék el a krónikások.

VIRÁGNYELVEN

Alles Vergängliche
Ist nur ein Gleichniss.
Goethe

AZ OÁZ PANASZA

«Dalaiddal s virágaiddal
Mért szállsz le hozzám, kikelet?
A te virágod, napsugárod
Ugysem vidít föl engemet!
Mért lássak évrül évre új tavaszt,
Ha nincs, a ki velem megossza azt?...
Mért éljek és viruljak itt magam,
Magános életnek mi haszna van?...
Ha nem lehet oly zöld, üde
A sivatag, mint én vagyok,

Hát szemrehányáskép' ide
Ki küld nekem virágot, harmatot?
Lehetnék bár homok a homokon,
Legalább volna társam, otthonom
S megszűnne így a mindennapi vád,
Hogy puszta, puszta az egész világ!

«Sorsomba' részt ah, senki sem veszen,
Magánosan gyászolni kell nekem!
Van púha pázsitom, de senki
Se szokott rajta megpihenni.
Virágom is van, hajh, de nincsen,
Ki gyönyörködve rá tekintsen
És koszorút kössön belőle;
Dalomnak sincsen figyelője.

Nem nyujt az édes perczet senkinek,
Elhangzik és nem hallja senki meg;
Forrásomnak nincs haszna, folytatása,
Nem hord hajót, nem nő nagyobbra;
Nincs, a ki véle egyesűlne, társa;
Elvész örökre a sivár homokba.
Igy fű, fa, ér, virág, madárdalok
Mind keseregnek, milyen elhagyott,
Mily árva, mily szegény vagyok!

«Óh Te, kinek nevét nem ismerem,
Atyám, uram, vezérem, istenem!
Világszellem, természet, őserő:
Mikor lesz már a sorsom türhető!
A legnagyobb is könnyüség neked:
Óh, ne tagadd meg hát kérelmemet!
Hisz' én csak arra kérlek:
Hordj be azonnal
Sárga homokkal,
Hogy több tavaszt ne érjek.
S világom része: sivatag legyek!
Hogy múljék végre tőlem e magány.
Hatalmas úr, imádott jó atyám!»

Kinos, reménytelen bujában
Igy tépelődött egymagában
Egy zöld oáz egy derüs éjjelen.
És válaszolt neki ekép'
Az, a kinek nem tudta a nevét:

«Rád pazaroltam minden kincsemet,
Hogy mersz vádolni mégis engemet!
Pusztába' zöldnek lenni nem
Nagy kiváltság-e, kérdelek?
Bánt, hogy magányban élsz? — Hiszen
Ez a te legfőbb érdemed!
S hogy környezeted meztelen kopár,
Főbüszkeséged, fődicsedre vál'.
Gondold meg, ha e roppant sivatag
Virulna, élne, mint magad:
Akkor a fáradt karavánok
Nem ütnék fel rajtad tanyájok'.
A tikkadt vándor nem köszöntene,
Már messziről ohajtva enyhedet;
Forrásodnál nem volna nyughelye,
Ha máshol is találna eleget.
Erdő, mező itt hogyha volna száz:
Neved se volna s nem volnál oáz!»

EGY PILLANGÓ TÖRTÉNETE

Hideg volt még s a föld kopár,
Pacsirta még nem énekelt.
Az ibolya se bújt elő
S egy lepke már is szárnyra kelt.

Bekarikázta a mezőt,
Enyhet keresve, társtalan',
S mégis tavaszrul álmodott,
És úgy örült, hogy szárnya van.

Fáradtan olykor megpihent
Kórón vagy száraz ágakon,

És várta a derült tavaszt,
Merengve a felhős napon.

Remélt és várta, leste, hogy
Mikor lesz végre már meleg,
Oly sápadt volt a nap neki,
S oly dermesztők az éjjelek.

Fázott szegény, de víg maradt;
A tavasz álma volt vele;
Jól tudta, hogy lesz kikelet,
És rózsa lesz a kedvese.

Lett is tavasz; volt ibolya;
Volt rózsa, fény és napsugár;
De nem a pillangónak; ő
A tavaszt meg nem érte már.

A TENGER-PATAKRÓL

Langyos szél kezdett fújdogálni,
Mely lesöpörte a hegyek havát.
Az égen bárány-felhők kergetőztek
S a földön mint árnyékok elsuhantak.
Bilincseit lerázta a patak.
S dagadva a hegyek vizétől,
Ellepve bokrokat, fatörzset,
Mindig fölebb, mindig fölebb
Hajtotta habjait.

Egy fecske szállt a partra, hogy sarat
Vigyen fészkéhez. A patak sohajtott:
Boldog madár! te szabadon repülhetsz,
A meddig elvihetnek szárnyaid.
«Tengerről jöttem most is, — szólt a fecske —
Az éggel összeérő óczeánról.
Hová a fényes nap meghálni jár,
S mely a pogány ajkát imára nyitja.»

Irigységtől tajtékzott a patak,
S türelme fogyván, lázasan, kevélyen
Csapkodta partjait,
S ilyenkép fortyant fel habzó ajakkal:

Mit, én itt hajtsak malmokat?
Hid-terhet hordjak hátamon?
Engedjem, hogy a molnár megcsapoljon,
Hogy mosdatlan paraszt fiúk
Füródjenek hullámaimban,
És megláboljanak vén asszonyok?
Hagyjam, hogy az egész falu
Énbennem mossa szennyesét?
Hitvány, ki tűri! — én nem engedem.
Tenger leszek!
Tenger vagyok már!

És zabolátlanul kiöntött;
S a meddig eljutottak habjai,
Inséget, pusztulást hoztak magukkal.
Eláztatták a zöld vetéseket;
A gazda jó reményét tönkre tették,
S a munkás pórnak házi tűzhelyét.
A patakot szidták mindenfelé,
S a jámbor nép fohászkodott az Urhoz:
Hárítsa el fejérül e csapást!

Nyár lett. A nap forró sugárt
Nyilazott sűrün a patakra,
S keskeny medrébe űzte vissza vagy
Felitta lassan szomjas ajakával.
S hol azelőtt tengert látott az útas,
Kigyók, nadályok úsztak mindenütt
S undok békák csoportja brekekézett.

Tengervágyáról a patak letett.
Malmot hajtott megint türelmesen;
Viselte a sulyok csapásait,

S megusztatott birkát, csikót, lovat.
Szelidke habveréssel folydogált
S megfogyva tünt el a Dunába végre,
Név nélkül, mint szerény patak.

A METEORKŐ

Hol ritkaságok vannak összehordva,
A múzeumban, hátul egy sarokba'
Egy meteorkőt hosszu évek óta
Tünődve ér, tünődve hágy az óra.

Akárhová tekintek körül itten:
Nem ismert, idegen számomra minden.
Habár anyag nincs bennem ismeretlen:
Ugy érzem itt magam, mint idegenben;
S bár kő vagyok csak, szemre mint a többi:
Van bennem, érzem, a mi még se földi.
Olykor vágy száll meg, ismeretlen érzet:
Körülragyognak másvilági képek.

Máskor feljajdulok: Ha kő vagyok csak:
Mit mutogatnak bámuló csoportnak!
Mit láttok rajtam, kandi emberek,
Hogy ritkaságnak ide tettetek?
A kis szerényke kőben mit csodáltok?...

Egy ismeretlen másvilágot.

A FÉNY.

A fénytől kérdé egykor az erő:
Mondd, nem unatkozol, semmittevő?
Mit én épitek vagy, ha kell, lerontok,
Te csak szemléled s nincsen semmi dolgod...
S felelt a fény: Hol én hiányzom, ottan
Erő hiába működik: *kaosz* van.

ŐSZI RÓZSA

Őszi rózsa, őszi rózsa!
Vetkezik a rét, a róna.
S neked most van születésed.
Szomorúság látni téged.

Őszi rózsa, őszi rózsa!
Nem lesz eztán pásztoróra.
Haldoklik a fény, a lepke.
Ködben, árnyban ki szeretne!

Őszi rózsa, őszi rózsa!
Hajlik az év hervadóra,
Te is elhullsz, de a nélkül
Hogy részed lett vón' a fénybül.

A GYANAKVÓ

Egy ifjú — Líziász, ha nem csalódom —
Athéni bár, mogorva szörnyü módon.
Epés, gyanakvó, zárkozott kedélyü:
Elcsábult mégis Bakhisz szép szemétül.

Bakhisz, a bájos, a bűvölő hetajra!
Hirét Athénnek ifja, vénje vallja.
Csak Líziász szeretve is hitetlen:
«Óh, mondd, minő varázs lakik szemedben?

Mi kelti ezt a vágyat, mi igéz meg?
Szeretlek, vagy csupán szeretni véllek?
Szép vagy, de tán csupán az én szememben
S másnak Timandra csókol édesebben?

A vér játéka kelti a szerelmet,
S a szépség nem más: puszta árny, lehellet.
Csak volna szíved, volna csak kirakva:
Látnám, az is csak véres húsdarabka.»

Bakhisz nevet: «Bölcs Líziász barátom,
A szépséged ne fürkészd minden áron.
Jer és ölelj; hunyt szemmel higyj a szépbe',
S ne pillants sanda szemmel lényegébe.

Ha kétkedel, hogy ajkam csókja édes:
A csókhoz, szerelemhez rosszul értesz.
S ha szívem véres húsdarab szemedben:
Megnézheted — mikor majd *halva* fekszem.»

SALAMON KIRÁLY ÁLMA

Zsidóknak bölcs királya, Salamon,
Tudósit összehívta egy napon
S igy szólt hozzájok: Álmot álmodám.
Lássam, megfejti-é a tudomány?

A hallgatag Jordánon lefelé
Siklott velem egy rozzant kis hajó.
A tájat sűrü párázat fedé,
S az ég nem volt derült, hanem fakó.
Lehúnyt pillákkal úsztam csöndesen
Komor sziklák, homokpartok között.
S aztán egy hangra fölnyitván szemem',
Ég s föld mosolygó mezbe öltözött.
Szelid fuvalmak árja csókdosott,
Meg-meglibentve ősz szakállomat.
A szellő nárdusz-illatot hozott,
Kőszikla is termett virágokat.
Oly fényes volt a táj, olyan meleg!
A fákon, földön nyilt a sok virág.
Láttam csodás nézésü szűzeket;
Közöttük rózsakeblü Jemimát.
Fürgén szökeltek, mint az őzikék
Ő s Izraelnek többi lányai.
Titkos zenétől zengett a vidék.
Vágytam kikötni, partra szállani.

Kerestem a kormányt, az evezőt;
De két kezem sehol se lelheté.
Tündérmező ért uj tündérmezőt,
És kis hajóm csak úszott lefelé.
Aztán sötét lett, s láttam uj csodát!
Az égnek eltünt napja, csillaga.
S ketten haladtunk csendesen tovább:
Én csónakomban és az éjszaka.

Ezt álmodám, s bár mint hányom-vetem,
A nyitja hogy mi: meg nem lelhetem.
Setéten ül meg tompa fájdalom;
De a nevét, ah, meg nem mondhatom.
Szivemben érzem benntörött nyilát;
És balzsamot nem ad rá Gíleád.
Belém szorult a kínok tengere,
S nem sírhatok, bár sírnom kellene;
S mig álmom' meg nem fejtitek, ti bölcsek:
Érzem, nem is fogok hullatni könnyet.»

Megfejtem én! Szól szép arczú Ahíja.
Dicsőségednek nincsen semmi híja.
A merre lépsz, magasztalás fogad,
S kőszikla is terem virágokat.
Hatalmad' érzi nyúgat és kelet,
Ifjak s szüzek csak rólad zengenek.
Megfejtve álmod ily hamar vagyon.
S szól a király: «Könnyekre szomjazom!»

Megfejtem én, király, mult éji álmod'!
Szól most a csillagoknak bölcse, Szádok.
A szép vidék, a bájoló zene,
A fürge táncz mi mást jelentene,
Mint a világ hívságos élveit;
Bölcsek, kik nem csábulva nézhetik.
Az evezőtlen sajka lebegése
Királyi elméd, melynek bölcsesége
Leküzdi bűnös gerjedelmeit,
S azt vallja, hogy hiúság minden itt.
Ezt mondják álmodról a csillagok.
És Salamon nyög: «Még se sírhatok!»

S föláll Nátán, szakálla mint a hó:
Hogy álmod mit jelent, nyilvánvaló.
A nap ragyog, a szűzek lejtenek,
Nyit a virág, de óh, már nem neked.
Öreg lelkednek nincsen lángja, színe;
Társid lemondás, bánat, éjmagány!
S a vágyak evezőjét elveszítve
Haladsz a vénség rozzant csolnakán,
Mig eltünik előled a világ,
És sírod örök éjét hinti rád.

Az agg király csak néz és nem felel.
Hervadt ajkáról sóhaj lebben el,
Arczát kezével lassan elfedi,
És megerednek néma könnyei.

A SZAMÁR

Élelmes ficzkó volt s jól számitott,
Kiről olvastam, a mi jönni fog:

Vazulnak hivták; szülte Oroszország;
Mutogatott jó pénzért egy oroszlánt.
Bejárta véle már a félvilágot,
S egyszer Magyarországon is megállott,
Hirdetve: Itten látható egy állat,
A melynél nem volt, nem leszen csudásabb.
Más annak, a ki okos ember,
S más annak, a ki nézi korpa-fejjel.
Azért tehát tudják meg jóelőre,
Hogy a kinek nem híg az agyvelője,
E csudalényben oroszlánt talál,
Ha nem: — nyiltan kimondom — sült szamár.»

S tolong a nép; Vazul titkon nevet.
Oh, csuda-lény; megtölti a zsebet!
A ki megnézi, mind meg is csodálja:
Dicső oroszlán, állatok királya!

Mert hol van ember, beismerni kész,
Hogy együgyű, hogy korpafej, hig ész!...
Akadt egy mégis nagysokára,
Ki a bámész tömegben állva,
Paraszt észszel ki merte mondani:
«Hunczut legyek, ha ez nem egy csacsi!»

S mint a mikor tüzet kiáltanak:
«Szamár! szamár!»... ezt zúgja száz ajak.
«Szamár! szamár!» — hangzik mindenfelül.
Az így szidott sietve menekül;
De a szabadban sincsen maradása.
«Szamár!» kiáltják mindenütt utána.
Mi ebbül a morál?
Hol oroszlánnak néznek szamarat:
Mondd rá te is, hogy az; mert a szamár
Különben te leszel magad.

PÁLMA A HORTOBÁGYON

Oda vitték, ki a Hortobágyra,
Hogy legyen majd híres, büszke pálma,
Hogy bámulják olvasatlan évek,
Születendő, újabb nemzedékek.

De az ösztön már kicsi korába'
Húzta, vonta melegebb hazába.
S hol az ákácz, fűzfa gyökereznek:
A homokban nem gyökerezett meg.

Darabig csak tengett nyomorogva,
Mig a nyári nap körülragyogta,
S magát azzal csalta, hitegette,
Hogy ez délnek sugára, melegje.

De hogy ősz lett, köd lepé a tájat,
S a levelek lassan hulldogáltak:
A legelső szélvihar kitépte,
S a halálnak éje szállt föléje.

Új tavaszkor ákácz, fűzfa zöldelt;
A kiszáradt fácska soha többet;
Mert a kinek délszak a hazája,
Hideg földön meg nem él a pálma.

PARALIPOMENA

HULL A VIRÁG...

Hull a virág, deres már a fa lombja;
Szép menyasszonyt most viszik a templomba.
Rátekintek az arczára reszketőn:
Isten hozzád! régi, csalfa szeretőm!

Elhangzott a holtomiglan ajkárul;
Lányka, lányka! hej a pártád elárvul.
Egy férfinak adtad el most magadat;
Az az eskü elhervasztja ajakad'.

Volt egy kis lány, szőke kis lány... régen volt!
Ugy szeretett... De mi haszna, rég megholt.
Kalapomat lehuzom a szemembe:
Tudja isten, nem vagyok jó kedvembe'...

Eh! hisz' én is akárhányat szerettem!
Szivemet egy perczre nála feledtem.
És azután, hogy egymással beteltünk.
Más virágnak szívta mézét szerelmünk.

Hervadj hát el, ha kinyiltál férjednek;
Nem áldalak, átkozlak, csak... feledlek.
So'se bánom, so'se fáj, hogy elhagytál;
Találtam én szebbet — jobbat náladnál.

BÓLOGAT AZ...

Bólogat az árnyas erdő, este lett.
Nem is látom már a pásztor tüzeket.

Tudja Isten, merre jár a napsugár!
Szeretőm volt, jaj, de nagyon csapodár.

Halovány a hold világa, nem ragyog.
Nem tudom, hogy hol szerzé a bánatot.
Mint az emlék szebb napoknak alkonyán,
Mint szerelmem épen olyan halovány.

Hajnal előtt harmat fűre, fára hull,
Örömében a mennyország kipirul,
Sirtam érte, búslakodtam eleget;
Nem sirok már, inkább ujra szeretek!

EPIGON

Nem tudok én szerelemről
Szeretetről hallani,
Énekem oly bús, borongós,
Hogy unalom hallani.
Ocska eszmehulladékok!
Száz költő dalolta rég
Szebben, jobban; meg nem értve
Elég már a vers, elég!

A mit Ossián álmodik most
Ezredéves sírba bent,
Byron kínja, bősz sirása...
Vége, vége! füstbe ment!
S a miért Lenau megőrült
És Petőfi elesék:
Nagy Széchényi csüggedése:
Korszerűtlen agg mesék.

Sárba hurczolt Heine mindent,
A mi jó, szép, tiszta, szent,
Istenem, mily jól gyanita:
Vége, vége! füstbe ment!
Csöndes őrület, betegség
Éjelezni rímekért,

Panaszolni bánatunkat,
A mit senki meg nem ért.

Beszegődni naplopónak,
— Már hogy írni verseket! —
Pénzt szerezni csak az élet;
Költő! véged már neked!
Ideált akarsz mutatni?
Te szegény, bohó gyerek;
Csak poéta érti búdat,
S nem a többi emberek.

Nem tudok én döngicsélni
Divatosan, újszerűn;
A mi most kapós, regényes:
Kapzsi nyegleség s a bűn.
Gyöngeségemet daloljam?
Bűnömet, bukásomat?
Visszahívjam énekemmel
Régi szép világomat?

Lelkem óriás viharja
Majd szívem szakítja szét;
Megbocsátni úgy szeretném
Milljó tévedő bűnét.
A lemondás és a bánat,
A bocsánat, szánalom,
S nem a szeretet sugára
Bolygó epigon dalom.

EGY BÁLKIRÁLYNŐNEK

Alig nőtt ki még a rövid ruhábul
S mamája bálba viszi kegyedet.
Szive viharzik, gondolatja kábul,
Hogy valahára már *nagysád* lehet.

Kipirult arczczal, lázas remegéssel
Végigsuhan a márványcsarnokon;

És gyermeklelke illatárba vész el,
S ujongva kérdi: Hát nem álmodom?...

Liheg, zihál, szeme ragyog a láztul;
S a mint egy frakkos urral elsuhan,
Mindenki önt csodálja, önre bámul;
«A bálkirálynő!» suttogják sokan.

S ön diadalmasan mosolyg e szóra,
De egykor majd megtudja: mit jelent.
Jelenti, hogy sok édes gyermekóra
S a nyájas otthon feledésbe ment.

Majd, hogyha diadalról diadalra
Fog szállni, átvirasztott éjszakák
Után könyekre szomjazón bevallja:
Boldog, ki elsírhatja bánatát!

Kaczagni fog, nehogy magát kaczagják:
Mosolya kínos áltatás leszen.
S od'adná egy könnyért száz diadalját,
Szép bálkirálynőm, édes gyermekem!

MAGÁNYOS KERESZT

Szól a kereszt a sziklaormon:
«Erény, hűség az én müvem,
Az üdvösség szelíd honába
Nem juthat senki nélkülem.

Kinek lelkében él nagy eszme
Szívét örök vágy hatja át,
Hozzám sohajt nehéz napokban,
Bennem találja vigaszát.

S ki engemet visel könyezve,
A tűrni tudó szenvedőt,
Imára, irgalomra intem
S megváltom őt!»

POTYA-NÓTA

Éneklik a szerkesztők:

Potya versek, potya czikkek,
Potya munkatársaim;
Gyakran látogassatok meg,
Protegált barátaim!

Veletek kezet szoritok,
S kivánok szép jónapot,
Sőt viszonzásul potyára
Tiszteletpéldányt adok.

Ti dicsők! önzetlenek ti!
(Bolond potya tökfejek!)
Kik nem irtok hasatoknak!
(Nagy szamárság tőletek!)

Irjatok verset novellát,
Akármit, csak irjatok;
De a honoráriumról,
No arról hallgassatok.

NÉMA VÁD

A szemem is lehúnyom;
Ne lássam bánatát,
Akiért annyi bú nyom:
Ugy gondolok reád.

Szeretlek sírva téged,
De nem te okozád
A kínt, mely engem éget:
Ugy gondolok reád.

Neked jutott a bánat,
Nekem egy néma vád,
A melyre nincs bocsánat:
Igy gondolok reád.

MEA CULPA

Jól tudom én azt, hogy a fájdalom vak,
Mégis szemembe köny hiába gyűl.
Könyek között is érzem: bánatomnak
Én vagyok oka egyesegyedűl.
Beismerem, bánom minden hibámat,
A világot ne érje semmi vád.
«Te vagy a bűnös!» — jajdul föl a bánat —
«A mérges kígyót magad ápolád.»

A boldogságot meg nem érdemeltem,
Gyarlóság kísért minden útamon,
De részem a bünhödésből kivettem,
Hibáimnál több tán a bánatom.
Harag helyett könyezve átölelném
S szeretni tudnám üldözőimet...
A legnagyobb kínt is viselve békén
Ne tudja lelkem, mi a gyűlölet.

UTI EMLÉK

Husz éves voltam, könnyü szivvel
Utaztam a Dunán
Előttem járt-kelt, meg-megállott
Egy édes arczu lány.

Leült mellém és könnyü szerrel
Barátságot köténk.
Elmondta honnan jön, hová megy
(Mama nem ült közénk).

Szóba kerültek a poéták.
És Heine dalai,
S észre se vettük, hogy szivünket
Hevíti valami.

De mikor incselkedni kezdett
Már Ámor is velünk:

Hajó fütyentett, partra tett és
Aztán tovább repült.

Merengve néztem hosszasan még
A távozó után.
Lágy zsongás hangzott: «Soha többé!»
Szivemben s a Dunán.

BÁBEL

Te volnál hát egy ország szemefénye,
Te érthetetlen összevisszaság? —
Város, melynek se nappala sem éje,
Te felfordult, elkárhozott világ!
A szerelemnek nincs itt már bübája,
Csavargóké a csillagtiszta menny.
Lehet-e ott az érzelem hazája,
Hol diadalt arat a bűn, a szenny?...

Rajongó lélekkel hittem sokáig,
Hogy a főváros égi Pantheon,
Melyből a nemes ideál kiválik,
S ezé a taps, ezé a jutalom.
Megálmodám az elfeledt regéket,
Hevültem, mint egy régi kor fia.
Athén és Róma nálam ujra éltek
S Arisztidesz, Brutusz, Kornélia.

A nép közt, falun éltem volna szépen
S irásból ismerném csak Szodomát.
Ha már önvétkünkön kaczagni szégyen,
Iszonyu látni ezrek mámorát.
Menj! s hallgasd meg, ha még el nem romoltál,
Az önzés gyáva evangéljomát!
Borulj a porba! ott egy fényes oltár, -
Csókolni fuss a bűn aranyhaját.

Szemem e bábeltornyu tarkaságot,
E nyomorú fényt nézi hidegen.

Kaczagnám ezt a hóbortos világot.
De nem kaczagom, mert nem érthetem.
Mint számüzött kerűlök minden embert
És sírni vágyom, ha leszáll az est;
Rab vagyok én, a ki daczolni nem mert
És halni gyáva élni kába, rest.

Sebzetten itt bolyongok félbolondul;
Bolondok közt a félbolond magam,
Indúlatom viharharangja kondul,
És óriásnak gondolom magam.
Szeretném összezúzni ezt a népet,
Mint a mese kigunyolt Sámsona,
Hogy halljon az utókor is regéket;
Minőket senki nem hallott soha!

EMLÉKEK

1

Két-három év után reád találtam,
Nagyobb, kaczérabb és büszkébb levél
S én bárgyuságból nem mertem köszönni,
Bámultalak csak, míg el nem tünél.

2

Találkozunk megint az utczán,
S én mint ezer más átmenő
Utadból csöndesen kitérek
S elgondolom: beh büszke nő!

Hja kedvesem, a drága nadrág
S finom kabát rég elkopott,
Csámpás czipőmet folt nem állja
S czilinderem ütött-kopott.

3

Egyszer-kétszer láttalak csak este,
Báli, tánczoló népség között,

Úgy rohantam véled, mint az őrült,
Valami úgy fájt, úgy üldözött.

Bár zuhantunk volna a pokolba,
Hol örök sötétség éje föd,
Téged tartva ölelő karomba'
Felköszönteném az ördögöt!

4

Úgy kerülök minden rokont, barátot
S téged leginkább, úri kedvesem.
Oh mert koldulni nem tudok szerelmet
És csak szivem van, pénzem nincs nekem!

ŐSZI DALT IROK

A liljomot ha már elúntam,
S a csillagot, a holdsugárt,
Elsírdogálni, ködborultan
A hervadásrul meg nem árt.
Mert versnek is van ám szezonja:
Tudják ezt a redaktorok.
Most őszi vers jön ép kapóra.
— Én mostan őszi dalt irok.

S miért ne? hiszen napjainkban
Épen legtöbb a jajgatás;
És annyi tört sziv, annyi kín van,
A mennyi borzas óriás.
Búgják, hogy óriás keservük,
Hogy ők valódi mártirok.
Jajgatni (rossz rimekben!) elvük . . .
— Én mostan őszi dalt irok.

A legtöbb kedvesét temette,
Olyant, a ki nem élt soha;
De addig őrjöngött felette,
Hogy végre elhivé maga.

Vannak, kik egyre halni vágynak,
(Sirok-ra rímelik: sirok.)
Ha kellenének a halálnak...
— Én mostan őszi dalt irok.

Hát még a kik filozofálnak!
Ezeknél fogy csak a papir.
De aztán ám szörnyen kiválnak,
Mindannyi problémákat ír.
Nehányan, mint zseník, epések.
Tőrül szakadt vad Tímonok,
Szivüknél csak fejök setétebb...
— Én mostan őszi dalt irok.

Ez Byron álmait zavarja,
S unalmas, mint a bőjtölés.
Rőf számra mérhető a jajja,
És hangja pátosz, őrülés;
Heinéra hoz blamázst a másik,
Petőfit bántja vajmi sok,
S ez igy megyen Pálig, Tamásig...
— Én mostan őszi dalt irok.

Derék legények mind a gáton.
Egymásra mind irigykedik.
Irásuk czifra ákom-bákom,
És «el van nyomva» mindegyik.
Az akadémiát lenézi,
És kritikusain *kifog*...
A világot gúnynyal tetézi...
— Én mostan őszi dalt irok.

De nini! most veszem csak észre,
Hogy nem az őszrül zeng dalom!
Sebaj, azért én az egészre
A refrént mégis rácsapom.
Magyar költészet, te kopár fa,
Bús hervadásodon sirok!

Jer, uj tavasz már nem sokára,
Mert addig őszi dalt irok!

AZ IFJUSÁG

Vigyetek el a társaságba!
Szivem a bánattól beteg.
Legalább elkábít a lárma
És álmaimnak élhetek.

Mig a világot elfelejtem
Addig vagyok boldog s szabad.
Felolvadok az érzelemben
És nem bánt semmi gondolat.

Az ifjúság kaczér leánya
Hozzám űl s szólít nevemen.
Csókolgat és szememre hányja:
Mért nem ölelem, élvezem?

Mert bánatunkra ő a balzsam,
Ő ád a szívnek szárnyakat,
S akármi érje: semmi bajban
Nem szór a létre átkokat.

A boldogság nélküle kétes
És csonka minden élvezet,
Mert annak mi a szívnek édes:
A forrásához ő vezet.

Aranykeretbe álmainkat
Foglalni ő képes csupán,
Elszáll a lepke, el az illat,
Ha nincs többé virág a fán.

Gyümölcs lesz rajta s ez a férget
Is bé fogadja lakosul,
Amelytől sokszor meg sem érhet:
Idő előtt a porba hull.

CSEVEGÉSEK

1

Gyülöltem embert és világot
S e furcsa képü életet.
Sokáig vívtam ezt a harczot,
De látva annyi könnyes arczot
A gyűlöletnek vége lett.

Hisz' költő csak szeretni képes.
Barátja minden szenvedő.
A bánatos vigasztalója;
Dala bocsánat, béke szója:
Gyülöljön a tömeg, nem ő!

2

Nem az irigység szól belőlem;
Nem gyöngeség, nem fájdalom.
Nevezd hóbortnak, hogyha tetszik,
És légyen őrület dalom.

Csak hagyj meg e szent őrületben,
Ne is legyek józan soha.
Fölér aranynyal, minden üdvvel
A költő láza, mámora!

3

Nem is volt még valami régen,
Három-négy éve sem lehet,
Veled sétáltam kint a réten
És rólad irtam verseket.

Sok jámbor szerkesztő lefőzött
S szidá hitvány dorombomat.
Ez a doromb hiába győzött!
Én akkor voltam boldogabb.

Hogy vártam, hittam azt a perczet
Mikor, ha majd nagyok leszünk,
Téged az oltárhoz vezetlek,
S a pap előtt megesküszünk.

Elváltunk s röpke év után már
Szebbnek találtuk a jelent,
Ám gúny a multat még se érje,
Az ifjuság emléke szent!

Megnyugszom íme, bárha sírva;
A múlandóság hű barát,
Magunkkal viszszük le a sírba
Az első szerelem dalát!

4

Kérlek, ne zengjetek, poéták,
Folyvást szerelmi bánatot,
Könyet, sohajt, csillagsugárzást
S hüségről ne is szóljatok.

A hazugság versben megindit;
Szép rímeknek ne higyjetek.
Jó asszonyok, hány bús poéta
Nem érti a ti könyetek!

BEH FURCSA...

Beh furcsa, hogy poéta lettem,
Beh furcsa is az, édesem.
Szerelmes álmaimnak éltem
És most az emlék mindenem.
Szegényen, megviselt ruhában,
Terád gondolni sem merek.
S tegezni már csak néha tudlak
Egy röpke dalban tégedet.

Beh furcsa, hogy poéta lettem!
Beh furcsa is az, édesem.

A dicsőségbül egyebem sincs,
Csak nyomtatásban a nevem.
Erről is szivesen lemondok
És néked élek egyedül;
Oh mondd: szeretsz-e? Én szeretlek
Örökké, véghetetlenűl!

EGY SZERKESZTŐNEK

Pletykázni akarok magárul!
Hisz ön pletykázni úgy szeret.
Instálom az ugorkafárul
Hallgasson hát meg engemet.
Természetem már: ignorálni
Nem szoktam én az ostobát.
S kedvem van önnek eldalolni
Kedvencz dalát — a szatirát.

Dicső, nagy férfi! Híre, mint a
Saláta, gaz, buján terem,
Mig én csak lassan köthetem meg
A koszorút ösvényemen.
S a salátából, hogyha gyomrunk
Bevette, tudja, hogy mi lesz?
Fi donc, uram! Bizonyra mondom
Csunya metamorfózis ez!

Ön akadémikus, tehát már
Eo ipso «summa critica»
Nos mondja meg, van-e e versben
— Ön ért hozzá — malícia?
Ha nem tetszik, különbet írok
Nehány év múlva, úgy lehet,
Midőn aranyokkal fizetné
Egy ilyen apró versemet.

A HÁRSFA REGÉJE

Száz éves hárs a parkban
Hullatja levelét,
Tíz éves Emmikének
Mond száz éves regét:

«Viharral, fergeteggel
Küzködtem én sokat,
Tűrtem deret, zimankót,
Láttam villámokat.

Tavaszkor, ha felöltém
Uj ünneplő ruhám
És földemet benőtte
Lágy fű sürűn, puhán;

Alattam megpihentek
Jó és rosz emberek,
A napsugárt fogám fel
Gyakran fejök felett.

És vége! Oda minden;
Árny s lomb, levél s virág;
Maholnap fejszés ember
Fog jönni és kivág.

Vagy itt fogok maradni
A mult emlékeül,
Kopáron, elfeledve
S ember, madár kerül?»

S kis Emmi rázza szótlan
Aranyfürtös fejét,
Hallgatja, de nem érti
A százéves regét.

BARABÁS MIKLÓSHOZ.

Öregnek hívnak; de ne bándd, hogy az vagy!
Az istenek oly ifjuságot adtak,
Mely az időt tuléli, halhatatlan;
Él az ecsetben, hangban és a dalban.
Halandó ember csak a föld pora;
De a müvészet meg nem hal soha!

Öregnek hívnak; de ne bándd, hogy az vagy!
Dicső napokról tud beszélni ajkad.
Midőn te ifju voltál, drága néped
Áldásos korra, új eszmékre ébredt.
Boldognak mondalak, mert láthatád
Széchenyi, Vörösmarty korszakát.

S megértél többet is, nagyobbat is még!
Midőn a zászlót lobogtatva vitték
S felzúgott győzedelmes harczi ének:
Irigylendő müvész, ezt is megérted,
S e nagy idők számos nagy emberét
Te színről színre láttad, ismeréd.

Nem fegyverrel, nem is gyujtó beszéddel,
Mégis közöttük álltál ifju hévvel.
Együtt küzdöttél az egész házával,
Ecsettel kézben és szivedbe' lánggal.
És hogy csodálják késő unokák:
Megfestéd korod arczképcsarnokát.

S minő arczképek! Népünk java-jobbja
Vonul szemünk előtt el hosszu sorba':
Kossuth, Petőfi arcza s annyi másé,
— Ki győzné végig elsorolni, hányé!
Te általad beszél hozzánk hiven.
Van-é ki még nem látta?... Nem hiszem!

S egyet mondok még. Légy ezért is áldott!
Nyakadba nem vevéd a nagy világot.

Itthon maradtál zajtalan', szerényen;
A honfiról is elmondhatjuk: éljen!
A magyar úgy ismer mint hű fiát,
Kinek hazája nem a nagyvilág.

A jó isten kegyelméből megérted,
Fejlését magyarok müvészetének;
És két szemed örömkönnyezve látja,
Hogy már hazádnak is van képirása.
Az úttörők által vetett magot,
Örvendj, gyümölcsöt hozni láthatod!

Öregséged békén, nyugodtan éljed.
Gyümölcsöző volt, nem ment kárba élted.
A magyar művészet történetében
Fogsz élni, mig csak érdem lesz az érdem.
Neved mellett jövőben majd az áll,
Hogy úttörő, az elsők közt valál.

AZ ÚJ NÉPKÖLTŐK

Legyetek hát parasztbetyárok,
És hordjatok fokost, gatyát;
Gyalázza meg káromkodástok
A költészetnek templomát.
Hurczoljatok meg minden eszmét,
Maradjon a szív parlagon.
És veszszetek az örök éjbe
Rossz dalotokkal egy napon.

Szidjátok a czudar világot,
Mig nyelvetek ki nem szakad.
Legyen a lebujban tanyátok,
Horkoljatok a pad alatt.
Igy nyuljatok aztán a lanthoz
S irjatok verset részegen:
Az egyéniség s szenvedély csak
Igy látszik meg a verseken.

Igyatok hát! És önhibátok
Miatt is mást gyülöljetek.
De az igaz költő kigúnyol
S a józan ember kinevet.
Pálinkát hát a rossz gebének,
Hogy vásáron tüzes legyen;
Különben csacsihoz hasonlít,
Mely szelid szóra nem megyen.

A NEMZETI KASZINÓNAK

midőn Gyenes László tanulmányutjára gyüjtést rendezett

Szabályként álljon mindenféle kornál:
Ostort az ellen, a mi léha, kontár.

S ha valahol középszerű terem,
Halálhozója a közöny legyen.

De igaz érdem, feltörő tehetség
Ily sors alá soha, soha ne essék!

Mutassa meg a nemzet, hogy a szellem
A legnagyobb kincs, megbecsülhetetlen!

Te megmutattad. Hála hát neked;
Nagy vagy, becsülve a müvészetet.

Fogd azt a zászlót, ez a küldetésed,
S az egész nemzet fog követni téged!

NE SÍRJ, NE SÍRJ ...

Ne sírj, ne sírj! Szelid szemedben
Nem nézhetem a könnyeket.
Kaczagd ki ezt a gyáva népet,
Mely újjong bánatod felett.

Övé a szenny, övé a bűn is;
Te csak szeretsz, nem vétkezel.
A csillagok mind azt beszélik,
Hogy az uj Messiás közel.

Olvastam lelked bánatában;
Hisz annyiszor volt árulód
Kisírt szemed borult világa...
Oh hadd legyek vigasztalód!
S viseld, nehéz bár, a keresztet
S ne hagyjon jó reményed el.
A csillagok mind azt beszélik,
Hogy az uj Messiás közel.

Emeld büszkén, magasra fődet
S mutasd vig arczodat nekik.
Kik szívedet kifosztogatták,
A büntetést is elveszik.
Lejön az istenember ujra
És megvált minket vérivel.
A csillagok mind azt beszélik,
Hogy az uj Messiás közel.

Nem látod-é a láthatárnak
Alján a vészes felleget?...
Nem hallod távol ama zúgást?
Nem érzed a forgószelet?...
Szaladjon, a ki gyáva, majd ha
Az Ur haragja ünnepel!
A csillagok mind azt beszélik,
Hogy az uj Messiás közel.

Vihar lesz! A pokol megindul!
S az ördög sír: Ez ő! Ez ő!
De himnuszt zeng a zivatarral
Sok bánatos, sok szenvedő.
E bűzhödt lég megtisztul és ránk
Uj nap süt ... annyi már a jel,

Hogy a világot megjavító
Uj Messiás, az Ur közel!

DON QUIJOTE

Sovány és bús arczú lovag volt;
Rajongott, az erényt szerette.
Babérra, szerelemre vágyott;
Hős volt, dicső volt — képzeletbe.

Szegényet, árvát, elnyomottat
Megvédeni volt élte gondja,
S a kiket megtérítni készült
Azoknak ő volt a bolondja.

A büszkét adta, bár szegény volt
És nevetséges már alakja.
Rozsdás pánczélt viselt, de rózsás
Ábrándozás lakozott alatta.

Más nem tudott úgy lelkesülni,
A szépet úgy ki sem szerette;
De parasztokkal, szélmalommal
Harczolt s mindenki kinevette.

Az ő képzelt, rózsás világa
Üres bohóság láncza volt csak;
Ezért vallott mindig kudarczot,
Ezért nevezték őt bolondnak.

S mert jó maradt szegényen is, volt
Nagy kínja, volt elég keserve;
S mert jónak hitte a világot.
A gúnykaczajt megérdemelte.

S kit kóbor és sovány vitézünk
Úgy feldicsért és úgy imádott,
Nem, mint hivé, tündér kisasszony,
Hanem csak egy paraszt leány volt.

Vak álmodó bolond! szerencse,
Az esze megjött vén korára.
Meggyónta bűneit, kibékült
Magával és úgy halt meg ágyba!

EMMÁHOZ

I

Szenvedsz? beteg vagy? vajha vágyam
Vihetne szárnyakon,
S hajolhatnék kebledre lágyan,
Én lázas angyalom.

Oh, bár veled, a szenvedővel,
Tölthetnék éjt, napot
S csókolhatnám varázserővel
Tüzelő ajakod'.

Majd mondanék regét regére,
És bús egy volna csak:
Egy beteg ifjuról, ki végre
Meggyógyult általad...

De én nem szállhatok, mi haszna
Gyötör a bú, a vágy?
Ápoljon hát s álmid' virassza
Szerette jó anyád.

Mint vagy? gyötörnek lázaid még?
Te drága, szende lény?
Ugy-e, ugy-e tavaszkor ismét
Mosolygva jősz elém?...

A tavasz is szomoruságot
Érezne nélküled,
Sohajtanának a virágok:
Szép asszonyunk beteg!

II

Ne okozz, ne vádolj szüntelen'!
Nem vagyok én hozzád hűtelen.
Mióta megláttam arczodat,
Gondolatom, álmom csak te vagy!

S mint a föld a nap körül forog,
Ébren, alva csak rád gondolok.
Napsugaram, édes szerelem,
Süss szivembe híven, melegen!

Majd, ha megfagy a tüzes parázs,
S ha tavaszkor is lesz hervadás:
És ha délben éjszaka leszen:
Akkor leszek én is hűtelen.

Higyj nekem hát! A tied vagyok.
Ha nem szeretsz, jobb ha meghalok.
Érzem is, ha elhagysz engemet,
Bújában a szivem megreped.

III

A mama szólt: «Édes leányom,
Okos légy s győzd le már magad'!
A szerelem vaksága, hidd el,
Tévutra vitt már sokakat.

Fontold meg jól minden dolognál,
Mit szól a világ szája majd?
Mert minden úgy jó csak, ha ennek
Nincs semmi kifogása rajt'.

Kövessed hűn az ő parancsát:
Szeress, midőn megengedi,
S bár szíved megszakad a bútól,
Vidám mosolyt mutass neki.»

Te megfogadtad a tanácsot.
Éber vagy, óvatos, hideg.
A bókból és nyájas mosolyból
Egyformán jut mindenkinek.

Hogy törik magukat utánad
A férfiak! És ezalatt
Az, kit te is szeretni tudnál:
Nem is néz rád s tovább halad.

IV

A pletyka bánt?... Elhagylak imhát.
(Az etikettet ki nem állhatom!)
Én boldogtalan legyek inkább,
Mint betanított, illemes majom.

Bár te vagy fényem, álmom, üdvöm,
Bár kívüled mást nem szerethetek:
A válás kínjait leküzdöm,
De báb, de gép én sohasem leszek!

Szivem taktusra nem szerethet;
Inkább szerelmem' is megtagadom!
Mert gyűlölöm az etikettet;
Mert borzadok nevetni — magamon.

V

Azt irta, hogy többé nem írhat,
S oly illemes volt levele.
Én zsebre dugtam, nem feleltem
S nagy bölcsen hallgattam vele.

Ön is feledt, én is feledtem;
Mindkettőnk élt, a hogy tudott.
Az idő sok mindent begyógyít!
S szivünk most hál' isten, nyugodt.

VI

Hogyha vársz még vagy tiz évet,
Én leszek, nem más, a férjed;
S ha tárczám is úgy akarja,
Fürösztelek tejbe-vajba'.

Holdvilágos éjszakákon,
Járunk majd a lagunákon.
Ott ismétlem karjaidban:
Holtomiglan, holtodiglan!

Csókjaink majd elregélik,
Mire vágytunk annyi évig...
Csakhogy addig én szerelmem,
Megöregszünk mind a ketten.

VII

VÁLÁS UTÁN

Mig láttalak, gyötört a szerelem,
S elhagytalak vigan, könyelmüen.
Vágyam beszélte: «Visszatérek én
S akkor leszel csak igazán enyém.

Enyém leszel, te a jóság maga!
Te a hüség, szelidség angyala!»
Igy szól az ábránd s közbe kételyem:
A boldogságot el nem érhetem.

Nyugalmat, enyhet én nem ismerek,
Üldöznek vágyak, ismeretlenek;
S borongva e lázhozta képeken
A percz üdvéről megfeledkezem.

Tündérsziget virágai között,
Hol a szépség, az ifjuság örök,
Hol nincs vásári zaj s unott magány:
Sohse hagynálak el, te drága lány.

De írigy emberek között vagyunk,
Nem forrhat össze lázas ajakunk,
A sors idegen út felé ragad,
De én azért szeretlek, áldalak.

Lemondani, azt írod, jobb leszen.
Lemondhat-e, oh mondd, a szerelem?
Most már tudom, nem élhetek veled,
S tudom, hogy nélküled sem élhetek!

Én nem tehetek róla, oh te sem!
Üdvünk, csapásunk volt a szerelem.
Bocsáss meg és feledj: Isten veled.
Legyen örökre áldott a neved!

VIII

Tudnék bár írni szenvedélylyel,
Tudnék szivet szakítani;
E szent szerelmet, tiszta vágyat
Dehogy birnám kimondani.

És ha Te lázas indulattal,
Mely hosszu bánatot feled,
Zokogva, sírva rám borulnál,
Úgy vallanád szerelmedet:

Én nem szólnék egy árva szót se,
Hozzád simulva kéjesen.
Mit is beszéljek angyalokkal
Igy meggyalázva, vétkesen!...

A BOLDOGSÁG IZGALMA...

A boldogság izgalma halkan
Rezeg a lélek húrjain.
Nincs hevülés, nincs tűz a dalban,
Ha csak nem szítja lángra kín.

Szeretem én dühét a sorsnak,
A felczikázó lelki harczot,
Melytől a gyönge összeborzad;
Mert viharában zene harsog.

Sorsom, hogy minden édes órát
Száz bússal kell megváltanom,
S hogy a dalok, a lelki rózsák
Dus termő földje fájdalom.
Sorsom, hogy éjszakában éljek;
Mert csillagim csak így ragyognak,
Sohase csábitóbb az élet,
Mint kiderültén bús napoknak.

Közöttetek, foszlányos álmok,
Szétszórt remények, koszorúk;
Kifosztva, kirabolva járok,
És pályám vérvirágos út.
Szivem, te égő, fényes oltár!
Lángod sötét szemembe csapkod.
Beh rommá lettél, szétomoltál:
Csak egy maradt meg: vészharangod!

Óh, lelki harcz, téged szeretlek!
Szivem csak éretted dobog.
Pedig csak búsaknak jelensz meg
S nem ismernek, kik boldogok.
De jósok álma megvalósul,
Ha kebleden magam kisírom;
S mely téged hoz vigasztalómul:
Megáldom mindörökre kínom!

IFJÚSÁG ÉS SZERELEM

Nem panaszlom fel, hogy éltem
Örömekben oly szegény;
Hogy csalódva, búban éltem,
Hogy hiába küzdtem én.

A csalódás, bú nem öl meg;
Átragyognak könnyemen
Azok a szép drága gyöngyek:
Ifjuság és szerelem!

Láttam a közönyt, megértem
Árvaságot és nyomort.
Küzdve jártam a sötétben;
Szenvedély és vágy sodort.
De velem volt szívem üdve!
Nem hagyott el perczre sem,
Vígasztalva, bízva, küzdve:
Ifjuság és szerelem!

Sokszor voltam búba', bajba',
Megsebezték szívemet.
Mert a sorssal kapni hajba
Boszulatlan' nem lehet.
De hiába sujt a bánat!
Csupa játék csak sebem.
Bekötözi, hogyha támad:
Ifjuság és szerelem!

Hirt, hatalmat nem kivánok,
Nem óhajtok kincseket;
Csak szerelmet, ifjuságot,
Könnyelmű, vig életet.
Bút eloszlat mosolyogva;
Bár kisérne szüntelen,
Oh, bár örök éltü volna
Ifjuság és szerelem!

Oh ne hagyjatok magamra,
Kedves útitársaim!
Vigyetek föl a magasba
A rajongás szárnyain!
Nélkületek bú s teher lesz
Ez az élet, érezem.

Minden elvesz, hogyha elvesz
Ifjuság és szerelem!

A SZERELEM ÁRVÁJA

Szeretkeznek az emberek,
Boldog, akit szép lány szeret.
S akinek nincs párja:
Az árvák árvája.
Beh sok szép lány van a nagy világon,
Csak az enyém hervadt el a nyáron.

Az utczákon szertejártok,
Jönnek-mennek ifju lányok;
De mit ér, egy sincsen,
Aki rám tekintsen.
Csak nekem nincs, csak nekem nincs párom;
Csak az enyém hervadt el a nyáron.

Ha valaki megszeretne,
Beh meg volna az szeretve!
Istenem, beh gyakran
Gondolom magamban,
Hogy nekem már sohse lesz virágom,
Mert aki volt, elhervadt a nyáron.

MIRZA SAFFINAK

Kelet napfényét, rózsaillatát
Dalaid által megszerettem.
Nyáréji ábrándokba ringatád
Az élet undorát szivemben.
Naptól védett a pálma árnya
Zulejka ott csókolt meg engem.
Bülbül szerelmetes szavára
Szép és vidám dallal feleltem.

Nem voltam soha pálmás keleten
És mégis oly gyakorta járok

Bársony füvén, s ah, oly jól ismerem
E csókos, ragyogó világot.
Ez éktelen vásári zajban
Lelkem hazátlan, árva, bolygó.
Hervadt a táj itt, a szivekbe' fagy van —
Meleg hazába szállni oly jó.

Kinek virág övedzi serlegét
S arczán az élet napja lángol:
Ömöljön ajkadról csodás beszéd,
A halhatatlan ifjuságról.
Mondd: diadalt a bűn nem ülhet,
A boldogság még nincs kiveszve;
Az emberek még jók és egyszerűek
A tengeren túl messze, messze!...

Vezess magaddal, hadd menjek veled
Hafiz felhőtelen honába.
Hisz a mesés, a bíboros kelet
Volt őseinknek is hazája.
A nap a mint ragyogva feljő,
Mutassa őket büszke ménen
S lelkünk körül lebegjen az a szellő,
Mely porukat szétszórta régen.

Jer, Mirza Saffi! s meggyőződhetel,
Hogy a magyar vér most se hült ki,
Szabadságot, nagy tettet ünnepel,
Tud ábrándozni, lelkesülni.
Magasztal bort, zenét, szerelmet;
Fenkölt szivének párja nincsen,
S nem egy leányért, ki e honba' termett,
Hafiz is nyögne rabbilincsen.

SZENT-ISTVÁN NAPJÁN

I

Hatalmas, bölcs, előrelátó,
Jézus tanát megismerő;

Néped' pogányságból kiváltó,
Te jóság, bölcseség, erő!...
Kinél dicsőbbet és nagyobbat
Nem szülnek hosszu századok:
Első királya magyaroknak,
Aldassék áldott jobb karod!

Hazámnak szentje, nagy királya!
Tisztelni meg nem szűn' e nép.
Kezében a kereszttel állta
Meg ezer éven át helyét.
Török félhold, tatár s a német
Hiába vívták ekkorig:
A vészszel mindig szembe nézett,
Mohácstól le Világosig.

Ha néha hallád is fohászát,
Midőn kitört az érczkebel,
Panaszkodón, hogy ős hazáját
Egy rosszabbal cserélte fel:
Véres csatákban, végveszélyben
Azért nem ingott, csüggedett;
Mint büszke czédrus, oly kevélyen
Állott meg századok felett.

S lesz még idő, lesz még olyan nap,
Midőn, dicsőséges király,
Hatalmát a rég' vert magyarnak
Majd nem gyöngíti belviszály,
Ha majd a népek viharába'
Csak a te koronád nem ing,
S a magyarok fölkent királya
Magyar király leszen megint!

II

Magyarok első szent királya,
Hitetlenből hivőt csinálva,
A honszerzés másik felét,
Mely még dicsőbb, te végezéd.

Körülhordatva a keresztet,
A kóbor lábat, kósza kedvet
Egy helyhez, egy honhoz kötéd.
Örök dicsőség a tiéd!

Im, ezer éve fenragyog már
A szent kereszt és áll az oltár,
Honnan tömjénfüst és ima
Hozzád repűl, Isten fia.

Üdvünk sehol se volt, csak épen
A megváltó kereszt jelében.
Te tudtad ezt, óh, bölcs, dicső!
S nem ölt meg ellenség, idő.

Élünk, vagyunk már ezer éve
Sok harczba', sok viharba', vészbe',
S mig a kereszt marad jelünk,
Dicső király, el nem veszünk!

III

Dicsőséges szent jobb kéz,
Balsorsban reményünk;
Tanuja, hogy nincs oly vész,
Melyet túl nem élünk:
A magyarnak légy kalauza váltig
Egészen a boldog Kánaánig.

Békülőnek békejobb,
Küzködőnek támasz.
A ki téged félredob:
Bajba' meg nem áll az.
Ezer éves szent ereklye, érd meg
A boldogabb újabb ezer évet.

Büszke, bátor öntudat
Emelje hazánkat.
Te mutasd meg az utat
A magyar királynak,

Hogy a mit te kezdtél oly dicsően;
Ő folytassa, végezze dicsőbben!

EGYEDŰL

Magány! Magány! téged szeretlek!
De csönded mégis fáj nekem,
Ha úgy magamban elmerengek
S végig tekintek éltemen,
Egy szó, mint kő, szivemre nehezül:
Egyedül, egyedül!

Azt hallom a zajos teremben:
Ezek közt senki sem szeret!
S hallom: nem ért itt senki engem!
Ha emberek közé megyek,
Szivem e hangtól sohse menekül:
Egyedül, egyedül!

Ott fészkel állandón szivembe'
Rosz álmival a bús magány,
S ugy megpanaszlok éjjelente
S kérdem: nincs hát sehol tanyám?
És könnyre könny lassan szemembe gyül:
Egyedül, egyedül!

MŰVÉSZET

A koldustól fel a királyig,
Kunyhótul a trón bíboráig,
Mindenki része a nagy gépezetnek,
Melyet világ folyásának neveznek.
Ahány rugó van és hajtó kerék,
Megkapja kiszabott helyét
S üllő vagy kalapács, ver vagy verik,
Szükséges és munkára születik.
Zúg, zakatol az óriási gép,
S tolmácsa, szemlélőjekép

Áll, kit az istenek kegyelnek,
Világi zürzavar, feletted!

Álarcz, ecset, véső s a lant
E választottak kedvtelése,
A sürgölődés ott alant
Neki csak álmok tarka képe.
Ő csak figyel, sír vagy kaczag,
Vésőt avagy lantot ragad,
Egy istennő, a Múzsa vonja,
Az emberekre semmi gondja.
S ha látományok ihletik,
Szivekbe szívja kincseit.
Mi hát, mi más minden művész?...
A fölösleg, a fényüzés!

KARÁCSONY

Szeretni nem bűn e hideg,
Ez érdekhajszoló világba',
Mert szeretett s nagy volt szive,
Magdolnának meg lőn bocsátva.

Ő mondta ezt, az emberek
Nagy vértanúja, messiása:
Nem bűnös az, ki itt szeret,
Szeretni nem bűn e világba'.

Mit is tegyen, mit is tehet
Az ember itt gömbjén a bűnnek?...
Óh, boldog, a ki csak szeret,
Mig egy csöpp vér erébe' lüktet.

Óh, Betlehem szelid fia,
Szived is megdobbant szeretve!
S Magdolna benned annyira
E dobbanó szivet szerette.

DALAIM

Felhőtlen messzeségből
Ered az én dalom,
De a tömeg zajában
Csak néha hallhatom.

Csak néha jut belőle
Hozzám egy töredék,
A földet éri ottan
A napsugáros ég.

S édes hangok, mikéntha
Hivnának engemet:
«Jövel bus ifjú, köztünk
Meggyógyul a szived.»

S mennék, de hajh! az édes
Dal messzi, messzi zeng.
Csak hallgatom s a lelkem
Rajt' hosszan elmereng.

Felhőtlen messzeségben
Dalolnak angyalok
S én tőlük tanulám el
Az édes dallamot.

BUDAPESTEN

Csakhogy itt vagyok megint
E nagy város zsivajában!
Mert hol álmos béke int,
Ott nem élet, poshadás van.

Küzdeni a holnapér',
Megizzadni minden órát,
Akiben még forr a vér:
Nincsen annak szebb valóság.

Ott a költő otthona,
Hol a szellem küzd, csak ott van;
És nem ahol, mint boa,
Lustálkodik jóllakottan.

Küzdjön elme és a szív.
Forrjon a világ, a lélek.
Ahol minden harczra hív,
Csak ott látom: mi az élet.

Többé már nem hagylak el,
Küzdelem dicső világa!
Míg azt mondom: harczra fel!
Míg hevűlök tettre vágyva.

Az életharcz, munkaláz
Megizzaszt, de edz is egyben.
Nincs megnyugvás, se varázs
Egyedül a küzdelemben.

ARANY JÁNOSNAK

Válaszul «Kozmopolita költészet» czímű versére

Áldom én is azt a bölcsőt,
«Mely magyarrá ringatott».
Áldom én is azt a sorsot,
Mely szivembe dalt adott.
A dicső szellem világát
Áldom mindenek felett,
S dallom, a mi bennem eszme,
Dallom, a mit érezek.

Szép az ének, szent az ének,
Drága kincs, ha nemzeti.
De a legszebb dal örökké
Általános, emberi.
Az igazság egy lehet csak
Valamennyi nyelveken.

Nagy leszen, ha lelke is nagy,
Ki müvész első helyen.

Kék egével ősz Homérosz
Valamennyi nemzeté.
Búskomolyság, mélaság is
Egy van csak: a Hamleté.
Bolond Istók mindenütt volt,
A hol ember szenvedett.
Nagy müvész, ki emberek közt
Feledi a nemzetet.

Gunykaczaj minden hazában
Don Quijotenak végzete.
Ember, hát nem kell kutatni
Küzködő Faust német-e?
A világ nyelvét beszéli
Moliére, a franczia
Harpagon, Alcest s a többi
Csupa kozmopolita.

Általános eszme s érzés,
Nagy, ha nem is nemzeti,
«Dalok korcsa», melyben ez nincs;
Az igazság megveti.
Nép után nép küzd a létért,
Eltünnek a nemzetek,
Róma megszünt, csak Horáczban
Élnek még az *emberek*.

Népével van összeforrva
A nagy eszmék dalnoka.
«Mind tükör volt egymagából
Tűnt nekem fel nép s haza!»
Egy egész nép ilyen ének
S akkor leghatalmasabb,
Hogyha, bár forrása egy csak,
Mindenütt süt, mint a nap.

A tiéd is mindenütt süt.
Nagy vagy a nagyok között!
Nemzet ily nagygyá sosem tesz,
Csak az eszme, mely örök.
«Két világ csodája», fénye
Halhatatlan éneked,
Most magyar, létezni fogsz, ha
Nemzeted csak létezett!

HÁBORÚS HÍREK

Háborus hírek bontogatják
Véres zászlóikat.
Fölverve mindenütt nyugalmát
A nemzet millióinak.
Ez lesz a harcz! Vén Európa
Térképe megujúl;
Mi létre jött egy század óta,
Gőzölgő vérbe fúl.

Ez lesz a harcz! Hozzá hasonlót
Nem láttak századok.
Lakmározhatnak majd a hollók,
Minden családban lesz halott.
Kivész az ifjuság, zokognak
Az árvák, özvegyek.
Gyönyöre a hatalmasoknak,
Háboru a neved!

Magyarország hallgatva várja,
Hogy hova rendelik.
Mely nép ellen száll majd csatára?...
Nem tudja, hogy melyik.
Mi magyarok csak a parancsra
Várunk; mindegy nekünk.
Megyünk muszkára, svábra, franczra...
Nem kérdjük, csak megyünk.

BÉKE-GONDOLATOK.

Csak harcz! Örök harcz minden áron!
Eleje nem volt... lesz-e vége?...
Mikor lesz már csönd a világon,
Mikor lesz már igazi béke?
Meddig fog harczban vér ömölni?
Meddig fog embert ember ölni?

Ki itt a hóhér? Ki a zsarnok?
Király? Népszellem? Államérdek?
Ki hozza létre mind e harczot?
Kin szárad annyi ember-élet?
S ki fogja elmondhatni végre:
Pihenjetek meg! Itt a béke!

Ah, soha senki! Nem az ember,
Nem a királyok, nem az Isten,
Ki váltig csak gyilkolni rendel...
Természetünk a bűnös itten!
Az ember, épugy mint a féreg,
Gyilkosság nélkül meg nem élhet.

Ki, gyönge bár, ellenszegűlő,
Azt meghódítja majd a kardvas.
A tehetetlen nép az üllő
S kalapács az erős, hatalmas.
Ez zuzta szét mindig a gyengét,
Hajdanta és korunkban egykép.

Veréb, egérke, nyul a sastól,
Tigristül medve, ló remegnek.
Erős a gyengének parancsol
S a katonának fejedelmek.
Mind vérszopók, mindnyájan ölnek!
Csak gyilkosok lakják a földet.

Királyok, büszke hadvezérek!
Mindig folyt vér a harczmezőkön.

Kell, hogy legyen örökre vétek,
Ágyú, szurony, ki népet öljön;
De jaj a bűnnek s jaj azoknak,
A kik vérontást létrehoznak!

A KÉT LÚD

Egy vadlúd s egy szelíd liba
Közt folyt az itt leirt vita:
Nagy gágogással,
Szárnycsapkodással
Azt magyarázgaták idestova,
Kinek van kettejök közt jobb sora?

«Szegény rokon, neked bőven kijut
Bajból, teherből» — szólt a házi lud.
«Te nyugtalan, kóbor madár,
Másutt talál az ősz, másutt a nyár.
Fagygyal, viharral, bősz szelekkel
S éhséggel is, hajh, küzdened kell!
Sehol sincs nyugtod, maradásod,
Rád lesnek vérszomjas vadászok;
S mikor nem is várod, nem képzeled,
A gyilkos cső kioltja életed.
Én vígan élek és nyugodtan
Gond nélkül, tömve, jóllakottan.
Van bőven moslék és kukoricza;
Meghízik tőle a liba.»

«Nem írigyellek, húgom, érte»,
Igy válaszolt a vadlúd e beszédre.
«Te szolgaságban töltöd életed;
Azért hizlalnak, hogy leöljenek.
Mikor már alig vonszolod magad,
Elmetszi a szakácsné a nyakad.
Legyen bár harcz, veszély minden napom;
Szabadon élek vándorútamon,
S ha majdan gyilkos cső terít le:
Nem végzem éltem gyávaságban, mint te.»

Melyik lud mondott igazat?...
A kövérebb-e vagy a szabadabb?...

A HALOTT GYŰRŰJE

Szegény Aurél nagyon beteg,
Sápadt, sovány, fördőre megy.
— Idám, az ég megáldjon!
Nincs már csak egynehány hetem;
E szép világtul, érezem,
El kell örökre válnom.

S hogy fonnyadt karja tárul, im,
Gyürűje, benn' a kő rubin,
Tova gurúl a porba.
— E gyűrü mondja meg neked,
Hogy itt hagyám az életet.
Elküldöm haldokolva.

Május volt, langyos kikelet;
A lány sohajtott, könnyezett,
S midőn az ősz közelgett:
A nyirkos szél anyjának is
Átjárta húsát, csontjait,
Az özvegy is beteg lett.

Nincsen kenyér; mi lesz veled?
Dologhoz nem tud kis kezed;
Csak nem mehetsz cselédnek!
Ha most itt volna szeretőd...
Eh! falatod sincs betevőd,
Ő sem gondolna véled.

«Van itt még egy darab ruhám.
Nézd, új, selyem, föl sem huzám.
Ő adta. Viganómat
Kivánnod kell csak, bár szivem
Utána vérzik, elviszem
Zálogba a zsidónak.»

«Egy pár garas... Mit ér neked?
Az orvosság is többre megy,
S nyakunkon itt a házbér.
A háziúr legény fia
Mindig kerülgetett, Ida.
Megszánna szép orczádér'.»

Lakuk kis pinczelyuk, setét.
Menjen? ne menjen?... S már kezét
Rátette a kilincsre.
Ajtót nyit ekkor valaki,
S a postás látható, a ki
Egy levelet hajít be.

Pecsétje, színe gyász s a mint
Felbontja, kis gyürűt tapint;
Piros rubín a kő benn'.
«Van egy gyürűm. Fát, húst veszek,
S a hova küldesz, nem megyek,
Akármi lesz belőlem.»

A LENGYELEKHEZ

Midőn az 1885-ki budapesti országos kiállitást meglátogatták

Sirtunk, midőn elesteden zokogtál,
Széthulló nemzetünk bús mása voltál.
És a mikor hazád' szétdarabolták:
Testvérünknek fogadtunk, Lengyelország.
Kishit fogott el, látva végzeted',
Hogy a mi sorsunk is csak ez lehet.

Nem vesztél el, mint Róma hajdanában,
Magát tulélve, hosszu rothadásban.
Mint Izraelnek, úgy se lőn a veszted;
Egy uj világot nem hozott kereszted.
Elestél, mint erdők nemes vada
Nagyúri kedvtelésnek általa.

Szabadság népe rablánczokra fűzve,
Jer magadat kisírni keblünkre!
Mi átérezzük, értjük szenvedésed',
Gyászban sokáig osztozánk tevéled.
Háromszáz éven át nem volt hazánk.
Háromszáz évig sírva vigadánk.

Oh, lengyelek, nézzétek a magyart ma!
Tettvágytul éled ujra lelke, karja.
Pedig, hejh, búsult ő is mint a lengyel;
Multján borongott ő is méla kedvvel.
De felvirult megint, mert volt hite.
Hitet meríteni jertek hát ide!

Remélj jövődben, Koszcziuszko népe!
Hidd, hogy hazádnak nincs örökre vége.
Hiába hurczolnak Szibériába:
A szabadságnak nő ottan virága,
S a hó besöpri ott a jósigét,
Kasszándrai «finis Poloniae»-t!

FAKÓ POÉTA

Szegény magyar fakó poéta!
Szerencséd, hogy nem él Petőfi;
Gyülölte a szemforgatókat,
Nem birt ő, mint te dörgölődni;
S te, a kit a magyar poéták
Között elsőnek mondanak,
Ősz hajjal talpat nyalni jársz el —
Petőfi, jó, hogy halva vagy!

Szegény magyar fakó poéta,
Szerencséd, hogy meghalt Arany.
A velszi bárd örökre hallgat,
Jó, hogy lángajka zárva van.
Te vén gyerek, te kegyleső, te
Fakó költő, nem velszi bárd,

Egy kézszorítás kell neked csak
S kiáltod: Éljen Éduárd!

Szegény magyar fakó poéta,
Szerencséd, hogy nem vagy magad.
Szerencséd, hogy komédiás vagy,
A kit a nemzet megtagad.
Szegény magyar fakó poéta!
Szerencséd, édes nemzetem,
Hogy ő hozzá nagy dalnokid közt
Nem hasonlított senkisem.

HELIOFÓBOK

1

Mi fényes, mint a nyári ég,
Csipás szeműnek semmikép
Se tetszik, mert nem nézheti
S komisz szavakkal mén neki.

Óh, sárbeszédü kóficzok!
A fényen nem fog szópiszok.
Köpjétek bár le a napot:
Azért csak egyformán ragyog.

2

Forduljatok mind ellenem,
Kik semmi szentet nem imádtok!
Kisérjen minden léptemen
Lelketlen, önző kaczagástok!

Daczossá, büszkévé teszen
Bolondok s közlelkek haragja,
Legerősebbnek érezem
Magam a búban, elhagyatva.

Csak bántsatok! Csak üssetek!
Fölveszem én büszkén a harczot,

Jobban gyötörnek engemet
Mosolygó farizeusarczok.

Majmok vagytok, nem ördögök!
Ismerjetek föl. Mert megérem,
Hogy szemetek közé köpök
És álorczátok összetépem.

A SZÚNYOG

Zi-zi, zü-zü! Zörög-zireg
Egy kis szunyog-csipet.
Vért szívni, szúrni szállt ide.
Nem értem a kis mérgesét,
No, mert szunyogbeszéd
Nem hallik messzire.

Zi-zi! zü-zü! Rám szálla, ni!
Hogy vérem' szívja ki.
Morzsoljam össze?... Nem teszem.
Szunyog-csipés nem fájdalom,
Ha nem babrálgatom.
Lakjék jól, engedem.

Zi-zi! zü-zü! Szemem előtt
Száll, egyre vakmerőbb,
S zizije hátha káröröm?
No mit tegyek?... No mit tegyek?...
Azt, hogy szivart veszek
S szépen kifüstölöm.

MÁRCZIUS TIZENÖTÖDIKÉN

Hivatlanúl is megjösz minden évben,
Szép márczius, bilincs-oldó tavasz!
De azt a régi márcziust nem érzem;
A naptár mond csak annak; nem vagy az;
A hit kidőlt, a szivnek semmi lángja;
Fásultan él a kor s eszmétlenül,

Multon mereng a költő és dalába
Villám s haragvó mélabú vegyül.

Megalkuvás iránya most a kornak;
Ábrándnál egy kis állás többet ér,
Egy zsíros konczért százan marakodnak,
Hogy *egynek* jusson mentül több kenyér.
Az igazságot, elvet megtagadják,
S ki értük harczra kelne, nincs olyan,
Csak szóvirág ma a magyar szabadság
S az érte hősen ontott vérfolyam.

Nem, ez nem az a márcziusi szellő!
Nem a szabadság éltető lehe,
Egy alvó népet új életre keltő,
Hogy százados rablánczát tépje le!
A nagy, a negyvennyolczas márcziusnak
Nincs más emléke: néhány béna kar,
S távol, hol czitrom és narancs virulnak,
Honán kivűl a legnagyobb magyar!

Ezért löktél hát annyit hősi sirba,
Hogy a mi véred, óh hon, megmaradt,
Mohó ajakkal, éhesen kiszívja
Egy ingyenélő parazita-had?...
Ezért áldoztál annyi vért, vagyont hát,
Hogy megtagadjanak gyáván előbb
S örököd' oszt' arczátlanul feloszszák
Kétszínü, romlott, léha kegylesők?...

Csak vissza e sivár korból! Nem ég itt
Ember-méltóság tiszta ihlete!
Álmodjuk, hívjuk vissza azt a régit!...
S ha van még a magyarnak Istene:
Őt kérjük, adjon még egy csoda-kardot,
Büvös csapásitól hadd hulljanak
A hitvány léhütők, kik mint a barmok
Csak ettek-ittak és meghiztanak.

SZEGED

Hullámsirodból feltámadt Szeged,
Reménye a hazának, üdv neked!
Szépülj, virulj, légy gazdag, írigyelt;
Alföld lakóinak gondját viseld;
S a Tiszánál élő testvéreket
Magyar, mivelt s munkás néppé tegyed!

MEDDŐ VILÁG

Hiába ismételgetem:
Előre ne tekints, se hátra!
Nem boldogít, csak a jelen,
Ragadd a perczet meg... Hiába!

Idáig, ah, nem éltem én,
Csak vesztegeltem álmadozva.
Emlékezet volt vagy remény,
Mi szívemet mozgásba hozta.

Renyhén tünődve, czéltalan,
Hogyan s mit kellett volna tennem,
Azzal vigasztalom magam,
Hogy majd jövőre megcselekszem.

Elmém kábultan elmerül
A távol kékellő világba
S mig csillagért, napért hevül,
Megbotlik a göröngybe', sárba.

SZANZARA

Gyülöltek, bántottak, kinoztak
És megaláztak érdemetlenül.
Üllője voltál a gonosznak,
Csapásit tűrted védelem nekül.

Óh, légy erősebb valahára!
Töröld le gyáván omló könnyeid',
Ne hajts a bölcs türés szavára,
Gyülölni ellenséget emberibb.

Örvendj, ha írigyed' baj érte,
Hitvány bukása légyen ünneped.
Az irgalom gyávák erénye;
A ki nem gyűlöl, az nem is szeret.

Ne légy bocsánatot gyakorló,
Hajtsd vissza a feléd dobott követ.
A szív a visszhanghoz hasonló:
Szelíd válasz nyers szóra nem jöhet.

Jobb, hogy a gaz neved' leszidja,
Mint hogy megszánjon a kopott erény,
A szánalom csak alamizsna,
Annak való, ki védtelen, szegény.

Mindenkinek légy jó barátja,
Ki néked is barátod és megért;
De ha ki bántott, szedd rovásra
S jelmondatod legyen: *Szemet szemért!*

SEGÉLYZETT KÖLTŐ

Azt irták a lapok minap,
Hogy egy költő segélyt kapott,
Az államtól szubvencziót.
Nem tréfa! Néztünk is nagyot.

Mégis van hát elismerés,
Még sem halunk éhen tehát,
Az állam végre észrevesz,
Ha kinlódtunk egy élten át.

Örült a költő, képzelem,
Öreg már és beteg szegény;

Egy rideg élet alkonyán
Eltartja a jótétemény.

Most már van egy biztos zugoly,
A hol rághatja kenyerét.
Rászolgált negyven éven át,
Hogy végre észre is vegyék.

Inségben őszült meg, szegény,
Siváran teltek évei.
De most már minden rendbe jött,
Az állam őt segélyezi.

Magyar költő! Kenyértelen
Müvész, dicsérd az államot!
Fogadd alázattal kegyét!...
Én titkon elmélázgatok:

Megérjük-e a kort, mely a
Csodák csodáját műveli,
Hogy költő kegyre nem szorul,
Mert eltartják a művei?

ARANY JÁNOS

Irodalmi hagyatékának megjelenése alkalmából

Alszol már, pihensz már, mestere a dalnak.
Végre megleléd a «független nyugalmat».
Kivittünk, elsírtuk érted könnyeinket;
De egészen még se hagytál oda minket.

Mert az a dús forrás, az a gazdag bánya,
Melyből arany és gyöngy került napvilágra,
Kincseit még folyvást adja, csak oly bőven,
Mint a mikor napod még állt delelőben.

Halott volnál s mégis élsz, a hogy ma senki.
A dalt szellemajkad zengi, egyre zengi.

Szellem-hagyatékod, dús örökünk' látva,
Kérdjük, hát lehetsz-e még jobban csodálva?...

Oh, de minő hang ez?... mily rikácsolások?...
Tudákos legények, nyegle rimkovácsok;
Éretlen gyerkőczök, nagyszáju vitézek,
Költőnek se tartnak s — nem tréfa — lenéznek.

Rimfaragó voltál, még annál is rosszabb.
Nem irtál te másnak, csak professzoroknak,
Lomha vagy és száraz: szerénységed vétek.
Kiabáltál volna: nem igy itélnének.

Örök balladáid — mikor akad párjok! —
Mit nekik! Azt mondják: czifra faragványok,
Csaba, Bolond Istók és a Toldi-hármas,
Szenvedély-hiányos diák olvasmány az.

Mesterem, bocsáss meg, hogy említem őket,
Hígvelejü, kongó nyelvöltögetőket;
Hogy a hihetetlent nem tarthatom annak:
Hogy Arany Jánosnak becsmérlői vannak.

Hisz' régi igazság, hogy az égi napnak
Vakító sugára se gyönyör a vaknak;
Hogy poloska bűzlik a legszebb virágon,
Hogy semmi se szent itt, semmi a világon!

Lehetsz a legbölcsebb, mestere a szónak;
Kedvencze az égnek, társa Apollónak:
Lesz mindig szamár, ki utadba vetődik,
S pajtásának hisz, ha hozzád dörgölődzik.

MÁJUS

Fénynek, melegnek újulása van,
Virág a földön, új remény a szívben,
Elhagyja ágyát a nehéz beteg,
Hogy e szép földön még körültekintsen.

Eldobja mankóját a csüggedés,
Megszünnek a bajok, a veszteségek,
Mikor a gyönyörű május van itt,
Mikor a békák brekkekéznek.

Erdő, mező, ég, föld úgy csalogat,
Mint nevető lány ünneplő ruhában.
Oh mennyi kéj van, inger és gyönyör
Pacsirtadalban, illatos virágban.
Tavasz! Tavasz! Te földünk mosolya,
Ki az egész világot megigézed!...
S mégis van büzhödt, piszkos pocsolya,
A hol a békák brekkekéznek.

VILÁGBÁNAT

Eh, mit mindig türelemről,
Lemondásról prédikálni!
Én is értek zúgolódni,
Daczoskodni mint akárki.
És ha vád jön ajakamra,
Ne okozzon senki engem.
A czudar világ a bűnös,
Hogyha néha fogy türelmem.

Már, teszem föl, rajtam áll-e,
Hogy a pénz oly ritka nálam?
Vagy tán kéjt találok abban,
Hogy hideg legyen szobámban?...
Ráfogás! a pénzes erszényt
S a meleg szobát imádom!
De nem ad fát, de nem ad pénzt
Senkisem e szűk világon.

Hogy ruhám kopott, való, de
Nem vagyok én bűnös ebbe!
Van elég szabó, miért nem
Varr potyára vagy hitelbe?

Megköszönném, hetyke módra
Járnék szinházakba, bálba,
S drága, hosszu mencsikoffban
Télen nem gyötörne nátha.

Minden elsején szobámat
Elmulasztom kifizetni?...
Hisz' ily jó lakóra házbért
Nem is illenék kivetni.
Egy divánnal, puha ággyal
S egy kis asztallal beérem.
Nem ütök zajt soha, miért is
Nem hagynak magamra szépen!

Az se tetszik senkinek, hogy
Nappal alszom és henyélek.
Mért nem költenek föl! ingyen
Mért nem adnak jó ebédet!
Mért nem jön hozzám a pinczér
S nem szól nyájasan hizelgve:
Tizenkettő már az óra;
Jőjjön, és egyék — hitelbe.

És a többi, és a többi....
Nagy büne az embereknek,
Hogy egész magamra hagynak
S hogy nem adoptál egy herczeg.
Adjanak békét, nyugalmat,
Bort, buzát, jó feleséget.
S azt fogom hirdetni: Oh beh
Gyönyörü szép ez az élet!

EGY DIVATOS LIRIKUSRA

I

Nagyobb vagy termetednél
S mondjuk, nagyobb nevednél.
Annál az egynél vagy csekélyebb,
A minek magadat tevéled.

II

Küzd az ideál s győz az egyszeregy:
Életbe', dalba' duplán hirdeted.
S a költészet múzsáját, a kinek
Kedvencze vagy (tudn'illik azt hiszed),
A piaczon kinálod a vevőknek:
Finom portéka, ki ad érte többet!
Az ideál s a száraz egyszeregy
Okos könyvedben igy karöltve megy.
S eszembe jut, hogy a pogányvilágba'
Merkur volt, ki a lantot feltalálta.

III

Mit kínosan, vajúdva zengesz,
Csinos, csengő és illedelmes.
De hatni nem tud rám az ének,
Mert nem találom benne *éned'*.
Látom, hogy jó a tárgy, a szerkezet:
De nem hallom ki szívverésedet:
S elgondolom: virág illat hiján
Hiába szép, mégis csak — tulipán.

KENYÉRPOÉZIS

Óh koplalás, szörnyű az átkod,
Hogy minden éhező ripők
Dalt zengedez, holott kabátot
Varrhatna, vagy pedig czipőt.
De hajh! az ember életében
Sok dolgot intéz a has is.
Szelid ha megtelt, zsarnok éhen!
Olykor világfájdalmas is.

Nem egy «költő» megmondhatója,
Mily ossiani érzemény,
Ha tizenkettőt üt az óra
S ebédre, óh, jaj! nincs remény,

Kolbász-, pörkölt-világba téved
Az éhség s bágyaszt, mint hasis.
(Eddig hasból csupán *beszéltek*,
De márma már *dalolnak* is.)

Ha megpillant a kirakatban
Sonkát, halat, pezsgő italt:
Kitör egy mélabús sohajban
És rögtön ír — szerelmi dalt;
Vagy emleget korcs nemzedéket,
Hanyatló, árva nemzetet;
Mert még ma nem evett ebédet
És jobb idők után eped.

Mind jámbor ember; nem találta
Fel egyik sem a puskaport;
S ha mélyen néz is a pohárba:
Egyik se gyilkolt, vagy rabolt.
Mért sujt tehát oly szörnyü végzet
Harminczkilenczezer gyomort,
Mely nem találva menedéket
Sehol se, rímekben korog?

Az ördögöt hajdan kiverték
A lélekből szent emberek;
Gyógyítható már a veszettség;
Csimaz ellen vannak szerek.
S a verselés rossz nyavalyája
Egyedül nem gyógyítható?...
Nincs még olyan szer föltalálva,
Mely halandót ettől megó?...

Van, van! Egy meczenás segithet.
Csak ez csinálhat rendet itt.
Halmozzon össze annyi kincset,
A hány has-dalnok éhezik.
Ne légyen fösvény, oszsza szét a
Rugott zsenik közt aranyát;

(A bankó is hat!) s mint poéta
Kínlódni egy se fog tovább.

Óh múzsa, ki leszállsz a mennybül
S adsz üdvezítő csókokat;
Kinek szaván a bús megenyhül
S a boldog százszor boldogabb:
Bocsáss meg ellenségeidnek,
A kik bemocskolják neved'!
Tölts bort beléjök s add nekik meg
A mindennapi bifszteket.

TANÁCS

Hol ismerősöd nincs, fogadd
Ifjú barátom, e tanácsomat:
Lányokra nézz s azt fogod észrevenni,
Hogy ismerősöd valamennyi.

EGY MENYASSZONYNAK

Menyecske lesz hát belőled?...
No derék, én gratulálok.
Kösd fel azt a főkötődet,
Hiszen ez a hivatásod!

Egykor az jutott eszembe,
Hogy én leszek a te férjed;
S ez nem is volt ellenedre!...
Boldog évek, gyermekévek!

És azután mást szerettem
Épen úgy mint kedvesem, te.
S gyakoroltuk mindaketten
Magunkat a szerelembe'!...

Milyen ember vőlegényed?
Szerelembűl mégy-e hozzá?...

Vonzalom-e vagy csak érdek
Szerepelt a kézfogónál!...

No, de mindegy! Az a boldog,
Ki nem él a puszta vágynak,
Ki megszokja azt a sorsot,
Melyet ő szerez magának.

Hiu ábránd ne zavarjon!
Legyen sok fiad, leányod;
S légy serény, jó háziasszony:
Hiszen ez a hivatásod!

HALÁSZAT

Hitvány halacska kicsuszott
Hálómon a Tiszába.
Sebaj! A szépet, a nagyot
Hálóm ki nem bocsátja.

A lány is így halászható
A szerelem vizében.
Ha megfogom s nekem való,
Bocsássa más el; én nem.

KLÁRI NÉNI

Én nem tudom — sóhajt Klári néni, —
Mire venni, mi dologra vélni,
Hogy most mindent megváltozva látok:
Magamat és az egész világot.
Ha az ajtón csinos urfi jön bé:
Nem szökik a vér arczomba többé,
És ha csókrul olvasok regényben:
Nem kezd mindjárt csiklandozni vérem.

Hogy változik, hogy fordul az élet!
Megváltozott bennem is a lélek,

Hangos vígság csak terhemre válik
S szívem csendre, nem bálokra vágyik.
Jobban illik a konyhába' lennem,
Mint forognom fényes bálteremben.
Úgy se nékem hegedűlnek ottan,
Mint régente fiatal koromban.

Nem is tudom, én változtam-é meg,
Vagy a nap lett hidegebb, sötétebb?
Csak azt tudom, érzem, hogy a rózsa
Nem nekem nyit — húsz esztendő óta.
Az udvarlók hízelgő beszéde
Rég elhangzott; — vége, vége, vége!
Férfit látva, nem tüzel az arczom,
S éjjel mást nem művelek, csak — alszom.

PARAZITA-ÉNEK

Anakreon és Háfiz óta
Kis és nagy költők légiója
Mind Bacchust ünnepelgeté,
Eláznak (jó, ha nem rovásra!)
De arról nincsen tudomása
Az utókornak: ettek-é?

«Ámort se kicsinyeljük épen,
De Évóé sokáig éljen,
Ő a mi kedves istenünk.»
Ezt hajtották mindig a dőrék,
Nektárnak képzelvén a lőrét
S egyszer se mondották: «Együnk!»

Egy jó menű legyőzi Ámort,
Nem okoz fejfájást, se mámort,
Csak bajt hozók az istenek.
A szerelem: az lenge szörnyen,
Az ifjuság: az tova röppen,
De enni mindig élvezet.

Ki jól tud enni, az a boldog.
Minden fonák, ha rossz a gyomrod.
Csak a ki jól emészt, nyugodt.
Himnuszt tehát, dicsdalt reátok
Ügyes szakácsnék, jó szakácsok,
S reátok is, Lukulluszok!

Magyar költők — csöppet se kétlem,
Azért oly czammogó, idétlen,
Oly dörmögő a versetek,
Mivel a zsíros honi konyha
Nem illik gyönge gyomrotokba,
Avagy, mert — nincs mit ennetek!

MAGYAR VIRTUS

Lármázz magyar! Ellenfeled'
Kongó szavakkal kardlapozzad;
És öltsd azokra nyelvedet,
Kik megcsufolni nem haboznak.
Óh, mert nyelved merész, csodát mivel,
De az utolsó vagy, ha tenni kell.

Aludj', magyar nép! Bármi jő:
Mindegy, te sült verébrül álmodj',
Változván ember és idő,
Őrizd meg ősi lomhaságod'.
Mig más egész nap fárad, izzad:
Te szempilládat föl se nyissad.

Hallgass magyar! Ha rád morog
A külföld, némulj el szavára.
Mert bár mindenbe' majmolod,
S mint árnyék támolyogsz nyomába:
Nem hallgatsz, csak dicséretére;
Hibád' ha látja, esz a méreg.

Vakulj magyar! Türelmedet
Nem józanság okozza, hidd el.

Szidd inkább gyönge merszedet
S keleti röstséged veszítsd el.
Nagylelkű, higgadt nép nem vagy te, nem!
Csak léha vagy, csak rest vagy, nemzetem!

CSAK LŐJETEK, CSAK VÍVJATOK!

Aljas zsiványt, gaz árulót
Ha a törvény itél halálra:
Mindenki mélyen érezi,
Az élet kincse hogy mi drága;
De két gyerek, ha semmiért
Egymást levágja, legolyózza;
Mondják: derék, bátor legény,
Ki becsületét így megóvja.

Lármázva, bor közt, részegen,
Ha jó pajtások összevesznek:
Ahelyt, hogy szégyelnék maguk',
A «becsületért» verekesznek.
Karddal kell bosszut állnia,
Ki másnak tyúkszemére hágott;
Két bolond igy tűz össze és
Igy bolondítja a világot.

A meggyalázott becsület,
Szent elvek és nagy eszmék,
Kardhegyre nem bízzák maguk',
Hogy azt vérrel befessék.
Ki vívni tud, a másikat
Tréfábul is leczudarolja,
A párbaj néki heczcz, minők:
Balet, lóverseny, kártya, polka.

Csak lőjetek, csak vívjatok!
Van még e népnek ifjusága.
Az élet olcsó és bitang
S a puskapor, golyó se drága.

Csak lőjetek, csak vívjatok.
Ha nem vagytok jók semmi másra ;
Olyan fán ugy se lesz gyümölcs,
«A melynek nincs virága.»

POLITIKUS NEMZET

Mi kedveltebb minálunk mint a kártya,
Káromkodás, czigány, zsidók szidása?
Minek van mindenütt biztos keletje,
Kocsmába', klubba', künn, tanácsterembe'?
Mi képes a magyart ugy feltüzelni,
Hogy falnak kész rohanni valamennyi?
Mi mérgez meg családot, társadalmat?
Mi vet szünetlen gáncsot a magyarnak,
Hogy azt mondják honára: Ázsia? . . .
Kimondjam-e, hogy a – *politika!*

Óh, Goethe, bár csodálom lángeszed',
Igazságod biz' még se volt neked,
Midőn bölcs elméd úgy okoskodott:
Versben politizálni rút dolog.
Költők királya, te nem ismeréd
Árpád politizáló nemzetét;
Különben, meg vagyok győződve róla,
Hires mondásod változtatva szólna:
Politizálás rút versben, papíron;
De legrutabb, ha *gyakorlom,* nem *írom.*
Nálunk versnél ugy sincs ártatlanabb
Portéka: olvasatlanul marad.
Lehetsz oly bölcs, mint Salamon király:
Lenéz a kortes, ki politizál,
És többre tart egy rossz programmbeszédet,
Mint minden tudományt és bölcseséget.
De bezzeg másnak tűnsz fel néki egyben,
Ha dikcziózol orditó tömegben.
Ha népgyüléseken tudsz *szolnokolni*
S nagy garral értesz hangoztatni holmi

Kopott, erőtlen szópuffancsokat.
(Idézhetnék, ha kedvem vón', sokat.)
Ha tollat forgatsz, pár lapos vezérczikk,
Biztosra foghatod, számodra tért nyit,
S ha nagykorú vagy és ki van fizetve
Adód, bizton bejutsz a parlamentbe.

Országház! oh igéret földje te!
Rajtad függ milliók sovár szeme.
Mert nem igaz magyar, kinek szemében
Más pálya is van, isten ugy segéljen!
Cicero mondta, hogy ki mihez ért,
Annak szentelje minden idejét.
Nálunk? Az is, ki három iskolát
Végzett s nem lát az orránál tovább,
Még csupasz állu s már korteskedik.
Kész kis Kossuth (álmában!) mindegyik.
De ott, a hol dolgozni, tenni kéne,
Rögtön megcsappan hírhedett erélye,
S kisül, hogy csak Pató Pál úr fia;
Vagy «ama bizonyos csizmadia».

És bárhová menj, édes honfitársam,
Egyben botolsz meg: a politikában.
Magyar vért többé nem hoz semmi lázba,
(A bort kivéve) csak kortes-kokárda.
S a honleány se buzdul már ma máson,
Csak képviselői beszámoláson.
Egy pálya van csak, egy czél, egy dicsőség:
Választókerület, képviselőség.
Beszélhettek, ti józan emberek,
Hogy ide orvos kell, a nép beteg,
Kereskedés, ipar lassan halad
S a mi van is, német kézben marad;
Hogy irodalom és müvészetek
Csak kegyelemkenyéren tengenek:
A magyarok minderre rá nem érnek,
A míg az ország házában beszélnek.

Igy látva téged, édes magyarom,
Erősen bízom benned, mondhatom;
Mert meggyőződöm, hogy nem árt neked már
Se Schulverein, se horvát ügy, sem Eszlár.
Történjék bármi e czudar világon,
Te csüngj tovább kedvelt politikádon,
Ha eddig nem volt képes tönkre tenni:
Örökké élsz, nem öl meg soha semmi!

AGGLEGÉNY KARÁCSONYA

Ha elközelg a szent karácsony
(Örömnek éje, áldalak!)
S angyalka jár kis csöngetyűvel,
Hol gyermekek zsivajganak:
A házhoz tartozók szemében
Mosolygó békefény derül.
Mindenki vígad a *családban,*
Az agglegény busúl csak egyedül.

Vannak talán jó ismerősi,
A kik meghívják szívesen?
Mit ér! az agglegény e körben
Karácsony-este idegen.
Az eggyé tartozó családdal
Érzése, kedve nem vegyül.
Csak elmereng, busul magában:
Mily szomorú sors lenni egyedül!

És mennél hangosabb a kis kör,
Annál inkább elmélyed ő.
Az ifjuság elszállt fölötte.
S ki még hozzá megy, lesz-e nő?...
Óh, mert olyan sivár az élet
Feleség és család nekül.
Köznapnál szomorúbb az ünnep,
Nem izlik a falat sem egyedül.

Leverten tér rideg lakába,
S vádolja némán önmagát:
Elvesztegetted ifjuságod',
S ujat az ég többé nem ád.
Azzal kérkedtél, hogy szabad vagy,
Nyüg nélkül élsz, függetlenül . . .
Ah, annál nehezebb leszen majd
Utód nélkül halnod meg egyedül!

EGY KÖNYVRE

mely az őrült, a gonosztevő és a lángész közt rokonságot bizonyítgat

A tudomány, e kor nagy büszkesége,
Szfinkszek talányát megfejtette mind.
Már nemcsak Isten lát be a vesékbe,
Az ember is, ha górcsőn áttekint.
Mit a természet eddig rejtve tartott:
Távcső, göreb, bonczkés leleplezik.
Megtudjuk, mily népek lakják a Marszot,
Ismerjük tetteink törvényeit.

A kéz finom rezgéseit figyeld meg,
S ki mit gondol, mint könyvből olvasod.
Fordulj a vérdelejhez és helyetted
Tudtán kivűl más végzi óhajod.
Tetszés szerint rablók, hülyék, paráznák
Az így álomba bűvölt emberek.
Mi hát a lélek? . . . Bárhogy magyarázzák:
Csak ideg, agy, vér, lüktető erek.

Jól van. Hússzerkezet csupán az ember.
Idegszálakból fínoman szövött.
Megáldva vagy megverve értelemmel,
Mint első állat állatok között.
A lángész is veszendő emberállat,
De nemesebbet földünk nem terem.
Vedd millióit a levő világnak,
S tán egy nevezhető csak e neven.

Ő a világos, józan ész tökélye,
Legfőbb erő, győzelmes akarat.
Érzése a szférák örök zenéje,
Értelme forró, fényes, mint a nap.
Igazság, szépség, jóság, eszme nála
Átlátszó mint a lég s oly egyszerű;
Szivébe' nincs zavar, se folt agyába',
Fénygyorsaságu, sastekintetű.

Ne higyj a fenhéjázó bölcselőnek!
Nem járnak téboly, bűn, zseni együtt.
Szegény bohó! állítsd egy sorba őket,
S ellentétet fogsz látni mindenütt.
A lángész ellenképe, akadálya,
Mit rokonságnak hittél oly hamar;
A tiszta látás, az erő hiánya,
A mely csak szennyet, iszapot kavar.

A lángész is vivódik önmagával;
Nagy szenvedélyek dúlják bensejét.
Kín hasogatja mérgezett nyilával;
De ő kibirja; ég, de el nem ég.
Mi mást szabad halálba, bűnbe kerget:
Fokozza erejét és vágyait;
Küzdésre ad, tettekre néki kedvet,
Mert szűz lelkében hit s erő lakik.

Érzelme, vágya, tette, gondolatja
Teljes mértékü, hathatós, egész.
A boldogság az ég felé ragadja,
Villámként járja át a szenvedés.
Ezért nem lel társat, rokont, barátot;
Nem érti őt közlelkü sokaság!
Sötét- s szennyesnek látja a világot,
Mert maga fényes, tiszta, mint a láng.

Tüzes sebhely van sütve homlokára,
Önlángja perzselt oda bélyeget.

Jámbor kedély megsejti, megcsodálja;
De naplelkébe látni nem lehet.
Próféta ő; jövőt előre érez;
Meglátja, a mi még csak jönni fog!
És vértanú, hü elvéhez, hitéhez,
Mert néki az igazság nem titok.

S vonásain ha bút tanyázni láttok:
Hagyjátok szomorúnak lenni őt!
Siratni ezt a szenvedő világot
Ő van hivatva, ő, a legdicsőbb.
Halandók dísze, emberek tökélye,
A szenvedésre legfogékonyabb.
Felfogni a bukót rendeltetése
És szánni a szegény bolondokat.

AZ ÉLETBŐL

A gólyák új honukba szállnak.
A nap ragyog, de már nem ég,
Az anya sírva gyászruhában
Virasztja meghalt gyermekét.

Lombatlan ágakon keresztül
Süvít a nedves őszi szél,
Az anya felzokog bujában:
«Kis angyalom, hová levél?

Itt hagytál, mint levél az ágat,
Erdőt a vándormadarak,
Elvitted mosolyod sugárát
És szívem árva, bús maradt.

Sohajtok érted s úgy siratlak,
Hogy a szivem majd megreped,
Ezentúl én már mint az ősz, csak
Szomoru, gyászos nő leszek!»

Nyilt ablakon tavaszi napfény
Beküldi víg üdvözletét,
Az anya boldogan beczézi
Vén gólyahozta kisdedét.

A bölcsőnél térdére hull le,
Könyezve súgja: «Emberek,
A boldogság, a szív reménye:
Megújul, mint a kikelet!»

SIROK KÖZÖTT

Együtt küzdötték át az éltet,
Kik most nyugodni ide tértek.
Hangos családi körüket
Pótolja néma sírüreg.

Köröskörül dus illat árad
Virágos telkén a halálnak.
Gyepe jól ápolt, üde, zöld!
Márványát adta messze föld.

Hiába lesz a földi földdé,
Porember, gőgöd él örökké!
Hiú elmével képzeled,
Hogy a holtak is kényesek.

AZ ÉLET

Hej, de furcsán vagyunk az élettel!
Mig valamit érne: addig nem kell.
És mikor már csak lézengünk, tengünk:
Mégis hosszu életért esengünk.

SZERETEM A MAGÁNYT...

Szeretem a magányt, a csendet,
Ha odahúz édes titok.

Ott szövök álmot, ott merengek,
Megenyhülőn csak ott sirok.

Szeretem a világi lármát,
Hol elkábúl az öntudat,
Ha vérező szivembe vágják
Unalom, kétség karmukat.

S ha örömem van, úgy szeretném
Kitárni más előtt magam
És ráfonódni, mint a repkény
A szívre, mely virágtalan.

AZ AKKOR VOLT...

Az akkor volt... mondják sokan
S hozzá nagyot sohajtanak.
Az akkor volt... annyit jelent:
A mult örökre mult marad.

Az akkor volt... közömbösen
Az ifju ennyit mond csupán,
Az akkor volt, egy nyári est,
Mikor szerelmét megtudám.

Az akkor volt... mereng a lány...
Szerelme szép tündérkora,
Az akkor volt... s a régi üdv
Többé nem újul meg soha.

Az akkor volt... sohajtozom,
Az esztendők hogy szállanak!
Az akkor volt... egyszer csupán!
S a mult örökre mult marad.

GYERMEKVERSEK

AZ ÁRVA

Három diák az iskolából
Leverten indul kifele.
Ugy látszik, a vakácziónak
Nem lesz a legjobb kezdete.

Az elsőt atyja jól kiszidja
Honn az egész háznép előtt,
S megesküszik, ha nem javul meg,
Biz' ő inasnak adja őt.

A másodiknak anyja él csak,
Ez már nem bántja a fiut,
Azon van, hogy szivére hasson,
Ez már csak kérni, sírni tud.

A harmadik gyöngy egy diák volt,
És mégis ő legszomorúbb.
Megy, megy, hol véget ér a város,
S poros és elhagyott az út.

Megy, megy tovább a temetőbe,
Annak is a legszélire.
Egy sír van ott. Gyakran, titokban
Jár imádkozni ő ide.

Fejfáját átölelve tartja,
S csöndes fohász kel ajakán:
«Álmodjál édesen s ne aggódj',
Anyám, édes szülő anyám!»

EGY KIS LÁNYNAK

Mint az árnyék, ha ragadja
Röpke szellő, jobbra-balra

Lebeg, illan... ismered?
Kikelet világos árnya,
— Játszi szellő veti-hányja —
Ilyenek a gyermekek.
Harmateső, gyönge szellő,
Virágágyon átszökellő
Szivárvány és napsugár:
Mind egymás nyomába' jár.

Bárányfelhő a te gondod,
Az *oh*-t és *jaj*-t sirva mondod,
De nevetsz a könny alól
S könnyeidnek nincsen ára;
Délszak égető sugára
Még szivedbe nem hatol.
A napsúgár és a felhő
Százszor eltünt: százszor eljő.
Mulatok szeszélyeden...
Az egész csak sejtelem.

Könnyüvérü, játszi gyermek,
Semmi híja énekemnek.
Évek mulva más a dal.
Mire teljes lesz a rózsa,
Mézet lop a lepke róla,
Vagy letépi zivatar.
Nyári naptul majd ha látod
Lekonyulni a virágot,
S látod, hogy a rét aszalt:
Elfeledted rég e dalt!

NYÁR

Ki tavaszát el nem fecsélte,
Gyümölcsöző leszen nyara,
S mire a mit vetett, megérik
Learathatja mind maga.

Az élet és természet egykép
Bevált sok dús igéretet.
Virágból lesz gyümölcs a fákon,
S ábrándokból lesz férfitett.

A fészek-épitési gondot
Majd kárpótolja víg család.
Ki ifjan gyűjtött lelki kincset,
Élvezni fogja kamatát.

De a kinek életvetését
Megcsípte dér, elverte jég,
S gyümölcsfájáról életének
Hullatja bőven férgesét:

Kinek szivét, mint puszta tarlót
A nap kopárrá égeti:
A szép nyár ragyogó egével
Csak lassu fonnyadás neki.

ISTEN

Isten, óh mondd, a világon
Azt a pontot hol lelem,
A füszálat, a bogárkát,
A hol nem te vagy jelen?...

Mintha arczod mosolyogna
A természet kék egén,
S virágok közt járva, mintha
Lehelleted' érzeném!

ERDEI DAL

Nyári, rekkenő meleg
Elbujok előled.
Lombjai közé megyek
Sátoros erdőnek.

Haja hopp!
Itt vagyok már, itt vagyok!
Sárga rigó, jó napot!

Fák között és fák alatt
Beh vidám az élet.
Nyúl szalad, virág fakad,
Zeng a lombon ének.
Haja hopp!
Kip! kop! a harkály kopog,
S a kakuk szól: jó napot!

Vadvirágokat szedek
S kötözöm füzérbe.
Vagy a fűben heverek,
S felnézek az égre.
S haja hopp!
A madárral dalolok...
Szép világ te, jó napot!

ÁLDOZÓ KIS LÁNY

Hajában kis piros virág,
Arczán a liljom éke;
Templomba így küldték Idát
Szép ünneplő fehérbe'.

Középen karcsu derekát
Kék szallag fogja által;
Igy áll, verőfényt hintve rád
Aranyos mosolyával.

S megy, hogy legelső vétkeit
Az isten megbocsássa.
Oh, verje mellét mindenik,
Mert ő is veri máma.

Az orgonának ünnepi
Siráma zúgva halkan

Szent áhitattal ihleti,
Mint túlvilági dallam.

S amint a főoltár előtt
Imát rebegve térdel,
Angyalka száll hozzá le és
Behinti égi fénynyel.

IBOLYÁT ÁRULÓ LEÁNY

Kis leány az utczasarkon
Ibolyát kinálgat:
«Nagysás asszony! Drága ténsúr!
Vegyen ibolyákat!»

Széltől, ködös alkonyattól
Kis kendőcske óvja.
Kipirul a képe tőle,
Gyönge kis kacsója.

Tavasz első hirdetőjét
Hozza a leányka,
Ébredését a tavasznak
Olcsóan kinálja.

Gavallérok, úri dámák
Sorba' meg-megállnak...
«Nagysás asszony! drága ténsur!
Vegyen ibolyákat!»

Mosolyogva nyujtja által,
Megköszöni árát.
Egy félnapra feldiszíti
Gazdagok ruháját.

Neki nem sug ibolyája
Tavaszról regéket.
Betegen honn fekszik anyja;
Annak keres étket.

Az ibolyák illatáért
Orvosságot adnak.
Csak hidegjét, csak borúját
Érzi a tavasznak.

Hideg szél fú, még a könny is
Bús szemébe szárad:
«Nagysás asszony! drága ténsúr!
Vegyen ibolyákat!»

A MUNKA NÉPE

Véresképü századokon által,
Hadakozva törökkel, tatárral,
Hősi karral védve a világot,
Magyarország mint a bástya állott,
Mindig bátran, győzve, halni készen.
Hősök népe! Éljen, éljen, éljen!

Hejh, nem is volt, nem volt nyugodalma,
Fölveré a harczok riadalma.
Hadi kürt volt egyetlen zenéje.
Véres kard járt megyéről megyére,
És a mitől piroslott a róna:
Piros vér volt, nem a piros rózsa.

Gonosz idők, elmultatok régen!
Nem a félhold — nap ragyog az égen;
De Árpádnak edzett harczi népe
Nem henyéli át a napot mégse.
Kardját ugyan emésztheti rozsda,
Ott az eke, ásó, kapa sorba!

S lőn, hogy a mely eddig vért piroslott:
Verejtéktől gyöngyözik a homlok.
S hol ágyuja dörgött a csatáknak:
Munka-lárma veri föl a tájat,
S hangzik pőröly, kalapács szerényen,
Munka népe! Éljen, éljen, éljen!

Munka népe! Az Isten megáldja,
Üdvözítse béke olajága,
Tettereje, lázas munkakedve
Nagy nemzetek sorába emelje.
Hogy a büszke jóslat igaz légyen:
Magyarország nem volt, hanem lészen.

EGY FIÚNAK

Jó gyermekem, ülj ide mellém,
Hagyd megsimítni szöghajad.
Oly jól esik hallgatni nékem
Csevegő, csintalan szavad.

Puha kacsóddal homlokomrul
Üzd el a lomha felleget.
Nekem már pillangókat űzni,
Boldognak lenni nem lehet.

Tiéd a lét minden varázsa,
Tiéd a százképű remény,
Tapasztalás roncsolt hajója,
Lemondás, józanság enyém.

Tiéd a munkakedv, kitartás,
Le még egy csillagod se hullt,
Tiéd az élet, a jövendő,
Enyém egy sóhaj és a mult.

Jó gyermekem, ülj ide mellém,
Csevegj vidám, lágy hangodon,
S míg hallgatom vidám regédet,
Majd addig én is álmodom.

PÜNKÖSD

Piros pünkösd öltözik sugárba,
Mosolyogva száll le a világra.

Nyomában kél édes rózsa-illat,
Fényözön hull, a szivek megnyilnak.

Hogy először tünt fel a világnak,
Tüzes nyelvek alakjába' támadt.
Megoldotta apostolok nyelvét,
Hirdeté a győzedelmes eszmét.

Piros pünkösd, juttasd tiszta fényed'
Ma is minden bánkodó szivének,
Hogy ki tévelyg kétségbe', homályba':
Világitó sugaradat áldja.

Habozóknak oldjad meg a nyelvét,
Világosítsd hittel föl az elmét.
Hogy az eszme szívből szívbe szálljon,
Diadallal az egész világon!

Piros pünkösd, szállj le a világra,
Taníts meg uj nyelvre, uj imára.
Oszlasd széjjel mindenütt az éjet,
Szeretetnek sugara, Szentlélek!

MAGYAR LÁNY

Ha a bölcső magyar lánynyá ringatott,
A jó Istent eléggé nem áldhatod.
Minden reggel, minden este áldd nevét,
Hogy magyar szót ejtettél ki legelébb.

De születni magyar lánynak nem elég;
Meg is kell hogy érdemelje a nevét.
Legyen szendébb, tisztább, jobb és szelidebb,
Mint a máshol nőtt lányok, a többiek.

Valahányszor kicsi lába port tipor,
Áldja meg e szép hazát mindannyiszor,
Legyen neki öröm is és büszkeség:
A hazáért feláldozni mindenét.

Jó sorsban a hitet, békét ébreszsze,
A családi kör melegét éleszsze;
És ha Isten balsorsot is megenged:
Vigasztaljon, tanítsa a türelmet.

Fürge ifjak, bús férfiak, öregek,
Szeressék meg általa a nemzetet.
Kiáltsanak fel, ha látják, lelkesen:
Ily nőt más föld, mint a magyar nem terem.

FALUSI DAL

A pacsirtával ébredünk
Nyugalmas éj után.
Kedv s munka közt foly életünk
S a pihenés öröm nekünk
Vasárnap délután.

Dolog nélkül nincs is napunk,
Nem veszteglünk mi honn.
Szántunk, vetünk vagy aratunk
S nem látogatja meg lakunk
Soha az unalom.

Szomszédunk télen be-benéz
Hozzánk, ha nincs dolog;
És aztán egyikünk mesél,
Mig nem lesz szempillánk nehéz
S a tűz el nem lobog.

Akkor lassan letérdelünk,
S buzgón imádkozunk:
«Maradj ezentul is velünk,
Ne hagyj el, édes Istenünk!»
És boldogok vagyunk.

ARATÁS

Lekonyul a búza feje;
Aratásnak van ideje.
Gazda ember kaszát penget,
Ugy vágja a sűrü rendet.

Hangzik a dal munka közbe,
A kévét igy kötik össze,
Sárga kalászt egybehányva,
Mind izzad, de egy se bánja.

Elindulnak nagy szekéren,
Koszorú van közepében,
Aratásnak koszoruja;
Igy mennek be a faluba.

A legvénebb béres aztán
A tornácz elé akasztván,
Körüle víg arczu lányok
Járnak aratási tánczot.

S a gazda pihenni dől le,
A gond messze van ma tőle.
Ha csorgott is verejtéke,
Mégis nyugalom a vége!

FELTÁMADÁS

Fakadnak már a virágok,
Kiderül az ég,
És a föld most készül ülni
Drága ünnepét.
Szíveinkben, mint a földön,
Ma öröm legyen,
Feltámadt az istenember
Győzedelmesen!

Akik tanait gyülölték,
Meg nem ölheték.
Nem rejthette sír magába
Égi szellemét.
Mert égből eredt s nem is volt
Születése sem...
Feltámadt az istenember
Győzedelmesen!

Kettős ünneplés azóta
Minden kikelet!
A mennyországé s a földé...
Unnepeljetek!
Adjatok hálát, hogy ismét
Új világ terem,
S feltámadt az istenember
Győzedelmesen!

Aki tudja, mint töré fel
Sírját a dicső;
Aki látja, hogy a földön
Minden újra nő;
Gondoljon feltámadásra,
Mely örök leszen...
Feltámadt az istenember
Győzedelmesen!

Adjatok hálát s virágot
Tömjént hozzatok.
Hallelujah! Hallelujah!
Zengje ajkatok.
Mert feltámadtok ti is még
Valamennyien,
Mint az istenember egykor:
Győzedelmesen!

RÓZSA LEVELE A NEVELŐBŐL

Kedves anyám! Ami érdekel
Pontosan megírom levelemben.
Napjaim hogy' telnek itten el,
S mi foglal el távol tőled engem.

Majd meglátod, édes jó anyám,
Egy év óta mily sokat haladtam.
Alig-alig fogsz ismerni rám,
Ha megtérek észben gazdagabban.

Hogy tulsokat tanulunk, ne hidd.
Ha tanultunk, mulatunk is egykép',
A jó nénék ezt megengedik,
Ha jók voltunk s jól tudtuk a leczkét.

Csöndes, egyszerű élet van itt,
Van barátném, dús a szeretetben.
Velem itt nagyon sok lány lakik,
S valamennyi lányka szeret engem.

Mívelt nők oktatnak engemet
Tanitanak minden jóra, szépre.
S szeretnek mint kis testvérüket
S én hálás és jó vagyok cserébe.

Itt vagyok s tanúlok szívesen,
Tudom is, hogy ez hasznomra válik.
Oh, de néha már alig lesem
Ölelésed', szívem haza vágyik.

Kis falunk patakja, erdeje
Hívogat a távolból magához,
A falu harangja szól: Gyere
A legjobb, legáldottabb anyához!

JELSZÓ

Munkára fel, versenyre fel,
Magyarhon ifjai!
A mit ma végezhettek el,
Kár elhalasztani.

A gyors idő is ép' olyan,
Ugy űz ma holnapot:
Mint habra folyvást hab rohan,
Fel hát! Dolgozzatok!

A percz, ha tünt, meg nem kerül
Annak, ki ácsorog.
Fut az idő szünetlenül,
Kereke zúg, forog.

S elsöpri, a ki véle nem
Tud lépést tartani.
Fel hát, jövendő nemzetem,
Magyarhon ifjai!

Dicsőn végezni: rajtatok
Mulik s nem másokon,
Mit boldogult apáitok
Megkezdtek egykoron.

Teher, nyűg enmagának is,
Ki csak lustálkodik.
Magának is, honának is
Él, a ki dolgozik.

ŐSZI REMÉNY

A nyár végső virága is lehull.
Az ég is ezt siratja: elborul.
E hervadás, e gyász úgy fáj neki!
Csak hullnak, egyre hullnak könnyei.

Fagyos mosolylyal néz alá a nap,
S az égen olyan álmosan halad!
Nincs dal az erdőn, letarolt a rét;
Mért pazarolná fényét, melegét?...

De a midőn vidám szüretelők
Felett halad, mosolygó képet ölt,
Mikéntha szólna: «Vígan legyetek,
A hervadást ugyis megéritek!»

De véget ér a végső vígalom;
A szél süvít be ajtón, ablakon.
Azt mondja: «Nincs virág, meghalt a nyár!
Nem lesz derűs, meleg nap soha már!»

Lesz! Mert a föld csak alszik, nem halott,
Megtérnek napsugár, madárdalok.
És akárhányszor lesz még kikelet,
Rózsás napok, napfényes ég, meleg!

SZERESD HAZÁDAT!

Szeretni ezt a szép hazát
  Korán kezdd, sose végezd.
Szeretni mint szülő anyád',
  Első rendeltetésed.

Óh, áldd meg minden porszemét
  A drága honi földnek,
Melyen bölcsődet rengeték
  S a melylyel majd befödnek.

Karod, főd, tetterőd, szived
  Honod' szolgálja váltig.
Büszkén hirdesd mindenkinek
  Magyar voltod' halálig.

E hon, mely annyit szenvedett,
  És mégis áll erősen:

Nagy és virágozó lehet
   Egy boldogabb jövőben.

Sok százados küzdelmei
   Erejéről beszélnek.
Munkára hát s megérheti
   A másik ezredévet.

S ha majd kelettől nyúgatig,
   Kárpátoktól Tiszáig,
Magyar nyelv zeng, magyar lakik
   S e haza felvirágzik:

E boldogabb, dicsőbb korért
   Megáldja majd a multat,
S mindazokat, kik honukért
   Hevülni, tenni tudtak.

Szeresd hazádat, óh, szeresd,
   Ne csak szóval, de tettel.
Büszkén és bátran emlegesd
   Hogy épül, nem veszett el.

Egy szív, egy lélek hassa át
   A ki e föld szülötte,
Hogy nagynak lássák e hazát
   A népek mindörökre!

TÉLEN

Hópelyhek szállnak, szálldogálnak,
Megint egy évet sírba zárnak,
Lágy szemfedője hólepel;
Bent lobogó láng fénye mellett
Talán a szép nyárról csevegnek,
Kiket fagy, hó nem érdekel.

Ha zúg a szél, havat söpörve,
Megtérnek csöndes házi körbe,

Feledni szélvészt, zúzmarát.
Ha künn a vihar egyre jobban
Tombol, megfér egy kis sarokban
Az ellenség s a jóbarát.

Oh, mindig így van e világba'!
Kiket baj ér vagy sors csapása,
Együtt busúlnak rendesen.
Boldog, kinek van puha fészke,
Ki, ha bú, gond szállott fejére,
Egy kis sarokba' megpihen.

A NAGY TEMETÉS

Megszűnt a harcz. Harminczezer
Meghalva, nyögve, vérben,
Elhantolatlan ott hever
A puszta csatatéren.

Piros vértől egykép' csepeg
A czondra és a bársony,
Érsek, király mind ott veszett,
Mind ott veszett *Mohácson!*

Egy nagy halott a csatatér!
És férgei a varjak.
Mohács a gyász, Mohács a vér!
Halála a magyarnak!

Lajos király! Ifjú király,
Te se térsz meg lakodba!
Ott fekszel Csele partinál
Rutul beiszapolva!

Zászlós urak, dús főpapok,
Fürödnek porba, vérbe.
Harminczezer vitéz halott,
S egynek sincs temetése!...

Hős vértanú heverjen-é
Hollók prédájaképen?
Nincs-e sirokra már helye
A földnek lenn a mélyben?...

Varjúk kárognak éhesen,
A préda fel van osztva,
De ím, csodásan megjelen
Kanizsai Dorottya.

Szép arcza bús, ruhája gyász,
Ásót viszen kezében.
Szemében könny, ajkán fohász:
«Ah hogy ezt is megértem!»

Feledni szélvészt, zúzmarát,
Miként az éj magánya,
Hallgatva négyszáz férfiú
Jön ásókkal nyomába.

«Holtak városa! csatatér!»...
S kezeit összefonva,
Imádkozik a holtakért
Kanizsai Dorottya.

Így áll soká... s míg könnye hull,
Az ásót földbe nyomja,
S kezd ásni fáradatlanul
Kanizsai Dorottya.

S a négyszáz férfiú hamar
Követi ezt a példát;
Túr földet és gödröt kapar,
Legyen a sír elég tág.

Készülnek a hosszú sirok
Egymásután, sietve;
És a harminczezer halott
Beléjük lőn temetve.

És hogy az összes holtakat
Elhantolák zokogva,
Még ott könyez, még ott marad
Kanizsai Dorottya.

Szent asszony, hálás nemzeted
Feledni sose fogja,
Mily nagy temetést rendezett
Kanizsai Dorottya.

MÁJUS

Az ifjuság bájos vidéke
Tele van napfénnyel, virággal,
Himbálják illatos fuvalmak,
Bezengi csattogó madárdal.
Derűs ábránd, álom, reménység
Szór pazarul fényt, illatot.
Nem látni ottan ködöt, árnyat,
Csak a bimbófejtő napot.

Te, ki megújulsz minden évben,
Természet ékes ifjusága,
S egyforma bűbájjal mosolygasz
Biborra és darócz-gunyára:
Gyönyörü május, szívdobogva,
Vidáman hadd köszöntselek!
Nekem is illatoz' virágod,
Rám is sugárzik kék eged.

Napodnak hulló tiszta fénye
Hevíti az egész világot.
A mi csak kedves, a mi bűvös,
Pajkos szeszéllyel mind kitárod.
Minek zománczot nem te adtál,
Elveszti illatát, szinét.
Te vagy a művészek müvésze,
Te az örök költői szép.

Virágokat hullatsz a földre,
Ha tomboló vihar megingat;
És hogyha sóhaj kél szivedből:
Az is csak édes, langyos illat.
Emelt homlokkal, könnyü szívvel
Vívhatja az a lét-tusát,
Kinek harczára te mosolygasz,
Gyönyörű május — ifjuság.

ESIK, ESIK...

Esik, esik, egész nap esik
Hegy aljára köd ereszkedik.
Fogy a nappal, nő az éjjel,
Falevélke küzd a széllel,
Sűrű erdő nem a régi; hallgat.
Hull a levél, vége van a dalnak.

Fecske, gólya, hova szálltatok?
Boldogok ti, hogy van szárnyatok!
Tudom én, hogy hova, merre:
Hervadásból kikeletbe.
Tengeren túl, messze oda által
Most süt a nap legenyhébb sugárral.

Így változik, mint ősz s kikelet
Szíveinkben is a fagy s meleg.
Búsulónak víg a társa;
Sírás jön a kaczagásra.
Hejh, bizony az emberrel is így van:
Ki mulat, ki aluszik a sírban.

AZ ÜRES FECSKEFÉSZEK

Üres immár a fecskefészek,
Elszállottak a kicsinyek,
A boldogság kis hajlokában
Most szemtelen veréb csipeg.

A nyugalom kedves tanyája
Oly gondozatlan, elhagyott.
Ki tudja hova, merre szálltak
Egyenkint a családtagok?

A család elvesztette egymást,
A gondos anya gyermekit,
S kik egy fészekben laktak egykor
Most egymást meg sem ismerik.

Átszállnak majd a nagy sereggel
Beláthatatlan téreken.
S egymásra többé nem találva
Kötnek ki túl a tengeren.

S az ősi lak télben, viharban
Szomorún, egymagában áll,
S veréblakóktul bitorolva
A boldog új tavaszra vár.

Mert a langy szellővel, virággal
Megtér a régi fecskepár,
S a kis fészekre minden évben
Uj élet boldogsága vár.

A KANÁRI SÍRJA

Nem zúgtak a harangok,
Pap nem imádkozott;
Nem vitte gyászfogat ki
A kedves dalnokot.

Puha fehér kezecskék
Csipkébe göngyölék,
Egy könny, mely rája hullott:
Ez volt a gyászbeszéd.

A kert egyik zugában,
Hol legtöbb rózsa nyit,

Parányi kis gödörben
Alussza álmait.

Virágos nyughelyéhez
Pillangók szállanak.
A nap sző hantja közzé
Aranyos szálakat.

Csalogány nyári éjjel
Sírjánál kesereg,
S a rózsa bokra hullajt
Rá egy-egy levelet.

Ha fénnyel, illatárral
Megjő a kikelet:
Ibolyák nyílnak ott ki,
E kis madárszemek.

TÖREDÉKEK

A PÉNZ

Vad czédaságtól reng a palota.
Viraszt a mámor; foly Champagne bora.
Szilajon iszszák festett asszonyok;
Csók járja és a szív sziven dobog.
Sok ittas úrfinak szemében
Élv s álom harczot vívnak épen.
Megöl az unalom! kiált fel egy,
Üresnek látom én az életet.
S a leghalványabb és legálmosabb
(A háziúr s a lakma rendezője)
Egy kristályserleget markába kap
S rekedt hangon felordít: «Csupa dőre,
Ki másra vágyik és nem pénz után;
Világi boldogság a pénz csupán!

«Arany volt hajdanában is az élet
Legjobb helyére a belépti jegy.
Gyötrelmes vágyad nincsen ott, csak élved,
S mit megkivánsz, azonnal a tied.
Te csak heversz, mulatsz, nincs semmi dolgod,
Használod száz inas lábát, kezét.
S a csőcselék irígykedik: Beh boldog!
Van pénze annyi mint szemét!

«Akarsz utazni?... Hát siess beszállni!
Kell drága öltöny?... Lesz, hanem fizess!
Szeretsz tán lovagolni, kocsikázni?...
Szólj és lovad, kocsid bármennyi lesz.
S ha ínyedet csiklandja finom étel:
Zabálsz; mi ritka, drága, mind tiéd,
Szeretsz mulatni: páholyodba mégy el.
Mert pénzed annyi, mint szemét!

«Mi bánt?... Talán szép asszonyért esengesz?
Vagy hű barátod nincsen még neked?
Hidd el, barát is, asszony is tied lesz,
Ha aranyaidat jól csörgeted.
S a taps, dicsőség, hír szomját ha érzed,
Csak ints, s mindenki porba hull eléd.
Mi kéj, hogy ezren írigyelve néznek,
Mert pénzed annyi, mint szemét!

«És a mi kéj van, mámor és igézet,
Mind, mind a drága pénz találta ki.
Van mindened, ha tömérdek a pénzed:
Csak a szegényt kinozzák vágyai.
Poharamat a pénzre hajtom én fel!
Még több világosságot és zenét!
A gazdagoknál soha sincsen éjjel...
Van pénzem annyi mint szemét!

«Hej! ronda, piszkos ágyban született meg
Az árva, bűnös, aljas és bolond.

Kenyéren élnek mind a megvetettek,
A legnagyobb gyalázat itt a gond.
Erénye csak gúnyul van a szegénynek;
Piszokba', sárba', rongyok közt marad;
És darabokra töri szét az élet,
Mint én most ezt a poharat!»

Tapsolva ordít éljent mindegyik.
Zaj és kaczaj közt fölemelkedik
Most egy uracs kopottas öltözékben,
Csak arcza mondja: Jobb időket éltem!

«Hétágu korona van czímeremben;
Lelkem, mint vérem, büszke és szabad.
Boldog is tudnék lenni véghetetlen',
De látom, nem elég az akarat!
Az üdvösséget mosolyogni láttam
S magamnak eljegyezni nem tudám.
Nem járhat ő — mondá — kopott ruhában,
Világi boldogság a pénz csupán!

«Szerelmét fűzte hozzám egy leányka.
Meghalok érte s nem lesz hitvesem.
Az olajfák, narancserdők honába
Magammal én őt el nem vihetem.
Pénz hát a jelszóm! Álmodám idáig;
Nem kergetek már árnyakat bután.
Üdvösségemhez csak a pénz hibázik!
Világi boldogság a pénz csupán!

«Gyémánt a lelkem, óh de lent a sárban!
Nem díszitem a bolt kirakatát.
Nagyot, dicsőt akarnék, de hiában,
Az én erényem tett helyett a vágy;
Óh, jól beszéltél, nagy a bölcseséged!
Koldús erénye rongyok közt marad.
Darabokra tör engem is az élet,
Mint én most ezt a poharat!»

«Hazudtok! szól a terem egy zugábul
Egy félszeg ember, látható, szegény,
A pompa hadd tekintse mostohául,
Rejtőzve él a boldogság, erény,
Az üdv a szívbe van beírva mélyen,
Boldog csak az, ki véle született.
Az ember képe, átka van a pénzen ;
A kapzsiság csinálta pénzetek'.

A gazdagot, nem bánom, írigyeljék!
Van üdv, hogy meg nem látja senkisem,
Mert meghal, a mint odahagyja csendjét,
Én ezt imádom és csak ezt hiszem.
Ki a világ előtt fénylik, jaj annak,
Ha e kivűl más gazdagsága nincs!
Üres szivűek a legkoldusabbak.
A szív, a szív az egyedűli kincs!»

Nagyot kaczagnak rajta széltire:
A sok között csak néki volt szive.

PRAELUDIUM

A költő arról a «kék ruhás leányról», kit az *Első szerelem* czímű cziklus énekel meg, költői regényt is akart írni, de csak az előhangjával készült el.

Ég s föld között száll lelkem, kósza lélek;
Szeretnék, mint pacsirta, dallani.
Mégis, szavamra, belekapni félek;
Kudarczot nem szeretnék vallani.
Pedig tudom, hogy nincs reális élet
Mesémbe', mind azt fogják mondani.
Ne tegyem át hegedősök korába? . . .
Mert minden hóbort ama kor hibája.

Bevallom, mit e verslábakra fűzök,
Platónikus szerelmi láz biz' a'.
Oh, jaj! tudom, két tüz közé kerűlök,
S követ dob rám közönség s kritika;

S versemmel irgalmatlanul felűlök,
Ha majd azt mondják rá, hogy : *szófia !*
Hisz ez mind lári-fári, pára, gőz ;
A pénz szerelmet, ideált lefőz.

S remélni, várni ! – ó, ez szörnyen untat !
Sok várás kedvet, bugyogót szakít.
Dicsérem békavérü századunkat ;
A bölcseségre prakszisból tanít :
A fődolog, hogy jól tartsuk hasunkat,
Mivel ép testben ép lélek lakik,
S szerelmünk légyen kézzelfogható ;
Ha nincs Katinka, majd akad Kató.

De minthogy én erővel szerelemrül
Akarok írni (milyen vaskalap !)
S mint jámbor polgár rég kitüztem elvül :
A korral ellenkezni nem szabad,
S tudván, hogy a világ tökéletesbül,
S erőben, észben egyaránt halad :
Tehát, hogy botrány ne legyen belőle,
Bolondságomnak gyerek lesz a hőse.

Ki megtanulta másoknál korábban,
Hogy életünk, vágyunk, hitünk hiú.
Kit szidtak otthon és az iskolában :
Nem lesz belőled soha férfiú !
Első szerelmét, kamaszéveit
Kis Ficzkinek szedem rimekbe itt ;
S mig rá emlékszem, elhal ajkomon
A gúny ; eszembe jut gyermekkorom.

Hősöm fejét Katinka megzavarta,
Egy kurta-szoknyás, kék szemű leány.
A gouvernante ugyan kordába' tartja,
De nála sem grasszál a tudomány.
Ő is javithatatlan, régi fajta ;
Még csak emanczipálást sem kiván.

Megérti sorsát és az életet,
De könyvekből tanulni nem szeret.

Ez a két mákvirág (véletlenűl-e,
Vagy keritéshez tán a sors is ért?...)
Meglátta egymást s lett aztán belűle
Ábrándozás, sok hű-hó semmiért.
Kis Ficzki verselt, iskolát kerűle,
S Katinka lelkesült regényekért.
Szerették egymást szótlanul, szerényen...
Magam is így tudtam szeretni régen.

De mielőtt eldallom e szerelmet,
Bölcs olvasók, magukho' fordulok;
Mert, ha csak így, szó nélkül belekezdek',
Biz' Isten! még veszélybe juthatok,
Hogy holdvilág-falónak elneveznek;
Azért, ha tetszést nyerni nem fogok
Ne engem szidjanak s regényemet:
Ő volt bolond, az iskolás gyerek!

S most üssük össze már a töredéket!
Faragjunk és símitsunk rajta még,
Hogy legalább ha újat nem beszélek,
Legyen formája könnyed, rimje ép.
Köszöntelek, dalok világa, téged!
Egy mezitlábos csarnokodba lép.
Szabad a vásár! Kritikus jöhet:
Elkezdem egyszerű regényemet.

ZDENKO GRÓF

Zdenko gróf a *Festett ideál* czimű költői elbeszélésnek folytatása lett volna.

Szól ez elbeszélés az ábrándos költőről, ki Lenórát eszményi szerepekben látja és rajong érte. De mikor ideálját a szinpad festett világán kívül, a valóságban ismeri meg, kegyetlenül kiábrándul. Diadalmas vetélytársa, Zdenko gróf ábrándítja ki.

E költői elbeszélést Reviczky Gyula a saját élményeiből merítette. Lenóra a pozsonyi szinház akkori naiváját H. Krisztina, ki

mint Schiller *Meszinai arája :* Beatrice, ragadta meg az akkor még nagyon fiatal költő élénk fantáziáját. A szerencsés vetélytárs gróf ugyan nem volt, csak Pozsony aranyos ifjúságának szereplő alakja.

Évek mulva, mikor már Reviczky Gyula *A Hon* munkatársa volt, a törvényszéki csarnok foglalkozott a gavallérral, kit bonyodalmas hitelműveletei arra kényszerítettek, hogy megszökjék Amerikába. A félelmes vetélytárs ily siralmas letörése felkavarta a költő régi érzéseit és ez érzések hatása alatt kezdte meg új költői elbeszélését Zdenko grófról :

Kint őszi szél zúg, bent az óra
Már öreg éjfelet mutat.
A vendégek mind távozóba
És Zdenko még mindig mulat.
«Ferkó! Húzd a fülembe! Így ni!
Zokogva, tűzzel, keserűn.
Tudnék csak utoljára sírni,
Mint te azon a hegedűn!»

Üres palaczkok közt, sötéten
Ittas szemekkel széttekint.
Magában űl; elhagyta régen
Barátja, szeretője mind!
Selyemruhákra, ékszerekre
Ráment kastélya, birtoka.
— Húzd, Ferkó, húzzad a fülembe:
«Nem vagyok semminek oka!»

Ferkó azonban tudja hányat
Ütött az óra: (gróf zsebe)
«Éjfél után, gróf úr, bocsánat
Tilos az ingyenes zene!»
Zdenkó botot ragad, felugrik,
De az már kint van és kaczag:
«Ha nincs pénz, grófocskám, zsebedbe,
Mit muzsikáltatod magad?»

«Megállj, pribék!» És tántorogva
Űzi az illanó nyomát;

De belebotlik egy sarokba,
Felordít s nem mehet tovább.
Eső, vihar, csapkodja, tépi,
A sors ilyen roszul fizet!
Hol van a chic, a vér, a régi,
A gőgös Zdenkóból mi lett?

Idáig kész a költői elbeszélés.

Ezután következnek teljes versszakok, áthuzott sorokkal, melyeket a költő pótolni akart, de nem pótolt. Később versszakok helyett már csak verssorok jönnek, itt-ott rímelve, majd csak szórványos szavak. Ám azért érdekesek a töredék e részei is, mert bepillantást engednek a költő lelki műhelyébe:

Míg kocsi, páholy, ló futotta
Ő volt az új Alkibiád.
Hogy ünnepelték! De azóta
Kizökkent ő vagy a világ,

— — — — — — — — — — —

Egy ifjuságot elpocsékolt,
Szeretett, úr volt, élveze.
Pályája mindig *carrière* volt,
Magasba föl s a mélybe le.
De már pihen: az utcza sárban –

— — — — — — — — — — —

Szélben, hidegben, éjszakában
Kocsi közelg. Megáll. Kaczagva
Egy nő suhan belőle ki,
E ház, e hang, e nőnek arcza...
Ejh régen volt... nem ismeri!
Hány meglesetlen pásztor-órát
Töltött Zdenkó e házban itt.
Olelve titkon Leonórát
— — — — — — csókjait.
S egy szép reggel csak arra ébredt,
Hogy dobszó hangzik udvarán.

— — — — — — — — — — —

S őt látta másnak oldalán.
A nő kiszállva kocsijából,
Zdenkót meglátja s félrenéz.

Ez meg merőn utána bámul
Egy perczig; ennyi az egész.
Aztán az éjben elcsatangol,
(Talán a hajnalt várja csak?)
S flegmával tűri, mint az angol,
Hogy szél, eső arczába csap.
Egy kis kávémérésbe tér be,
Fáradtan, álmosan leül,
— — — — — — újságot vesz kezébe...
— — — — — — — — — — — —
«Deréky Zdenkó tönkre jutván
— — — — — — — — — — — —
Megtörte asszony és nyomor,
S beszélik, hogy kivándorol.»
Csak nézi a nedves betűket,
Nem álom ez csak? Éber-e?
— — — — — — — — — —
Ez az ő neve?
Csenget. Fizetni! Levegőre...
— — — — — — — — — —
A mint felnéz: a nő előtte!...
Ránéz meghatva, résztvevően
S találkozik tekintetük...

Itt megszakad a töredék. A drámai jelenetet: Zdenkó és Lenóra dialogját már csak gondolatban tervezte a költő.

SZEPTEMBER

E költői elbeszélés töredékei Reviczky félbemaradt művei közt a legérdekesebbek. Meséje a szórványosan megírt részletekből és a költő szóbeli közléseiből következőkép állítható össze:

Veér András, a Don Juan hírében álló Veér Miklós fia, emberkerülő, zárkózott, szenvedélyes férfi, ki csak a természetnek és a vadászatnak él falujában, Korongh Iván szomszédságába jut, ki:

Egésznap mást se tesz: vadász.
— — — — — —
Bús özvegysége így telik.
Bánatja van, rebesgetik.
Lehet, hogy van, de nem mutatja,
Multról, jelenről nem beszél.
— — — — — —

Egy ember látogatja csak:
András, ő is csak néha nap'

— — — —

De az erdőben, a hegyekben
Találkoznak minduntalan.

— — — —

Aztán elválnak szó nekül.

— — — — —

Korongh Iván kicsapongó élet után nősült meg, nagyon szerette nejét, de sokat gyötrődött azon, hogy nincs gyermekük, míg végre házasságuk hatodik évében nejének leánya született. Ez a verses regény hősnője: Helén. Korongh Iván csak évek mulva tudja meg véletlenül, hogy Helén nem az ő leánya; neje a házasságtörés felfedezését nem éli túl; Iván nevelő-intézetbe adja Helént. Mikor onnan visszatér, így méláz el fölötte:

Égő szemű, szép nagy leány,
Anyjára üt s nem én reám.

Helén visszatérése forradalmat idéz elő Veér András szívében. Eleinte csak enyeleg vele, hisz Helén «bácsizza» őt, de érdeklődése egyre forróbb szerelemmé válik.

András belépett a hálátlan korba, harmincznyolcz éves lett, mielőtt szeretett volna. Mindent elkövet, hogy kitépje szívéből ezt a késői első szerelmet, de nem képes reá. Helén rokonszenvez vele, ragaszkodik hozzá, hanem szerelmet egy könnyed modorú, szép, előkelő, de léha ifjú iránt érez, kinek a regényvázlat nevet még nem adott. Helén első bálján Andrásból kitör a gyűlölet ez ifjú ellen, ürügyet keres, hogy összetűzzön vele; az ifjú kénytelen őt párbajra kihíni. Helén ennek hallatára, tudva, hogy András biztos lövő, megrémül, Andráshoz rohan és könyörög neki, hogy vonja vissza a sértést. Így árulja el szerelmét András előtt, ki mélyen megrendül. Nagy lelki küzdelem után lehetővé teszi a lovagias ügy békés elintézését. Kimarad Korongh Iván házából, felutazik a fővárosba és szilaj gyönyörök zajába igyekszik temetni fájdalmát, melyet nem árul el senkinek:

«*Szenvedj, szivem, zárulj be szótlan.*
Igazság nem panaszkodik.
Czipeld kereszted megadóan
Jajszótlanul a sírodig.»
Gőg, amely mégis megható van
E pár nyugalmas röpke szóban.
Ő míg csak él vérezni fog.
De ez csak néki nem titok.

Mikor meghallja, hogy Helén házassága már megtörtént, így kiált fel:

Csak hús és vér kellett neki! . . .
Sajnálja őt? Nem! Megveti!

Egy-két év mulva megtudja azt is, hogy Helén nem boldog. Férje sikkasztott és Korongh Iván csak nagynehezen birta megmenteni vejét a börtöntől. Veér András erre visszautazik falujába. Helén férjével igyekszik jó lábon lenni, együtt vadászgatnak. Egy vadászaton András meglövi Helén férjét, bizonyos testrészeit kivágja, vizslájának dobja eledelül, aztán ezt is meglövi, hogy senkit se vezethessen az ő nyomára. Erre András eltűnik az erdőben és többé nem látja senki.

Vérem lehült, az ifju hévnek
Tulestem első mámorán.
Nem az, nem az többé az élet,
A minek egykor álmodám.
Nem mondom, hogy szivem kiégett
(Véralkatom nem engedé meg);
De úgy veszek már bűnt, erényt,
Mint egy kiolvasott regényt.

Elszállt a gyors idő felettem,
El egy virágtalan tavasz.
Hiába lángoltam, szerettem,
Mint vágyakkal megvert kamasz,
Pedig dus voltam érzelemben;
Fényes világról énekeltem,
Midőn sötét búkedv kisért . . .
Óh, jaj, már sírnom sincs miért!

Szegény, fáradt, fakó szivemben
A kín közönyre változik.
Hová levél első szerelmem,
S hová, te forróbb második!
Nincs több varázs a lányszemekben;
Idő előtt megöregedtem.
Hol vagy reménykedés kora!
Husz éves nem leszek soha.

Siratlak csöndesen zokogva,
Elszállott húszas éveim;

De a nyugodt harminczasokba
Megernyedt szívvel lépek im.
Virágaim mind eltiporva
Hevernek szerteszét a porba',
S elszórt emlékeim között
Motozva, koszorút kötök.

Egy szórakoztat még: az ének.
Röstelve kell bevallanom.
Hiszen ma csak diákkedélyek
Gyönyörködnek költődalon.
Helyébe most a próza lépett:
Ezé az olcsó taps, dicséret;
S a költőnek muzsája ma
Fényes csatornalégy: Nana.

Nem kellesz immár, ég leánya,
Óh, múzsa, szűz, szeplőtelen.
Szemérmes csókod' nem kivánja
A költő, a ki most terem.
E romlott, e lejárt világba'
Nyavalygás a poéta láza.
Hanyatlik ember és idő;
A hős ma Alfonz, Desgrieux.

Okos költő korával éljen.
Lángoljon lelkesek között,
S rohadt erkölcsök idejében
Piszkálja a sarat, dögöt.
A gyöngéd lelkektől ne féljen;
A hol a többség, ott az érdem.
Az népszerű és hirhedett,
A ki korának hízeleg.

Én *Ifjuságom*, könyvbe szedve,
Látom, nem kellesz senkinek.
Siró zenéd kit érdekelne;
Vaknak mit érnek a szinek!

De volna csak természetembe'
A «kéz kezet mos» léha elve:
Hogy ütnék, vernék a dobot! . . .
A hír születni így szokott.

Nos hát, én mégis irdogálok,
Bár nem fogad zaj, trombita.
Te sem riasztasz, súlyos átok,
Hogy kis népnek vagyok fia.
Sőt még azt vallom: Légyen áldott,
Költészet, édes-bús magányod.
A sors ilyennek alkotott;
Nem érdem: véletlen dolog.

Mig, ifjuság, lángodban égtem,
Születtek lázas kis dalok.
De hogy lehiggadtam, megértem,
Nótám se már oly szakgatott.
Nem írok többé hevenyében,
Mint forrongó hevembe' régen.
Dalom hosszabb lélegzetű.
Nem villám: őszies derű.

De hagyjuk már az ifjuságot.
Nem líra ez, hanem regény.
Hősöm javára félreállok:
Eztán csupán a rím enyém.
Dicsérnek majd ifjú titánok
És megvesznek szegény diákok,
Vén lányok és szük sorsuak,
Kiket lenéznek az — urak.

Egy jó barátom volt; az ének
Erről fog zengni. Elbukott.
Kergették vágyak, nagy remények.
Nyugodtan lépni nem tudott.
Magában állt; nem kedvezének
Korviszonyok sem a szegénynek,

Révpartot, tudta, nem talál,
Egy útja volt csak: a halál.

Hőst, mint ez itt, ugyan ki látott?
Hajlott korút, szerelmeset,
Ki eddig egy nőnek sem ártott,
S fatuskónál esetlenebb.
Bejárhatod a *félvilágot,*
Szeretőt néki nem találsz ott;
Mogorva, száraz agglegény . . .
Ilyen hős lészen az enyém.

Midőn apját is eltemette,
Falusi birtokán maradt.
Ivott, vadászgatott telente
S mint gazda tölté a nyarat.
Kirándulást nem tett semerre,
Odvában úgy élt mint a medve,
S oly mélabú vett rajt' erőt,
Minőt magány idéz elő.

Anyjáról az maradt eszébe',
Hogy sokat sírt és szenvedett.
De szőke, szép, szelid fejére
Oly örömest emlékezett.
Szelíd nézése évrül-évre
Mint hű talizmán, úgy kisérte,
S vád volt e szemben, néma vád:
Ő vitt a sírba, ő, apád!

Az árvaság nehéz egy élet:
Ezt látta András mindenütt.
Fénynél előbb látott setétet
S bőven nyelé a keserüt.
Csupán azok hizelkedének,
Kik tőle valamit reméltek.
Nőtt rokonok, testvér nekül,
Idegenben, idegenül.

Mert apja, nem törődve véle,
Pillangó módra repdesett.
Nem akadt férfi a megyébe'
Veér Miklósnál szerelmesebb.
Kéjt halmozott szerelmi kéjre:
Száz nő fogadta kebelére;
S épen szerelmes levelet
Irt, mikor szél ütötte meg.

Fiát, mig élt, könnyen lerázta,
Hogy csünghessen kalandokon.
Csöndes, szerény falusi házba'
Nevelte őt egy nőrokon.
Miklós meg járt fürdőre, bálba;
Bámult és híres volt a táncza.
Parókát hordott tar fején;
Szép úr volt — annak idején.

Magányban folytak, anyja nélkül,
Andrásnak gyermekévei:
E kor sok apró öröméből
Csak kóstoló jutott neki.
Apját csupán egy régi képről
Ismerte s Don Juan-hiréből.
Föl nem kereste őt soha . . .
Rosszabb volt mint egy mostoha.

Parasztfiúkkal czimborálva
Csatangolt hősünk szerteszét.
Hegyek között, erdő-magányba'
Töltötte legtöbb idejét.
Claire néni, egy vén uri dáma,
Nem sok, de nem ügyelt reája
Annyit se, mint hogy ölebe
Ruháját ne piszkítsa be.

András így nyerte meg barátul
Az édes jó természetet,

Reggel korán kiment a házbul,
S gyakran nem tért csak este meg.
Madárfészket szedett a fárul,
Gyümölcsöt a tilalmas ágrul;
S ha nyúlat lőtt, halat fogott,
Az erdőben lakmározott.

Ottan tudott csak megpihenni,
Hol a madár fészket rakott;
Hol a kőszikla visszazengi
A korán síró bánatot.
Kivágyódott fölmelegedni,
Ahol az Ur ujjá teremti
A földet minden tél után . . .
András itt volt boldog csupán.

S ha visszatért kis falujába,
Vad volt, félénk, huzódozó,
Olyat csupán az olvasásba'
Lelt még, ami vigaszhozó.
A ház legrejtettebb zugába
Vonult, hogy senki meg ne lássa;
S ha voltak is tán álmai:
Korán tanult lemondani.

Husz éves volt s a szerelemnek
Üdvét még meg se kóstolá.
Az évek egyre-másra teltek,
S nő ajkát még nem csókolá.
Bálban, jour fixen részt soh'sem vett;
Ilyesre csak szép férfi termett.
Igy lett a Don Juan fia
Még életében múmia.

Avagy csupán látszott hidegnek,
S vulkán forrott a hó alatt?
Vagy nem lehet az ily sziveknek
Érezni titkolt vágyakat?

Nem! Ők is álmodnak, szeretnek;
Kérek csupán egy kis türelmet;
Andrásnak is kitört heve, —
Midőn már elkésett vele.

A NAP DICSÉRETE

Egy istent, egy napot imádok.
A nap az alkotó maga.
Ragyogó nyár, sugárvilágod
Pajkos tündérek évszaka.
Te hímezel sok fényes álmot
Rejtelmes nyári éjszaka.
Oberont és Titániát
Üdvözli a tündérvilág.

Beteg szív, fásult, léha, száraz,
Ki rózsáid közt sem hevül.
Kell mámor, üdv, erő?... A nyár az!
Ő alkot, éltet istenül.
Kit fájdalom sötéten árnyaz,
Napod sugárán felderül.
Békíts ki emberrel, világgal;
Teljek be, óh nyár, fénysugárral!...

Szeptember, csöndes őszi hónap,
Kis hittel, fázva zengelek.
Siratlak, eltünt, ragyogó nap;
Vérem kezd hűlni, szenvedek.
Elmém a szürke, zord valónak
Hódol meg; kétkedik, beteg.
Köd, lomha köd szivem lakója;
Elvitte jó kedvét a gólya.

AZ ERDŐ

Szeretem fáid zizzenését,
Rejtelmes árnyvilágodat.
Ha elgyötört a gond, a kétség,
Hün őrizték meg titkomat.

Szivemnek rejtett gerjedését
Fünek-fának ki nem beszélték.
Erdő, te jó vagy, s részvevő;
Rejtsd el, ki bús és szenvedő.

Beh jó sötétzöld fáid árnya,
Ha izzó égről tűz a nap
Ha meg vagy sértve, megalázva:
Pihend ki erdőben magad.
Oh mert a harcz, a földi lárma
Elnémul e zengő magányba',
Ahonnan mit se lát szemed,
Csak szeliden kéklő eget.

Szellőtül ringó kebeledre
Boruljon, ki magányt ohajt.
A fák pajzánul enyelegve
Gunyolnak itt minden sohajt.
Kinek nem jő meg itt a kedve —
Már élve holt, el van temetve,
Ki téged, erdő, nem szeret:
Még nem örült, nem szenvedett.

CSALÁDI FÉSZEK

Magány, ridegség bús avarja,
Kerüld a boldogot, mig él.
Avagy, ha nem lehet, sirassa
El bánatát szüleinél,
Ifjú, kinek van apja, anyja:
Őrült vágy lelked' ne ragadja
Ki az idegenek közé! . . .
Az a világ a közönyé.

Áldott a kis családi fészek,
Hol anya gondja melegít,
Hová bünbánva visszatérhet
A tékozló fiú megint.

Hol a viharcsapkodta lélek
S a szilaj, átkos szenvedélyek
Egy hű sziven megnyugszanak...
Családi fészek, áldalak!...

SZÉP ASSZONYOK

Szép asszony és hozzá erényes...
Ugyancsak ritka egy dolog.
Hát ne egyék az, a ki éhes?
Éheznek mind az asszonyok.
A legjobb nő erénye véges,
S helyzete sokszor vajmi kényes,
Ha hízeleg száz ajk neki...
Százat hallgat meg?... Jól teszi!

Erényt szép nőtül az kiván csak,
Akit a rút önzés vezet,
Óhajtja őt, de csak magának
S örül, ha véle vétkezett.
Ám oly bolond nőt hol találtak,
Ki egyszer engedvén a csábnak,
Erényes hölgygyé lett megint?...
Belé bukik a bűnbe mind!...

AZ ÉLET

Minő egyoldalú az élet!
Milyen kicsinyke töredék!
A mit mulandó vágy elérhet,
Akármilyen sok: nem elég.
Adassék bár száz évig élned,
Csikarj ki minden percztül élvet:
A mit birtál: parányiság,
S mit nélkülöztél: egy világ.

ÁLARCZ ALÓL

Ez egy felvonásosnak tervezett vígjáték személyei: az özvegy báróné, társalgónője, kertésze és Loránt gróf. Körülbelül a közepéig készült el.

A folytatás terve szerint Loránt gróf közönye a báróné szívét annyira felrázza, hogy haragjában elárulja érdeklődését a gróf iránt. Ekkor a kertész lép közbe, ki éppen oly ügyetlen, mint az Almaviváé, hanem bonyodalom helyett megoldást hoz. Felfedezi a titkot, hogy a fehér rózsákat Loránt gróf küldi. A gróf ekkor nem tagadhatja tovább, hogy a közönynyel csupán szerelmét leplezte és a leálczázott Don Cesar boldogan zárja keblére Donna Dianáját.

Ím, a töredék:

Szín: Park, közepén úri lak verandával, melyre lépcsők vezetnek föl. A park rácsos kerítése mögött az országút látszik. Lent a veranda előtt padok a földbe vert asztalkákkal.

(A báróné padon ül, ujjaival türelmetlenül egy bokrétán babrálva. Szemben vele a társalgónő, nyitott könyvvel a kezében.)

BÁRÓNÉ

Unalmas egy könyv! Hagyja abba, kérem!
Könnyü idillt álmodni — vérszegényen.
Idill?... no köszönöm! Tapasztalám,
Mit ér ez álmos falusi magány.
Eléggé sínylem ezt a négy hetet.
Beh jó, hogy végre menekülhetek!
Be van-e minden csomagolva?

TÁRSALGÓNŐ (leteszi a könyvet)

Minden.
Utazhatunk akár e perczben innen.

BÁRÓNÉ

Szökünk is még ma este. Hála ég!
E házban itt csak árnyékom valék,
Nem vonzott semmi, minden untatott.
Ikertestvérek voltak a napok.
Oh, milyen élet! Gyermeknek való,
Kit még mulattat ostor, síp, fa-ló;

Kinek gyümölcsnél ízesebb a torzsa.
Én eldobom, mert nincsen sava-borsa.

TÁRSALGÓNŐ

Itéletében én nem osztozom.
Középen az igazság, asszonyom,
A falunak is megvan ingere;
Csak érzék kell hozzá.

BÁRÓNÉ

Tere-fere!

TÁRSALGÓNŐ

Falun is vannak mindenféle élvek,
Fáradt kedélyek itt árnyékban élnek...

BÁRÓNÉ

S nem kapnak napszurást... De élet ez?

TÁRSALGÓNŐ

A legjavából, mert természetes.
Őszinték itt vagyunk csak igazában,
Turnűrt letéve, könnyü pongyolában.
Szivünk elől itt el nem zárkozunk;
A nyilt természettel barátkozunk.
Míg ott, hol százezren hullámzanak,
Ki vagyunk téve, mint a kirakat,
Minden mihaszna élczelő nyilának,
S a mért aggódunk, az csupán a látszat.
A vizet meg nem iszszuk, csak leszűrve,
S úgy érezünk, a hogy járunk: befűzve.
Kedvünk hazug, hangunk változtatott.
Álarcz alól kérdezzük: ki vagyok?

BÁRÓNÉ

Lehet, hogy izlés dolga; nem tudom.
Egyet tudok, hogy a falut unom.
Mert ott az is, mi kellemes lehetne,
Magányba mint kriptába van temetve.

Nem is mulatság, nem is élvezet,
Melynek tanúi fák s nem emberek.
Akarja tudni, az igaz gyönyör mi?...
Mástól kapott ingert mással közölni.
(A bokrétára mutatva)

Tekintse ezt. Szép, úgy-e bár?... Ilyet
Naponkint küld kertészem; hogy minek,
Azt tőle kérdje; én nem látom által,
Hogy mit csináljak itt e sok virággal.
Szegény fehér rózsák, hervadjatok,
Meg nem becsülve, mint én, társatok.
(A bokrétát egy darabig elmerülve nézi, aztán elhajítja)

Mint óraperczegés, ha egyedül
Virrasztunk, minden percz úgy nehezül,
Egyhangú tik-takjával itt reám,
Azt hajtva: Nem vagy már ifju leány!
Az óra minden perczegése int:
Asszony vagy s vénebb mával is megint. (Elméláz)

TÁRSALGÓNŐ

Az életzaj, a nagyvárosi lárma
Időnk folyását persze túlkiáltja.
Nem veszszük észre, hogy vérünk lehül
És megöregszünk – készületlenül.
Aztán a sose nyugvó izgalom:
Karusszel, estély, lóverseny, vajon
Nem hasonlít-e, asszonyom, a mézhez:
Ki nagy adagban falja, nem is élvez.
Sokat használt élv gyorsan lesz kopott,
S unalmas minden, a mi megszokott.

BÁRÓNÉ

Malmomra hajtja, kedves, a vizet.
Ásítni rá nem ér, a ki siet.
Az emberektől nyüzsgő bulevárdon
Egymást taposva, törli el a lábnyom.
A kép, a kedv itt egyre változó,
Minden nap új színt, új ingert hozó.

Ez a valódi élet, mely nem untat;
Nem ád időt, hogy biráljam a multat,
S vizsgáljam a tükörben, hogy hajam
Őszűl-e már... No hát, nincs igazam?

TÁRSALGÓNŐ

Bizony nincs; mert csak falujában itt
Alhatja ki a tél izgalmait.
Igaz ugyan, nem ily rendszer szerint,
Szobájából hogy még ki sem tekint.
Mindössze néhányszor kilovagolt,
S a multkor egyszer a templomba' volt.
Szinház, hangverseny, bál itt nincs, való;
De hát mindez csak fűszernek való.
A sáfrányt, borsot én is szeretem,
De csak, ha ételhez vegyíthetem.
A mint hallottam, így okoskodott
A báró úr is s nem unatkozott.

BÁRÓNÉ

Szegény férjem? Jaj, fel ne hozza őt!
Ő csak pókhálót pókhálóra szőtt.
És a míg élt, hálóiban maradt,
Itt töltve őszt, telet, tavaszt, nyarat.
Szántott, vetett, mulatság volt neki
Dohányt ültetni, ürgét önteni.
Kint lebzselt a tanyán napon s esőbe',
A béresekkel, ispánnal vesződve;
Nem bánva semmit, hogy lesűl a képe,
Gyönyörködött, hogy dolgozik kepése.
Télen kártyázott, lőtte a nyulat.
Igy vette ő hasznát a falunak.
De én, rideg négy fal közé bezárva,
Ugy érezém, lakásom női zárda.
Próbáltam főzni vagy köték harisnyát;
Elnézegettem, hogy fejik' a Riskát.
Cselédet szidtam, játszottam cziczával,
Benső viszonyba léptem cœur-királylyal.

Himeztem erszényt, vánkost, szőnyeget,
(Sóhajtva) Csak papucsot nem. Négy hosszú telet,
Ifjúságom javát töltöttem itt
Apácza-módra, özvegységemig. (Kis szünetet tart.)
Midőn szegény férjem két év előtt
A kriptában lelt végső pihenőt,
És fordulván az év, letelt a gyászom:
Bűn volt-e, hogy kiszálltam lepke-szárnyon?
S aztán?... Hisz tudja! Néhány szó elég:
Huszonhat évvel nem mondunk le még.

TÁRSALGÓNŐ

Egy szóval: elmulasztott élveket
Behozni kamatostul sietett.
Az izgalmat tüzé ki jelszavul;
Pedig a szív, ha egyszer megvadul,
Az ész szavára nem hallgat sehogy,
S nem áll meg, csak ha végre összerogy.
Nem vón'-e jobb e szép kastélyban élni?...
Igaz, csak úgy, ha volna benne férfi....

BÁRÓNÉ (hevesen félbeszakítja)

E szép kastélyban?... Sose lássam újra!
Futok belőle: testem, lelkem únja,
De mi is tartóztatna vissza itt? (Elgondolkozik.)
Ah, semmi, semmi!... minden csak taszit.
Ugy tetszik sokszor, minden ellenem
Fordul, hogy maradásom ne legyen.
Loránt grófot, szomszédomat birálni
Úgy szokta ön, hogy utazott világfi...

TÁRSALGÓNŐ

Járt Indiákon s isten tudja, hol.

BÁRÓNÉ

Szép asszonyoknak hévvel udvarol.

TÁRSALGÓNŐ

A társaságban könnyed, szellemes.

BÁRÓNÉ

Igaz-e, nem tudom: — föl sem keres.
Négy hét alatt, négy hosszú hét alatt,
Csak kétszer volt itt s akkor sem maradt.
Komoly volt, közönyös, hideg, kimért;
Nem jött, csupán az illem kedviért.
Mint lánykorbéli tánczosom, barátom,
Ezzel kötelmet rótt le csak; belátom.

TÁRSALGÓNŐ

Ejh, ez lehet. Nemünket, azt beszélik,
A gróf félig lenézi, szánja félig.
A nők, úgymond, hiúk és változók,
Csak gondüző játékszerül valók.
Nem férfi az, kit ellágyít a szoknya,
S érzést, hitet pazérol asszonyokra.
Mert Éva óta egy se volt a nembe'
Méltó igaz, valódi szerelemre.

BÁRÓNÉ

Valóban?... Oh, páratlan nyegleség!
Tuskó pótolja tán a szív helyét
A grófnál. Oh, de lesz még pillanat,
Midőn ez elvek szégyent vallanak.

TÁRSALGÓNŐ

Ni, farkast emlegettünk. Erre jő.

(Loránt az országút felől közeledik)

BÁRÓNÉ

A gróf?... Ne leljen itt a vakmerő,
Mulasson véle; én intézkedem,
Hogy a cselédség útra-kész legyen.

(El a veranda ajtaján át)

Társalgónő, Loránt

LORÁNT

Nem a báróné távozott eléhb?

TÁRSALGÓNŐ

A gróf urat pillantá meg.

LORÁNT

Derék!
Őszinte legalább, az bizonyos,
S hideg közönyt közönynyel viszonoz.
(Meglátva a földön heverő bokrétát)
Azért becsűli így virágimat;
A földre dobja... Csinos egy divat.
De megtorlok minden sértést!

TÁRSALGÓNŐ

Ugyan!
Van ebben, a mi sérti önt, uram?
A báróné fehér virágait
A kertészétől kapja mind maig.

LORÁNT (nevetve)

Valóban, erről megfeledkezém.
A báróné...

TÁRSALGÓNŐ

Azt képzeli, szegény,
Hogy e fehér rózsák innen valók;
Pedig e parkban nem találhatók
Virágok; mert a kertész, látva, hogy
A kastély télen-nyáron elhagyott,
Nem termeszt csak spárgát, retket, parajt.
Rózsát itt, hajh, halandó nem szakajt.

LORÁNT

Igaz, a báróné nem is gyanítja,
Ki küldi rózsáit?

TÁRSALGÓNŐ

S azért hajítja
A porba, mert csupán kertész-becset
Tulajdonít nekik; de meglehet,
Ha tudná...

LORÁNT

Mit tart rólam? Mondja... óh!

TÁRSALGÓNŐ

Panaszkodott, hogy ritkán látható.

LORÁNT

Tán, hogy rám unjon?... Ismerem szeszélyit.
Rohammal az udvarló czélt nem ér itt.
De ha közönyt lát, érdeklődni kezd;
Asszonytermészet; ismerjük mi ezt.
Azt akarom, hogy vallomást tegyen,
Érezve kínos kéjed', szerelem!

TÁRSALGÓNŐ

Csakhogy kisülhet szívfogósdija,
S akkor hiába minden taktika.

LORÁNT

Ha ön elárul...

TÁRSALGÓNŐ

Szükség erre nem lesz.
A báróné minden, csak nem szerelmes.
Elmondtam az utasítás szerint,
Hogy ön minden nőt játéknak tekint,
Leírtam mint léhán szeretkezőt...
Annál nagyobb méreg vett rajt erőt.

Toporzékolt, harapta ajkait.
S kikelve arczából azt mondta

LORÁNT

Mit?

TÁRSALGÓNŐ

Azt, hogy tuskó van a szive helyén.

LORÁNT

Valóban? Ez pompás! Nő a remény.

TÁRSALGÓNŐ

S a gróf úr ennek még örül s bizik?

LORÁNT

Szivével folytat pert a nő, ki szid.
Ma még villámlik s holnap már kibontja
A szerelem szivárványát.

TÁRSALGÓNŐ

Ne mondja!

LORÁNT

De tudni kell hozzá, a jégcsapot
Szinlelve, hol a sóhaj nem hatott.
Jolánt a kellő hangulatba hoztam.
Mehet a játék! Föl szerencse, mostan.

TÁRSALGÓNŐ

Tehát a gróf úr még reménykedik?

LORÁNT

Ha a kisasszony, mint eddig, segit.

TÁRSALGÓNŐ

Nincs foganatja e segédkezésnek.

LORÁNT

Bocsánat, e kérdésben én itélek.

TÁRSALGÓNŐ

De a báróné még ma távozik.
Mert, úgymond, szörnyü mód' unatkozik.

LORÁNT

Igy állunk? Akkor hát ma vagy soha!

TÁRSALGÓNŐ

Van még reménye?

LORÁNT

No, de mekkora!

TÁRSALGÓNŐ

Gróf úr egy hirtelen rohamra készül,
S hogy jönni, látni, győzni fog, merészül
Reméli; (nevetve) de a báróné megyen;
Estére túl lesz már völgyön, hegyen.

LORÁNT

Megy vissza?... Utazik?... Azt mondom, ő nem
Innen szökik, hanem csupán — előlem.

TÁRSALGÓNŐ

A gróf elbízott.

LORÁNT

Jól látok.

TÁRSALGÓNŐ

De csitt!
Jön a báróné: hallom lépteit.

Társalgónő, Loránt, Báróné

BÁRÓNÉ (még a veranda lépcsőin)

Üdvözlöm, gróf, mi fujta önt ide?

LORÁNT (közönynyel)

A nyugtalan lélek, mely, mint pihe,
Megállapodni nem tud egy helyen.
Libeg-lebeg föl és le szüntelen'.
A légbe' nincs számára pihenés,
Viszi, ragadja minden lebbenés.
Bucsúzni jöttem.

BÁRÓNÉ

Utazik?... Derék!
Ép így teszünk mi is ma este még.

LORÁNT

Megunta a falut?

BÁRÓNÉ

Mint ön nemünket.

LORÁNT

Honnan gyanítja ezt?

BÁRÓNÉ

Mert véle tüntet.

LORÁNT

Közömbös dolgokkal nem tüntetünk...
(Másra térve)
Tehát ma egy házzal tovább megyünk?
Méltánylom ezt az elhatározást;
Elernyedék én is szemlátomást,
Mióta itt tapostam port, sarat.

(Kérőleg néz a társalgónőre, a ki a parkban sétálni kezd s csakhamar egészen eltűn; de időközönkint látható.)

BÁRÓNÉ (gúnynyal)

Csodálatos, hogy eddig is maradt.

LORÁNT

A gazdaság körűl akadt dolog.

BÁRÓNÉ

Igy az időt elölte valahogy,
Nekem nem volt rá módom, eszközöm,
Hogy perczre is kifogjak bőjtömön.
(Különös hangnyomattal)
Házam tájára egy lélek sem tévedt,
Csak koldusok s éhes vándorlegények.

LORÁNT (mint a ki semmit se vett észre)

Fogadja, báróné, részvétemet;
Mert a mit egyedűl átszenvedett,
Tanúim a henyélő inasok. (Az országút felé mutat)
Én is bőven tapasztalám amott.
Egy helyhez nőttem, mint nyirkos falon
Penészvirág. De félek, úntatom,
Önnek beszélve el mindezt, ki szintén
Kivágyott a világ zajába, mint én.

BÁRÓNÉ

A férfi még könnyen segít magán;
Ha úgy akarja, néki nincs magány.
Ellátogathat ide vagy oda,
Ha jónak látja.

LORÁNT (tettetett csodálkozással)

De ugyan hova?
A bírónál itt nincsen úr nagyobb,
Kivéve a tanítót s a papot.

BÁRÓNÉ

Ön férfitársaságok kedvelője?...

LORÁNT

Ha szép asszony hí, sem futok előle.

BÁRÓNÉ

De bolygójává sem lesz?

LORÁNT

Fájdalom,
Ki nem cserélhetem véralkatom'.
Azért szeretem úgy az idegent,
Mert változó föld új ingert jelent.
S nincs olyan ország, nincs oly szép vidék,
A mely ne űzne mást is látni még.

BÁRÓNÉ

S hová megy most?

LORÁNT

Mig tart a szép idő,
Svájczban kalandozom s onnan dicső
Itáliába vagy Párizsba térek,
Hol sokfélék az arczok, gyors az élet.

BÁRÓNÉ (ingerülten)

S tegyük hozzá, hol könnyen kaphatók:
Jószivü hölgy- és kommunista-csók.
(Magát összeszedve)
Egyébiránt programmunk egyezik.
Magamat is csak változás hevít.
Könnyű kedély az élet fűszere,
Mert nincs terhünkre s jókedv jár vele.
(Éles gúnynyal)
Hogy érdeklődném hát a férfiért,
Ha, mint az egyszeregy, száraz s kimért?

LORÁNT (látszólagos elragadtatással)

Ah, asszonyom, beh szívemből beszél!
Gondolatlanul röpít könnyű kedély.
Valómnak egy hely bárhogy megfelelt,
Ha válni kellett, nem voltam levert.

Le nem bilincselt; mert meg nem szokám
Vigan jövék és könnyen távozám.

BÁRÓNÉ

Látszik, nem ismeré a nők javát.
Könnyen veszített, mert könnyen talált.
Eladó lányokban bővelkedik
Párizs, ez pótlá veszteségeit.
Igy agglegény maradt.

LORÁNT

Nem, asszonyom!
Himennel még jó lábon áll korom.
Vigan hordom harminczhat évemet,
S megnősülök, ha majd komoly leszek.

BÁRÓNÉ (elfojtott dühvel)

Himennel, majd ha szíve elkopott,
Kibékül, mint az éggel a cocotte.

LORÁNT (nyugodtan folytatja)

Igaz ugyan, van egy nagy bökkenő...
És lesz-e nő, olyan tökéletes,
Oly hű, hogy férjhűségre érdemes?

BÁRÓNÉ

Csupán egy?

LORÁNT

Az a kérdés, lesz-e nő,
Ki nyugtalan természetem' kiállja,
S magát ily kínos áldozatra szánja.
A kiket eddig láttam, — hejh, pedig
Láttam nyugatit, délit, keletit! —
Vagy harisnyát foldozva otthon ültek,
Gágogva jártak s azt hitték, repülnek.
Vagy hiuságnak, percznyi vágynak éltek:
Csábítva jóbarátot, csalva férjet.

BÁRÓNÉ

Ejh, gróf, a nőkhöz, látom, hogy nem ért.
Tán nem lelt eddig csak libát s ledért;
De meglehet, hiszem, lesz még idő,
Hogy megtéríti egy valódi nő,
Asszony, félig tűz, félig röpke lég
S lassú, szelid láng, hogyha feleség.
Akkor, tudom, más elvet vallana!
Ugy képzelem, higany-véralkata,
Mihelyt a jegygyürű ujján ragyogna . . .

LORÁNT

Mint hévmérőben összezsugorodva,
Nem állna meg, fagypont alatt csupán? . . .

BÁRÓNÉ (sértődve)

Hogy ily gyöngédtelen, még nem tudám.

LORÁNT

Ah, érezem, hiú minden remény!
Már sok mindent megkisérlettem én
Örök szeszély üz, hajt, kerget tovább,
Mint a regék bolygó hollandiját.

BÁRÓNÉ (élénken)

Ez aztán a váratlan fordulat!
Tehát ön női hűséget kutat? . . .
Igy hát mégis van czélja életének?

LORÁNT (hidegen)

Csak rossz hasonlat volt. Czélom, hogy élek.

BÁRÓNÉ (nem birja magát tovább türtőztetni)

Inkább legyen képmutató világfi;
Hogy szíve tapló, minek azt kitárni! (Eltűnődve)
Egykor pedig más színben állt előttem.

LORÁNT

Abból a korból régesrég' kinőttem.
(Fölveszi az eldobott bokrétát)
Tekintse e szegény virágokat.
Gyüröttek, porlepettek, sárosak.
Szinük, mely természettül szép fehér:
Most szürke; hullong róluk a levél:
Oh, mert alig tárták ki keblüket,
Egy kéz, a melybe' nincs könyörület:
Hogy bárki lába eltiporja őket,
A porba dobta büszkén, megvetőleg.

BÁRÓNÉ

Ha nem tudnám, tréfál: szégyenleném,
Hogy az az ócsárolt kéz az enyém.
Ugy van; de ezt a vádat – kész vagyok
Elnézni; legalább nem untatott.
(Midőn Loránt mozdulatot tesz, hogy a bokrétát visszaadja.)
Csak tartsa meg. Ments' ég, hogy visszakérjem;
Fonnyadt virág jól áll az ön kezében,
Meg' aztán kell is rózsa itt, ahol
Odvában él az ember, mint bagoly.

LORÁNT (a bokrétát leteszi az asztalkára)

S ezért dobá el?

BÁRÓNÉ

Nem csupán ezér'.
A rózsa is, ha mindennap fehér,
Közömbös lesz, később kiállhatatlan.
A kertészem boszant igy öntudatlan'.
Hogy a legszebb virág az én szemembe
A fehér rózsa, bölcsen kieszelte,
S most ily bokréta mindennap kijár.
Hogy úntat, csoda-é?

LORÁNT.

Eldobni kár!

BÁRÓNÉ

No lám, ön, aki nőkkel nem törődik,
Hervadt rózsák lovagjává szegődik.
Nevetnem kell, hogy egy poros virágra
Több érzést pazarol, mint tíz leányra.
(Fölveszi a bokrétát s egyenkint tépdesi a rózsákat)

Fehér után fehér következik.
Fehér, fehér, fehér ah, mindegyik!
Bocsánat, önre gondolok, ha látok
Egymás mellett száz egyszinű virágot.
Egyféleség nem vonz tartósan engem;
Csak tarkaság virágban, érzelemben.
(Mikor a bokrétából már csak egy szál rózsa maradt a kezében, ezt leteszi az asztalkára)

LORÁNT

Vagy rózsanyelvre fordítván e szót:
Fehér s piros egymás mellé valók? . . .
(Az eltépett rózsákon feledve tekintetét)

Szegény bokréta!

BÁRÓNÉ

Kedve van talán
A porból összeszedni? . . . Kész talány
E nagy részvéte.

LORÁNT

Én is azt hiszem;
De rózsát látva gyönge lesz szivem.
Mindig szerettem a virágokat.
Oly szépek, oly szelídek, bájosak:
Kaczér nincs köztük, sem divat-beteg;
Közönyt, álkedvet egyse szenveleg.
Láttatni titkosan nem vágyakoznak;
Elrejtve, bokrok közt is illatoznak.
Éltük rövid, de nyár van azalatt,
Mig ők a nap felé mosolyganak.
S ha jő az ősz, a rózsa-hullató:

Sohaj, sirás tőlük nem hallható.
Haláluk oly nyugodt, olyan szelid;
Tán elhervadni is gyönyör nekik.

(Az egy szál rózsát észrevétlenül elveszi az asztalkáról)

BÁRÓNÉ

Oh, a virágok bátran téphetők!
Harag nélkül, szelíden vérezők.

LORÁNT

Nem úgy! Rózsának is van tövise,
S megszúrja azt, ki durván tépi le.

BÁRÓNÉ

Hogy érzeleg!... Jellemzi e vitát:
Szívben sivárság, gomblyukban virág.

LORÁNT

S ha meggyőződnék, hogy szivem beszél?...

BÁRÓNÉ

Igy szólnék, megfordítva vádam élét:
Ejh, gróf, e szenvelgés mire való!
Bizonykodik, hogy tűztelen, fakó,
Hogy mámor, izgalom nélkül nem élhet,
S mégis rajong, mint egy költői lélek.
Virág kell önnek? Várjon egy kicsit;
Kertemben piros rózsa is virit. (Menni akar.)

LORÁNT

Kérem, ne értsen félre, asszonyom!...
A mit mondottam, vissza nem vonom.
Óh szépek a virágok mindenütt,
Hanem tüntetni nem szabad velük.

BÁRÓNÉ

Szeszélyemet elégitem ki csak,
Hisz még nem is láttam rózsáimat.

(Néhány lépést tesz a kert felé)

LORÁNT (utána siet)

Méltán mulat most felsülésemen.
Hiába, nem jól érzékenykedem.
Bevallom hát: csak alakoskodám;
Nem érzeleg a szív, a mely pogány.

BÁRÓNÉ

Az, az! (Ismét néhány lépést tesz előre)

LORÁNT (folyvást a nyomában)

Hová megy?

BÁRÓNÉ

S ön nem tart velem?

LORÁNT

Napernyő nélkül? Ezt nem engedem.
Majd megyek én, vagy tán még egyszerübb,
A kertész hozzon —

BÁRÓNÉ

Nem, magunk tegyük...

LORÁNT (fokozódó zavarban)

Tán a kisasszony?

BÁRÓNÉ

Oh, milyen konok!
Hát bántja önt, ha én rózsát hozok?

LORÁNT (mentő ötlete támad)

Látom, hogy szólnom kell jó ügyemért,
Különben mást hisz rólam s félreért.
Mert én dicsértem a virágokat,
Ön rózsát készül hozni, pirosat
S hajadon fővel, napernyőtlenül,
Nem kérdve, keze, arcza, hogy lesül,

Tervének oly mohón indult neki,
Hogy azt kell hinnem, kedvemért teszi.

BÁRÓNÉ (hirtelen visszatér)

Mit mondott? Hát nem vette észre rég,
Hogy kedvéért még semmit sem tevék?...

LORÁNT (sóhajt, de könnyebbülten)

Sajnos, való!

BÁRÓNÉ

S hogy épen a virágok
Inthették volna —

TARTALOM.

(A *-gal jelölt költemények először e gyüjteményben jelennek meg.)

PH
3132
M3
köt.53

Magyar remekirók

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

LESZIK K. KÖNYVKÖTŐ BUDAPEST